

**TÎLCUIREA
CELEI DE A DOUA EPISTOLE
CĂTRE CORINTENI**

A SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către
Nicodim Aghioritul

Pricina epistolei a doua către Corinteni¹, după Hrisostom, Teodorit², Teofilact³ și Icumenie⁴

Trei sînt pricinile pentru care dumnezeiescul Apostol a scris această epistolă. Mai întîi, pentru că – după înțeleptul Teodorit și după Teofilact – marele Pavel le făgăduise Corintenilor în cea dintîi epistolă că va veni la ei, însă a întîrziat, fiindcă Duhul Sfînt l-a pornit a se îndeletnici cu altele mai de nevoie și fiindcă i-au urmat ispite; de aceea, dezvinovățindu-se pentru multa sa întîrziere, le-a scris și a doua epistolă. Apoi – ținînd seama că, în urma primei scrisori, Corinteni se mai îndreptaseră, fiind umiliți pentru păcatul celui ce trăia cu mama sa vitregă și întristați că îngăduiseră a se face o astfel de fărădelege în patria lor – Pavel trebuia să-i laude printr-o a doua epistolă. Căci, precum îi mustrase atunci cînd greșiseră, așa trebuia să-i laude acum, cînd se îndreptaseră. De aceea, această epistolă nici nu este mustrătoare decît numai în puține părți, pe la sfîrșit. Iar a treia pricină – după Icumenie – e că Corinteni erau amăgiți de cei ce făceau dezbinări, și mai ales de Creștinii⁵ cei mindri Evrei, și luau aminte la slova *Legii vechi*, socotind că nu e nevoie de darul lui Iisus Hristos. Acei Corinteni priveau la cei ce se făleau pe față, și-l necinsteau pe Pavel ca pe un prost și nevrednic de vreun cuvînt.

Așadar, prin această a doua epistolă, Apostolul îi laudă pe Corinteni pentru că au scos din adunarea lor pe amestecătorul de sînge, poruncindu-le totodată să-l primească iarăși în adunare, ca pe unul ce s-a pocăit. Mai departe, îi învață despre *Lege*, spunîndu-le că nu se cuvine a lua aminte numai la slova

¹ Ia aminte că epistola aceasta e a patra după rînduiala cu care și-a scris Pavel epistolele, adică vine după cele către Tesaloniceni și după cea dintîi către Corinteni – precum zice Teodorit. Și – după Meletie al Atinelor – s-a scris în anul douăzeci și trei după înălțarea Domnului (tomul I al *Istoriei bisericesti*), (n. aut.)

² Episcop al Kirului, în veacul al cincilea. (n. m.)

³ Sfînțitul Theofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, cu scaunul la Ohrida, care a trăit în veacul al XI-lea. (n. m.)

⁴ Episcop de Trica, pe la anul 990. (n. m.)

⁵ Scriu cu majusculă cuvîntul „Creștin” ca să arăt că el numește un neam osebit, alcătuit din cei botezați din toate celelalte neamuri. Acesta e *norodul cel nou al lui Dumnezeu, noul Israel*, de vreme ce Iudeii au pierdut această vrednicie, atunci cînd s-au lepădat de Hristos-Dumnezeu. (n. m.)

cea văzută a *Legii*, ci e nevoie să cerceteze noima Duhului ascunsă în slovă. Și adaugă că, după ce a venit Hristos, s-a făcut făptură nouă, și de aceea Creștinii nu mai trebuie a viețui după *Legea cea veche*, ci au a se înnoi întru toate. Apoi, osîndindu-i pe apostolii mincinoși ce se făleau pe față, povestește cîte rele a pățimit pentru evanghelie⁶ și arată vedeniile pe care le-a avut. La urmă, sfătuindu-i să nu păcătuiască, iar cei ce au păcătuit să se pocăiască, sfîrșește epistola cu mulțumire.

⁶ Nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos, așa cum s-a arătat pe larg în subînsemnările tilcuirii epistolei către Romanu. (n. m.)

TÎLCUIRE LA EPISTOLA A DOUA CĂTRE CORINTENI

CAPITOLUL I

*1 Pavel, apostol al lui Hristos Iisus, prin voința lui Dumnezeu,
și Timotei, fratele:*

Întru întâia lui epistolă, dumnezeiescul Pavel le spunea Corintenilor că îl va trimite la ei pe Timotei, care s-a dus în Corint și apoi s-a întors alături de Pavel, și de aceea Apostolul îl pomenește aici alături de sine. Căci, mergînd la ei, Timotei i-a făcut pe Corinteni să cerce fapta lui cea bună și a îndreptat multe greșeli de ale lor. De aceea – zic – îl pomenește Pavel alături de sine-și. Și ia aminte – o, cititorule! – că, uneori, Apostolul îl numește pe Timotei „fiu” al său, de pildă cînd le scrie despre el Filipenilor „căci mi-a slujit ca un fiu tătălui său” (*Filipeni 2:22*); iar alteori îl numește „împreună-lucrător” cu el, cum scrie Corintenilor întru întâia epistolă „căci lucrează ca și mine lucrul Domnului” (*16:10*). Iar întru această epistolă îl numește „frate” al său, prin fiecare nume făcîndu-l vrednic de a fi cinstit.

Bisericii lui Dumnezeu ce este în Corint,

Aici, lipsește zicerea „zicem” sau „înștiințăm”. Și ce vă zicem? Apostolul o arată mai jos.

Și îi numește pe Corinteni „Biserică” pentru ca să-i unească, fiindcă Creștinii despărțiți unii de alții nu sînt și nu se numesc „Biserică”, fiindcă „Biserică” va să zică împreună-adunare de mulțime.

împreună cu toți sfinții care sînt în toată Ahaia:

Aici, Apostolul își aduce aminte de „toți sfinții”, adică de toți credincioșii Creștini care se aflau „în toată Ahaia”⁷, întii de toate ca să-i cinstească pe Co-

⁷ Iar care parte a Moreei se numește Ahaia vezi la subînsemnarea capitolului 15. stihul 26, al epistolei către Romani. (n. aut.)

rinteni, prin epistola către ei salutându-i pe toți ceilalți; și, al doilea, pentru a-i aduna pe Peloponezieni împreună, spre a fi toți un suflet. Pe lângă acestea, de vreme ce pătimeau obștește, tot obștește îi și vindecă, cum face și cu Galatenii și Efesenii, pe care tot așa îi salută. Și, numindu-i „sfinți” pe cei credincioși, Pavel arată că cel necurat nu e vrednic să primească salutarea lui.

2 Har fie vouă de la Dumnezeu Tatăl nostru și de la Domnul Iisus Hristos!

Ce zicem noi vouă, Bisericii Corintului? Aceasta: Să vă fie vouă harul și pacea lui Dumnezeu-Tatăl și a Domnului Iisus Hristos! Despre aceasta, am zis mai pe larg în tilcuirea epistolei întâi către Corinteni, capitolul 1, stih 3.

3 Binecuvîntat este Dumnezeu, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos,

În cea dintâi epistolă, Apostolul le făgăduise Corintenilor că va veni la ei, apoi, fiindcă a întârziat, și-a închipuit că se vor mîhni, bănuind că îi cinstește pe alții mai mult decît pe dînșii, mergînd și cercetîndu-i. Deci, vrînd a le arăta Corintenilor că a fost oprit a merge la dînșii de multele ispite ce au urmat, face o prea-potrivită și înțeleaptă dezvinovățire, zicînd: Mulțumesc lui Dumnezeu, Care m-a izbăvit de primejdii! Prin mulțumirea aceasta dă de înțeles că cele ce l-au oprit a merge la dînșii au fost mari și rele ispite.

Se cuvine însă – o, cititorule! – să stai la zicerea „Dumnezeu”, și apoi să începi iar și să zici „Tatăl Domnului”⁸. Iar dacă vei citi acestea unite: „Dumnezeu Tatăl Domnului nostru”, nu este vreo noimă necuviincioasă, căci Dumnezeu și Tatăl al Unuia și Aceluiași Hristos este Dumnezeu al firii Lui omeștești și Tată al firii Lui dumnezeiești.

Părintele îndurărilor și Dumnezeul a toată mîngîierea,

Zice: Părintele îndurărilor, adică Acela ce mi-a arătat atît de multe îndurări și milă, încît m-a ridicat din înseși porțile iadului, la care mă pogorîsem, și m-a învrednicit să dobîndesc toată mîngîierea întru necazurile mele. Căci sfinții au obicei a-L numi pe Dumnezeu de la facerile Sale de bine. Adică, de pildă, cînd biruie în război, Îl numesc pe Dumnezeu „putere” a lor și „apărător” al

⁸ Tilcuind această zicere, adică „binecuvîntat este Dumnezeu”, și Teodorit a stat, urmînd după aceea: „și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos”, zicînd că El ne este Dumnezeu nouă, iar Domnului nostru Iisus Hristos Tată. Această osebite ne-a învățat și Stăpînul nostru, căci a zis: „Mărturisescu-Mă Ție, Părinte, Doamne al cerului și al pămîntului”, arătînd că Dumnezeu-Tatăl este părinte al Său, dar făcător și stăpin al zidirii. (n. aut.)

lor, căci zice: „Iubi-Te-voi, Doamne, tăria mea” (*Psalm 17* 1). Și iarăși „Domnul, apărătorul vieții mele” (*Psalm 27*:2). Iar când se izbăvesc de întunecarea cugetărilor și de întristare, Îl numesc pe Dumnezeu „luminător” al lor. „Domnul este lumina mea” (*Psalm 26* 1). Tot așa și Pavel Îl numește aici pe Dumnezeu „părinte al îndurărilor și Dumnezeu a toată mîngîierea” de la întimplarea pățimită de el, fiind miluit și mîngîiat de Dumnezeu.⁹ Vezi însă – o, cititorule! – smerita cugetare a marelui Pavel, căci el, izbăvindu-se de ispitele ce-i urmaseră pentru propovăduirea evangheliei, s-a smerit, și nu zice că s-a izbăvit de dînsule precum i se cuvenea, ci că s-a izbăvit de ele pentru îndurările lui Dumnezeu.

4 Cel ce ne mîngîie pe noi pentru tot necazul nostru.

Pavel nu a zis: „Dumnezeu, Care nu ne lasă să ne necăjim”, ci: „Care ne mîngîie cînd ne necăjim”; căci Dumnezeu ne lasă să ne necăjim pentru ca să luăm plată, și, cînd vede că ne imputinăm cu sufletul și ne primejdum a oboși cu totul, atunci ne mîngîie. Și niciodată nu încetează a ne mîngîia, de aceea nici Pavel nu a zis: „Cel ce ne-a mîngîiat odată”, ci: „Care ne mîngîie pentru tot necazul nostru”, adică în toată vremea.

ca să putem să mîngîiem și noi pe cei care se află în tot necazul, prin mîngîierea cu care noi înșine sîntem mîngîiați de Dumnezeu.

Dumnezeu – zice – nu ne mîngîie doar pentru că sîntem vrednici a fi mîngîiați, ci pentru a putea și noi să-i mîngîiem pe cei ce se află în ispită, prin pilda noastră, adică prin mîngîierea făcută nouă de către Dumnezeu. Drept aceea, și voi, fraților Creștini, văzîndu-mă pe mine mîngîiat astfel de Dumnezeu, să nu oboșiți cu totul, nici să fiți mici de suflet întru necazurile pe care le cățați!¹⁰ Cu cuvîntul acesta, Apostolul arată care este lucrul Apostolilor, adică a-i mîngîia pe cei necăjiți, a-i îndemna spre bărbăție și răbdare¹¹, iar nu precum apostolii mincinoși, a se da spre odihnă și desfătare și, sezînd în casele lor, să treacă cu vederea pe Creștinii care au trebuință de mîngîiere și de îndemnare întru răbdare.

⁹ Iar Teodorit îl cuciește așa zicerea „Părintele îndurărilor”, în loc de „Cel ce izvorăște îndurările, și reverși mila și ai pentru noi îndurări părintești” (n. aut.)

¹⁰ Vezi și la subînsemnarea zicerii „și întrebunțează puțin vin pentru stomac tău” (*1 Timotei 5*:23), pentru cîte pricini se îngăduie necazurile sfinților (n. aut.)

¹¹ Iar Teodorit îl cuciește că zicerea aceasta „arată cum Dumnezeu a toate dă mîngîierile de o măsură cu ispitele. Așa a zis și fericitul David: «După mulțimea chinurilor mele întru inima mea, mîngîierile Tale au veselit sufletul meu» După obicei întrebunțînd măsura ta înțelepciune, el a zis că dobîndește mîngîiere nu pentru sine-și, ci pentru norod” (n. aut.)

**5 Căci, precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi,
așa prisosește prin Hristos și mîngîierea noastră.**

Zice: Auzind tu, cititorule, de necazurile, patimile și ispitele pe care le cerem noi, Apostolii, să nu cazi și să te împuținezi cu sufletul! Căci, pe cît prisosesc întru noi necazurile și ispitele acestea, tot atît prisosesc întru noi și mîngîierile de la Dumnezeu. Și nu a zis simplu: „patimile”, ci: „patimile lui Hristos”, ca și cu aceasta să-i mîngîie pe Creștini. Căci – zice – noi ne facem părtași ai patimilor lui Hristos, și aceasta se cuvine a fi prea-mare mîngîiere unui Creștin ce pătimește. Și nu numai că el pătimește ceea ce a pătimit Hristos, ci încă și mai multe, „căci – zice – patimile lui Hristos prisosesc întru noi”. Simțind însă ce cuvînt mare a zis, Apostolul îl domolește, zicînd că „tot așa prisosește și mîngîierea prin Hristos”, căci afierosește totul lui Hristos. Și nu zice că mîngîierea este de o măsură cu necazurile pe care le pătîmim, ci că ea covîrșește necazurile noastre și este mult mai mare decît acelea.

6 Ori că ne necăjim pentru a voastră mîngîiere și mîntuire,

Creștinilor – zice – nu se cuvine a vă tulbura și a vă sminti pentru necazurile pe care le pătimesc eu, Apostolul lui Hristos, căci pentru mîngîierea și mîntuirea voastră le pătimesc. Fiindcă era în stăpînirea noastră a nu propovădui evanghelia, și astfel a ne afla în liniște, fără a pătîmi vreun necaz; iar acum, de vreme ce propovăduim ca să mîntuim sufletele voastre prin bunătățile cele duhovnicești pricinuite din propovăduire, pentru aceasta cădem în necazuri și în ispite. Așadar, pentru mîntuirea voastră pătîmim necazurile; de aceea voi, care vă mîntuiți prin noi, nu se cuvine a vă tulbura pentru acestea.

**care se săvîrșește întru răbdarea acelorași patimi
pe care le pătîmim și noi,**

Mîntuirea voastră – zice – se săvîrșește nu numai prin răbdarea pe care o arătăm noi întru necazuri, ci și prin răbdarea voastră – adică Mîntuirea voastră nu este numai lucrul și isprava mea, a celui ce propovăduiesc evanghelia, ci și a voastră, a celor ce vă înduplecați propovăduirii mele. Căci, precum pătimesc și mă necăjesc eu din pricina propovăduirii, tot așa vă necăjiți și suferiți aceleași rele și voi, pentru că ați primit propovăduirea mea și ați crezut în Hristos. Și mare faptă bună și bărbăție mărturisește că aveau Corinteni, căci cu ispite și necazuri primeau propovăduirea evangheliei.

și nădejdea noastră este adevărată pentru voi;

Adică: Fraților, nădăjduim cu încredințare că nu vă veți clătina întru ispite și că nu vă veți tulbura văzându-ne că pătimim necazuri.

ori de ne mîngîiem pentru a voastră mîngîiere și mintuire,

De vreme ce a zis mai sus că Apostolii se necăjeau pentru ei, ca să nu pară că zice vreun lucru însărcinător și greu lor, Pavel adaugă acum că tot pentru ei se și mîngîiau, adică – zice – mîngîierea pe care o dobîndim de la Dumnezeu este în aceeași vreme și a voastră.

*7 știind că, precum sînteți părtași ai patimilor noastre,
tot așa și ai mîngîierii noastre.*

Zice: Așa cum vă întristați atunci cînd sîntem izgoșiți și pătimim, ca și cum ați pătimi asemenea cu noi – tot la fel și cînd ne mîngîiem de la Dumnezeu, voi socotiți că dobîndiți aceeași mîngîiere.¹²

*8 Căci nu voim a nu ști voi, fraților, de necazul ce ni s-a făcut în Asia,
că peste măsură, peste puteri am fost îngreuiată,
încît a ne îndoii noi și de viață.*

În vreme ce mai sus a arătat nedeslușit că a cercat necazuri, dumnezeiescul Apostol spune acum pe șleau și ce necazuri a avut. Cu aceasta le arată că îi iubește, fiindcă însușirea prietenilor iubiți este a-și arăta unii altora relele lor întîmplări¹³, și totodată se dezvinovățește pentru întîrzierea venirii sale la dînșii.

În epistola întîi către Corinteni 16:9, Apostolul zice că în Asia i „s-a deschis o ușă mare” a celor ce cred, însă că erau mulți potrivnici.¹⁴ Aceasta nu însemnează însă una și aceeași cu zicerea „peste măsură, peste puteri”. Înțelege-

¹² Iar Fotie zice că Apostolul zice așa: Voi, văzînd că noi ne mîngîiem, sînteți bine nădăjduind că vă veți mîngîia și voi cînd veți cădea în necazuri și în ispite. Iar mîngîierea este ori a se izbăvi cineva desăvîrșit de ispite, ori a se afla în mijlocul ispitelor și a le răbda cu bărbăție, vitejește, fiind împuternicit cu ajutorul lui Dumnezeu și cu nădejde. (n. aut.)

¹³ Pentru aceasta este scris că Daniil, cînd căuta Nabucodonosor să-l omorie de nu i-ar fi descoperit visul, a arătat întîmplarea aceasta prietenilor săi, celor trei tineri. „După aceasta, Daniil s-a dus în casa lui și a dat de știre lui Anania, Misail și Azaria, prietenii lui, care este pricina” (Daniil 2:17). Și Sirah zice: „Iubește pe prieten și fii credincios cu el” (capitolul 27:17). Căci aceasta este însușirea adevăratului prieteșug, a se împărtași prieteni și de necazuri și de mîngîiere. Pentru aceasta a zis Pavel în alt loc: „Se cuvine a ne bucura cu cei ce se bucură și a plînge cu cei ce plîng” (Romani 12:15). (n. aut.)

¹⁴ Iar Teodot zice că Pavel arată cu aceste cuvinte întîrzierea și tulburarea pricinuită asupra lui de către argintarul Dinutrie în Efes, precum arată *Faptele Apostolilor* în capitolul 19. (n. aut.)

rea este aceasta: ispita ce a pătimit-o Apostolul a fost „peste măsură”, adică mare; apoi, fiindcă este cu putință ca ispita să fie mare, dar a fi suferită vitejește de un bărbat puternic și mare de suflet, Pavel zice că ispita pe care au cercat-o a fost mai mare decât puterea lor, adică atât de nesuferită, încât s-au deznădăduit chiar de viață. Proorocul David numește o asemenea ispită „chinuri ale iadului” și „curse ale morții”, fiindcă naște moartea, zicând: „Chinurile iadului m-au înconjurat, cursele morții m-au întâmpinat” (*Psalms 17:5*).

9 Ci singuri întru noi înșine judecata morții am avut-o,

Noi înșine – zice – am luat întru noi judecata și hotărîrea morții pe care înșeși lucrurile o dădeau și numai ce nu strigau că avem să murim. Întru noi înșine am luat judecata și hotărîrea morții, adică numai pînă la cugetarea și părerea noastră a ajuns această hotărîre a morții; mai mult însă decât frica cugetării noastre nu au sporit lucrurile, căci nu am cercat moartea prin ispită.¹⁵

ca să nu fim nădăduind întru sine-ne, ci întru Dumnezeu,

Pentru ce am căzut însă întru atîtea primejdii aducătoare de moarte? Ca să ne învățăm a nu nădădui întru sine-ne și în puterile noastre, ci să nădăduim doar întru Dumnezeu. Și Pavel zice aceasta nu pentru că n-ar fi știut și trebuia a învăța – căci cine știa mai mult decât el că se cuvine a nădădui doar în Dumnezeu? – ci pune învățătura aceasta asupra sa pentru ca să-i învețe pe ceilalți a cugeta smerit.

10 Cel ce înviază pe cei morți, Care ne-a izbăvit pe noi dintr-o moarte ca aceasta, și ne izbăvește,

¹⁵ Iar Fotie zice că „judecata morții” este sfîrșitul și isprava morții. Căci așa obișnuim a zice, că boala „a judecat” sau spre sănătate, sau spre moarte, adică a ajuns. s-a împlinit. s-a săvîrșit. Deci – zice – judecata și sfîrșitul cel mai de pe urmă al morții nu se socotea de alții, ci noi înșine o aveam întru sine-ne. Cu zicerea aceasta se arată neîndoiala pentru moarte. Iar dumnezeiescul Hrisostom zice mai curat: „Ne-am deznădăduit și nu nădăduiam a vieții mai mult, ci socoteam întru noi că vom muri cu adevărat. Aceasta ne spuneau lucrurile, că negreșit pierim. Și pentru ce a îngăduit Dumnezeu să ajungem pînă la atîtea primejdii? «Ca să nu fim nădăduind întru sine-ne», adică să nu cugetăm lucruri mari, înălțîndu-ne pentru isprăvi, fiindcă zice: «S-a dat mie îmbolditor trupului (el pomenind ispitele și necazurile), ca să nu mă înalț.» Cu toate că pentru altă pricină a îngăduit Dumnezeu a-i veni lui ispite. Care pricină? Pentru a străluci mai mult puterea lui Dumnezeu întru el: «Căci puterea Mea – zice – întru neputință se arată desăvîrșit» (*2 Corinteni 12:9*).”

Iar Teodorit, unit cu Sfințitul Teofilact, a înțeles că „judecata morții” este hotărîrea morții, adăugînd și aceasta: „Și foarte potrivit a pomenit învierea morților. învățînd că izbăvirea lui din acele prea-mari primejdii era întocmai cu învierea morților.” (n. aut.)

1x. și aduce aminte aici Corintenilor de cuvîntul învierii, despre care le-a zis atîtea învățături în epistola dintii, adevărindu-i din lucrurile acestea de față pe care le pătiseră Apostolii. Dumnezeu – zice – ne-a slobozit de o asemenea moarte înfricoșată. Și nu a zis „primejdie”, ci „moarte”, pentru că învierea este lucrul ce are să fie și nearătat. De aceea, Pavel arată că acesta este un lucru ce se face în fiecare zi, căci, cînd Dumnezeu trage pe vreun om din porțile morții în care a ajuns, nu arată altceva decît numai învierea. Drept aceea, obișnuim a zice despre asemenea oameni deznădăjduiți de viață că „am văzut înviere a morților”.

Întru Care nădăjduim că încă ne va izbăvi,

Din aceste cuvinte ale Apostolului învățăm că viața Creștinilor se cuvine a fi totdeauna întru nevoie. Căci, zicînd că „încă ne va mai izbăvi” Dumnezeu și de altele, Pavel prevestește că vom avea de suferit multe necazuri și ispite.

11 ajutîndu-ne și voi cu rugăciunea,

Fiindcă zicerea de mai sus – anume: „ca să nu fim nădăjduind întru sine-ne” – părea unora a fi mustrătoare, Apostolul vindecă acum cuvîntul acesta și cheamă rugăciunile lor întru ajutor și apărare. De aici, învățăm smerita-cugetare, fiindcă-l vedem pe însuși Pavel avînd trebuință de rugăciunile Corintenilor, căci rugăciunea ce se face cum se cuvine către Dumnezeu de Biserică (mulțimea Creștinilor) are multă putere.¹⁶

ca din partea multor fețe, prin mulți, să se mulțumească pentru noi pentru darul făcut nouă.

Dumnezeu – zice – ne-a izbăvit de primejdia morții și ne va izbăvi și în viitor, astfel încît „multe fețe” (persoane), anume ale voastre, să mulțumească pentru darul făcut nouă „prin mulți” care se roagă pentru noi. Căci mîntuirea și izbăvirea ce mi s-a făcut prin rugăciunea voastră v-a fost dăruită de Dumnezeu vouă tuturor, pentru ca multe fețe să-l mulțumească Lui pentru mine. Din zicerea aceasta, ne învățăm nu numai a ne ruga lui Dumnezeu unul pentru altul, ci și a-l mulțumi unul pentru altul.

Vezi însă – o, cititorule! – că, la început, Apostolul a zis că s-a mîntuit de ispite pentru îndurărilor lui Dumnezeu, iar acum pune mîntuirea sa pe seama

¹⁶ De aceea, obșteasca rugăciune a Creștinilor l-a slobozit din legături și pe Petru, căpetenia Apostolilor, cînd se afla în temniță, precum mărturisesc *Faptele Apostolilor*. „Petru se păzea în temniță, și rugăciunea obștească se făcea de Biserică pentru dînsul către Dumnezeu (*Faptele Apostolilor* 12:5). (n. aut.)

rugăciunilor Corintenilor, fiindcă se cuvine ca, împreună cu mila lui Dumnezeu, să ne facem și noi datoria și să ne rugăm. Ia aminte că Pavel nu a pus izbăvirea de ispite cu totul în seama rugăciunilor Corintenilor, pentru a nu-i face să se mândrească; dar nici nu i-a înstrăinat cu totul de isprava aceasta, pentru a nu-i face mai leneși. Și zice: Dumnezeu mă va izbăvi de ispite și de primejdii dacă veți ajuta și voi cu rugăciunile voastre, arătând puternica voastră împreună-lucrare spre aceasta.

12 Căci lauda noastră aceasta este, mărturia conștiinței noastre

Aceasta – zice – ne mîngîie, adică conștiința noastră, care ne mărturisește că nu sîntem goniți și nu suferim ispite pentru oarecare fapte rele ce am fi făcut, ci pentru fapta bună și pentru mîntuirea multora. Deci mîngîierea cea dinții era de la Dumnezeu, iar aceasta de acum izvorăște din curăția conștiinței noastre. De aceea și numește „laudă” această conștiință, arătînd multa adevărare pe care o avea că conștiința sa este curată.

că întru prostime [simplitate, n. m.] și întru curăție dumnezeiască,

Zice: Ce mărturisește conștiința noastră și pentru ce ne lăudăm? Că cu toată „prostimea”, adică cu socoteală nevicleană și cu toată curăția gîndului către Dumnezeu¹⁷, care nu are nici un vicleșug sau fățarnicie, petrecem împreună cu voi. Iar Pavel zice acestea pentru viclenii apostoli mincinoși.

nu întru înțelepciune trupească,

Adică: Conștiința noastră mărturisește că nu petrecem împreună cu voi cu viclenie, cu împleticiri și cu scorniri de cuvinte. Pentru că acestea sînt „înțelepciunea trupească”, întru care se mîndreau acei apostoli mincinoși și pe care fericitul Pavel, dimpotrivă, o leapădă și-și întoarce fața de la dînsa.

ci întru darul lui Dumnezeu petrecem în lume

Ci noi – zice – petrecem, nu numai cu voi, ci și cu toată lumea, cu înțelepciunea dăruită nouă de Dumnezeu, și cu semnele și minunile care sînt dar al lui Dumnezeu. Și prea-mare mîngîiere este a cunoaște cineva în conștiința sa că nu face nici un lucru cu puterea omenească, ci cu dumnezeiescul dar.

¹⁷ Iar ce se numește „curățic” către Dumnezeu, vezi în subînsemnarea și tîlcuirea zicerii „ca să fiți curați și fără de smintcală” (Filipeni 1:10) (n. aut.)

și mai ales la voi.

La voi – zice – petrecem cu darul lui Dumnezeu, căci, pe lângă semne și minuni, am propovăduit și evanghelia fără de nici o plată. Vezi însă – o, cititorule! – că ceea ce a fost ispravă și faptă bună a sa, Pavel o înalță la darul lui Dumnezeu, căci a fost ispravă a darului.

13 Căci nu vă scriem vouă altele decât cele ce citiți și înțelegeți.

De vreme ce părea că grăiește mari laude pentru sine – ca să nu zică cineva că acestea sînt doar fală de cuvinte, iar nu de fapte – Apostolul spune aici așa: Cele pe care le scriem vouă, pe care le citiți în aceste epistole ale noastre, le știți însă mai dinainte prin auz, prin vedere și prin împreună-petrecere cu mine, pentru că cunoștința ce aveți despre mine nu este împotriva scrisorilor mele, adică cel ce am fost atunci cînd petreceam împreună cu voi, tot același sînt și acum, cînd vă scriu.

Unii însă au înțeles zicerea așa: Prin ceea ce vă scriem numai vi se aduce aminte [de ceea ce știți] – fiindcă „citire” se numește și aducerea aminte, adică a doua cunoștință a lucrului mai înainte cunoscut, nu numai întîia cunoștință a lucrului necunoscut. [Deci – zice –] voi știți acestea fără a avea trebuință cît de puțin de aducerea aminte despre ele, fiind arătate la voi și cunoscute.

Și am nădejde că pînă în sfîrșit veți înțelege;

14 după cum ne-ați și înțeles, în parte,

Apostolul închină totul lui Dumnezeu, zicînd: Nădăjduiesc în Dumnezeu să cunoașteți că sîntem așa cum ne arată scrisorile noastre și cum ne adeverează viața noastră de mai înainte. Căci voi ne-ați cunoscut, adică ne-ați cercat, numai „în parte”, arătîndu-vă noi doar puține semne de viață îmbunătățită.¹⁸

*că noi sîntem lauda voastră, precum și voi a noastră,
în ziua Domnului nostru Iisus.*

Ce veți cunoaște – zice? Aceasta, că eu sînt laudă a voastră, fiind atît de îndestulat încît să vă dau prilej a vă lăuda că aveți un învățător care nu v-a învățat nimic omenesc și nu este amăgitor și viclean. Apoi, pentru a nu părea că

¹⁸ Iar Teodorit spune că Apostolul a zis că l-au cunoscut numai „în parte”, ca să-i împungă pe Corinteni pentru că nu lepădaseră desăvîrșit din auzul și din sufletele lor clevetirile făcute asupra lui Pavel de către apostolii năincinoși. (n. aut.)

zice mari cuvinte de mândrie despre sine, Apostolul face lauda obștească și zice: Și voi sinteți laudă a noastră, căci și eu mă voi lăuda că am câștigat asemenea ucenici, care nu se clatină și nu se lasă amăgiți de apostolii mincinoși. Când însă mă voi lăuda eu pentru voi, și voi pentru mine? Și acum încă, în viața aceasta, dar mai ales atunci, în ziua aceea a Judecării. Căci acum, cei mai mulți din oameni, fiind fără cunoștință, văd numai defăimarea și ocările pe care le fac asupra noastră apostolii mincinoși, și poate că și ei înșiși ne defaimă; iar atunci, în ziua Judecării, fiindcă toate au să se descopere, și eu mă voi arăta că nu sînt așa cum mă defaimă apostolii mincinoși, și voi vă veți face laudă a mea, pentru că nu i-ați crezut pe dinșii.

15 Și cu această nădejde voiam să vin mai întîi la voi,

Cu care nădejde și cutezare zici – o fericite Pavele! – că voiești să vii la noi? Cu aceasta – zice – fiindcă nu știu întru conștiința mea nici un vicleșug și fiindcă sînt lauda voastră, căci nu am petrecut împreună cu voi cu înțelepciune trupească, ci cu darul lui Dumnezeu, avîndu-vă martori chiar pe voi de toate bunătățile acestea. Pentru acestea – zice – voiam a veni, nădăjduind întru voi.

ca să aveți dar a doua oară;

Adică: Să aveți îndoit dar: unul, pentru întîia scrisoare ce v-am trimis, și al doilea pentru înfățișarea mea.

16 și să trec pe la voi în Macedonia

Aici este o nedumerire: de ce a zis Pavel în epistola cea dintîi: „Voi veni la voi cînd voi trece prin Macedonia”, iar acum zice că voia a veni mai întîi la ei? Se împotrivesc Apostolul lui însuși? Să nu fie! Căci el nu le-a scris Corintenilor că va merge în Macedonia trecînd pe la ei, ci doar că voia aceasta.

și din Macedonia să vin iarăși la voi și să fiu petrecut de voi în Iudeea.

În epistola dintîi a zis nehotărîtor: „voi aveți să mă petreceți acolo unde voiesc să merg”, temîndu-se să spună că voia să meargă în Iudeea, iar apoi, fiind silit de Sfîntul Duh să meargă la altă parte, să se arate mincinos. Iar acum, fiindcă n-a nimerit țelul și n-a mers la Corinteni, le zice: Voiam să fiu petrecut de voi în Iudeea, dar Dumnezeu nu a voit nicum să vin la voi. Ascultă însă și cele următoare:

17 Deci, aceasta voind¹⁹, m-am purtat oare cu ușurință?

Sau, cele ce socotesc [„judec”, n. m.], le socotesc după trup, ca să fie în voia mea „da, da” și „nu, nu”?

Aici, Pavel spune arătat pricina pentru care a întârziat a merge la Corințeni, și zice: Pentru care pricină nu am venit la voi? Au doar pentru că sînt ușor la socoteală și lesnicios a mă preface, zicînd o dată ceva, iar altă dată altceva? Ba! Și oare „după trup”, adică omenește, socotesc și mă ocîrmuiesc cu socotința mea, încît ceea ce hotărâsc în cugetul meu, aceea să o și împlinesc, ori da, ori nu? Nici aceasta nu este așa! – căci sînt purtat și ocîrmuit de Sfîntul Duh, și nu am stăpînire a merge unde voiesc, ci unde îmi poruncește Duhul. De aceea, de multe ori, „da” nu-mi este „da”, fiindcă nu se vede plăcut Sfîntului Duh; nici „nu” îmi este „nu”, pentru că ceea ce eu nu voiesc, aceea îmi poruncește Duhul să fac. Vezi însă înțelepciunea lui Pavel, căci ceea ce apostolii mincinoși făceau pricină de defăimare asupra lui, adică a se făgădui să meargă în Corint și apoi a nu merge, aceasta – zic – Pavel o pune aici ca laudă a sa, adică a nu se stăpîni însuși pe sine, ci a se purta de Sfîntul Duh oriunde ar voi Acela. Ci s-ar nedumeri cineva și ar zice: Și ce? Ceea ce făgăduia Pavel, că avea să meargă în Corint, o făgăduia fără lucrarea și mișcarea Sfîntului Duh și nu știa ceea ce urma să se facă? La care noi răspundem că, într-adevăr, nu știa, căci nu le cunoștea pe toate. De aceea se și ruga să dobîndească lucruri nefolositoare, precum îl ruga pe Dumnezeu să ridice de la el „boldul trupului”, adică pe împotrivorii propovăduirii, și nu a fost ascultat, pentru că nu-i era de folos (2 Corințeni 12:8). Și în *Fapte* se vede că Pavel a voit să meargă undeva, dar a fost oprit de Duhul Sfînt, căci zice: „Venind la hotarele Misiei, încercau să meargă în Bitinia, dar Duhul lui Iisus nu i-a lăsat” (16:7). Însă Dumnezeu făcea aceasta spre folos, pentru a nu lua oamenii aminte la Apostoli ca la niște dumnezei, precum au pățit cei ce locuiau în Lycaonia, care-i numeau pe Varnava „Zeus” și pe Pavel „Hermes”, precum se vede întru aceleași *Fapte* (capitolul 14:10).²⁰

¹⁹ La Teodorit se scrie „sfātuindu-mă”. (n. aut.)

²⁰ După Fotie, unii nu se dumiresc, zicînd: Oare cînd e voia lui Pavel și cînd nu? Și, cite le voia, oare după trup le voia, ori după Duh? Spre dezlegarea nedumeririi lor, zicem aici în scurt că lucrurile se împart de obște în două: în duhovnicești și în trupești. Și cele duhovnicești iarăși se împart în două: în dogmele credinței și în faptele cele bune. La fel și cele trupești: unele sînt cu adevărat împotriva Sfîntului Duh, precum este necredința, necinstirea de Dumnezeu, curvia și toate păcatele; iar altele sînt osebite de cele duhovnicești, însă nu și împotrivnice lor, precum sînt patimile cele nevinovate ale firii: mîncările, băuturile, somnul, îmbrăcămintea și celelalte. Așa fiind cunoscute acestea, zicem că Pavel nu judeca, nici nu făgăduia despre dogmele credinței și despre propovăduire, ci numai propovăduia și slujea, ca un ales și trimis spre aceasta de Dumnezeu. Iar apostolii mincinoși judecau despre acestea și fă-

*18 Credincios este Dumnezeu că n-a-fost cuvîntul nostru
căt're voi „da” și „nu”.*

Aici, Apostolul dezleagă o stare-împotrivă, căci putea urma a-i zice cineva: O, fericite Pavele! – dacă cele ce zici nu sînt adevărate, ci de multe ori zici „da”, și se află „nu”, ne temem ca nu cumva și cuvîntul tău (propovăduirea) să fie astfel: „da” și „nu”, adică nestatornic și neadevărat. Deci, dezlegînd această stare-împotrivă, zice: A făgădui să vin la voi a fost în socoteala mea, de aceea nici nu am nimerit ținta și nu am venit; iar cuvîntul meu (propovăduirea) nu este al meu, ci al lui Dumnezeu, fiind cu neputință a se face mincinoase lucrurile lui Dumnezeu. De aceea și zice: „credincios este Dumnezeu”, adică „adevărat”. Și, de vreme ce Dumnezeu este adevărat, atunci nici cuvîntul lui Dumnezeu pe care l-am propovăduit eu la voi nu este mincinos, nestatornic și neadevărat, uneori adică să fie „da”, iar alteori „nu”, ci este de-apururea adevărat și încredințat.

*19 Căci Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Cel propovăduit vouă prin noi
– prin mine, prin Siluan²¹ și prin Timotei – nu a fost „da” și „nu”,
ci „da” a fost întru El.*

Mai departe, dumnezeiescul Apostol arată care „cuvînt” nu s-a făcut „da” și „nu”, ci a fost numai „da”, adică s-a propovăduit cu adevărat și fără schimbare. Și zice că acest „cuvînt” este Iisus Hristos, Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu, fiindcă Acesta era toată pricina propovăduirii apostolești.

găduiau ca unii ce necinsteau cuvîntul lui Dumnezeu. Iar despre faptele bune ce nu erau legiuite de Hristos. Pavel judeca și sfătuia, ca atunci cînd vorbea despre feciorie și despre fecioare: „Cît despre fecioare, nu am porunca Domnului. Vă dau însă sfatul meu” (1 Corinteni 7:25). Cît despre cele legiuite de Hristos, nu avea stăpînire să judece, ci doar să le păzească, pentru care și zice: „Iar celor căsătoriji le poruncesc, nu eu, ci Domnul (1 Corinteni 7:10). Despre cele trupești potrivit Duhului, Pavel judeca, dar judeca după Duhul, pentru ca să le strice și să le omoare; iar despre cele trupești dar nu potrivit Duhului, adică despre patimile cele de nevoie și nevinovate ale firii, judeca tot duhovnicește, strimtorîndu-se pe sine cu foame, cu sete și cu priveghere. Și – simplu a zice – Pavel nu a judecat niciodată cele împotriva Duhului „după trup”, dar despre patimile cele de nevoie ale firii, care nu sînt împotriva Duhului, el judeca de multe ori afară de judecata Sfîntului Duh. De aceea nu voia a fi bătut, dar era bătut; voia a merge undeva, dar era oprit de Duhul; voia a nu fi bolnav Timotei, dar acela se îmbolnăvea, voia să nu fie potrivit propovăduirii, dar erau, pe care îi numește „bold al trupului”. De aceea, zicerea „după trup” să o înțelegeți în loc de „stăpînire de sine” [„libertate”, n. m.], „domnire de sine”, „poruncire de sine”, Apostolul zicînd așa: Nu voiesc cele ce le voiesc cu însăși a mea stăpînire! (Vezi stihul 13 al capitolului întîi al epistolei către Romani și stihul 18 al capitolului 11 al epistolei întîi către Tesaloniceni. [...]) (n. aut.)

²¹ Teodori zice că „Siluan” este însuși „Syla”, nume despre care vezi la subînsemnarea capitolului întîi, stihul 1, al epistolei întîi către Tesaloniceni. (n. aut.)

Și numără mulțimea celor ce au propovăduit Cuvîntul acesta: mai întii, pentru ca să facă mărturia sa vrednică de crezare, ca „din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvîntul” (*Matei* 18:16); apoi, pentru ca să-i învețe pe Corinteni smerita-cugetare, văzînd că Pavel cel atît de mare și de vestit îi numește și îi face pe ucenicii săi împreună-învățători asemeni cu el.

20 Căci toate făgăduințele lui Dumnezeu, întru El, îl au pe „da” și întru El pe „amin”, spre slava lui Dumnezeu prin noi.

Multe sînt cele făgăduite de Dumnezeu în propovăduirea evangheliei, precum: învierea morților, înfierarea, nestrucarea trupului și – pentru a zice cuprinzător – nădejdea veacului viitor. Deci Pavel zice că nu numai propovăduirea a fost aceeași totdeauna și că s-a propovăduit cu adevărat, ci și că făgăduințele lui Dumnezeu dintru propovăduire sînt adevărate și aceleași totdeauna. De ce? Pentru că sînt făgăduințe ale lui Dumnezeu, și cîte făgăduiește Dumnezeu întru Însuși Dumnezeu îl au pe „da” și pe „amin”, adică au adevărit și neschimbarea. Căci ele nu se împlinesc cu puterea vreunui om, ca să se întîmple a nu se împlini, ci cu puterea lui Dumnezeu, Care e atotputernic, fiind cu neputință ca făgăduielile Lui să nu se împlinescă și să nu se facă adevărate. Dar făgăduințele lui Dumnezeu se împlinesc nu numai pentru că El este atotputernic, ci și pentru că sînt „spre slava Lui”; din această pricină, dacă nu pentru alta, Dumnezeu le va împlini negreșit, pentru slava Sa. Însă cum le va împlini? „Prin noi”, credincioșii, adică prin facerile de bine și darurile Sale către noi, pentru că noi, cei ce credem, primind de la El prin credință cele făgăduite, ne facem pricinuitoarii lui Dumnezeu de a-și împlini făgăduielile. Deci, dacă făgăduințele lui Dumnezeu sînt adevărate, cu mult mai mult e adevărat Dumnezeu și cuvîntul despre Dumnezeu. Sau și altminteri poți să înțelegi zicerea „prin noi”, adică: „spre slava lui Dumnezeu ce se aduce Lui prin noi, căci El Se slăvește prin noi, credincioșii”²²

21 Iar Cel ce ne adeverează pe noi împreună cu voi întru Hristos și ne-a uns pe noi este Dumnezeu,

22 Care ne-a și pecetluit și ne-a dat arvuna Duhului întru inimile noastre.

Fiindcă a zis mai sus că Dumnezeu își împlinește făgăduințele, Pavel zice acum așa: Dumnezeu este Cel care ne dă – vouă și mie însumi, învățătorului

²² Poate că acest „prin noi” se înțelege în loc de: Prin mijlocirea noastră, a Apostolilor, a celor ce am propovăduit evanghelia, a adevărit Dumnezeu făgăduințele Sale. (n. aut.)

vostru – a sta adevăriți în credința lui Hristos, căci El ne-a uns și ne-a pecetluit, adică ne-a făcut prooroci, împărați și preoți²³ (fiindcă aceste sfințite cete se ungeau cu untul-de-lemn al *Legii*). Căci unul ca acesta este fiecare Creștin ce se botează, adică: este prooroc, pentru că a văzut cele ce omul trupesc nu a văzut și a auzit cele ce urechea trupească nu a auzit; este preot, pentru că e dator a se aduce pe sine-și „jertfă vie, sfântă și bine-plăcută lui Dumnezeu” – precum zice însuși Pavel (*Romani* 12:1); apoi, fiecare Creștin este împărat, pentru că s-a făcut fiu după dar al Împăratului Cereșc, pentru că în cealaltă viață are să se facă moștenitor al împărăției și pentru că în viața aceasta împărătește, și stăpânește peste cugetele cele rele și e mai presus de toată lumea și decât toate lucrurile lumii. Deci, precum în vremea veche proorocii, preoții și împărații erau unși cu untul-de-lemn sfințit, tot așa acum noi, Creștinii, ne ungem cu Duhul Sfânt, cu untul-de-lemn cel gândit, fiindcă Dumnezeu a dat în inimile noastre „arvuna” și zălogul Sfântului Duh. Și, de vreme ce ne-a dat arvuna (partea), negreșit ne va da și întregul. Iar „arvună” numește toate darurile Sfântului Duh care se dau celor vrednici în viața aceasta, fiindcă – după același Pavel – „din parte cunoaștem și din parte proorocim” (*1 Corinteni* 13:9). Atunci însă, când Se va arăta Hristos întru slava Sa, în veacul viitor, vom lua darul cel desăvârșit.

Deci – zice – să nu socotiți – o Creștinilor! – că noi v-am dat făgăduințele, și de aceea să vă temeți că ne vom arăta mincinoși. Fiindcă noi nici măcar nu vă întărim întru făgăduințele acestea, ci Dumnezeu – Cel care făgăduiește și ne întărește întru făgăduințele Sale și pe noi, și pe voi – are să împlinească tot ce a făgăduit. Căci – o, cititorule! – trebuie să înțelegeți cuvântul acesta după lipsa zicerii, adică: Dumnezeu, Cel ce ne adeverează, și ne-a uns și ne-a pecetluit, Acesta și împlinește făgăduințele Sale.²⁴

²³ Adică Dumnezeu i-a făcut prooroci, împărați și preoți pe toți Creștinii, nu după proorocia, împărăția și preoția ce se zice cu deosebire – căci după aceasta sînt prooroci, împărați și preoți doar cei ce iau hărăzirea și darul proorociei, al împărăției și al preoției – ci după ceea ce se numește „proorocie”, „împărăție” și „preoție” în chip obștesc, cum este scris și în *Apocalipsis*: „Ne-a făcut pe noi împărați și preoți ai lui Dumnezeu, Părintelui Său” (capitolul 1, stih 6); și iarăși: „Și ne-a făcut pe noi împărați și preoți ai Dumnezeului nostru, și vom împărăți pe pământ” (capitolul 5, stih 10). (n. aut.)

²⁴ [...] Icumenie spune că prin cuvintele acestea Pavel a arătat învederat Sfînta Treime, zicînd: Tatăl, Care ne-a adevărit pe noi în Hristos și ne-a uns prin Sfîntul Duh, Acesta plinește și făgăduințele.

Iar Efratie Arghentul, în cartea despre Taine (capitolul 179), zice că prin graiurile acestea ale Apostolului se învață Taina Dumnezeiescului Mir. Căci, atunci cînd preotul îi unge pe cei ce se botează și zice: „pecetea Darului Sfîntului Duh”, cei ce sînt unși și pecetluiți primesc în inimile lor arvuna Sfîntului Duh. Această Taină s-a rînduit și prin graiurile aceleale Domnului pe care le-a zis către Apostoli: „Iată, Eu voi trimite făgăduința Tatălui Meu pes-

23 Și eu chem martor pe Dumnezeu asupra sufletului meu că din cruțare pentru voi n-am venit încă în Corint.

Aici, urmează o nedumerire: de ce a zis Pavel mai sus că nu a venit în Corint pentru că a fost oprit de Sfântul Duh, iar acum zice că nu a venit fiindcă i-a cruțat și i-a durut inima pentru ei? Spre dezlegarea nedumeririi, răspundem că și aceasta a fost a Sfântului Duh, căci Sfântul Duh îl mișca pe el din lăuntru spre a nu merge în Corint, aducând întristarea și durerea ce urma a o suferi pentru Corinteni. Sau se înțelege că, la început, îl oprea a merge Sfântul Duh, iar apoi el însuși a socotit de la sine că aceasta este mai bine, pentru care a și rămas. Vezi însă înțelepciunea lui Pavel! – căci Corinteni îi ziceau că nu a venit pentru că i-ar fi urât, iar Pavel le spune dimpotrivă, că n-a venit tocmai pentru că îi iubea și nu voia să-i scîrbească. Și zice aceasta pentru că erau oarecari Corinteni ce se păcătuiau și nu se pocăiau, pe care, dacă ar fi mers în Corint, Pavel i-ar fi pedepsit, aflându-i neîndreptați și nepocăiți. Deci el aștepta să se pocăiască aceia, pentru ca abia atunci să meargă la ei, cînd nu ar mai fi aflat nici o pricină ca să-i pedepsească.

24 Nu că am avea stăpînire peste credința voastră, dar sîntem împreună-lucrători ai bucuriei voastre,

Fiindcă cuvîntul zis mai sus de Pavel, că îi cruță adică și nu voiește să-i pedepsească, părea a fi oarecum domnesc și stăpînesc, Apostolul vindecă aici asprimea acestuia și zice: Am zis că vă cruț și nu vreau a vă pedepsi nu pentru că aș fi stăpînitor și domn al credinței voastre – de vreme ce credința este lucru al voinței proprii, și nimeni nu-l silește să creadă pe acela ce nu voiește – ci am zis că vă cruț și nu voiesc să vă pedepsesc pentru că bucuria voastră este și a mea. Căci de aceea nu am venit în Corint, ca să nu vă arunc în scîrbă și, prin urmare, să nu mă scîrbesc și eu, căci toate le fac pentru bucuria voastră. De aceea am rămas și nu am venit, ca, aflîndu-vă îndreptați numai de înfricoșarea ce v-am făcut-o, să vă găsesc întru bucurie și să nu vă întristez.

că stați cu credință.

Aici, le grăiește cu sfiială, pentru că i-a înfruntat mult în epistola de mai înainte. Iar ceea ce zice are această înțelegere: Ați stat – zice – întru cele ale credinței, și nu aveam să vă mustru pentru acelea. Iar în celelalte vă clătinați, pentru care, fiindcă nu v-ați îndreptat, voiam să vă pedepsesc, și prin urmare v-aș fi întristat, precum și eu m-am mîhnit de voi pentru aceste păcate ce le faceți.

te voi! Voi însă să ședeți în cetatea Ierusalimului pînă vă veți îmbrăca cu putere din înălțime!”
(Luca 24:49) – după același Arhentie. (n. aut.)

CAPITOLUL II

*1 Și am judecat aceasta întru sine-mi,
a nu veni iarăși cu întristare la voi.*

Prin acest „iarăși”, Apostolul arată că și altă dată a fost mîhnit de Corințeni. Nu a zis însă vădit: M-ați mîhnit și altă dată! – ci altfel: De aceea n-am venit, ca să nu vă mîhnesc iarăși! Ceea ce are aceeași înțelegere, căci el îi mîhnea pe Corințeni cu certările fiindcă și ei îl mîhneau cu păcatele pe care le făceau; dar, măcar că zicerea aceasta are aceeași înțelegere, nu este însă atît de înfruntătoare.

*2 Căci, dacă eu vă mîhnesc, cine este cel care să mă veselească,
dacă nu cel mîhnit de mine?*

Deși vă scîrbesc – zice – pentru că vă cert și îmi întorc fața de la voi, chiar pentru aceasta mă veselesc, căci, precum se vede, mă aveți în multă cinste și de aceea vă scîrbiți cînd mă întorc de la voi și vă cert. Căci – zice – nimeni altul nu mă veselește atît ca acela ce se mîhnește cînd mă vede mîniindu-mă, căci astfel arată că nu mă defaimă și astfel dă buhă nădejde că are să se îndrepteze.

3 Și v-am scris vouă aceasta,

Zice: Ce am scris vouă? Că nu am venit la voi pentru că am vrut să vă cruț și să nu vă pedepsesc. Și – zice – unde am scris aceasta? Întru această epistolă.²⁵

ca nu cumva, venind, să mă mîhnesc de cele ce trebuie să mă bucure,

V-am scris acum – zice – pentru a vă îndrepta, ca nu cumva, venind și aflîndu-vă neîndreptați, să fiu mîhnit pentru voi, care s-ar cuveni a nu-mi da pricini de întristare, ci de bucurie și de veselie.

nădăduind despre voi toți că bucuria mea este și a voastră, a tuturor.

²⁵ Însă în care parte a epistolei de față a zis Apostolul aceasta? Este nearătat. Căci în capitolul I a scris: „Cu această nădejde voiam să vin mai întîi la voi, ca să aveți al doilea dar” (2 Corințeni 1:15). Dar, întru aceste cuvinte, Pavel nu arată că nu a venit pentru că voia să-i cruțe de pedeapsă. Însă poate că Pavel nu zice că a scris aceasta întru epistola de față, ci întru cea dintîi, cînd zicea: „Ce voiți, să vin la voi cu toiaș sau cu dragoste și cu duh de blîndețe?” (1 Corințeni 4:21), cuvinte cu care Apostolul arată pe de lături că nu voia a merge la Corințeni cu toiaș și cu pedeapsă. [...] (n. aut.)

Am scris – zice – nădăjduind că vă veți îndrepta, și că, din îndreptarea voastră, mă voi bucura și eu. Iar bucuria mea este o bucurie obștească „a voastră, a tuturor”. De aceea am zis mai sus că nu am venit pentru ca să nu vă mîhnesc, necăuțînd folosul meu, ci al vostru, fiindcă știu că, dacă veți vedea că mă bucur, aveți să vă bucurați și voi; iar dacă veți vedea că mă mîhnesc, aveți să vă mîhniți și voi.

4 Căci, din multul necaz și scîrbă a inimii, v-am scris cu multe lacrimi,

De vreme ce mai sus a zis că cel ce se scîrbește pentru el, acela îl veselește, ca să nu zică ei: Deci – o, Pavele! – de aceea te silești a ne mîhni, ca să te bucuri! – Apostolul zice aici așa: Eu tare mă mîhnesc, mai mult decît voi, care păcătuți, căci v-am scris scrisoarea aceasta nu doar de necaz, ci „din mult necaz”; și nu doar cu lacrimi, ci „cu multe lacrimi” și cu durere de inimă, adică mîhnirea îmi îneca inima, strîmtorînd-o. Și de aceea m-am îndemnat a vă scrie ca un părinte și doctor care, trebuind să ardă sau să taie rana fiului său, se întristează de două ori: și pentru că fiul său boalește, și pentru că e silit a-i tăia sau a-i arde rana, iar altfel, se bucură, căci are nădejde că fiul său se va însănătoși. Tot așa pățimesc și eu, părintele și doctorul vostru duhovnicesc: căci, mîhnindu-vă pe voi, care păcătuți, mă mîhnesc și eu; iar altfel, mă bucur și mă veselesc cînd vă întristați, pentru nădejdea ce am că aveți să vă îndreptați.

nu ca să vă întristați, ci ca să cunoașteți dragostea pe care o am mai mult către voi.

Era de așteptat să zică: V-am scris nu ca să vă întristați, ci ca să vă îndreptați. Dar Pavel nu a zis așa, ci îndulcește cuvîntul, voind a-i trage pe dînșii la înduplecare, fiindcă le arată că îi iubește mai mult decît pe ceilalți ucenici ai săi; și că, deși îi scîrbește, o face însă din dragoste, iar nu cu ură și cu mînie. Căci – zice – semn de mare dragoste este faptul că mă mîhnesc pentru că păcătuți și că mă silesc ca să vă cert, iar din aceasta să vă mîhnesc. Fiindcă, de nu v-aș iubi, v-aș lăsa nemîhniți negreșit, și prin urmare neîndreptați.

5 Iar dacă m-a întristat cineva, nu pe mine m-a întristat, ci, în parte – ca să nu spun mai mult – pe voi toți.

Cu aceste cuvinte, Apostolul voiește a se face pace cu cel ce curvise cu mama sa vitregă, despre care a scris în întîia epistolă, de vreme ce, după porunca lui Pavel, toți Corintenii își întorseseră fețele de la acela și nu se întîlneau cu el, ca și cu un pîngărit. Deci – fiindcă Apostolul le-a poruncit apoi să

se împăce și să se adune împreună cu dînsul, ca ei să nu se smintească asupra lui, socotindu-l lesne schimbător și prefăcut pentru că uneori ceartă și alteori iartă – Pavel alcătuiește cuvîntul prea-înțelepțește și-i face pe Corinteni împreună-părtași ai iertării aceluia ce păcătuisese cu mama sa vitregă, zicînd: Precum acela ne-a întristat pe noi toți cu păcatul său, tot așa ne-a bucurat pe toți cu pocăința și cu iertarea sa. Căci – zice – nu m-a întristat numai pe mine, ci, „în parte, pe voi toți”. Însă zic că v-a întristat doar puțin, „în parte”, ca să nu însărcinez multă greutate asupra lui, căci cu adevărat v-a întristat și pe voi la fel ca și pe mine, cu covîrșire adică.²⁶

6 Destulă este unui astfel de om certarea aceasta dată de către cei mai mulți.

Pavel nu zice hotărîtor, anume că „aceluia ce curvise cu mama sa vitregă” îi este de ajuns certarea și canonul ce i s-a dat, ci: „unui astfel de om”. Tot în chip nehotărîtor îl numea și în epistola dintîi; dar acolo nu voia nici numele a i-l rosti, iar aici nu-l numește fiindcă e mîhnit și-l doare inima pentru dînsul; de aceea, în nici un loc al scrisorii acesteia nu arată vădit păcatul lui, cu această învățîndu-ne și pe noi să fim cu împreună-pătîmire și cu zdrobire de inimă către cei ce se pocăiesc.

7 Așa încît voi, dimpotrivă, mai mult să-i dăruiți și să-l mîngîiați,

Zice: Nu numai să-i dezlegați certarea și canonul, ci să și petreceți împreună cu el, și să-i dăruiți încă ceva mai mult și să-l mîngîiați, adică să-l scoateți din întristare și să-l vindecați. Tot așa, și unul ce bate pe oarecine, nu-l lasă numai slobod de bătaie, ci, pe lîngă aceasta, se îndeamnă și a-i vindeca rănile. Căci, ca să nu socotească cel ce păcătuisese că a fost iertat pentru că s-a pocăit destul, Pavel arată că el cîștigă iertarea păcatului nu atît pentru pocăința sa, cît pentru harul ce face Apostolul către Corinteni, compatrioții lui.

ca nu cumva, cu mai multa întristare, să se înghită unul ca acesta.

Se cuvîne – zice – să-l ridicăți pe cel ce a păcătuit, să-l mîngîiați și să-l vindecați, ca să nu se înghită de întristare și deznădejde ca de vreo firară, ca de vreo furtună a mării sau ca de un vifor înfricoșat și o ploaie repede, și astfel

²⁶ Teodorit îl cuiește zicerea „din parte” spunînd că cel ce curvea cu mama sa vitregă întristase tot trupul Bisericii, pe toți Creștinii, nu numai pe Corinteni; iar Pavel, lăsîndu-i pe toți ceilalți, îi arată numai pe Corinteni, aceștia fiind „partea”. (n. aut.)

ori sa se spînzure singur, ca Iuda, ori să se lepede de credința în Hristos și să se facă Elin²⁷, nesuferind durerea nemăsuratei certări, și așa să se prăpăstuiască în mai mare răutate și muncă a iadului. Vezi însă – o, cititorule! – cum, cu aceste cuvinte, Pavel îl smerește pe cel ce curvise, ca să nu se facă mai trîndav pentru iertarea păcatului lui. Căci e ca și cum i-ar zice: Nu ți-am iertat păcatul pentru că ai fi spălat desăvîrșit spurcăciunea lui cu pocăința ta, ci pentru ca să nu pătimești vreun rău mai cumplit, pentru slăbiciunea ta. Ia aminte că nu se cuvine să rînduim certările și canonisirea după firea păcatului, ci după așezarea celui ce a păcătuit, precum orînduiesc și dumnezeieștile Canoane, și mai ales *Canonul 102* al celui de al 6-lea Sfînt Sobor a toată lumea.

8 De aceea, vă rog să întăriți lui dragostea!

Pavel nu mai poruncește ca învățător, ci îi roagă pe Corinteni ca un apărător care i-ar ruga pe judecători să ajute vreunuia. Și ce îi roagă? „Să întărească dragostea” către cel ce a păcătuit, adică să-i arate lui dragoste, nu doar să-l primească după cum s-ar întîmpla. Cu aceste cuvinte arată însă și fapta bună a Corintenilor: fiindcă cei ce îl iubeau pe acela pe cînd curvea într-atît încît îl și ajutau la păcat, în urmă ațita l-au urît și și-au întors fețele de către el, încît a trebuit ca Pavel să-i roage ca să-l iubească.

9 Căci pentru aceasta v-am și scris, ca să cunosc cercarea voastră, dacă sînteți ascultători întru toate.

Cu aceste cuvinte, Apostolul îi înspăimîntă pe Corinteni, ca ei să se teamă de osînda neascultării și să ierte pe om cu lesnire. Și zice: V-am scris ca să cerc fapta bună și osîrdia ce aveți spre a asculta de mine, adică să cerc dacă, precum ați ascultat mai întîi și l-ați certat pe cel ce păcătuia, așa și acum ascultați spre a-l mîngîia și a-i adeveri dragostea voastră. Căci aceasta înseamnă zicerea: „dacă sînteți ascultători întru toate”. Și, cu toate că nu de aceea le scria lor, ci pentru mîntuirea celui ce păcătuise, Apostolul dă har Corintenilor și-i laudă, precum face atunci cînd nu se vatămă nimic.

10 Iar cui dăruiți ceva, și eu fii voi dărui!

Cu aceste cuvinte, Pavel moaie împotrivirea și prigonirea ce poate ar fi urmat, adică a se împotrivi Corinteni și a nu voi să-l ierte pe cel ce păcătuise.

²⁷ Prin „Elini”, se înțeleg toți păgînii din împărăția romană, moștenitoare a aceleia elenistice întemeiată de Alexandru Machidon, care cuprindea aproape întreaga lume. (n. m.)

Căci îi pune întâi pe aceia ca începători ar „darului”, ai iertării aceluia, iar pe sine se face următor lor, zicînd: Celui ce îi veți face har voi, îi voi face și eu!

*căci și eu, dacă am hărăzit [dăruit] ceva, pentru voi²⁸ [am făcut-o],
în fața lui Hristos,*

Pentru a nu socoti Corinteni că sînt domnitori și stăpînituri de a-l ierta sau nu pe cel ce păcătuse, și pentru aceasta să se lenească a-l dezlega pe om de certare, Pavel le arată aici că el însuși a apucat mai înainte și l-a iertat, ca să nu mai poată cineva a se împotrivi lui, ci toți să-l ierte împreună. Însă, pentru a nu se mîhni Corinteni că l-a iertat singur, iar pe ei i-a trecut cu vederea, Apostolul zice mai departe: Eu l-am iertat pentru dragostea voastră, fiindcă știam că iertarea aceasta vă va fi plăcută.²⁹ Apoi, pentru a nu se arăta nici că l-a iertat pe cel ce a greșit pentru dragostea oamenilor, el adaogă a zice: „în fața lui Hristos”, adică: L-am iertat după Dumnezeu, ca și cum m-aș fi aflat înaintea lui Hristos și El mi-ar fi poruncit. Sau, zicerea „în fața lui Hristos” se înțelege în loc de: „spre slava lui Hristos”. Iar dacă iertarea păcătoșului acestuia – zice – se face spre slava lui Hristos, atunci cum nu se cuvine a fi iertat și de voi toți pentru ca să Se slăvească Hristos?

*11 ca să nu ni se facă răpire de către satana,
căci socotelile lui nu ne sînt necunoscute.*

Se cuvine – zice – ca toți să-l iertăm pe cel ce a păcătuit, ca paguba lui să nu se facă obștească, și să se împuțineze numărul turmei lui Hristos. Și în chip potrivit a numit pieirea aceluia lăcomie și „răpire” a diavolului, căci diavolul nu răpește numai oile lui, adică pe cei necredincioși și necinstitori de Dumnezeu, ci și pe ale noastre, adică pe noi, pe Creștini, mai ales dacă va avea ca pricină lucrarea noastră, adică nemăsurata întristare pentru pocăință, din care se naște deznădejdea. De aceea a și numit Pavel „socoteli” ale diavolului vicienia și amăgirea lui, pentru că el îi pierde pe oameni cu formă și cu obrăzar [„mască”, n. m.] de bună-cinstire de Dumnezeu. Căci diavolul nu-i doboară pe oameni întru pierzare numai cu păcatul, ci și cu multa întristare ce se face pentru păcat. Atunci, cum nu este „răpire” vicleșugul lui, de vreme ce și din acelea pe care le facem drept bune ne aduce în pieire, cînd le facem fără măsură, cu covîrșire?³⁰

²⁸ Aici se vede că lipsește zicerea „am dăruit”, adică: Dacă am dăruit ceva cuiva, pentru voi am dăruit (n. aut.)

²⁹ Teodorit zice că cuvîntul acesta al Apostolului dă de înțeles că cei din Corint îl rugaseră pe Pavel, prin Tit și prin Timotei, să-l ierte pe cel ce păcătuse. (n. aut.)

³⁰ De aceea au zis Părinții că marginile faptelor bune – adică fie covîrșirile, fie lipsurile – sînt isprăvi ale dracilor. Și înțelepții din afară [din afara Bisericii, n. m.] au zis că tot lucrul

*12 Și, venind eu la Troa pentru evanghelia lui Hristos,
și ușa fiindu-mi deschisă întru Domnul,
13 nu am avut odihnă în duhul meu,
pentru că nu l-am aflat pe Tit, fratele meu;*

Pavel a zis mai sus că avusese mare necaz în Asia și că se izbăvisese de el. Iar acum zice că se necăjea și în alt chip, neaflându-l pe Tit, căci, când cineva nu are vreun frate care să-l mîngîie în necazul său, atunci ispita și necazul i se fac mai rele. De aceea – zice – să nu mă osîndiți – o Corintenilor! – că nu am putut veni la voi, fiindcă am căzut întru împrejurări și nevoi care nu mă lasă a merge unde voiesc. Și zice că a mers în Troa, dar nu degeaba și la întîmplare, ci pentru ca să propovăduiască evanghelia. Atunci cum – o Pavele! – de nu ai propovăduit, mai ales că ți s-a deschis „ușă”, precum zici? Am propovăduit – zice – însă nu multă vreme, pentru că nu l-am aflat pe Tit, și din aceasta „nu am avut odihnă în sufletul meu”, adică mă necăjeam mult pentru lipsa acestuia. Dar oare – o, fericite Pavele! – ai lăsat lucrul lui Dumnezeu pentru lipsa lui Tit, și nu ai propovăduit evanghelia? Ba – zice – nu am lăsat lucrul lui Dumnezeu pentru aceasta, ci zic că propovăduirea evangheliei se oprea fiindcă Tit nu era de față. Căci eu cu adevărat doream mult să propovăduiesc, însă din lipsa lui Tit s-a făcut puțină oprire, fiindcă el ar fi ajutat mult la aceasta dacă ar fi fost acolo.

ci, lăsîndu-i pe dînșii, am mers în Macedonia.

Adică: Nu am zăbovit multă vreme în Troa, căci mă strîmtoram pentru lipsa lui Tit. Căci mare ușă a credinței i se deschisese și lucrul, adică cei ce aveau să creadă, era mult; însă, din pricina lipsei lui Tit, împreună-lucrătorul său, era oprit.

*14 Mulțumire fie adusă însă lui Dumnezeu,
Celui ce pururea triumfă cu noi întru Hristos*

Fiindcă Apostolul a pomenit de multe întristări – adică de aceea ce i se făcuse în Asia, de cea din Troa și, pe lângă acestea, de întristarea pe care o încerca pentru că nu ajunsese în Corint, precum voia – spre a nu părea că pome-

măsurat este mai bun și că covîrșirile [„lipsa de măsură”, n. m.] sînt vătămătoare și trebuie a ne feri de ele. Vezi și subînsemnarea zicerii „iar întristarea lumii moarte lucrează” (2 Corinteni 7:10). Vezi și subînsemnarea zicerii „cătore meșteșugurile diavolului” (Efeseni 6:11), ca să înveți că mai mulți cad și se pierd din dreapta, adică din părute șapte bune, decît din stînga, din răutăți arătate. (n. aut.)

nește întristările acestea ca și cum ar plînge și s-ar tîngui, el zice aici așa: Mulțumesc lui Dumnezeu, fiindcă totdeauna biruiește cu noi, adică ne face slăviți, biruitori și vestiți – căci „triumf” se zice cînd un împărat, sau un voievod al împăratului, întorcîndu-se de la război biruitor, intră prin mijlocul cetății cu mare pompă, slavă și întîmpinare. Dumnezeu – zice – ne face vestiți și slăviți pentru înfrîngerea și biruirea asupra diavolului, pentru că slava noastră sînt necinstirile și defăimările pe care le pătimim, căci diavolul este biruit și cade atunci cînd noi sîntem ne-cinștiți. Însă a zis că acestea se fac „întu Hristos”, adică pentru Hristos și pentru propovăduirea evangheliei Lui. Sau, prin acest „întu Hristos”, se înțelege că noi biruim și ne slăvim întu Hristos, căci, purtîndu-L pe Hristos întu sine-ne ca pe o armă biruitoare, ne slăvim și noi cu slava Aceluia.

și arată prin noi mireasma cunoștinței Sale în tot locul.

Căci – zice – cunoștința de Dumnezeu, pe care noi o arătăm tuturor oamenilor, este mir de mult preț. Și – mai bine a zice – nu arătăm chiar mirul, ci buna mireasmă a mirului³¹, fiindcă cunoștința de Dumnezeu ce se dă în viața aceasta nu este prea arătată și pricepută, ci se aseamănă cu aceea ce se face „prin oglindă și prin ghicitură”, adică este nedeopotrivă, precum a zis același Apostol: „Vedem acum ca prin oglindă și întu ghicitură” (1 Corinteni 13:12). Așadar – precum cel ce miroase buna mireasmă a mirului înțelege cu adevărat că mirul se află acolo aproape, dar nu înțelege ce ființă și fire are mirul acela – tot așa și noi știm că Dumnezeu este, dar ce este Dumnezeu după ființă nu știm. Deci zice: Noi, Apostolii, sîntem ca o tămîietoare împărătească și, oriunde mergem, purtăm împreună cu noi și buna mireasmă a duhovnicescului mir și a tămîierii, adică buna mireasmă a cunoștinței de Dumnezeu. Prin urmare, după ce a zis mai sus că triumfăm și ne slăvim totdeauna și în toată vremea, Pavel zice acum că și bine-mirosim oamenilor peste tot, căci fiecare vreme și fiecare loc este plin de duhovniceștile daruri și de bunătățile noastre, ale Apostolilor, încît pentru aceasta se cuvine să suferim bărbătește necazurile și

³¹ [...] Iar Teodorit zice: „A numit «mireasmă de cunoștință» cunoștința cea de acum, în-vățîndu-ne o oarecare mică parte din cunoștința cea desăvîșită, dar și că acum aceea nu se știe, avînd a se arăta după vreme. Aceasta se împlințe după închipuirea tămîii, care, atingîndu-se de foc întu o cămară, își sloboade bunul miros și afară, iar cei ce se împărtășesc de acesta nu o văd, dar primesc mirosul.”

Iar Kiril al Alexandriei, tîlcuind zicerea aceasta, zice așa: „Prin sfinții Apostoli, Domnul nostru Iisus Hristos Se arată ca un miros al cunoștinței de Dumnezeu-Părintele. Căci, dacă cineva L-a cunoscut pe Fiul, L-a cunoscut cu adevărat și pe Tatăl, pentru firea Lui cea întocmai cu a Tatălui, întu toate fiind de o potrivă și neschimbat” (cartea întii a *Glafirelor*) (n. aut.)

scîrbele ce ni se pricinuiesc, căci cu atît mai mult ne slăvim încă și în viața aceasta, mai înainte de aceea ce va să fie.

**15 Căci sîntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos
întru cei ce se mîntuiesc și întru cei ce se pierd;**

Pavel zice fie că: Noi, Apostolii, ne aducem pe sine-ne jertfă și murim pentru Hristos bine-mirosind Lui cu aburii morții noastre; fie că: Noi, Apostolii, ne punem ca o tămîie asupra jertfei lui Hristos, tămîindu-ne și noi, și tămîindu-i și pe ceilalți totodată. Și înțelegerea întregului cuvînt este aceasta: Cu toate că din propovăduirea evangheliei unii se mîntuiesc iar alții se pierd, evanghelia rămîne însă și totdeauna are bunătatea și buna sa mireasmă. La fel și noi, cei ce o propovăduim, totdeauna rămînem ceea ce sîntem, adică „buna mireasmă a lui Hristos”, iar cîți pier, aceia pier pentru a lor necredință și rea socotință. Căci – precum lumina, deși întunecă ochiul bolnav, este însă totdeauna lumină; și precum mierea, deși pare amară celor ce pătinesc de venin și își au gustul stricat, totdeauna însă este miere dulce – la fel și evanghelia, totdeauna este bine mirositoare și pricinuitoare de mîntuire, deși cei care nu cred într-însa pier. La fel și noi, cei ce propovăduim evanghelia, sîntem bună mireasmă, și nu doar atît, ci „bună mireasmă lui Dumnezeu”; iar cînd Dumnezeu hotărăște că noi sîntem bună mireasmă, cine poate a se împotrivi că noi n-am fi astfel?³²

**16 unora adică mireasmă a morții spre moarte,
iar altora mireasmă a vieții spre viață.**

Fiindcă mai sus a zis că „sîntem bună mireasmă și celor ce pier și se pierd”, ca să nu socotească cineva că și aceia sînt bine-primiți la Dumnezeu, aici zice după umare că toți primesc această bună mireasmă, însă unii o primesc ca să se piardă; căci și gîndacii primesc buna mireasmă a mirului, însă ca să se înece și

³² Iar marele Vasilie, tîlcuind pentru ce în *Legea Veche* era oprit ca să tîmîieze cu tîmîia ce se aducea lui Dumnezeu, care era alcătuită din patru lucruri: din stactis (adică din uleiul de curge din smîmă), din oniha (care latinește se tîlmăcește „unguis”), din rășină de îndulcire și de lîvan limpede, precum mărturisește *Scriptura*, zicînd: „Tămîie alcătuită în felul acesta să nu vă faceți pentru voi; sfințenie să vă fie ea pentru Domnul. Cine își va face asemenea amestec ca să afume cu el, sufletul acela se va sîrpi din norodul său” (*Leșirea* 30:37, 38). Tîlcuind – zic – aceasta, marcle Vasilie spune așa: „Iar una ca aceasta e oprit a o face cineva lui-și spre îndulcire, adică e oprit să-ți scrii ție înșuși isprăvile, ci la Dumnezeu să înalți pricina bunătăților lor. Deci o astfel de tîmîiere era Pavci, cel ce zice: «bună mireasmă a lui Hristos sîntem» și «mulțumire fie adusă însă lui Dumnezeu, Celui ce purirea triumfă cu noi întru Hristos și buna mireasmă a cunoștinței Sale o arată întru noi». (n. aut.)

să se omoare, precum zic istoricii. În același chip Se numește și Hristos „piatră de sminteală”, pentru că este împiedicare și cădere pentru necredincioși; la fel, focul strălucește aurul, iar spini îi arde.³³

Și, către acestea, cine este îndestul?

Fiindcă a zis mari cuvinte – că biruiesc, și se slăvesc și sînt bună mireasmă – Pavel grăiește aici iarăși smerit, și zice că la mărirea acestora făcute lor de Dumnezeu nu era îndestul slăbiciunea lor, dacă nu ar fi fost puterea lui Dumnezeu, care desăvîrșește, căci totul este al lui Dumnezeu, iar nu al puterii noastre.

17 Căci nu sîntem ca cei mulți³⁴, crîșmărind cuvîntul lui Dumnezeu,

Aici, dumnezeiescul Pavel îi arată pe apostolii mincinoși, care ziceau că darul lui Dumnezeu este ispravă a lor. Și zice: De aceea am zis că nu este cineva îndestul spre acestea și am afierosit totul lui Dumnezeu, pentru că nu sînt ca apostolii mincinoși, ca să crîșmăresc și să stric darurile lui Dumnezeu. Căci, cu zicerea „crîșmăresc”, arată ghicitoarește că apostolii mincinoși vicleaneu adevărata și nevicleana învățătură a evangheliei cu sofisme ale înțelepciunii din afară³⁵, la fel cum și crîșmarii viclenesc și amestecă vinul cu apă, și

³³ Vrednice de laudă sînt însă și cele spuse de Sfîntul Grigorie al Nyssei la tîlcuirea acestei ziceri: „După așezarea de mai înainte a fiecăruia, buna mireasmă era ori făcătoare de viață, ori aducătoare de moarte, la fel cum același mir, dacă se pune înaintea gîndacului și a porumbelului, nu are aceeași lucrare la amîndoi: căci porumbelul se însănătoșește prin buna lui mireasmă, iar gîndacul pier. Tot așa și în ce-l privea pe Pavel, acea dumnezeiască tămîie, dacă cineva era porumbel – ca Tit, Silvan sau Timotei – se împărțea împreună cu el de buna mireasmă a vieții, într-o toată sporind cu bine, după pildele sale; iar de era cineva Dimas, sau Alexandru sau Ermoghen, nesuferind tămîia infrinării, ca gîndacii fugeau de buna mireasmă”.

Și Teodorit zice: „Noi aducem tuturor buna mireasmă a lui Hristos, dar nu toți cîți se împărțesc dobîndesc mîntuire. Căci, celor care nu-și au ochii sănătoși, lumina le este vrăjmășuitoare și vătămătoare, dar nu soarele le aduce vătămarea. Se spune că și vulturii fug de buna mireasmă a mirului. Tot așa, și mîntuitoarea propovăduire neguțătoarește mîntuirea celor ce cred, dar aduce pieirea celor ce nu cred.”

Iar dumnezeiescul Maxim zice că „Pavel era «mireasmă de viață spre viață», fiindcă, cu pilda sa, îi făcea pe cei credincioși să se porneasă spre buna mireasmă a faptelor bune prin lucrări, cei ce se înduplecau cuvîntului său mînduindu-se din viața aceasta simțită în viața cea duhovnicească. El era însă și «miros de moarte spre moarte», fiindcă acelora ce, din moartea necunoștinței, ajunseseră la moartea necredinței, le da să simtă munca ce va să fie” (capitolul 24 al sutei a patra din *Teologie*). (n. aut.)

³⁴ La Teodorit se scrie: „ca ceilalți”. (n. aut.)

³⁵ Înțelepciunea lumească și trupească. Aceasta e înțelepciunea celor din afara Bisericii, a celor care nu se împărțesc de înțelepciunea cea „din lăuntru”, cea duhovnicească a lui Dum-

vindeau darul lui Dumnezeu cu bani, acela pe care se cuvenea a-l da fără luare de mită. Noi însă – zice – nu sîntem unii ca aceștia. Pentru aceasta, adaugă mai departe:

*ci grăim ca din curăția inimii, ca de la Dumnezeu
înaintea lui Dumnezeu, în Hristos.*

Adică: Noi trăim din socoteală curată și nevicleană, și cele ce grăim le zicem de parcă le-am avea de la Dumnezeu, iar nu ca și cum le-am isprăvi noi de la sine-ne, cu puterea noastră. Și le grăim „întru Hristos”, adică nu îi învățăm pe ceilalți cu înțelepciunea noastră, ci cu înțelepciunea și puterea lui Hristos. Iar acest „înaintea lui Dumnezeu” l-a zis ca să arate dreptatea și buna cutoresare a inimii sale, adică: Atît este de curată – zice – și de limpede inima mea, încît o arăt și înaintea lui Dumnezeu.

nezeu, singurul cu adevărat înțelept. Despre această pănură înțelepciune *din afară*, care cuprinde *toată știința omenească*, va spune Apostolul că este „neburie” și „uriciune” înaintea lui Dumnezeu, căci nu duce la Dumnezeu, adică la mîntuire. (n. m.)

CAPITOLUL III

1. Au doară începem iarăși să spunem cine sîntem?

Fiindcă Apostolul a zis mai sus cuvinte mari pentru sine, acum el spune că poate ar întreba cineva: Ce sînt acestea ce zici – o fericite Pavele?! Te înalți pe sine-ți și te mîndrești, și cu acestea cauți a ne spune cine ești? Deci, dezlegînd această împotrivire, dumnezeiescul Apostol răspunde: Nu zicem acestea mîndrindu-ne și ca și cum am vrea să vă arătăm că sîntem buni. Și într-atît nu avem trebuință de scrisori de laudă către voi, încît vă avem în loc de scrisoare pe voi înșivă – precum zice mai departe:

Sau nu cumva avem nevoie – cum au unii – de scrisori de laudă către voi sau de la voi?

Apostolul zice cuvintele acestea cu inimă îngreuiată, făcînd cuvîntul mustrător. Și, ghicitoarește, îi arată pe apostolii mincinoși, care, neavînd cum să se facă cunoscuți oamenilor din faptele lor cele bune și din isprăvi, făceau scrisori plămuite și mincinoase și cu acelea se lăudau și erau cunoscuți de buni. Deci, cu inima grea, Pavel zice aici aceasta: Oare nu este destulă vremea care ne-a făcut cunoscuți la voi și v-a arătat că nu sîntem apostoli mincinoși? Ci și acum iarăși începem să spunem cine sîntem? Avem oare trebuință a purta scrisori de la alții, care să arate că sîntem buni și adevărați? Sau avem trebuință de a avea la noi scrisorile voastre, care să le arate altora că sîntem buni și adevărați? Ba, nu avem trebuință de astfel de laudă a vieții noastre, nici de la voi, nici de la alții.

2. Scrisoarea noastră sînteți voi, scrisă întru inimile noastre, cunoscută și citită de toți oamenii,

Zice: Pricina pentru care nu avem trebuință de scrisorile de laudă ale altora către voi, este că voi înșivă sînteți scrisoarea care arată cine sîntem. Ceea ce ar fi vrut a face scrisorile, arătîndu-ne vrednici de cinste, aceasta o faceți voi înșivă, fiind văzuți și auziți de toți. Iar noi, oriunde am merge, vă purtăm pretutindeni împreună cu noi ca pe o scrisoare de laudă a noastră, pentru că vă avem pe toți scriși în lăuntru în inimă și, deschizînd-o pe ea ca pe o scrisoare, le arătăm tuturor fapta voastră bună. De aceea – zice – fiindcă vă am pe voi ca pe o laudă vie a mea, care mă arată tuturor celor ce nu mă știu, nu mai am trebuință de scrisori neînsuflețite. Și iarăși, nu am trebuință ca alții, cu scrisorile

lor, să vă spună cine sînt, pentru că de scrisori are nevoie cineva cînd merge la oameni care nu-l știu, iar nu la cei ce-l știu; și, de vreme ce eu vă am pe voi care mă arată celorlalți, cum aș avea trebuință de scrisorile acelora, care să vă arate vouă cine sînt?

Iar voi sînteți atît de întipăriți în inima mea, încît nu puteți a vă șterge de acolo. Cu aceste cuvinte, Pavel mărturisește nu numai că îi iubește pe Corințeni, ci și că aceia au fapte bune și isprăvi, fiindcă arătau la toți vrednicia lui Pavel, învățătorul lor. Căci fapta bună a ucenicilor îl împodobește pe învățătorul lor, precum și răutatea lor îl rușinează.

3 arătîndu-vă că sînteți scrisoare a lui Hristos,

Cum erau Creștinii din Corint „scrisoare a lui Hristos”? Fiindcă legea și poruncile lui Hristos rămîneau ca niște scrisori tipărite în inimile lor, păzindu-se neșterse prin lucrări și prin fapte.³⁶

slujită de noi, scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeuului celui viu, nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii.

De vreme ce a luat aici pricină de a cumpăni *Legea cea Veche* cu evanghelia, Apostolul zice așa: Precum Moisi s-a făcut slujitor al *Legii celei Vechi*, tot așa ne-am făcut și noi slujitori ai propovăduirii evangheliei. Și, precum acela a cioplit două lespezi de piatră, cele din urmă adică, așa și noi am cioplit inimile voastre și le-am făcut potrivite spre primirea evangheliei. Iar *Legea* s-a scris de Moisi cu cerneală, iar evanghelia s-a scris întru voi cu Duh Sfînt. Deci, pe cît se osebește Duhul de cerneală și inima omului cea însuflețită de neînsuflețita piatră, tot atîta se osebește și *Noul Testament* al evangheliei de cel vechi al *Legii*. [...]

Și – de vreme ce sînt și inimi de piatră, precum acelea ale celor împietriți și orbiți, adică ale Evreilor și păgînilor – a numit „de carne” inimile credincioșilor Creștini, ca pe unele simțitoare, și moi și primitoare ale cuvîntului evangheliei, despre care a proorocit Iezechiel, zicînd: „Și voi lua inima cea de piatră din trupul vostru, și vă voi da inimă de carne” (capitolul 36:26).³⁷

³⁶ După Teodorit, zicerea aceasta se tîlcuiește așa: „Noi nu avem trebuință de scrisori, fiindcă înseși lucrurile mărturisesc pentru noi, și avem scrisoare însuflețită care arată faptele noastre vouă, anume credința voastră, ce se vestește în toate părțile pămîntului și ale mării. Căci noi, scoțîndu-vă din rătăcire, v-am adus la lumina cunoștinței de Dumnezeu.” (n. aut.)

³⁷ Iar marele Vasilie, tîlcuind acea zicere a lui Isaia: „Vai celor ce scriu vicieșug!” (capitolul 10:1), zice că „inima celor drepți nu s-a scris cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeuului

4 Și o astfel de nădejde avem prin Hristos
cătore Dumnezeu;

5 nu că am fi în stare a socoti ceva de la noi înșine,

Fiindcă mai înainte le-a arătat pe cele ale *Testamentului Nou* al evangheli-
ei mai mari decît ale *Vechiului Testament*, urmarea ar fi fost să încheie zicînd
așa. Așadar și noi, Apostolii, slujitorii *Noului Testament* al evangheliei, sîn-
tem mai mari decît Moisi, cel ce a stat slujitor al *Vechiului Testament*! Însă
acesta ar fi părut a fi cuvînt de mîndrie, și de aceea Pavel zice cu smerită cu-
getare: Noi nu avem nici o ispravă, ci „nădejdea” noastră, adică întărirea și
lauda noastră, este „prin Hristos către Dumnezeu”. Căci Hristos – zice – este
pricina și pricinuitorul laudei noastre întru Dumnezeu, și nici o ispravă nu este
a noastră, nici cea mai mică! – fiindcă aceasta însemnează ceea ce a zis, că:
Noi nu sîntem în stare a socoti nimic de la sine-ne, fără de ajutorul lui Dum-
nezeu! (Vezi și tîlcuirea stihului 13 al capitolului 2 al epistolei către Filipeni,
și subînsemnarea de acolo.)

ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu,

6 Cel ce ne-a învrednicit să fim slujitori ai *Noului Testament*,
nu ai slovei, ci ai Duhului;

Puterea noastră – zice – este de la Dumnezeu, căci Dumnezeu ne-a împu-
ternicit și ne-a făcut iscușiți spre a fi slujitori ai acestui lucru mare și dumne-
zeiesc, ai *Noului Testament*, „nu ai slovei, ci ai Duhului”. Și *Legea cea Veche*
era duhovnicească, fiindcă s-a dat de Duhul, prin Moisi, însă aceea nu da și
Duh Sfînt, precum dă *Noul Testament* al evangheliei. Așadar, Pavel zice aici
aceasta: Nouă nu ni s-a încredințat de la Dumnezeu să dăm slova, precum
Moisi, ci Duhul Sfînt. Fiindcă Apostolii nu numai că învățau cele duhovni-
cești, dumnezeieștile dogme și Taine, dar, punînd mîinile peste cei ce se bote-
zau, le și dădeau lor Duh Sfînt.

căci slova omoară, iar Duhul face viu.

Legea cea Veche – zice – oacă afla pe cineva făcînd chiar și păcatul soco-
tit mai mic (precum era a aduna cineva lemne în ziua Sîmbetei), îl omora.³⁸

celui viu», iar inima nedreptilor nu cu Duhul Dumnezeului celui viu, ci cu cerneală, rudenia
întunericului și vrăjmașa luminii. Drept aceea, fiecare scrie sau pentru sine, facînd cele bune,
sau împotriva sa, făcînd zapisuri ce se păstrează” (n. aut.)

³⁸ Despre aceasta este scris în *Numeri* că, de vreme ce unul adunase lemne în ziua Sîmbetei,
împotriva *Legii*, „l-a scos pe el toată adunarea afară din tabără și l-a ucis cu pietre, precum

Iar Sfântul Duh al *Noului Testament* îl primește pe cel ce ar păcătui nenumărate rele, și, prin mijlocirea scaldătoarei *Sfântului Botez*, îl îndreptează³⁹ și pe cel omorît de păcat îl face viu.

7 Iar dacă slujirea morții închipuită cu slove săpate în piatră s-a făcut întru slavă,

După ce, mai sus, a învățat osebirea dintre *Testamentul cel Vechi* și cel nou – fiindcă acela s-a scris cu cerneală, iar acesta cu Duhul Sfint; și acela s-a săpat în piatră, iar acesta în inimi; și acela omora, iar acesta face viu – după ce – zic – a arătat acestea, acum arată că și slava evangheliei este mai mare decât slava *Legii Vechi*. Întii, fiindcă *Legea* avea slavă simțită, care se vedea pe fața lui Moisi, iar evanghelia are slavă gândită, care nu se poate vedea simțit. Pe lângă acestea, *Legea* era numai slove (adică litere) care nu numai că nu dădeau nici un ajutor celor ce se nevoiau împotriva păcatului (precum se dă ajutor acum prin Sfântul Botez celor ce se nevoiesc întru *Noul Testament*), dar încă slovele acestea păzeau neștearsă pedeapsa celor ce păcătuiau. De ce? Pentru că – zice – „slujba morții”, adică *Testamentul cel Vechi*, era săpată în pietre vârtoase. Deci

a rânduit Domnul lui Moisi (capitolul 15:36). Uită-te însă în capitolul 8 al *Evangheliei* lui Ioan, unde *Legea* cerea să seucidă cu pietre femeia aceea care prea-curvise fățiș, iar Domnul nu a osîndit-o, ci a slobozit-o vie. Vezi și în *Evanghelia* de la Luca, unde Apostolii au zis: „Doamne, voiești să zicem să se pogoare foc din cer și să-i topească pe ei (adică pe Samariteni, care nu voiseră a-L primi pe Domnul), precum a făcut Iliț? Iar Domnul, întorcîndu-Se, i-a certat și a zis: Nu știți al cărui Duh sînteți? – căci Fiul omului nu a venit să piardă sufletele oamenilor, ci să le mîntuiască!” (capitolul 9:54). (n. aut.)

³⁹ [...] [Unii] Părinți zic că „slova omoară” dacă cineva talmăcește *Legea* numai după slovă, fără a lua și înțelegerea cea duhovnicească a *Legii*, căci aceasta „face viu”. Același lucru mărturisește și Sfântul Grigorie al Nyssei, precum se vede la foaia 675 a celor șapte cărți, zicînd că, într-adevăr, se află în *Scriptura cea Veche* unele ziceri care, de va căuta cineva a le țelci numai după slovă, cade întru necuviință și astfel se omoară cu sufletul; însă doar unele se iau în acest fel, nu toate.

Iar dumnezeiescul Maxim zice: „(Slova omoară, iar Duhul face viu); [...]”; căci este cu totul cu neputință a fi împreună una cu alta după lucrare și socoteala cea trupească a *Legii*, și cea dumnezeiască, adică și slova, și Duhul. Fiindcă slova (socoteala cea trupească a *Legii*), ceea ce poate ridica viața, nu se poate împăca și uni cu Duhul. Cel ce are fire a da viața” (capitolul 39 al sutei a șaptea din *Theologie*).

Marele Vasilie zice că „slova – adică *Legea* – omoară, iar Duhul – adică graiurile Domnului – face viu”, precum El Însuși zice: «Trupul nimic nu folosește, Duhul este cel ce înviază! Graiurile Mele Duh sînt și viață sînt» (Cuvîntul despre botez, cum se botează cineva întru *evanghelia Domnului*).

Iar Sfântul Chiril al Alexandriei zice că „slovă» numește umbra ce era în *Lege*, iar «Duh» pe adevărata slujire întru Duhul, adică pe cea evanghelică, pe care a înnoit-o Hristos în toată lumea” (cartea a V-a din *Glafire*, despre alegerea lui Iisus). (n. aut.)

– dacă *Legea*, astfel fiind, s-a făcut ca „slavă”, adică s-a făcut slăvită – cu mult mai virtos este slăvit darul evangheliei, care covârșește *Legea* fără asemănare. Astfel, făcând un drept silogism⁴⁰, Pavel arată covârșirea slavei evangheliei.

Și zice că *Legea* a fost „slujitoare a morții”, iar nu „făcătoare a morții”, pentru ca să nu dea apucare și pricină ereticilor de a o prihăni; căci pricina făcătoare a morții a fost păcatul, iar *Legea* da pedeapsa morții celei născute din păcat.⁴¹

Încît fiii lui Israil nu puteau să se uite la fața lui Moisi, din pricina slavei celei stricătioase a feței lui,

Cu aceste cuvinte, dumnezeiescul Apostol îi defaimă subțire pe Evrei, pentru că erau atît de sărmani, încît nu puteau să privească nici măcar slava cea simțită a feței lui Moisi. Și nu a zis că „*Legea* și lespezile aveau slava”, ci „fața lui Moisi”, a celui ce purta lespezile, căci Moisi se vedea slăvit, iar nu tablele *Legii*. Dar Apostolul coboară chiar și slava lui Moisi, numind-o „stricătioasă”. Vezi însă că nu a zis „slava cea rea”, ci „cea stricătioasă”, adică aceea ce avea a fi nelucrătoare și a lua sfîrșit, nerămînînd pentru totdeauna.

8 cum să nu fie mai mult întru slavă slujba Duhului?

Pentru că, mai sus, a numit *Legea* „slujbă a morții”, ar fi urmat să numească evanghelia „slujbă a vieții”. Lăsînd-o însă pe cea din parte, Apostolul a zis-o pe cea mai mare, numind evanghelia „slujbă a Sfîntului Duh”; căci *Noul Testament* al evangheliei nu dă numai viață, ci și lucrul mai mare decît viața, adică pe Sfîntul Duh, pe Dătătorul de viață. Deci – zice – slujba aceasta a Duhului se va face cu mult mai multă slavă decît *Legea*, aceea care slujea spre moarte.

9 Căci, dacă slujba osîndirii a fost slavă, cu mult mai virtos va prisosi în slavă slujba dreptății.

⁴⁰ silogism – raționament deductiv compus din trei părți, în urma căruia cea de a treia judecată (concluzia) se deduce din prima (premia majoră), prin mijlocirea celei de a doua (premia minoră). (n. m.)

⁴¹ Tilcuind zicerea aceasta, înțeleptul Teodorit spune: „A numit «slujire a morții» slujirea *Legii*, de vreme ce *Legea* îi muncea pe cei ce o călcau. Deci zice: Dacă acolo unde sînt munciri, moarte și slove săpate în piatră, Moisi, cel ce aducea acestea, a primit atîta slavă pe fața sa, atunci cu mult mai virtos dobîndesc mai multă slavă cei ce slujesc dumnezeiescului Duh.” Zice încă și marele Vasilie: „Frumusețea adevărată, prea-iubită și privită doar de mintea cea curățită este a Firii celei dumnezeiești și fericite, iar cel ce privește la ea se împărtășește puțin de strălucirile și darurile ei, ca de oarecare vopsea, arătînd pe chipul său oarecare strălucire înflorită. De aceea și Moisi, pentru că s-a împărtășit de frumusețea aceea cînd a vorbit cu Dumnezeu, s-a slăvit la față” (în filciuirea psalmului 29, la zicerea „Doamne, într-o voia ta ai dai frumuseții mele putere”). (n. aut.)

Pavel spune și aici același lucru, ca și cum ar fi lăsat să se zică mai sus, anume că „slova *Legii* omoară”, și zice că *Legea* era „slujitoare osîndirii”, fiind pedepsoare a păcatului, dar nu făcătoare a lui, fiindcă pedepsea pe cei ce păcătuiau, dar nu le pricinuia a păcatului. Iar „slujbă a dreptății” a numit evanghelia, pentru că aceasta nu numai că-i sloboade pe oameni din muncă, ci îi face drepecți și pe cei păcătoși, prin Sfîntul Botez. De aceea – zice – dacă *Legea*, slujba osîndirii și a morții, a fost slăvită, cu mult mai vîrtos va fi slăvită evanghelia, slujba dreptății.

10 Și nici măcar nu este slăvit ceea ce era slăvit în această privință, din pricina slavei celei covîrșitoare.

Și – zice – de ce mai asemăn *Testamentul cel Vechi* cu cel nou? Atîta covîrșire are *Noul Testament* al evangheliei față de *Legea cea Veche*, încît „în această privință”, adică întru asemănarea aceasta, „ceea ce s-a slăvit”, adică *Legea cea Veche*, nici nu se va socoti că are cît de puțină slavă, „din pricina slavei celei covîrșitoare” a evangheliei. Căci, deși *Legea cea Veche* este slăvită, totuși, pe lîngă covîrșitoarea slavă a evangheliei, ea se arată neslăvită.⁴² Vezi însă că Apostolul, deși coboară aici *Legea cea Veche*, tot cu aceste cuvinte o și întărește! Pentru că, după meșteșugul gramaticii, asemănările nu se fac între lucruri cu totul neasemănate și cu fire deosebită, ci între unele înrudite și de o ființă.

11 Căci, dacă aceea ce s-a făcut nelucrătoare s-a săvîrșit prin slavă, cu mult mai vîrtos aceea ce rămîne este întru slavă.

Aici, Apostolul dovedește covîrșirea *Testamentului Nou* asupra celui vechi cu încă un silogism. Căci – zice – dacă *Legea*, care urma să înceteze și să rămînă nelucrătoare, s-a dat cu slavă, cu mult mai vîrtos este în slavă evanghelia, care va rămîne totdeauna, pînă la sfîrșitul întregii lumi.

12 Avînd deci o astfel de nădejde, noi lucrăm cu multă îndrăzneală,

Fiindcă a mărturisit că *Noul Testament* al evangheliei are multă și covîrșitoare slavă, iar cei ce aud cuvintele acestea poate doresc să vadă slavă simțită, ca niște slabi ce sînt întru cugetare – Pavel zice acum că noi, Creștinii ce am

⁴² Prea-potrivită asemănare aduce la ũlcuirea zicerii acesteia înțeleptul Teodorit: „Atîu de mare este slava cuvenită dreptății danului, încît nici nu s-ar potrive a zice cineva că ceea ce s-a făcut lui Moisi a fost slavă. Căci, noaptea, lumina făcliei pare a fi prea-luminoasă, iar la amiază se ascunde și nici nu se socotește a fi lumină.” (n. aut.)

crezut întru evanghelie, avem „nădejde”. Care nădejde însă? Acea că ne-am învrednicit de daruri mai mari decât acelea ale lui Moisi, și de aceea noi, Apostolii, avem „multă îndrăzneală” față de voi, Creștinii care ne sînteți ucenici, fără a ne sfii cît de puțin, și a ne ascunde de voi și a ne acoperi fețele, precum a făcut Moisi pentru a nu-l vedea ochii cei slabi ai Evreilor. Căci noi nu ne temem că se vor vătămă ochii voștri de privirea noastră, pentru că nu sînt slabi și neputincioși ca ai Evreilor.

Căci Moisi, după ce a primit lespezile a doua oară și s-a pogorît din Muntele Sinai, avea fața atît de strălucită, încît Evreii nu puteau a se apropia de el și a vorbi cu dînsul, pînă ce el nu și-a pus acoperămînt peste față, precum se vede scris în *Sfînta Scriptură*: „Deci Aaron și toți fiii lui Israil, văzînd pe Moisi că are fața strălucitoare, s-au temut să se apropie de el. (...) Iar după ce a încetat de a grăi cu ei, Moisi și-a acoperit fața cu un vâl. Cînd însă intra el înaintea Domnului, ca să vorbească cu El, atunci își ridică vâlul pînă cînd ieșea; iar la ieșire spunea fiilor lui Israil cele ce i se porunciseră de către Domnul. Și vedeau fiii lui Israil că fața lui Moisi strălucea și Moisi își puneia iar vâlul peste fața sa, pînă cînd intra din nou să vorbească cu Domnul” (*Ieșirea* 34:30, 33-35). Această istorie pomenește aici Pavel și îl cuciește ce însemnează duhovnicește:

*13 și nu precum Moisi, care-și puneia acoperămînt peste față,
ca să nu privească fiii lui Israil sfîrșitul a ceea ce era trecător.*

Adică: Noi nu trebuie să ne acoperim față de voi, precum făcea Moisi ca să nu-l vadă Evreii; fiindcă voi aveți puterea să vedeți slava aceasta gîndită a evangheliei, pe care o avem noi, Apostolii. Slavă a evangheliei care, deși gîndită, este mai strălucită decât slava lui Moisi, fiindcă voi puteți să înțelegeți tainele lui Dumnezeu fără să trebuiască să le acoperim pentru voi, ca și cu un vâl, cu nedeslușirea și cu întunecarea cuvintelor și a înțelegerilor. Iar Evreii, fiind groși și trîndavi, nu puteau să vadă și să înțeleagă că *Legea* are sfîrșit și că va rămîne nelucrătoare, căci „acoperămîntul” însemnează mintea cea groasă a Evreilor, precum voi înțelege și din următoarele cuvinte ale Apostolului.

Iar unii zic că însuși faptul de a nu putea Evreii să vadă slava lui Moisi arăta că slava aceea are sfîrșit. Căci, fiind nevăzută de alții, nici nu se arăta ca slavă, și astfel se vădea că este de puțină vreme. Aceasta – zice – a vrut să spună Apostolul zicînd că Israilitenii nu puteau să privească la „sfîrșitul celei ce era trecătoare”, anume: Fiindcă Israilitenii nu puteau să vadă slava lui Moisi, înseamnă că slava aceea era de puțină vreme, încît, îndată ce a început, a și încetat.

14 Dar s-au orbit înțelegerile lor, căci pînă astăzi, la citirea Vechiului Testament, rămîne același vâl, neridicîndu-se, căci el se desființează întru Hristos⁴³;

Mintea Evreilor – zice – s-a orbit, s-a împietrit și s-a făcut nesimțitoare ca piatra ce se numește *pori*. De aceea, nici Evreii din vremea lui Moisi nu vedeau și nu înțelegeau, nici cei de acum nu văd, ca niște orbi, și nesimțitori și ca unii ce au același acoperămint peste „fața lui Moisi”, adică peste citirea *Legii Vechi*. Căci în *Evanghelie*, prin „Moisi”, Domnul numește *Legea*, cum este atunci cînd zice: „Au pe Moisi și pe Prooroci” (*Luca* 21:29). De aceea nu se descoperă Evreilor de acum și nu se cunoaște de dinșii că Hristos e cel care a încetat *Legea cea Veche*, încît acest păcat este de bună-voia lor și a socotinței lor celei pizmașe; căci orbirea, împietrirea și nesimțirea minții nu este greșeală firească, ci a voinței omului. Deci Apostolul zice așa: Nu vă mirați dacă Evreii de acum nu pot să vadă slava lui Hristos și să creadă, căci nici slava *Legii celei Vechi*, aceea mai puțină decît slava lui Hristos, nu puteau să o vadă! Căci, dacă ar fi văzut slava *Legii*, ar fi văzut negreșit și slava lui Hristos și a evangheliei, slava *Legii* fiind a vedea cineva și a crede în Hristos, Care este vestit de *Lege*.

Dar unde a zis Moisi (adică *Legea*) că *Legea* are să se facă nelucrătoare „întru Hristos”, adică *prin Hristos*? În *Deuteronom*, acolo unde zice: „Prooroc va ridica vouă Domnul Dumnezeu. De Acela veți asculta întru toate” (capitolul 18:18). Deci Evreilor li se porunca de către Moisi (de *Lege*) să asculte de Hristos, iar Hristos dezlega sîmbăta, tăierea împrejur și celelalte obiceiuri ale *Legii*, adică pe acelea care țineau de lucrarea preoțească de săvîrșire a *Legii*, iar nu pe cele care priveau lucrarea morală, precum sînt cele zece porunci și celelalte, căci acestea lucrează și după evanghelie.⁴⁴ Deci *Legea* însăși poruncește nelucrarea sa. Pe lîngă acestea, *Legea* poruncește a se face jertfele numai întru o biserică a Ierusalimului, iar Hristos mai-nainte a spus că biserica se va risipi, și atunci, cu risipirea bisericii, El a doborît desăvîrșit și jertfele *Legii*. Încă și David zice despre Hristos: „Tu ești preot în veac, după rînduiala lui Melhisedec” (*Psalm* 109:4), arătînd că *Legea*, care poruncește jertfele celor necuvîntătoare, s-a făcut nelucrătoare. De cine s-a făcut nelucrătoare? De Hristos, Care nu prin jertfe de necuvîntătoare, ci cu pîine și cu vin a poruncit să săvîrșim sfințita lucrare cea fără de sînge, precum a zis și Pavel undeva: „Mu-

⁴³ Aici este o elipsă, care se împlinește așa: „neridicîndu-se, căci întru Hristos se face nelucrător Vechiul Testament. (n. aut.)

⁴⁴ Vezi subînsemnarea zicerii „*Legea* porunților stricînd-o cu dogmele” (*Efeseni* 2:15) și subînsemnarea zicerii „căci voi spre nădejde v-ați chemat, fraților” (*Galateni* 5:13), ca să înțelegi despre aceasta mai bine. (n. aut.)

tîndu-se preoția, trebuia să se schimbe și *Legea*" (*Evreii*, capitolul 7) Aceasta se dovedește și dintr-o altă ziceră a lui David, care spune din partea lui Hristos așa: „Jertfă și punere înaintea nu ai voit, ci trup ai gătit Mie” (*Psalom 39-9*).⁴⁵

15 ci pînă astăzi, cînd se citește Moisi, pe inima lor zace acoperămîntul.

Fiindcă a zis mai sus că „la citirea *Legii Vechi*, rămîne același acoperămînt”, ca să nu socotească cineva că prin „acoperămînt” numește neînțelegerea și întunecarea *Legii*. Pavel zice aici că „acoperămîntul” este orbirea, nesimțirea și grosimea inimii Evreilor. Fiindcă și atunci, pe fața lui Moisi, acoperămîntul nu era pentru el, ci pentru grosimea și nesimțirea ochilor Evreilor ce-l priveau.

16 Iar cînd s-ar întoarce către Domnul, s-ar ridica acoperămîntul. Căci Domnul este Duhul,

Aici, Apostolul arată acum chipul în care este cu putință a se îndrepta Evreii, dacă vor voi: Cînd Evreul s-ar întoarce – zice – către Domnul, lăsînd adică *Legea* și întorcîndu-se la duhovniceasca evanghelie, atunci s-ar ridica acoperămîntul și grosimea inimii lui. Căci așa se întîmplă și cu Moisi: cînd el se întorcea către Dumnezeu, își ridica acoperămîntul de pe față. Iar aceasta era o închipuire a ceea ce urma să fie; pentru că, dacă Evreul se va întoarce către Duhul cel Sfînt (căci Acesta este Domnul), atunci va vedea descoperită fața puitorului de lege Moisi, sau – mai bine a zice – și el va fi în rînduiala lui Moisi și se va îndulci de slava evangheliei, aceea ce covîrșește slava *Legii*, precum am zis. Căci această slavă i-o va dăruii lui Duhul, Cel ce e Domn și atotputernic.⁴⁶

17 și, unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenie.

În *Lege* – zice – era jug și robie, iar în legea Duhului, adică în evanghelie, este slobozenie. De aceea, la aceasta privește cineva fără să fie oprit, vîzînd slava Domnului cu slobozenie.⁴⁷

⁴⁵ Tilcuind aceasta: „nedescoperindu-se, spre a cunoaște ei că în Hristos se strică *Legea*”, Sfîntul Chiril al Alexandriei zice că Hristos strică acoperămîntul, căci El, fiind Adevărul, face să înceteze umbra și îndoirea *Legii* (la îlcuirea lui Luca, la Icumenie). (n. aut.)

⁴⁶ Marele Vasilie zice pentru ce Se numește Duhul „Domn”: „Duhul Se numește «Domn», cu numele Domnului, fiindcă toată lucrarea Fiului se arată prin Duhul” (*Cuvînt la Sfîntul Botez*). (n. aut.)

⁴⁷ Tilcuind zicerea aceasta a Apostolului, Coresi zice: „Unde este Duhul Sfînt, acolo e și slobozenia: nu este acoperămînt, nu este slovă, nu sînt jertfe de dobitoace necuvîntătoare, fiindcă propovăduirea Preasfîntei Treimi și a înomenirii Dumnezeu-Cuvîntului este strălucită și invederată. Și aceasta este înțuia slobozenie după Hristos, adică cea înțui-mergătoare. Iar cea

18 Iar noi toți, privind ca în oglindă, cu fața descoperită,
slava Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă,
ca de la Duhul Domn.⁴⁸

Atîta slobozenie – zice – și evghenie [„noblețe”, n. m.] dobîndim, încît nu precum atunci, unul Moisi, ci noi toți, credincioșii Creștini, văzînd slava Domnului cu fața descoperită (fiindcă la Creștini, la cei ce cred, nu este nici un acoperămînt), noi toți – zic – văzînd slava Domnului, ne prefacem întru același chip al slavei și ne facem ca oglinda: adică primim slava Domnului întru noi înșine și apoi strălucim și noi împotriva de la sine-ne, ca o răsfrîngere de rază, altă slavă asemenea. Și – precum argintul cel curat și strălucit, cînd se pune în preajma soarelui, primește razele și lumina soarelui și scoate și el iarăși alte raze și lumină – tot astfel și noi, Creștinii, curățîndu-ne întru Sfîntul

de a doua și următoare [...] este slobozenia duhovnicească, ce se alcătuește cu acestea zece: 1) cu puterea Duhului și a rîvnei. 2) cu lucrarea cea tare a propovăduirii. 3) cu înțelepciunea celor viitoare. 4) cu sfințenia. 5) cu puterea minunilor. 6) cu slăbiciunea a tustrei vrăjmașilor: a trupului, a lumii și a stăpînitorului lumii: 7) cu nădejdea înfierii, 8) cu fiasca dragoste către Dumnezeu. 9) cu mulțimea ajutătorilor mijlocitori Sfinți și 10) cu neîndoita nădejde a cîștigării fericirii.

Despre slobozenia aceasta a Duhului a zis Domnul: „De veți rămîne întru cuvîntul Meu, sînteți ucenici ai Mei cu adevărat, și veți cunoaște adevărul și adevărul vă va slobozi pe voi. (...) Deci, de vă va slobozi pe voi Fiul, veți fi cu adevărat slobozi” (Ioan 18:32). Vezi așadar că, precum slobozește Fiul, așa slobozește și Duhul cel Sfînt. Prin urmare, Duhul cel Sfînt este de o ființă cu Fiul, căci, dacă El ne sloboade, cum ar putea fi slugă? Rușinează-se deci următorii lui Machedonie, cei ce hulesc împotriva Sfîntului Duh hulă neiertată. Despre slobozenia aceasta duhovnicească scria Apostolul și Galatenilor, zicînd: „Stați deci tari în slobozenia cu care Hristos v-a slobozit și nu vă supuneți iar în jugul robiei” (Galateni 5:1). (n. aut.)

⁴⁸ [...] Înțeleptul Teodorit zice că Pavel, numindu-L „Domn” pe Duhul cel Sfînt, îl arată a fi de o cinste cu Dumnezeu-Tatăl. Fiindcă Moisi își întorcea fața către Dumnezeu-Tatăl – precum zice *Dumnezeiasca Scriptură* – iar noi, Creștinii, către Duhul – precum zice aici Apostolul, iar Pavel, care vrea să arate că *Noul Testament* e mai mare decît cel vechi, nu ar fi arătat aici pe Duhul dacă ar fi știut că El este zidire. Căci – dacă Duhul ar fi zidire, precum hulesc Arie și Evnomie, iar noi am veni către zidire, în vreme ce Moisi se apropia către Dumnezeu-Tatăl – atunci ar însemna că *Noul Testament* ar fi mult mai mic decît cel vechi; iar fiindcă *Noul Testament* este mai bun și mult mai mare decît cel vechi, înseamnă că Sfîntul Duh nu este zidire, ci este de o putere și de o cinste cu Dumnezeu-Tatăl. Și, măcar că luptătorii împotriva Duhului zic fără rușine că Apostolul îl numește aici „Duh” pe Domnul, iar nu „Domn” pe Duhul, acest cuvînt este fără socoteală, căci dumnezeiescul Apostol face toată asemănarea slovei cu Duhul, zicînd: „*Testamentul Nou* nu e scris cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului celui viu”; și iarăși: „nu a slovei, ci a Duhului”, și altele. Deci este arătat că dumnezeiescul Apostol L-a numit „Domn” pe Preasfîntul Duh, iar de L-ar fi numit pe Domnul „Duh”, ar fi zis: „și, unde este Domnul”, dar nu a zis așa, ci: „unde este Duhul Domnului”, fiindcă prin Acesta ni s-a dat darul Fiului; și, ca să nu-L socotească cineva pe Duhul slujitor, de nevoie a zis: „iar Domnul este Duhul”. (n. aut.)

Botez prin Sfântul Duh și strălucindu-ne de razele Aceluia în inimă, scoatem și noi din inima noastră o oarecare strălucire gândită. Și „ne prefacem întru același chip” din slava Duhului întru slava cea dată nouă, adică o slavă ca aceasta urmează a avea acela ce este luminat de Sfântul Duh, Care este Domn al tuturor și nu Se supune nimănui; căci, fiind El Însuși Domn și Stăpîn al totului, are așadar și luminarea cea stăpînitoare și cuvenită lui Dumnezeu, astfel că toți Creștinii se umplu de Sfântul Duh și El strălucește sufletul lor⁴⁹. Căci Moisi, văzind slava lui Dumnezeu, s-a schimbat după slava aceea și fața lui strălucea, aceasta fiind închipuire a noastră, a Creștinilor⁵⁰.

⁴⁹ Toate acestea le zice și dumnezeiescul Hrisostom, de la care le-a luat și Sfântul Teofilact. Iar mai departe Sfântul Hrisostom jelește și zice: „Vai! – că bine este aici a suspi-
na cu amar, căci, atîta lucrare dobîndind noi, nici cele ce se zic nu le știm, pentru că în grabă pierdem lucrurile și căscăm gurile către cele simțite. Pentru că această slavă negrăită și înfri-
coșată rămîne întru noi o zi-două, iar apoi o stingem, grămădind asupra-i viforul lucrurilor lu-
mești, cu desimea norilor împingînd de la noi razele ei; căci vifor de iarnă sînt cele ale vieții
și ale lumii, mai posomorite decît iarna” (cuvîntul 7 la epistola a 2-a către Corinteni). Iar sfin-
tul zice acestea pentru că în vremea aceea, mai todeauna, oamenii se botezau fiind în vîrstă
(la maturitate), iar apoi cădeau degrabă în păcatele cele de voie, stingînd slava aceea și darul
pe care îl luau întru Sfântul Botez. (n. aut.)

⁵⁰ Vrednice de laudă sînt și cele zise despre aceasta de către marele Vasilie: „Deci, cură-
țindu-se de rușinarea cu care s-a mîrșăvit prin răutate, și întorcîndu-se către frumusețea cea
din fire și primind înapoi prin curățe chipul cel dinlău ca un chip împărătesc, acesta singur se
poate apropia de Mîngîietorul. Iar cel ce a luat vedere curată ca soarele va arăta întru sine
chipul (adică pe Fiul) Celui nevăzut (adică al Tatălui) și întru fericită privire a Chipului vei
vedea negrăita frumusețe a Întîiului Chip (adică al Tatălui)” (*Despre Sfântul Duh*, capitoul 9).
Și iarăși: „Precum lucrurile cele strălucite și străvezii, atunci cînd cade asupra lor vreo rază,
se fac și ele strălucite, tot așa sufletele duhovnicești, strălucindu-se de Duhul, trimîț darul și la
alții” (la fel).

Iar Sfîntul Teodori nu vorbește mai prejos decît marele Vasilie despre aceasta: „Căci,
așa cum oglinzile cele străvezii răsfrîng chipurile celor ce privesc într-însele, tot astfel și ini-
mile cele curate primesc în ele slava lui Dumnezeu. Despre aceasta așadar a zis și Domnul:
«Fericiți – cei curați cu inima, că aceia îl vor vedea pe Dumnezeu!» (*Matei 5:8*). Și, precum
luda a primit în sine pe diavolul, și toată răutatea aceluia a întipărit-o întru sine, tot așa cel ce
se apropie de dumnezeiescul dar strălucește cu strălucirile ce se slobod dintr-însul; și – pre-
cum cel ce șade întru întuneric ia chip întunecat, iar cel ce șade în soare se face în chip de
soare și în chip de lumină – tot așa cel ce se apropie de Dumnezeu primește trăsături dumne-
zeiești.” Și iarăși: „Precum apa cea limpede răsfrînge fețele celor ce privesc într-înșea, și însuși
discul Soarelui și fața cerului, tot așa inima cea curată, vorbind din dumnezeiasca slavă, se
face oarecum și ogîndă.” (n. aut.)

CAPITOLUL IV

1 De aceea, avînd această slujbă, după cum am fost miluiți, nu slăbim,

Fiindcă a zis mai sus multe și mari cuvinte – că Apostolii sînt mai mari decît Moisi, căci, dacă toți Creștinii sînt mai sus decît Moisi după slavă, cu mult mai virtos sînt Apostolii – Pavel vindecă aici mărimea cuvîntului și zice că totul este al lui Dumnezeu. Căci – zice – noi, Apostolii, sîntem numai slujitori, și nici măcar slujirea aceasta nu este ispravă și faptă bună a noastră, ci, precum am fost miluiți de Dumnezeu, așa și am luat această slujbă.

Iar zicerea „de aceea” se unește cu zicerea „nu slăbim”, adică: Pentru că ne-am învrednicit a primi asemenea daruri, nu obosim întru necazuri și întru primejdiile pe care le pătimim, de vreme ce am fost miluiți de Dumnezeu și ne-am rînduit a sluji în darul acesta al evangheliei.

2 ci ne-am lepădat de cele ascunse ale rușinii, neumblînd întru viclenie,

Aici, Apostolul îi arată în chip ghicitoresc pe apostolii mincinoși, care se fățărniceau în toate, pentru că, luînd bani în ascuns, în afară arătau că nu iau, și, socotindu-se sfinți după cele din afară, întru ascuns erau necurați. Deci zice: Noi, Apostolii, ne-am lepădat de asemenea lucruri întunecate și fățărnice, care, cînd se arată, îi rușinează pe cei ce le fac. De aceea și zice: „Neumblînd întru viclenie”, că acestea sînt cele ce pricinuiesc rușine celor ce le fac, faptele ce se fac cu fățărnicie și cu viclenie. Iar dacă vei înțelege că vorbește și pentru faptele rușinoase și necurate, nu este nici o nepotrivire, căci așa erau apostolii mincinoși, adică lucrători de cele de rușine și necurați.⁵¹

nici viclenind cuvîntul lui Dumnezeu,

Zice: Nu numai că viața noastră, a Apostolilor, este simplă, nevicleană și curată, ci și dogmele credinței, și cuvîntul și învățătura ce le propovăduim sînt fără vicleșug și curate, pentru că nu amestecăm întru acestea nici o socoteală străină, a înțelepciunii celei din afară, nici vreo lingușire. Și nici bani nu adunăm din propovăduire, nici nu învățăm o dată ceva, iar altă dată altceva, închipuindu-ne după vremile și obrazy ce aflăm, precum fac apostolii mincinoși. Nu! – ci totdeauna și către toți zicem și învățăm aceleași lucruri.

ci făcîndu-ne cunoscuți prin arătarea adevărului față de orice conștiință omenească înaintea lui Dumnezeu.

⁵¹ Iar Teodorit zice că „cele ascunse ale rușinii” numesc tăierea împrejur, pe care o propovăduiau cei ce crezuseră din neamuri. (n. aut.)

Apostolii mincinoși – zice – se fac cunoscuți cu fațămicie, arătându-se într-un fel pe din afară, dar altfel fiind cu adevărat în cele din lăuntru, în inima lor. Iar eu mă fac cunoscut cu arătarea adevărului, adică iau ca martor înseși lucrurile. De pildă: eu zic că nu iau bani, și la aceasta vă am martori pe voi înșivă; de asemenea, și pentru celelalte. În acest fel mă fac cunoscut către toți oamenii, atît către cei necredincioși, cît și către cei credincioși, arătînd tuturor curată viața cu care trăiesc și propovăduirea pe care o propovăduiesc. Însă, fiindcă este cu putință a se ascunde cineva de oameni, dar de Dumnezeu este cu neputință, Pavel zice că vorbește „înaintea lui Dumnezeu”, pe Care apostolii mincinoși nu Îl vor primi ca martor niciodată, căci sînt muștrați de conștiința lor.

3 Iar dacă evanghelia noastră este acoperită, este întru cei pieritori,

Fiindcă a zis mai sus că la Evrei se află acoperămînt întru citirea *Legii*, iar credincioșii Creștini văd slava Sfîntului Duh cu față descoperită, acum zice că, deși evanghelia ar fi acoperită și nu s-ar înțelege, le este acoperită celor necredincioși și aceia nu o înțeleg. Căci, așa cum li se întîmplă Evreilor, care nu puteau să vadă fața lui Moisi, tot astfel li se întîmplă acum celor necredincioși, și ei nu pot să vadă evanghelia. Iar aceasta nu este vinovăție a evangheliei, ci a necredincioșilor, pentru că, de ar fi voit să creadă cu adevărat, ar fi văzut și ei cu față descoperită slava lui Dumnezeu.

4 Întru care Dumnezeuul veacului acestuia a orbit înțelegerile necredincioșilor, ca să nu le lumineze lumina evangheliei slavei lui Hristos,

Împreună cu cei mulți și osebiți pieritori se numără și cei necredincioși, iar „Dumnezeul veacului acestuia a orbit înțelegerile” lor. Aici, ereticii marchioniți zic că „Dumnezeul veacului acestuia” este „făcătorul lumii”, pe care ei îl numesc „drept” și „bun”, despărțindu-l de adevărul Dumnezeu. Iar ereticii manihei zic că Pavel l-a numit „Dumnezeu al veacului acestuia” pe diavolul.⁵² Însă nici una din aceste înțelegeri nu este adevărată, ci Pavel a zis aceasta despre Dumnezeuul nostru. Și, cu toate că L-a numit „Dumnezeu al veacului acestuia”

⁵² Vezi în tomul II al celor opt cărți, foaia 633, ce zice dumnezeiescul Maxim și ascultă-l și pe Chiril al Alexandriei, care prin „dumnezeu al veacului acestuia” îl înțelege pe diavolul: „Diavolul a întunecat înțelegerile lor – precum zice Pavel – «ca să nu le lumineze lumina evangheliei slavei lui Hristos», dar nu a nimerit ticălosul nădejdea” (*Cuvîntul 5 la Paști*). Dar sfinții aceștia îl numesc „Dumnezeu al veacului acestuia” pe diavol nu pentru că s-ar uni cu ereticii manihei, ci pentru că, și așa dacă s-ar înțelege această zicere apostolească, tot nu ar urma vreo necuviință. (n. aut.)

tuia", nu este nici o necuviință, fiindcă El este numit și „Dumnezeu al cerului”, căci zice David: „Mărturișiți-vă Dumnezeului cerului!” (*Psalm 135:26*), și nu este numai „Dumnezeu al cerului”, ci și „Dumnezeu al lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov” (*Matei 22:32*); și nu este numai Dumnezeu al acelor strămoși, ci și al tuturor oamenilor. Deci ce mirare este că Pavel Îl numește acum, la vremea potrivită, „Dumnezeu al veacului acestuia”? El a zis așa mai mult ca să arate necredincioșilor că toate fapăturile văzute sînt făcute de Dumnezeu, fapături de care ei se desfătează și se îndulcesc, dar Îl leapadă și Îl tăgăduiesc pe Făcătorul lor. Zicerea aceasta se poate citi însă și așa, că Dumnezeu a orbit înțelegerile necredincioșilor veacului acestuia, fiindcă întru acest veac se află necredincioși, iar întru cel ce va să fie nu sînt.⁵³ Dar ce însemnează că „a orbit”? Adică Dumnezeu a îngăduit și a lăsat să fie orbi necredincioșii, precum se înțelege și cealaltă zicere apostolească, despre necredincioșii Elini: „i-a dat pe ei în patimi de necinste” (*Romani 1:28*). Așa cum am zis la țilcuirea aceea – pe care și citește-o! – că, de vreme ce necredincioșii s-au depărțat și L-au părăsit pe Dumnezeu mai întîi, atunci și Dumnezeu i-a lăsat și i-a părăsit pe ei, fiindcă Dumnezeu nu silește pe nimeni la mîntuire, ci voiește ca toți să se mîntuiască de voia lor. Și bagă de seamă – o, cititorule! – că nu a zis că Dumnezeu i-a orbit pe aceia spre a nu crede, ci spre a nu vedea necurații și întunecații lor ochi lumina slavei lui Hristos și a evangheliei. Lumină însă au spre a crede că Hristos S-a răstignit, că S-a înălțat la cer și că va da bunătățile ce vor să fie. Căci – precum cineva oprește să vadă soarele pe unul care își are ochii vătămați, ca să nu se vatăme mai mult – tot așa și aceștia, făcîndu-se necredincioși de sine-și și avîndu-și ochii sufletului vătămați, au fost oprîți de Dumnezeu să vadă lumina slavei evangheliei lui Hristos, ca să nu se vatăme mai mult. Așa ne-a poruncit Domnul și nouă, în *Evanghelia* lui Matei, să nu aruncăm cele sfinte la cîini, și mîrgăritarele înaintea porcilor, zicînd: „Nu dați cele sfinte cîinilor, nici nu aruncați mîrgăritare înaintea porcilor!” (*Matei 7:6*).⁵⁴

⁵³ Despre aceasta a zis și Teologul Grigorie, în cuvîntul la Nașterea Domnului: „Smințescă-se Iudeii, bațjocorească Elinii, bată-și limba ereticii! – atunci vor crede, cînd vor căuta la cer și Îl vor vedea venînd și șezînd ca Judecător.”

Iar Teodorit, zice așa: „A arătat că necredința s-a îngredit în veacul acesta, căci în viața cealaltă adevărul se va arăta tuturor gol. Și Dumnezeu i-a «orbit» pe necredincioși, nu pentru că El însuși a pus întru dinșii necredința, ci pentru că, vîzînd necredința lor, nu i-a lăsat să vadă tainele-cele ascunse. Căci – zice – «să nu dați cele sfinte cîinilor și să nu aruncați mîrgăritare înaintea porcilor!» (*Matei 7:6*). Și iarăși: «De aceea le grăiesc în pilde, că, vîzînd, nu văd; și, auzînd, nu înțeleg» (*Matei 13:13*).” Vezi și subînsemnarea zicerii „și fără de Dumnezeu în lume” (*Efeseni 2:12*). (n. au.)

⁵⁴ Țilcuînd această zicere a Domnului, dumnezeiescul Isidor Pilusiotul spune așa: „Nu trebuie a încredința cele sfinte nici «cîinilor» Iudei, celor care, primînd de multe ori dumnezeiescul cuvînt, s-au întors iarăși la boritura lor, nici celor ce vin din eresuri către adevărul cuvînt, dar se întorc iarăși către socoteala cea rea de mai înainte. Nici Tainele nu trebuie a le

Și bine a potrivit Pavel zicerea „a lumină”, fiindcă în viața aceasta avem numai o luminare măsurată, precum este acea puțină lumină a zorilor zilei, și nu avem totuși lumina acelei neînserate zile a veacului viitor. Și această puțină lumină ce se dă aici a numit-o mai înainte „bună mireasmă” și „arvună”, precum am zis (2 Corinteni 1:21 și 2:15), ca să arate că întreaga lumină avem să o dobândim în cealaltă viață.

Care este chip al Dumnezeuului celui nevăzut.

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că necredincioșii nu cunosc nici slava lui Hristos, dar nici slava Părintelui. Căci – de vreme ce Hristos, ca Fiul și Dumnezeu este chip al Părintelui⁵⁵, întru Sine arătându-L pe Acesta – pentru aceea zice: „Cel ce M-a văzut pe Mine, L-a văzut și pe Tatăl” (Ioan 14:9). Deci cel ce nu-L vede pe Hristos nu Îl vede nici pe Tatăl, așa cum cel ce nu vede chipul nu vede nici chipul cel dintâi.

5 Căci nu ne propovăduim pe noi înșine, ci pe Hristos Iisus Domnul, iar noi sîntem slugile voastre pentru Hristos.

Mai sus, Pavel a zis că ei, Apostolii, nu umblă cu vicleșug, ca apostolii mincinoși; apoi, a pus în mijloc cele despre necredincioși, că sînt deznădăjduiți și nu cunosc lumina evangheliei. Iar acum zice: De aceea nu umblăm cu vicleșug, fiindcă nu ne propovăduim pe noi înșine că sîntem buni, precum fac apostolii mincinoși. Căci aceia îi înduplecau pe ucenicii lor a se numi de la numele lor, precum a arătat Apostolul în întîia epistolă cu cuvîntul acela: „...eu sînt al lui Pavel, eu al lui Apolo, iar eu al lui Kifa” (1 Corinteni 1:12). Ori, zicerea aceasta se înțelege și așa: Să nu socotiți că ne vrăjmășuiți pe noi, pentru că nu ne propovăduim pe noi înșine, ci pe Hristos, și atunci voi Îl vrăjmășuiți pe Hristos, Cel propovăduit de noi. Căci sîntem atît de departe de a ne

arunca celor pîngăriți cu patimile, care duc viața porcească, pentru ca nu cumva să le calce întru relele lor meșteșugiri, și să ne rupă pe noi, cei care îi împărțăm din Taine cu defăimare” (în șirul tîlcuirii la Matei). (n. aut.)

⁵⁵ De aceea zice Teologul Grigorie: „Fiul Se numește «chip» al Părintelui (Coloseni 1:15) pentru că este de o ființă cu Tatăl și pentru că El este din Acela, iar nu Acela din El. Căci aceasta e firea chipului [zugrăvit], a fi urmare a unui întîi chip [«model», n. m.]. Însă aici este mai mult, căci chipul zugrăvit al celui ce se mișcă este nemișcător, iar aici este chip viu al Celui viu, avînd o mai mare asemănare cu Acesta decît Adam (Facerea 4:25) și decît orice născut cu născătorul său. Căci aceasta este firea celor simple, nu au o asemănare în parte, ci întreg este chipul întregului, și ele sînt mai degrabă la fel decît asemănătoare” (Cuvîntul al doilea despre Fiul). Vezi și subînsemnarea ce se află la capitolul 1, stihul 13, al epistolei către Coloseeni, fiind mai pe larg și mai însemnată decît aceasta. (n. aut.)

propovădui pe noi înșine, încît nu avem ca necinste a fi slugile voastre „pentru Hristos”. adică pentru că Hristos ne-a iubit atît și a făcut toate cele smerite și omenești din dragoste pentru noi.

6 Pentru că Dumnezeu, Care a zis: „Să lumineze dintru întuneric lumina!”⁵⁶ – Acela a strălucit în inimile noastre, ca să lumineze cunoștința slavei lui Dumnezeu pe fața lui Iisus Hristos.

De ce a zis că ei, adevărații Apostoli, nu se propovăduiau pe sine? „Pentru că – zice acum – Dumnezeu a strălucit în inimile noastre”, și, precum a luminat și a slăvit fața lui Moisi, așa ne-a luminat și ne-a slăvit și pe noi. Însă la noi nu s-a întîmplat precum la zidirea cea dintîi, cînd a zis Dumnezeu: „Facă-se lumină! – și s-a făcut lumină”, de unde era întuneric, căci zice: „Întuneric era asupra adîncului. Și a zis Dumnezeu: Facă-se lumină! – și s-a făcut lumină” (*Facerea* 1:2); deci acum nu s-a întîmplat așa, Dumnezeu nu a mai zis cu cuvîntul să se facă lumină, ci chiar El ni S-a făcut lumină. Căci El Însuși a strălucit întru noi „pe fața lui Hristos”, adică prin Hristos, căci prin Hristos strălucește întru noi Părintele și ne dăruiește luminarea cunoștinței. Dar nu a ființei și a firii Sale – să nu fie! – ci cunoștința slavei Sale și a lucrării Sale celei firești. Căci pentru Fiul ni s-a dăruit adevărata cunoștință a Părintelui, precum a zis El Însuși în *Evanghelie*: „Am arătat oamenilor numele Tău” și: „Eu Te-am slăvit pe Tine pe pămînt” (*Ioan* 17:4). Vezi acum propovăduindu-se de Pavel teologia și slava cea deopotrivă a Preasfintei Treimi? Căci mai sus a vorbit despre Sfîntul Duh: „Domnul este Duhul” (*capitolul* 3:16); apoi, despre Fiul: „lumina evangheliei slavei lui Hristos” (*capitolul* 4:4); iar acum despre Părintele: „ca să lumineze cunoștința slavei lui Dumnezeu”.

⁵⁶ Bagă de seamă că, după zicerea aceasta a lui Pavel și după întîiul capitol al *Facerii*, întunericul a fost mai înainte de lumină, iar lumina s-a făcut după întuneric, întru întîia lucrare a facerii lumii acesteia simțite. Căci, așa cum neființa a fost mai înainte de făpturi, tot așa și întunericul a fost mai înainte de lumină, căci zicem că Dumnezeu a înființat făpturile dintru a nu fi și a arătat lumina din întunericul de dinainte. De aceea, și Biserica lui Hristos, urmînd *Sfintelor Scripturi*, începe ziua [calendaristică, n. m.] de cu seară și din întuneric iese la lumină. Pentru aceasta, vezi subînsemnarea zicerii: „și că S-a îngropat, și că S-a sculat a treia zi, după *Scripturi*” (*1 Corinteni* 15:4). Iar Sfîntul Grigorie Nisis zice: „Încetînd timpul săptămîinii, stă înainte ziua a opta. Și se zice că e „a opta” fiindcă urmează după cea de a șaptea, dar nu pentru că ar primi moștenirea numărului din aceasta, fiindcă ziua a opta rămîne de-apururi, niciodată împărțindu-se în întuneric de noapte. Căci alt soare o face pe ea, acel Soare ce strălucește adevărata lumină, Care, cînd ni se va arăta – precum zice Apostolul – nu se mă ascunde întru apusuri, ci, cuprinzîndu-le pe toate cu puterea Sa luninătoare, face lumină necurmată și nemoștenită întru cei vrednici și chiar pe aceia îi preschimbă întru alți sori” (îtlucirea la *Psalmul* 6) (n. aut.).

7 Și avem comoara aceasta în vase de lut,

Fiindcă a zis multe și mari lucruri despre negrăita slavă a lui Dumnezeu – ca să nu zică cineva: Și cum de mai rămînem în trupul acesta muritor noi, care am luat asemenea mari daruri, precum zici tu, o, fericite Pavele? – Apostolul zice aici, ca și cum ar răspunde, că și faptul de a avea încă trup stricăcios, de lut și de hîrb, și a încăpea întru sine-și asemenea comori de daruri este tot lucru și ispravă a puterii lui Dumnezeu⁵⁷:

ca puterea covîrșitoare să fie a lui Dumnezeu, iar nu de la noi,

Și – zice – pentru ce se face aceasta? Pentru ca acea covîrșire a puterii ce se arată întru noi să fie a lui Dumnezeu și să nu se creadă că isprăvim ceva de la sine-ne, ci toți cei ce ne vîd să cunoască și să spună că totul este al lui Dumnezeu. Cu acestea, Pavel îi arată ghicitoarește pe apostolii mincinoși, care puneau totul pe seama puterii și a faptei lor.

8 intru toate fiind necăjiți, dar nu strîmtorîndu-ne;

Și lucrul nostru – zice – este tot isprava puterii lui Dumnezeu, încît, deși sîntem vase de lut și sîntem loviți din toate părțile cu atîtea ispite, totuși nu ne sfărîmăm, precum ar fi firesc, și nu pierdem comoara darurilor ascunsă în acest trup de lut al nostru. Căci, cu adevărat, sîntem necăjiți în toată vremea, în tot locul, în fiecare lucru și de toată lumea – și de prieteni, și de vrăjmași; însă, atîtea pătîmind, nu ne strîmtorăm, fiindcă Dumnezeu lărgeste inima noastră, ca să primim ispitele cu lesnire, după zicerea psalmistului: „întru ne-
caz m-ai desfătat” (*Psalm 4:1*).

lipsiți fiind, nu deznădăjduim;

Adică: Într-adevăr, cădem în multe nevoi și neajunsuri, însă iar stăm drepti și nu ne deznădăjduim, nici nu ne biruim de ispite, ci, cu ajutorul lui Dumnezeu, aflăm lesniri și chipuri cu care scăpăm și biruim.⁵⁸

⁵⁷ Tilcuind aceasta, marele Macarie (în *Cuvîntul al 13-lea*) zice: „Avem comoara aceasta în vase de hîrb», adică: în trup fiind, Creștinii s-au învrednicit a cîștiga întru sine-le puterea cea sfințitoare a Duhului” (n. aut.)

⁵⁸ Și marele Vasile, întrebât fiind ce însemnează zicerea aceasta, răspunde zicînd: „Apostolul, arătînd adevărarea încrederii lui în Dumnezeu din alăturarea cu înțelegerea omenescă, spune în privința înțelegerii omenesci: «în toate fiind necăjiți», iar în privința încrederii în Dumnezeu, adaugă: «dar nu strîmtorăți». Și iarăși, în privința înțelegerii omenesci, zice: «fiind lipsiți», dar în privința încrederii în Dumnezeu adaugă aceasta: «nu deznădăjduiți» și celelalte asemenea” (*Hotărîrea 269 pe scurt*). (n. aut.)

9 goniți fiind, dar nu părăsiți;

Oamenii – zice – ne gonesc, dar Dumnezeu nu ne părăsește. El îngăduie să ni se întâmple toate acestea nu pentru ca să fim biruiți, ci ca să ne iscusim în războiul ispitelor, făcându-ne aleși și iscușiți.

doborâți fiind, dar nu pieriți;

Zice: După trup și după împrejurările trupești, sîntem doborâți de către cei ce ne vrăjmășesc, dar, după osîrdie și după bărbăția sufletului, nu pierim, nici nu ne pierdem; și chiar după trup sîntem păziți de către Dumnezeu.

10 purtînd totdeauna în trup omorîrea Domnului Iisus, ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru.

Adică: Suferim – zice – morți de toate zilele, cu acestea urmînd totdeauna moartea Domnului. Dar, prin morțile acestea, arătăm și viața Domnului, adică învierea Lui, în trupul nostru, care pătimește totdeauna, însă nu e omorît de pătimiri. Despre aceasta scria Pavel și întru înțîia trimitere: „Mor în fiecare zi! Mă jur pentru lauda voastră” (*1 Corinteni 15:31*). Căci – zice – cel ce nu crede că Hristos a înviat, acela să ne vadă pe noi cum murim și înviem în toate zilele, și negreșit nu va mai fi necredincios.

11 Căci pururea noi, cei vii, sîntem dați spre moarte pentru Iisus, ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor.

Cu aceste cuvinte, Apostolul lămurește de ce a zis că poartă în trup omorîrea Domnului, căci el obișnuiește a descoperi și a tîlmăci cele nedeslușite și întunecate. Iar aceasta: „ca viața lui Iisus să se arate”, poate a se înțelege și așa: Căci – precum noi, Apostolii, suferim moartea Domnului acum, în viața aceasta, și, vii fiind, alegem mai bine să murim pentru Hristos – tot așa și El ne va iubi și ne va învia după ce vom muri. Pavel arată același lucru și în alt loc, zicînd: „Căci, dacă împreună murim, împreună vom și învia” (*2 Timotei 2:11*)

12 Astfel că în noi lucrează moartea, iar în voi viața.

Aici, Pavel numește „moarte” ispitele aducătoare de moarte, ca și cum ar zice: Noi, Apostolii, ne aflăm în primejdie aducătoare de moarte, iar voi, Corintenii, dobîndiți viață din primejdiile noastre; pentru că noi vă propovăduim evanghelia, prin care voi trăiți viața veșnică.

**13 Dar – avind același Duh al credinței, după cum este scris:
„Crezut-am, pentru aceea am și grăit” (Psalm 115:1) –
și noi credem; pentru aceea și grăim,**

Mai sus, Pavel a vorbit de ispite și de morți. Apoi, a zis că și de acestea i-a izbăvit Iisus, și face un silogism, zicînd că îi izbăvea pentru ca să adevereze învierea Sa. Iar acum zice că nu trebuie să adevărim aceasta numai cu silogismul nostru, ci și cu credința. Căci – așa cum David, aflîndu-se în ispite și izbăvindu-se din ele doar de singur Dumnezeu, zicea: „Crezut-am, de aceea am și grăit” – tot așa credem și grăim și noi, fiindcă avem „același Duh al credinței” ca și David. Căci, precum Iisus S-a sculat din morți, tot așa și noi vom birui ispitele cele aducătoare de moarte pe care le pătimim și vom învia împreună cu Iisus. Și ia aminte la cuvîntul acesta, că – atît în *Testamentul cel Vechi*, cît și întru cel nou – este același Duh, din pricina ereticilor manihei, care clevetesc *Legea cea Veche*, zicînd că e rea.

**14 Știînd că Cel ce L-a înviat pe Domnul Iisus, ne va învia și pe noi
prin Iisus și ne va înfățișa împreună cu voi.**

**15 Căci toate sînt pentru voi, pentru ca, înmulțindu-se darul, să
prisosească prin mai mulți mulțumirea, spre slava lui Dumnezeu.**

Zice: Ce credem și ce grăim? Că știm că Dumnezeu ne va slobozi și acum din primejdii, iar după sfîrșitul a toată lumea ne va scula din morți, împreună cu voi, în împărăția Sa, ca să dobîndim veșnicele bunătăți. Cu aceste cuvinte, Apostolul îi cheamă pe Corinteni la credință și la viața cea îmbunătățită. Și – arătîndu-i în ghicitoră pe apostolii mincinoși, care se mîndreau și ziceau că sînt mijlocitori ai ucenicilor lor pentru bunătățile lui Dumnezeu – Pavel zice aici așa. Toate bunătățile lui Dumnezeu și învierea morților sînt pentru voi, adică pentru toți cei care credeți, iar nu pentru unul sau pentru altul. Dumnezeu le hărăzește pe acestea nu doar cîtorva, ci celor mulți, ca să crească darul și, prin urmare, să crească și mulțumirea adusă lui Dumnezeu prin mulți oameni, spre slava Sa. Iar apostolii mincinoși – zice – fiindcă își însușesc darul lui Dumnezeu, zicînd că ei săvîrșesc acestea, nu Dumnezeu – imputinează prin urmare și slava lui Dumnezeu.

**16 De aceea nu slăbim, ci, chiar dacă omul nostru din afară se strică,
cel din lăuntru se înnoiește din zi în zi.**

De aceea – zice – fiindcă știm puterea lui Dumnezeu – că acum El ne izbăvește de primejdii, iar la urmă ne va învia străluciți – nu slăbim, nici nu obosim pătîmind ispitele. Și „omul nostru din afară – adică trupul – se strică”.

În ce chip? Pentru că este bătut, și izgonit și se ticăloșește. Iar „cel din lăuntru – adică sufletul – se înnoiește”. Cum și de ce? Pentru că are bune nădejdi, îndrăzneală și bucurie, căci pătimește pentru Dumnezeu.⁵⁹

17 Căci grabnica ușurare a necazului nostru ne aduce, mai presus de orice măsură, slavă veșnică,

Aici, Pavel tălmăcește cum se înnoiește „omul din lăuntru”, adică sufletul, și zice: Sufletul se înnoiește fiindcă socotește că necazul este grabnic trecător, și de aceea lesne de suferit, iar slava pricinuită de acest necaz vremelnic – veșnică și nesfârșită.

**18 neprivind noi la cele ce se văd, ci la acelea ce nu se văd;
căci cele ce se văd sînt vremelnice, iar cele ce nu se văd sînt veșnice.**

Aici, Pavel arată în ce chip se face ușor și lesne de suferit necazul, căci – zice – toate lucrurile ce se văd ale lumii – și necazul, și odihna – sînt vremelnice. Deci – zice – nici nu vom cădea și nu ne vom birui de necaz, dar nici nu ne vom trîndăvi de odihnă și de bună-pătimire, pentru că amîndouă sînt trecătoare. Și, de vreme ce acestea văzute sînt vremelnice, urmează a fi veșnice și nesfârșite cele ce nu se văd, adică împărăția cerurilor și munca iadului, pentru ca împărăția să o dorim, iar de muncă să fugim.⁶⁰

⁵⁹ Marele Vasile, tilcuind zicerea aceasta, zice: „Precum, la război, unirea unora îi înfrînge pe ceilalți, tot așa și cel ce adaugă trupului se luptă asupra duhului, iar cel ce se oștește cu duhul robește trupul, fiindcă acestea stau împotriva una alteia. Prin urmare, dacă voinști a-ți întări mintea, domolește-ți trupul cu postul, căci aceasta înseamnă zicerea Apostolului: «dacă omul din afară se strică, cel din lăuntru se înnoiește» și aceea: «cînd sînt slab, atunci sînt tare»” (*Cuvîntul întîi despre post*).

Zice și Kiril al Alexandriei că, „îngrășîndu-se și benchetuînd prin mîncări, trupul se face cumplit și greu luptător asupra duhului; iar dacă slăbește, nefiînd ajutat cu cele de prisos, trebuie să dea duhului biruința. Aceasta zice și fericitul Pavel: că, «deși omul nostru din afară se strică, cel din lăuntru se înnoiește din zi în zi»” (*Cuvîntul întîi la Paști*).

Iar marele Vasile zice așa: „Ascultă-l pe Apostol zicînd că, «deși omul nostru din afară se strică, cel din lăuntru se înnoiește din zi în zi». Așadar, cum voi înțelege omul? Așa – zice – omul este cel ce se vede, iar altul cel ascuns sub cel văzut. «Omul din lăuntru» este cel nevăzut, pe care chiar mai adevărat îl numim «om». Deci în lăuntru avem om și sîntem oarecum îndoșiți. Și – ca să zicem adevărul – în lăuntru sîntem: căci eu sînt om după cel din lăuntru, iar cele din afară nu sînt eu, ci ale mele. Eu sînt raționalitatea sufletului, adică cel împlinit întru raționalitatea sufletului. Așadar, trupul este al meu, unealtă a omului, unealtă a sufletului, iar «om» este cel după suflet” (*în Cuvîntul despre alcătuirea omului*). (n. aut.)

⁶⁰ Pentru aceea, arzîndu-se de iubirea către Hristos, zicea și purtătorul de Dumnezeu Ighnatie: „Atunci voi fi nenic adevărat al lui Hristos, cînd lumea nu va mai vedea trupul meu, căci cele ce se văd sînt vremelnice, iar cele ce nu se văd sînt veșnice” (*Epistola către Romani*). (n. aut.)

CAPITOLUL V

1 Căci știm că, dacă acest cort, locuința noastră pămîntească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mînă, veșnică, în ceruri.

Fiindcă a zis mai sus că, „cu cît se strică omul din afară, cu atît se înnoiește cel din lăuntru”, cuvinte ce păreau a fi o ghicitură și un lucru de mirare, Apostolul zice aici că, atunci cînd se va strica desăvîrșit trupul acesta muritor și de pămînt, cu mult mai virtuos vom primi nenumărate bunătăți.⁶¹ Și, zicînd aceasta, le vorbește iarăși Corintenilor despre înviere, măcar că nu atît de limpede precum în întîia epistolă. El vorbește așa ca să nu creadă Corintenii că încă îi socotește neîndreptați întru această dogmă și că ar mai avea nevoie a le vorbi iarăși pe larg.

Iar „cort, locuință pămîntească”, numește trupul, arătînd că e vremelnic și se topește cu lesnire, căci așa este cortul. Totuși, odihnele cele din cer ale dreptilor se numesc de multe ori și „corturi”, dar „corturi veșnice”, precum zice sfințitul Luca: „Făceți-vă vouă prieteni din mamona nedreptății, ca dacă veți fi lipsiți, să vă primească pre voi în corturile cele veșnice” (Luca 16:9). Și vezi cum a pus Pavel după rînduială pe cele potrivnice, adică: în locul locu-

⁶¹ Dumnezeuiescul Grigorie al Nyssei tîlcuiește zicerea aceasta a Apostolului așa: „Dacă acest cort, locuința noastră pămîntească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mînă, veșnică, în ceruri.» Să nu-mi însemneze nimeni vreo închipuire, formă și fel al acestei «case nefăcute de mînă», după asemănarea închipuirilor ce se văd acum, pe care le deslușim una de alta după felurile lor. Căci *Dumnezeiasca Scriptură* ne încredințează de înviere și de faptul că cei ce se înnoiesc prin înviere trebuie a se schimba, dar întru ce ne vom schimba e ascuns desăvîrșit și necunoscut, pentru că în viața aceasta de acum nu avem nici o pildă despre cele ce se nădăduiesc. (...) Iar că atunci cînd ne vom face toți un trup al lui Hristos va fi un neam al tuturor, avînd aceleași însușiri, toți strălucind după asemănarea dumnezeiescului Chip, nu ne îndoim; dar ce se va mai întîmpla cu noi întru schimbarea firii, hotărîtor zicem că este mai presus de toată înțelegerea” (*Cuvînt la cei adormiți*).

Aici însă, cu dreptate s-ar nedumeri cineva: căci, dacă toți cei ce au să învieze (adică dreptii) se vor face un singur neam, închipuiți cu trăsăturile chipului dumnezeiesc, cum au să se deosebească unul de altul? Căci, întru acea slăvită înviere a dreptilor, Hristos-Dumnezeu are să Se facă „toate întru toți”, precum a zis Pavel întru epistola întîi către Corințeni: „ca să fie Dumnezeu toate întru toți”; și iarăși: „ci toate și întru toți, Hristos” (*Coloseni* 3:11). Dezlegînd nedumerirea aceasta, răspundem că dreptii se vor deosebi atunci nu după trăsăturile trupului celui din afară, ci din descoperitoarea putere a acelei lumini dumnezeiești cu care vor fi slăvite împrejur trupurile acelor fericiți. Căci – precum Petru, Iacov și Ioan i-au cunoscut pe Moisi și pe Ilie în muntele Taborului din descoperitoarea putere a acelei neplăsmuite lumini care a strălucit împrejur – zicem (împreună cu marele Grigorie al Tesalonicului) că și fericiții aceia se vor cunoaște prin descoperitoarea putere a dumnezeieștii lumini care îi cuprinde în strălucire. (n. aut.)

inței de pe pământ, a pus-o pe aceea cerească, și în locul cortului a pus casa cea veșnică. Apoi, crescînd lauda slavei pe care o va primi trupul nostru, l-a numit „casă nefăcută de mînă”, dar nu spre osebirea trupului vremelnic, căci și acesta este nefăcut de mînă. Sau – după Hrisostom – poți să înțelegi și așa: fiindcă a numit trupul „casă”, a adăugat și zicerea „nefăcută de mînă”, spre osebirea caselor care se fac de mîinile oamenilor. Unii însă (între care Fotie, Teodorit și Sfîntul Metodie, în cuvîntul despre înviere) zic că viața ce se află pe pămîntul acesta este „casă făcută de mînă” iar trupul este „cortul”, căci una este „casa”, alta „cortul” și alta sîntem noi, care ne însușim „cortul”. Astfel, ceea ce se zice este așa: dacă se va strica viața pămîntească a trupului nostru – ce se poate numi și „făcută de mînă”, căci pîinea, vinul și restul hranei trupului se fac prin lucrarea mîinilor oamenilor – dacă aceasta se va strica deci, vom dobîndi altă viață în ceruri, nestrîcată și nefăcută de mînă, căci nu are trebuință de lucrarea mîinilor noastre.

2 Căci de aceea și suspinăm, dorind să ne îmbrăcăm cu locuința noastră cea din cer,

De care „locuință” vorbește aici Apostolul? De trupul cel nestrîcăcios; și zice că acesta e „din cer”, nu pentru că s-ar pogori de acolo, ci pentru că din cer ia darul nestrîcăciunii. Deci – zice – nu trebuie a ne întrista pentru ispitele trupului, ci, cu totul dimpotrivă, se cuvine mai mult a suspina pentru că nu ne dezbrăcăm de trupul acesta strîcăcios, ca să ne îmbrăcăm cu acela nestrîcăcios și nemuritor. De aceea nici nu a numit „cort” trupul cel nestrîcăcios, ci „locuință”, fiindcă aceea rămîne veșnic.⁶²

3 dacă totuși vom fi găsiți îmbrăcați, iar nu goi

Ca să nu își închipuie Creștinii Corinteni că toți au să primească cereasca și slăvita nestrîcăciune a trupului, Pavel zice aici că, pentru a ne îmbrăca întru nestrîcăciune, pentru a lua trup nestrîcăcios, trebuie să nu fim aflați goi de slava și de acoperămîntul dumnezeiesc, din pricina sluteniei păcatului. Căci toți oamenii au să dobîndească înviere, însă nu toți au să primească slavă și cinste, fără nu-

⁶² Iar Teodorit zice că Pavel numește „locuință din cer” nestrîcăciunea. Și – zice – Apostolul nu spune că ne vom îmbrăca cu alt trup afară de acesta pe care îl purtăm acum, ci că acest trup strîcăcios al nostru se va îmbrăca pe deasupra cu nestrîcăciune și așa ne îmbrăcăm și noi cu dînsul.

Iar dumnezeiescul Maxim filcuiește așa: „«Lăcaș ceresc» este deprinderea nepătimasă cu fapta bună și cunoștința ce nu are nici o gîndire de rătăcire care să o lupte” (capitolul 49 din a cincea sută din cele teologice). (n. aut.)

mai cei drept-slăvitori, iar dintre aceștia cei dreپți, iar toți ceilalți, necinstitorii de Dumnezeu și păcătoșii, au să se scoale din morți cu necinste.⁶³

4 Căci noi, cei ce sîntem în cortul acesta, suspinăm îngreuiată, de vreme ce nu dorim să ne scoatem haina noastră, ci să ne îmbrăcăm cu cealaltă pe deasupra, ca ceea ce este muritor să fie înghițit de viață.

De vreme ce părea greu cuvîntul zis mai sus, că suspinăm dorind a ne slobozi din trup – fiindcă negrăit de multă este ținerea și apropierea sufletului cu trupul, și cei mai mulți oameni suspină și nu vor să moară, ci să nu moară – Pavel zice aici că nu suspinăm pentru ca să ne slobozim de trup oricum s-ar întimpla, ci pentru că voim să ne îmbrăcăm cu el nesticăcios și slăvit. Căci, al nostru fiind trupul, nu voim a ne dezbrăca de el, ci numai să ne slobozim de stricăciunea lui, ca aceasta, iar nu însuși trupul, să se cheltuiască și să se piardă de către viață. Căci nu ne îngreuiem chiar de trup, ci pentru că trupul nostru este stricăcios și vremelnic.

Din aceste cuvinte, se astupă cu totul gurile ereticilor; căci Apostolul nu spune aici că unul este trupul pe care îl purtăm acum, și altul acela cu care avem să ne îmbrăcăm după înviere; ci vorbește despre stricăciune și nesticăciune, anume că trupul acesta este stricăcios, iar acela va fi nesticăcios.

5 Iar Cel ce ne-a făcut spre aceasta este Dumnezeu,

Dumnezeu – zice – este Acela care ne-a zidit din început, din veac, „pentru aceasta”, adică pentru a ne face nesticăcioși, încît aceasta se va face cu adevărat și negreșit.

Care ne-a și dat arvuna Duhului.

Zice: Creștine, mai voiești dovadă că avem să ne facem nesticăcioși după înviere? Iată, îți dau încă una. Care? Că Dumnezeu, dîndu-ne Duhul cel Sfînt prin botez, totodată ne-a dat și „arvuna” nesticăciunii, pentru că ne-a sfințit sufletul și trupul, făcîndu-le mai dumnezeiești, mai duhovnicești, căci ne-a slobozit de păcat, din care se naște moartea și stricăciunea. Deci în acest chip Duhul cel Sfînt este arvuna nesticăciunii ce va să fie.⁶⁴

⁶³ Despre aceasta, Teodorit zice: „Deci «got» îi numește pe cei goliți de slava dumnezeiască, împreună cu care se rînduiește Apostolul, învățîndu-i pe Corinteni și pe toți oamenii a se smeri. (n. aut.)

⁶⁴ Despre aceasta, marele Atanasie zice: „Trupul acesta stricăcios și muritor trebuie a se îmbrăca întru nesticăciune și întru nemurire. Căci cei ce poartă Duhul lui Dumnezeu poartă nesticăciune, fiindcă Dumnezeu este nesticăciune” (la Vrienie, în tomul întii, foaia 214). (n. aut.)

Aceasta se înțelege încă și altfel: că, de vreme ce Dumnezeu ne-a dat Du-
hul cel Sfânt în parte, ca o arvună, atunci El ne va da și întregul. Dar cum ni l-
ar da, de nu ne-am face nesticăcioși, slăvindu-ne și după suflet, și după trup?
Deci, de vreme ce tu, Creștine, ai luat acum puținul, arvuna, nădăjduiește că
vei lua atunci și întregul și, pe lângă că ești nesticăcios și nemuritor cu sufle-
tul, ai să te faci nesticăcios și nemuritor și cu trupul.

**6 Îndrăznind deci totdeauna și știind că, petrecind în trup,
sîntem departe de Domnul –**

7 căci umblăm prin credință, nu prin vedere –

**8 nădăjduim însă și bine-voim mai bine a pleca din trup și
a ne duce către Domnul.⁶⁵**

Și cu aceste cuvinte Apostolul adeverează ceea ce a zis mai sus, anume că
nu avem grijă de primejdii și de moartea trupului, pentru că acestea ne prici-
nuiesc lucrul cel dorit, adică slăvita nesticăciune, pentru care și suspinăm, fi-
indcă primejdiile și moartea ne duc către Stăpînul Dumnezeu mai curînd. Deci
– fiindcă totdeauna nădăjduim și știm că, atîta vreme cît ne aflăm uniți cu tru-
pul acesta, sîntem despărțiți de Dumnezeu – nu ne temem nici de prigoane,
nici de vrăjmășii, nici de moarte. Vezi însă – o, cititorule – înțelepciunea lui
Pavel! Căci a ascuns numele morții și a vorbit de despărțirea trupului și de
unirea cu Dumnezeu, pentru a nu se atîrna cineva de viața aceasta, fiindcă ea
ne desparte de Domnul. Apoi – pentru a nu zice cineva. Dar ce, trupul ne des-
parte de Dumnezeu? – Pavel îndreptează cuvîntul și zice că „umblăm prin cre-
dință, nu prin vedere”. Adică aici, în viața acesta îl cunoaștem pe Dumnezeu,
puțin însă, „în parte, ca prin oglindă și ghicitură”, căci aceasta arată zicerea
„prin credință”; iar nu față către față, căci aceasta însemnează zicerea „nu prin
vedere”. De aceea – zice – „bine-voim”, adică mult dorim, a ieși din trupul
acesta ștricăcios și a fi uniți cu Domnul. Și nu a zis: „dorim să dobîndim ne-
stricăciune”, ci a zis lucrul mai bun: „dorim să fim împreună cu Domnul”,
pentru că aceasta este mult mai mare decît nesticăciunea.

**9 De aceea ne și nevoim – fie că petrecem în trup, fie că ieșim din trup –
să fim bine-plăcuți Lui.**

⁶⁵ Purtătorul de Dumnezeu Maxim îlcuiește zicerea aceasta anagogic, zicînd: „Se înstrăi-
nează de trup cel ce se mută către deprinderea cea cunoscătoare din cea lucrătoare, rîpindu-se
ca în niște nori de înțelegerile cele înalte în aerul străveziu al vederii cu mîntea, după care va
putea fi împreună cu Domnul totdeauna. Și se înstrăinează de Domnul cel ce încă nu poate
privi cu minte curată înțelegerile fără lucrările după simțire și nu poate cuprinde cuvîntul cel
simplu despre Domnul fără ghicituri” (capitolul 59 al sutei a doua din *Teologie*). (n. aut.)

Tot ce se caută – zice – este să viețuim după buna-plăcere a lui Dumnezeu. Căci – pentru a nu auzi tu, Creștine, de înstrăinare și despărțire de trup și să socotești că aceasta e de ajuns pentru mîntuire – Apostolul zice să te sîrguiești, Creștine, a te despărți de trup și a te duce către Hristos bine-ales prin viața ta plăcută lui Dumnezeu în lumea aceasta.

10 Pentru că noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos,

Aici, Apostolul îi înspăimîntă pe Creștini cu aducerea aminte de acel înfricoșat divan al lui Hristos, înaintea căruia trebuie a se arăta toți oamenii. Și zice: Să nu socotești, Creștine, că acolo vor fi ziduri și acoperăminte, ca să te ascunzi, sau că adîncul inimii poate să acopere faptele sau gîndurile oamenilor! Nu, să nu socotești aceasta, pentru că toate – și faptele, și vorbele, și gîndurile – au să se arate!

ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău.

Cu aceste cuvinte, Pavel îi face pe lucrătorii faptei bune și pe cei ce se nevoiesc să aibă bune nădejdi că vor lua de la Dumnezeu răsplătirile nevoițelor și ale faptei lor bune; iar pe cei leneși îi face osîrduitori de frica osîndirii și a muncii. Totodată, el adeverează aici și învierea din morți a trupurilor, pentru că trupul, ce a slujit sufletului la faptele cele bune ori la cele rele, negreșit și el fie se va încununa, fie se va munci. Așadar, și din aceste cuvinte ale Apostolului se astupă gurile ereticilor care zic că trupul nu are să se scoale din morți. Zice și Teodorit: „Drept fiind Judecătorul, va da răsplătiri potrivite fiecăruia, după cele ce s-au lucrat de el în viață. Și a arătat totodată că sufletele, ce se vor cinsti ori se vor munci, își vor lua răsplătirile împreună cu trupurile lor.” Vezi și subînsemnarea zicerii „dacă numai în viața aceasta nădăjduim în Hristos” (I Corinteni 15:19).

11 Cunoscînd deci frica de Dumnezeu, căutăm să-i înduplecăm pe oameni, iar lui Dumnezeu îi sîntem arătați; și nădăjduiesc că sîntem arătați și întru conștiințele voastre.

Fiindcă știm – zice – acel înfricoșat divan al lui Dumnezeu, facem tot ce putem ca să nu smintim pe cineva – căci aceasta însemnează zicerea: „căutăm să-i înduplecăm pe oameni”, în loc de: „vindecăm smintelile și ridicăm pricinile celor ce se smintesc”. Căci – zice – deși am zice că nu facem nici un rău, dînd însă bănuială că îl facem, negreșit ne osîndim dacă nu îndreptăm, atunci

cînd putem, bănuiala și pricina smintelii. „Iar lui Dumnezeu Îi sîntem arătați” și El știe cum petrecem, căci pe Dumnezeu nu trebuie a-L îndupleca și a-L încredința, căci El ne cunoaște și nu Se smintește pentru noi. Și nu numai lui Dumnezeu Îi sîntem arătați, ci și vouă, fiindcă și voi știți foarte bine toată viața și faptele noastre, astfel încît nu se cuvine a căuta să vă încredințăm despre acestea, pentru că voi nu vă smintiți de noi.

**12 Căci nu vă spunem iarăși cine sîntem,
ci vă dăm prilej de laudă pentru noi,**

Apostolul leapădă adeseori bănuiala că s-ar lăuda. De aceea zice și aici: Aceste cuvinte le-am zis nu ca „să vă spunem cine sîntem”, adică pentru ca să ne mărim și să ne lăudăm, ci ca vouă să vă dăm pricină de a vă lăuda și a vă împodobi cu noi către apostolii mincinoși, care ne clevetesc și ne defaimă.

ca să aveți⁶⁶ către cei ce se laudă în față, iar nu în inimă.

Cu acestea – zice – vă dăm prilej, Creștinilor, să aveți a vă lăuda pentru noi către apostolii mincinoși, care se laudă numai „în față”, adică după arătare și în fața oamenilor, iar nu după adevăr, prin fapte. Căci așa erau aceia, pe dinafară avînd obrăzar de evlavie, și nici un bine în inimă. Și vezi că Apostolul le poruncește Corintenilor să nu se laude totdeauna, ci atunci cînd se vor lăuda și se vor înălța pe sine-și acei apostoli mincinoși.

**13 Căci, dacă ne-am uimit, pentru Dumnezeu;
iar dacă sîntem întreg-înțelepți, pentru voi.⁶⁷**

Zice: Dacă zicem ceva mare și înalt despre noi înșine – că aceasta numește „uimire”, precum în altă parte „nebuie” (2 Corinteni 11:21) – pentru Dumnezeu o zicem, pentru ca voi să nu ne defăimați, socotindu-ne de nimic și nevrednici, și astfel să vă osîndiți. Iar dacă zicem ceva smerit despre noi, aceasta o facem pentru voi, ca să învățați de la noi a fi smerit-cugetători – că „întreagă-înțelepciune” a numit smerita cugetare, după Teodorit.

Sau, aceasta se înțelege și altfel, adică: Dacă cineva bănuiește că sîntem ieșiți din minte fiindcă zicem lucruri mari despre sine-ne, noi nădăjduim să luăm

⁶⁶ Aici, lipsește zicerea „a vă lăuda”. deci: „ca să aveți a vă lăuda”. precum îl cuiește sfințitul Teofilact. (n. aut.)

⁶⁷ Și aici Apostolul folosește formă de lipsă, cea întregă fiind, după înțeleptul Fotie, aceasta: Căci, dacă ne-am ieșit din sine-ne, pentru Dumnezeu am ieșit; iar dacă sîntem întreg-înțelepți, pentru voi sîntem înțelepți. (n. aut.)

de la Dumnezeu plată pentru bănuiala și defăimarea aceasta. Și, iarăși, dacă cineva socotește că avem minte întreagă și sănătoasă, acela dobândește folosul pricinuit de întreaga-înțelepciune și de statornicia minții. Aceasta se înțelege însă și într-altfel. Dacă sîntem ieșiți din minte, sîntem pentru Dumnezeu, ca să vă înfățișăm și să vă aducem pe voi la Dumnezeu. Însă Pavel era nebun și ieșit din minte nu cu nebulie vinovată, ci cu nebulia lăudată și fericită, adică cu nebunia și ieșirea din sine-și iubitoare. Fiindcă atît de multă dragoste avea către Dumnezeu de trei ori fericitul acesta, încît doar cu Dumnezeu viețuia, fiind cu totul afară din sine. Și, prin dragoste, s-a mutat cu totul către Dumnezeu și nu mai trăia viața sa, ci viața lui Dumnezeu cel iubit de el. De aceea și zicea: „Iar de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește întru mine” (*Galateni 2:20*).⁶⁸ Deci – zice – dacă „ne-am uimit”, adică am ieșit din sine-ne, negreșit pentru Dumnezeu ne-am uimit și pentru covârșitoarea dragoste către El.

14 Căci dragostea lui Hristos ne ține pe noi, care socotim aceasta: că, dacă Unul a murit pentru toți, toți erau așadar morți.

15 Și a murit pentru toți, ca cei ce viază să nu mai vieze loru-și, ci Aceluia care a murit și a înviat pentru toți.

Zice: Iubirea pe care ne-a arătat-o Dumnezeu ne strînge și ne îndeamnă a ne primejdui pentru Dumnezeu. Căci am judecat și am socotit aceasta bine și înțelepțește, anume că, de vreme ce Hristos a murit pentru toți oamenii, este arătat că toți eram morți și pieriți. Și Hristos a murit pentru noi, cei morți și pieriți, ca să ne facă vii. Deci, fiindcă Hristos ne-a făcut vii, sîntem datori a nu mai viețui întru sine-ne, ci întru Hristos, pentru Care avem și viața.⁶⁹ Iar El nu

⁶⁸ Sfințitul Teofilact a adunat aceste cuvinte de la acea pasăre cerească, de la Dionisie Areopagitul, care zice: „Dumnezeiasca iubire este și uimitoare, nelăsînd pe cei iubitori să fie ai lor, ci ai celor pe care îi iubesc. (...) De aceea, și marele Pavel, stăpînit fiind de dumnezeiasca iubire și împărtășindu-se de puterea ei uimitoare, zice cu gura îndumnezeită: «Nu mai viez eu, ci Hristos viază întru mine!» (*Galateni 2:20*). Zice aceasta ca un adevărat iubitor și ieșit din sine, cum însuși zice, în Dumnezeu și ca cel ce nu mai trăiește viața lui, ci viața Celui iubit de el, ca foarte iubit” (*Despre numirile dumnezeiești, capitolul 4*). (n. aut.)

⁶⁹ Din aceste cuvinte ale Apostolului, marele Vasile arată datoria pe care o au Creștinii cînd se împărtășesc cu Dumnezeieștile Taine. Căci, prin împărtășire, ei „vestesc moartea Domnului”, cum zice Pavel (*I Corinteni 11:26*). Iar moartea Domnului s-a făcut „pentru toți oamenii” – după zicerea de mai sus – căci, „dacă Unul a murit pentru toți, toți erau așadar morți”. Deci cei ce se împărtășesc sînt datori să arate ascultare pînă la moarte pentru dragoste, pentru credință și pentru poruncile lui Dumnezeu și să nu mai vieze de-aici înainte lumii, păcatului și loru-și, ci doar Aceluia cu Care s-au împărtășit, adică lui Dumnezeu, Celui ce a murit și a înviat pentru dînșii, așa cum zice tot Pavel: „ca cei ce viază să nu mai vieze loru-și, ci Aceluia ce a murit și a înviat pentru dînșii”. Și Sfințul Vasile zice că aceasta este dogmă pre-danisită de Pavel (în *Cuvîntul al doilea la botez*). (n. aut.)

numai că a murit, dar a și înviat pentru noi, ca să suie la cer „pîrga și începătura noastră”, adică firea Sa omenească și, prin aceea, să ne suie și pe noi toți. Căci, altfel, ce trebuință era a Se sui Hristos la cer, dacă nu urma a ne sui și noi acolo? Așadar, pentru toate acestea – fiindcă a murit pentru noi, și ne-a făcut vii și ne-a dat arvuna nestrucăciunii – sîntem datori să viețuim întru Hristos, iar nu întru poftele noastre.

16 De aceea, noi nu mai știm de acum pe nimeni după trup;

De vreme ce toți – zice – fuseseră omorîți de către păcat, iar în urmă s-au făcut vii de către Hristos, prin Sfințul Botez, atunci cu dreptate nu mai știm pe nici unul dintre credincioșii Creștini că viază după trup, adică după vechea și trupeasca petrecere. Căci, de vreme ce toți Creștinii s-au născut a doua oară de către Sfințul Duh, se cuvine așadar ca toți să aibă o viețuire nouă și duhovnicească.

chiar dacă L-am cunoscut pe Hristos după trup, acum nu-L mai cunoaștem.

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată că Creștinii nu mai trebuie să viețuiască după trup, ci după Duh, la aceasta avîndu-L începător pe Hristos. Deci zice că, deși Hristos era după trup întru o vreme, mai înainte de înviere, acum El nu mai este după trup. Dar ce a făcut? Oare a lepădat trupul? Ba, să nu fie! Căci, „așa cum S-a suit în cer, astfel are să și vină”, după zisa Îngerilor către Apostoli; așadar S-a suit cu trup și cu acel trup are să și vină întru a doua venire. Deci pentru ce zice aceasta aici Apostolul? Pentru că noi, oamenii, zicem că sîntem „după trup” atunci cînd ne aflăm în păcate și în voile trupului, și că nu viețuim „după trup” atunci cînd nu păcătuim. Despre Hristos zicem însă că a viețuit, mai înainte de înviere, „după trup”, adică după nevinovatele pătimiri ale firii: mîncînd, bînd, flămînzind și însetînd, dormind și ostenind; și zicem că acum nu mai viețuiește „după trup” fiindcă S-a slobozit și de pătimirile nevinovate ale firii arătate mai sus și nici nu mănîncă, nici nu bea, nici nu însetează, nici nu doarme, nici nu osteneste, avînd trup nepătimitor și nemuritor.⁷⁰ Dar pentru ce a lepădat Domnul aceste patimi? Negreșit, ca să ne învețe și pe noi, Creștinii, a-l urma Lui și a nu mai viețui „după trup”, adică în păcate și în voile trupului, ci după Duh, adică în fapte bune, și, pe lîngă acestea, că ne vom scula din morți.

⁷⁰ Iar Teodorit ne învață că cu stăpîneasca moarte s-a strical moartea și nici un om nu mai e muritor. Căci Însuși Stăpînul Hristos avea trup pătimitor, și după pătînire l-a făcut nestrucăcios și nemuritor. (n. aut.)

Zice: Cine a crezut în Hristos, acela este altă făptură, s-a făcut zidire nouă. De aceea, noi, Creștinii, nu mai trebuie să ducem aceea viață învechită de păcate a vechiului Adam, ci noua viață a Noului Adam, adică a lui Hristos-Dumnezeului nostru⁷¹

cele vechi au trecut, iată, toate s-au făcut noi.

Care sînt „cele vechi”? Cele ale păcatului, dar și obiceiurile Evreilor. Pentru că – zice – păcatul cel vechi a trecut, și sufletul și trupul nostru s-au făcut noi prin Dumnezeiescul Botez. Totodată, au trecut cele vechi ale Evreilor și s-au făcut toate noi: în locul *Legii*, s-a făcut evanghelia; în locul Ierusalimului, cerul; în locul Bisericii simțite, aceea din lăuntru, a catapetesmei gîndite, întru care se află dumnezeiasca Treime; în locul tăierii împrejur, botezul; în locul manei, Trupul lui Hristos; în locul apei (aceea din piatra cea vîrtoasă⁷²), Sîngele Stăpînului; în locul toiagului lui Moisi sau al lui Aaron, este Crucea; în locul mielului, este Fiul lui Dumnezeu; și, în locul celorlalte vechi, avem darurile cele noi ale evangheliei.

⁷¹ Despre aceasta și marele Vasile prea-potrivit a zis aceste cuvinte vrednice de laudă: „Deci Domnul, gătindu-ne pentru viața de după înviere, pune înainte toată petrecerea evanghelică – legiuind nemînierea, nepomenirea de rău, necăderea în iubirea de îndulciri și de argint – pentru ca noi, mai înainte apucînd, să isprăvim de voia noastră cele ce veacul viitor le are după fire. Deci, dacă cineva ar zice că evanghelia ar fi preînchipuirea vieții de după înviere, mi se pare că nu ar greși împotriva curvii” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 15).

Iar înțeleptul Fotie tilcuiește aceasta așa: „Zic Elinii și Iudeii: De ce se fălește Pavel, zîcînd: «Iată, s-au făcut noi toate», ori: «Cine este întru Hristos este zidire nouă»? Eu – zic ei – nu văd nimic nou! Noi însă – zice Fotie – răspundem așa: Nu ai ochi ca să vezi acestea! Iar dacă voiești, ia aminte cum se fac toate noi. Căci «zidire» se numește în *Scriptură* nu numai aducerea din neființă întru a fi, ci și prefacerea din a fi spre a fi mai bine. Astfel, Dumnezeu a zidit cerul din ceea ce nu era, și tot așa zidește și atunci cînd îl face bun pe omul cel rău, «zidire» însemnînd aici prefacerea spre mai bine. Ascultă-l și pe David cum zice: «Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule!» Proorocul Îl roagă aceasta pe Dumnezeu nu pentru că nu ar fi avut inimă zidită o dată, ci pentru că inima lui se spurcase cu prea-curvia și cu uciderea și se povimea spre stricăciune. Și nu vorbește despre ființa inimii, ci despre buna viețuire care împodobește inima. (...) Tot așa, curva se zidește întreg-înțeleaptă; așa se zidește milostiv răpitorul; așa, lupul se preface în oaie și coroiul în porumbel. Două zidiri sînt, de aceea și scîldătoarea (adică Dumnezeiescul Botez) se numește «zidire» căci, dezbrăcîndu-ne de omul cel vechi, ne îmbrăcăm întru cel nou, înnoit după chipul Celui ce l-a zidit. Vezi așadar că este zidire nouă? [...] Așa au trecut cele vechi, așa s-au făcut noi toate, așa este zidire și făptură nouă” (întrebarea 180 din *Amfilohia*). (Înțeleptul Fotie a adunat toate acestea de la dumnezeiescul Hrisostom.) [...] (n. aut.)

⁷² Piatra pe care a lovit-o Moisi cu toiagul și a izvorît apă în pustie. (n. m.)

18 Și toate sînt de la Dumnezeu, Cel ce ne-a împăcat cu Sine prin Iisus Hristos

Toate aceste daruri – zice – pe care le-am luat noi, Creștinii, ni s-au dat de Dumnezeu-Părintele, Care ne-a împăcat cu Sine pe noi, care mai înainte eram vrăjmași ai Lui, prin mijlocirea Fiului Său. Căci nu noi am năzuit la Dumnezeu, ci Dumnezeu ne-a chemat la Sine, prin moartea unuia născut Fiului Său

și ne-a dat slujba împăcării.

O, adînc de milostivire al lui Dumnezeu! Că a trimis Dumnezeu pe Fiul Său ca mijlocitor, ca să ne împăce pe noi, oamenii, cu Părintele Său.⁷³ Apoi, văzînd că Fiul Său Se junghie chiar de oamenii aceia pentru al căror folos fusese trimis pe pămînt, Dumnezeu nu S-a mîniat, nici nu i-a trecut cu vederea pe oameni, precum era drept, ci această slujbă a împăcării ne-a dat-o – zice – nouă, Apostolilor; pentru ca noi, umblînd împrejur prin lume și propovăduind evanghelia, să mijlocim la răzvrățiții împotriva lui Dumnezeu oameni și să-i aducem lui Dumnezeu împăcați.

19 Pentru că Dumnezeu era întru Hristos, împăcînd lumea cu Sine-Și, nesocotindu-le păcatele

Mai sus, Apostolul a zis că „Dumnezeu ne-a împăcat cu Sine”. Apoi – ca să nu zică cineva: Cum ne-a împăcat Dumnezeu-Părintele, de vreme ce L-a trimis pe Fiul Său? – Pavel zice aici că, într-adevăr, L-a trimis pe Fiul Său, dar Fiul nu i-a chemat pe oameni singur, ci și Părintele, prin Fiul, chema și împăca lumea cu Sine. Căci aceasta însemnează zicerea „în Hristos”, adică „prin Hristos”.

Și – zice – atîta iubire a arătat Dumnezeu către oameni, încît nu numai că nu i-a muncit – precum era drept, pentru că L-au omorît pe Fiul – ci încă S-a

⁷³ Despre aceasta a zis și purtătorul de Dumnezeu Maxim: „Aceasta este evanghelia (adică buna-vestire) a lui Dumnezeu: solire a lui Dumnezeu către oameni prin Fiul cel întrupat, spre împăcarea cu Părintele, celor ce se înduplecă Lui dîndu-le ca plată pe nefăcuta dumnezeire. Iar «nefăcută dumnezeire» numesc ipostatica strălucire cea după chip, care nu are facere, cea negîndită arătare întru cei vrednici.”

Și marele Macarie zice: „Creștinii știu că sufletul omului e mai cinstit decît toate sîpturile, căci doar omul s-a făcut «după chipul și asemănarea lui Dumnezeu» lață cerul cît este de prea-mare, și pămîntul, și zidirile dintru acestea cinstite și mari! Iar omul este mai cinstit decît toate, fiindcă doar întru acesta a bipevoit Domnul! (...) Deci vezi-ți vrednicia ta, (Creștine), cît ești de cinstit, căci Dumnezeu te-a făcut mai presus decît îngerii cînd a venit El însuși pe pămînt spre solie și spre izbăvirea ta!” (Cuvîntul 15, capitolul 44). Aceasta o zice și în Cuvîntul 20, capitolul 1. (n. aut.)

și împăcat cu dinșii. Și nu numai că i-a iertat pe oameni, dar nici păcatele lor nu le-a socotit cit de puțin: căci, doar să fi căutat socoteala pentru păcatele oamenilor, negreșit aceștia ar fi pierit cu toții.

și punînd întru noi cuvîntul împăcării.

Zice: Noi, Apostolii, nu am fost rînduiți să facem vreun lucru greu și în-sărcinător pentru voi, Creștinilor, ci unul ușor și pricinuitoar de bucurie, anume să vă împăcăm cu Dumnezeu. Căci e ca și cum ne-ar fi zis Dumnezeu: De vreme ce oamenii nu Mi s-au înduplecat nici Mie, nici Fiului Meu, rămîneți voi, Apostolii (adică „trimiși”) Mei, rugînd pe oameni, pînă ce îi veți îndupleca și îi veți împăca cu Mine.

*20 Deci pentru Hristos solim, ca și cum Dumnezeu S-ar ruga prin noi.
Vă rugăm întru Hristos, împăcați-vă cu Dumnezeu!*

Zice: „Pentru Hristos”, adică „în locul lui Hristos”, mijlocim către voi. Căci noi, Apostolii, am luat asupra-ne mijlocirea lui Hristos către voi și, precum Părintele ruga pe oameni să se împace cu Sine prin Hristos, tot așa și acum, prin noi, Însuși Părintele vă roagă să vă împăcați cu El. Pavel nu a zis: Împăcați-L pe Dumnezeu cu voi! – ci: Voi împăcați-vă cu Dumnezeu, căci voi sînteți cei care Îl vrăjmășuiți pe Dumnezeu și vă luptați cu El, iar Dumnezeu nu vă vrăjmășește niciodată, fiindcă este Dumnezeu și Părinte prea-iubitor de oameni. Și Pavel face mijlocirea aceasta, ca să ierte oamenii pe Dumnezeu, ca și cum Dumnezeu ar fi crezut oamenilor! O, bogăție de îndurare și de pogorîre a lui Dumnezeu!

*21 Căci pe El, Care n-a cunoscut păcatul, L-a făcut pentru noi păcat,
ca să ne facem dreptate a lui Dumnezeu întru El.*

Pentru ca să nu vorbesc de toate celelalte bunătăți – zice – și faceri de bine ale lui Dumnezeu pentru voi – căci voi L-ați necinstit pe Făcătorul vostru de bine Dumnezeu, dar El nu v-a osîndit pentru această necinstire și chiar El Însuși a voit mai întîi să vă împăcați – dacă pentru toate acestea nu vreți a vă împăca cu Dumnezeu, drept este și cuviincios să o faceți măcar pentru acest har pe care vi l-a făcut! Și care este harul acesta? Anume că pe Fiul Lui, Cel ce nu a cunoscut păcat și Care este însăși dreptatea, „L-a făcut păcat”, ca pe un blestemat și făcător de rău, căci „blestemat este – zice *Scriptura* – tot cel spînzurat pe lemn” (*Deuteronomul* 21:3); și *Isaia* zice: „și cu cel fără de lege S-a socotit” (*capitolul* 33:12). Pavel nu a zis însă că Părintele L-a făcut pe Fiul

Său „păcătos”, ci că „L-a făcut păcat”, ceea ce este un lucru încă mai mare.⁷⁴ Dar pentru ce a făcut aceasta? Pentru ca noi să ne îndreptăm printr-Însul. nu din faptele *Legii*, ci din darul lui Dumnezeu, căci aceasta este „dreptatea lui Dumnezeu”, cînd cineva se îndreptează cu darul lui Dumnezeu și cînd nu se află nici o necurăție de păcat într-însul. De aceea, Pavel nu a zis: „ca să avem dreptate”, ci: „ca să ne facem dreptate a lui Dumnezeu”, arătînd astfel covârșirea darului lui Dumnezeu.

⁷⁴ [...] Zice și Teodorit că, slobod fiind de păcat, a suferit moartea păcătoșilor, ca să dezlege păcatele oamenilor. Și, numindu-Se după ceea ce eram noi, ne-a numit pe noi după ceea ce era El, căci ne-a dăruit bogăția dreptății. (n. aut.)

CAPITOLUL VI

1 Și, fiind împreună-lucrători, vă rugăm să nu primiți în zadar harul lui Dumnezeu.

Noi, Apostolii – zice – împreună lucrăm și cu voi, și cu Dumnezeu. Cu voi, ca să vă mîntuiți, iar cu Dumnezeu ca El să plinească sfința Sa voie de a vă mîntui.⁷⁵ Și nu numai că lucrăm împreună, ci vă și rugăm în locul lui Hristos, pînă la a doua venire a Lui și pînă ce ne aflăm în viața aceasta. Dar de ce vă rugăm? Ca să nu primiți în deșert darul lui Dumnezeu arătat mai sus. Căci ce folos ar fi că ne-am slobozit de păcate cu darul lui Dumnezeu, iar apoi să ne umplem iarăși de păcate din lenevirea noastră? Căci astfel iarăși se face vrajbă între noi și Dumnezeu, și darul împăcării pe care l-am dobîndit se face zadarnic, deșert și nefolositor. De aceea, să nu socotiți – zice – că pentru a vă împăca cu Dumnezeu este destul doar a crede întru El! Nu! – ci este nevoie să aveți și viață îmbunătățită.

2 Căci zice: „La vreme potrivită te-am ascultat și în ziua mîntuirii te-am ajutat” (Isaia 49:8); iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mîntuirii,

Care este „vremea potrivită”? Aceasta a darului evangheliei, în care s-a făcut iertarea păcatelor și darea dreptății păcătoșilor. Aceasta este „vremea potrivită”, în care Dumnezeu ne primește, și ne ascultă și ne mîntuiește; căci atunci, în vremea Judecării, Dumnezeu nu ne va mai asculta, nici nu ne va mai ajuta, nici nu ne va mîntui. Deci întru această vreme a darului sîntem datori a ne nevoi pentru ca să fim ascultați de Dumnezeu și cu lesnire să ne învrednicim de bunele răsplătiri și de cununile chemării celei de sus. Despre aceasta a zis marele Vasile: „Acum este vreme bine primită – zice Apostolul – acum e zi de mîntuire! Acesta este veacul pocăinței, iar acela al răsplătirii; acesta al lucrării, iar acela al dării de plată; acesta al răbdării, acela al mîngîierii. Acum, Dumnezeu este ajutor al celor ce se întorc din calea cea rea, iar atunci va fi cercetător înfricoșat și neamăgit al omenștilor lucrări și gînduri. Acum, dobîndim îndelungă-răbdare, atunci vom cunoaște dreapta judecată, cînd ne vom scula din morți, unii spre munca veșnică, iar alții spre viața veșnică, și va lua fiecare după fapta sa” (în precuvîntarea hotărîrilor pe larg).

⁷⁵ Zice Sfîntul Dionisie Areopagitul: „Mai mult decît toate, Preadumnezeiasca Începătorie voiește mîntuirea noastră” (*Ierarhia bisericească*, capitolul 1). La fel zice și Sfîntul Grigorie al Nyssei: „Voia lui Dumnezeu este mîntuirea oamenilor” (cuvîntul al patrulea la *Tatăl nostru*), (n. aut.)

3 nedînd nici o împiedicare întru nimic, ca să nu fie prihănită slujba noastră,

Fiindcă, mai sus, a zis că lucrau împreună cu Dumnezeu și că îi ruga pe Corinteni, acum Apostolul arată și în ce chip făcea acestea, spunînd că ei, Apostolii, viețuiau fără a pricinui vreo împiedicare și sminteală. Astfel, Pavel îi sfătuiește pe ceilalți Creștini a privi la pilda sa și a urma vieții lui. Căci eu – zice – nu numai că nu dau nici o pricină ca să fiu defăimat pentru vinovății mari, dar nici măcar pentru cea mai mică greșeală. De aceea nu a zis: „ca să nu fie învinovățită slujba”, ci: „ca să nu fie prihănită”, adică: „să nu ia nici cea mai mică bănuială de vinovăție slujba apostoleștii mele propovăduiri.”⁷⁶

Unii însă au înțeles zicerea aceasta așa: Eu – zice – nu dau nici o pricină de sminteală și de prihănire, pentru ca nu cumva prihănirea aceea să cadă asupra propovăduirii mele – fiindcă pe aceasta o numește „slujbă”. Căci – zice – dacă eu, Apostolul ce propovăduiesc, voi duce viață rea, atunci negreșit că propovăduirea mea apostolească va fi prihănită și defăimată ca fiind rea. Însă, prin cuvintele acestea, Apostolul le grăiește Creștinilor din Corint în chip ascuns și ghicitoresc, ca și cum le-ar zice: Și voi, cînd duceți viață rea și prihănită, hula și prihana vieții voastre cade asupra lui Hristos și asupra credinței.

4 ci în toate înfățișîndu-ne ca slujitori ai lui Dumnezeu:

Aceasta – zice – este isprava cea mai mare a noastră, a Apostolilor, anume că nu numai ne păzim curați de toată prihana și bănuiala, dar, prin această viață neprihănită, aratăm că sîntem drepti slujitori ai lui Dumnezeu. Dar nu a zis: „ne arătăm”, ci: „ne înfățișăm”, adică din faptele noastre se vede că sîntem astfel de slujitori ai lui Dumnezeu.

în răbdare multă,

Aici, Pavel arată cum se dovedea a fi slujitor al lui Dumnezeu și cum se făcuse astfel încît nu pricinuia sminteală, și zice că prin răbdare, și nu doar prin răbdare, ci prin „multă răbdare”. Căci nu este destul a răbda cineva o dată sau de două ori, nici a răbda într-un lucru, iar întru altul nu, ci trebuie să rabde pînă la sfîrșit și întru toate relele ce i se întîmplă.

⁷⁶ Căci – după Hrisostom – una înseamnă „nevinovat” și alta „neprihănit”. Căci „nevinovat” este cel ce nu se prihănește în greșeli mari, iar „fără prihană”, sau „neprihănit”, cel ce nu se prihănește nici în cele mai mici. Căci – înțluind ceea ce s-a zis despre Iov: „Și omul acela era fără prihană” (Iov 1:1) – zice așa: „Pentru ce nu a zis «nevinovat», ci «neprihănit»? Pentru că vinovăția este a greșelilor celor mari, iar prihana a celor mici și prea-mici.” Iar Sirah, în loc de „neprihănit”, a zis „nevorbit de rău”, pe care înțluind-o, Hrisostom zice: „«Nevorbit de rău» este cel nelipsit de nici una din bunătăți, cel ce-și petrece viața neatîns de nici o răutate” (în înțluirea la Iov). (n. aut.)

în necazuri, în nevoi,

Aceasta este cu adevărat covârșirea necazului, cînd el este întovărășit cu nevoia, adică atunci cînd omul caută să scape de împrejurările și primejdiile ce i se întîmplă, dar nu poate, din pricina nevoilor, fiind strîmtorat și înădușit din toate părțile.

în strîmtorări,

Adică: Eu, Pavel, mă arăt că sînt slujitor al lui Dumnezeu cu strîmtorările ce-mi urmează din toate ispitele.

5 în bătăi, în închisori,

Dacă bătăile și închisorile singure, fiecare cercîndu-se deosebi, sînt prea-grele, dar cînd bătăile, închisorile și legăturile sînt unite împreună, socotește apoi tu, iubitule, cît este de mare și de nesuferit răul! Și pe acestea toate le ispitesc apostolul suflet al fericitului Pavel.

întru nestatornicii,

Adică: Eu, Pavel, mă arăt slujitor al lui Dumnezeu cu prigoanele, cu strămutările și fugile din loc în loc. Căci cineva este „nestatornicit” atunci cînd nu are loc unde să stea, și se izgonește din fiecare cetate și țară și nu i se iartă a se odihni nici într-un loc.

întru osteneli, în privegheri, în posturi;

După ce a vorbit mai sus de relele pe care le pătinea fără voie de la alți oameni și de la gonacii din afară, Apostolul vorbește aici și de cele necăjicioase pe care și le pricinuia el însuși, necăjindu-și trupul cu petrecere aspră și cu reaua pătîmire de bună voie, adică slujind cu osteneli și cu lucrările mîinilor sale, prin care se hrănea pe sine-și și pe ceilalți ce erau cu dînsul. Și asupra tuturor acestor osteneli adăuga privegherile și posturile, uscîndu-și trupul.

6 întru curăție,

Aici, Apostolul numește „curăție” întreaga-înțelepciune dar și curăția întru toate lucrările sale, adică a nu primi daruri de la cineva, propovăduind evanghelia fără vreo plată și leafă.⁷⁷

⁷⁷ Tilcuind aceasta, și înțelptul Teodotit zice că, prin „curăție”, înțelege defăimarea banilor, căci nu lua cele de nevoie trebuinții sale de la Corinteni – precum tilcuieste și Teofilact. (n. aut.)

întru cunoștință,

Adică: Eu, Pavel, mă arăt pe sine-mi slujitor al lui Dumnezeu cu dumnezeiasca înțelepciune, care este cunoștința adevărată, iar nu cu înțelepciunea din afară, care este cunoștință mincinoasă, de care se folosesc apostolii minciñoși. Iar Teodorit înțelege prin „cunoștință” învățătura [„propovăduirea”, n. m.], care este ostenitoare și dureroasă.

întru îndelunga-răbdare, întru bunătate,

Cu adevărat, însușirea unui suflet de diamant este a fi cineva întăritat și îmboldit de toți, iar el nu numai a răbda îndelung și a nu se mînia asupra îmbolditorului său, ci încă a-l iubi și a-i face bine.⁷⁸

întru Duhul Sfint,

Cu acest cuvînt, Apostolul arată cu ce ajutor au isprăvit toate cele de mai sus, anume cu acela al Sfîntului Duh. Vezi însă că vorbește de ajutorul Sfîntului Duh, deși arată cele ce țineau de voința sa. Iar zicerea „întru Sfîntul Duh” se înțelege în loc de: „întru darurile duhovnicești”, căci zice: Și cu aceste daruri duhovnicești arătăm că sîntem slujitori ai lui Dumnezeu, făcînd minuni printr-însele. Sau se înțelege așa: Noi – zice – nu pricinuim smînteli cu darurile Sfîntului Duh, în vreme ce mulți alții nu le folosesc precum se cuvine, mîndrindu-se cu ele (precum erau aceia ce vorbeau în limbi osebite).

întru dragoste nefățarnică;

Dragostea nefățarnică și adevărată către frați este pricina tuturor bunătăților, și aceasta făcea să rămînă totdeauna Sfîntul Duh întru Pavel.

7 în cuvîntul adevărului,

Adică: Noi, Apostolii Domnului, nu viclenim cuvîntul lui Dumnezeu cu minciuna, ci îl propovăduim adevărat și fără amăgire.

întru puterea lui Dumnezeu,

Nimic – zice – nu este al nostru, ci toate acestea s-au făcut cu puterea lui Dumnezeu. Sau poți să înțelegi și că toate acestea s-au făcut cu semne, cu

⁷⁸ Iar Teodorit zice că Pavel arăta bunătate alor săi, iar îndelungă-răbdare celor străini. (11. aut.)

minuni și cu puterea lui Dumnezeu, Care îi umple de binefaceri pe cei ce se înduplecă evangheliei, iar pe cei ce nu se înduplecă îi pedepsește și îi osîndește.

prin armele dreptății cele de-a dreapta și cele de-a stînga,

„Arme de-a stînga ale dreptății” sînt toate lucrurile potrivnice și de scîrbă ale vieții; și se numesc „arme” pentru că îi păzesc pe cei ce le au și îi încredințează despre păcate. Și se numesc „de-a stînga” fiindcă așa le socotesc cei mai mulți dintre oameni. De aceea și Domnul a poruncit să ne rugăm ca să nu intrăm în ispite („...și nu ne duce pe noi în ispită!” – *Matei 6:13*). Iar „de-a dreapta” se numesc lucrurile bine-norocite și pricinuitoare de bucurie ale vieții. Deci Pavel, dobîndind și cercînd amîndouă acestea, se arăta neprihănit pentru că nu era smerit și doborît de cele de scîrbă și de ispite, și nici nu se mîndrea cu cele pricinuitoare de bucurie, ci le folosea pe amîndouă ca arme de dreptate și de faptă bună.

8 prin slavă și necinstire,

Aici, Pavel osebește cele zise mai sus, zicînd că „de-a dreapta” sînt slava și cinstea, iar „de-a stînga” neslava și necinstirea. Însă cum se fac „armă de dreptate” și de faptă bună slava și cinstea? Pentru că, atunci cînd învățătorii bunei cinstiri de Dumnezeu și ai credinței sînt cinstiți și slăviți, mulți se îndeamnă la buna-cinstire de Dumnezeu și la credință. Dar ce? Aceasta, a se slăvi, era ispravă și faptă bună a lui Pavel? Da, căci el nu se trîndăvea și nu se biruia de slavă, cu toate că era slăvit și cinstit. Tot așa, neslava și necinstirea îl făceau pe Pavel bine-ales, fiindcă îi pricinuiau răbdare. Și așa creștea și se lătea propovăduirea evangheliei prin amîndouă acestea, potrivnice una alteia.

prin grăirea de rău și prin laudă;

Mare lucru este și acesta, a suferi cineva numiri ocărîtoare și defăimătoare, pentru că tare lovesc și rănesc ele sufletul omului. De aceea și Domnul îi fericește pe cei ce suferă ocările și necinstirile, zicînd: „Fericiți veți fi cînd vă vor urî oamenii, și cînd vă vor despărți și vă vor ocări, lepădînd numele voastre ca pe un rău” (*Luca 6:22*). Căci, la muncile și pedepsele trupești, sufletul împarte durerile împreună cu trupul; iar la ocări și grăiri de rău, singur sufletul ia toată durerea și greutatea. De aceea și lui Iov i s-au părut mai grele grăirile de rău și defăimările prietenilor decît toate celelalte întîmplări rele prin

care trecea.⁷⁹ (Vezi despre Iov la tâlcuirea și subînsemnarea zicerii „cu bucurie mulțumim Părintelui”, *Coloseni* 1:12).

ca niște amăgitori, deși adevărați;

Aceasta este tâlmăcirea și tâlcuirea a ceea ce a zis mai sus Apostolul, adică: „prin grăire de rău și de bine”.

9 ca niște necunoscuți, deși bine cunoscuți;

Pavel zice că Apostolii le erau doriți și cunoscuți unora, iar altora le erau atît de urîți, încît aceia nici nu voiau să-i știe. Și aceasta este asemenea cu ceea ce a zis mai sus: „prin slavă și necinste”.

ca și cum murind, deși – iată! – viețuim;

Adică: Noi, Apostolii, sîntem ca osîndiți la moarte și, după socotința acelorora ce ne vrăjmășesc, sîntem omorîți. Însă, pentru puterea și ajutorul lui Dumnezeu, iată, viețuim și nu murim.

ca niște pedepsîți, dar nu omorîți;

Zice: Dumnezeu îngăduie să vină acestea asupra noastră, a Apostolilor, ca să ne pedepsească și să ne învețe calea mîntuirii, încît, chiar mai înainte de a lua plățile veșnicului veac, nu este puțin cîștigul și folosul pedepsirii și învățaturii pe care le primim încă în viața aceasta. Iar Pavel a împrumutat aceasta de la Proorocul David, care zice: „Certîndu-mă, m-a certat Domnul, și morții nu m-a dat!” (*Psalom* 117:18).

10 ca niște întristați, dar pururea bucurîndu-ne;

⁷⁹ De aceea, cînd cei trei prieteni ai lui au început a-i atinge cîntea și a-i zice că Dumnezeu l-a pedepsit pentru păcatele lui, Iov se jeluia ca un om ce era și-i numea „mîngîietori de rele”, zicînd: „Mîngîietori de rele sînteți toți” (*Iov* 16:2); și le zicea „nemilostivi” ... și s-au suit asupra mea cu nemilostivire” (*Iov* 30:21) și își povestea faptele sale cele bune (*Iov* 29:30, 31). De aceea a zis și Solomon: „... iar vestea bună îngrașă oasele” (*Pilde* 16:24). Și pricina pentru care grăirile de rău și prilejurile par mai grele omului decît celelalte rele întîmplări este că omul e iubitor de sine din fire și prin urmare și iubitor de slavă. De aceea iubirea de slavă se numește de către Sfinții Părinți „haina cea mai de pe urnă a pătimilor”, care iese mai în urnă decît toate. Despre aceasta a zis Ilie Ecdicul: „Mulți s-au dezbrăcat de toate hainele de piele, iar de cea din urnă, aceea a slavei deșarte, doar aceia care au urît-o pe mîca acesteia, adică pe plăcerea de sine” (capitolul 131 din cele practice și teoretice). (n. aut.)

Oamenilor din afară – zice – li se pare că sîntem întristați; noi însă avem în inimă indulcire și bucurie întreagă și tinerească, fiindcă nu ne bucurăm doar uneori, ci totdeauna.

ca niște săraci, dar pe mulți îmbogățind;

Apostolul Pavel nu era bogat numai după duhovniceasca bogăție, cu care îi făcea bogați și pe alții, dar și cu bogăție simțită. Căci, avînd deschise toate casele celor bogați, putea da și altora și a-i hrăni, precum îi hrănea pe sfinții săraci din Ierusalim cu milosteniile Creștinilor. Aceasta o arată și cu următoarele cuvinte:

ca unii care n-au nimic, dar le stăpînesc pe toate.

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că nu avea nimic, avîndu-le totuși pe toate. Pentru că cel ce nu este pironit și robit de vreun lucru al lumii acesteia, acela, pentru nepătimirea sa, are toate avuțiile lumii. De aceea zice Apostolul că atîta dragoste aveau Galatenii către el, încît, de ar fi fost cu puțință, ochii și i-ar fi scos și i-ar fi dat lui (*Galateni 4:15*). Astfel, avînd atîta dragoste către Pavel, cum ar fi putut să se scîrbească pentru bani și să nu-i dea cît ar fi cerut? Și le zice Corintenilor toate acestea ca să nu se tulbure ei de nici una din cele împotrivable și de scîrbă ce i se întimplau lui.

*11 O, Corintenilor, gura noastră s-a deschis către voi,
inima noastră s-a lărgit.*

După ce a povestit nevoițele sale și le-a arătat Corintenilor că se cuvine să-i urmeze, Apostolul are să-i mustre pentru că nu-l iubesc. Mai înainte însă de aceasta, le arată dragostea lui pentru dînșii și le zice: Frații mei, totdeauna voiesc a vorbi cu voi cu îndrăzneală, fără vreo sfială – căci aceasta însemnează zicerea „s-a deschis gura mea către voi”⁸⁰. Așadar, le zice aceste cuvinte iubitoare pentru că vrea să-i cerce și să le arate că mai ales acesta este semnul

⁸⁰ Iar Fotie scoate și altă înțelegere din zicerea „gura noastră s-a deschis către voi, o Corintenilor”, zicînd că aceasta e în loc de: „multi mă faceți să-mi deschid gura și să vă grăiesc”. Căci, cînd sînt doi prieteni, și unul îl iubește pe celălalt cu covîrșire, iar acela nu-l iubește la fel, cel dîntii are a-i grăi lui multe cuvinte, jeluindu-se. De aceea spune și Pavel că el îi avea pe dînșii în inimă sa și nu se strîntora, iar Corintenii se strîntorau. Iar Teodorit zice așa: „Sînt silit – zice – a spune acestea din iubirea pe care o am către voi, căci pe voi toți vă port intru sine-mi. Căci așa este dragostea, face încăpătoare inimile care o au.” Iar Hrisostom zice așa: „[Apostolul zice]: Nu pot a-mi ascunde dragostea prin tăcere, ci totdeauna și pretulindeni vă port în gînd și pe limbă.” (la tilcuirea psalmului 12). (n. aut.)

dragostei îndrăznețe către dinșii. Nu numai cu gura – zice – arăt dragostea pe care o am către voi, ci și cu inima. Fiindcă covârșitoarea fierbințeleală a dragostei mele către voi îmi deschide gura și îmi lățește inima, făcînd-o atît de încăpătoare încît să vă încapă pe toți. De aceea zice și mai departe:

12 Voi nu vă strîmtorați întru noi, dar noi ne strîmtorăm întru inimile voastre.

Voi – zice – încăpeți toți în inima mea cea largă fără vreo strîmtorare, cu toate că sînteți atît de mulți la număr. Eu însă am multă strîmtorare în inima voastră și nu pot încăpea cu îndestulare, măcar că sînt unul singur. Adică. Eu – zice – vă iubesc cu covîrșire, însă voi mă iubiți și mă aveți întru sine-vă cu strîmtorare.

13 Arătați și voi aceeași răsplătire! Vă vorbesc ca unor copii ai mei: Lărgiți și voi inimile voastre!

Zice: Arătați și voi către mine aceeași răsplătire a dragostei cum am eu către voi, și lărgiți-vă și voi către mine precum și eu către voi. Însă Apostolul arată că răsplătirea aceasta a dragostei este datorie pentru ei, căci zice: Ca unor fii vă zic aceasta, adică nu cer vreun lucru mare de la voi, pentru că eu sînt părinte duhovnicesc al vostru iar voi fiii mei duhovnicești; de aceea, cer ca o datorie să fiu iubit, fiindcă fiii sînt datori din fire a-și iubi tatăl.

14 Nu vă înjugați în jug străin cu cei necredincioși!

Pentru a nu părea că a spus cele de mai sus pentru sine, Apostolul arată aici că cere și are trebuință de dragostea lor pentru folosul lor înșiși, ca și cum le-ar zice așa: O, Creștinilor, aceasta este a mă iubi voi: a nu vă amesteca cu cei necredincioși și a nu vă pleca în partea lor! Și nu a zis: „nu vă amestecați”, ci: „nu vă înjugați în jug străin”, adică: Nu nedreptățiți dreptatea, nu vă plecați și nu vă împătimiți cu cei necredincioși în lucrurile ce nu sînt legiuite și cu drept cuvînt! Căci „înjugare în jug străin” se zice la cumpănirea cea nedreaptă, cînd o parte a cumpenei se pleacă, și atîrnă și nu stă în asemănare și în dreptate.⁸¹ Vezi și subînsemnarea zicerii „ca să fiți curați și fără prihană” (*Filipeni* 1: 10).

⁸¹ Iar Fotie zice că „înjugare în jug străin” mai înscamnă și aceasta, anume ca nu se cuvine a ne amesteca cu cei necredincioși și cu cei străini, precum poruncește și *Legea cea Veche* a lui Moisi, zicînd: „Nu vei pune dobitoacul în jug străin!” (*Deuteronomul* 19:19), cuvinte prin care arată că nu se cuvine a amesteca dobitoacele cu cele de alt neam, nici pentru a naște, nici pentru altă gărcare lucrare. Însă, prin dobitoacele necuvîntătoare, legiuiește că

Căci ce însoțire are dreptatea cu nelegiuirea,

Aici, Apostolul cumpănește fapta bună și evghenia [„noblețea”, n. m.] Corintenilor cu răutatea necredincioșilor. Și – precum un părinte, văzându-l pe fiul său că se înțâlnește și petrece cu oameni răi și stricați, îi zice: Fiule, ce unire are evghenia ta cu netrebnicia oamenilor acelora? – tot așa zice și Pavel către Corinteni: O, duhovniceștii mei fii, voi sînteți aievea și cu totul dreptate și faptă bună, iar necredincioșii aceia sînt cu totul răutate și nelegiuire, deci ce însoțire și împreună-petrecere aveți să faceți cu ei?

15 sau ce împărtășire are lumina cu întunericul?

Și ce unire are Hristos cu Veliar,⁸²

Vrînd în tot chipul să-i despartă pe Creștini de necredincioși, Apostolul nu a zis: Ce împărtășire și unire au fiii luminii cu fiii întunericului? – ci, în loc de persoane, a pus înseși lucrările acestea neînsușite, adică lumina și întuneri-

noi. Creștinii drept-slăvitori, oameni cuvîntători, se cuvîne a ne feri în tot chipul de unirea și împărtășirea celor de altă credință și de alt neam, neînsoțindu-ne cu dinșii prin nuntă, nici luîndu-i ajutor la vreo lucrare duhovnicească, fiindcă unii ca aceștia vor strica ostencilile noastre, în loc să le folosească. Pentru că ce trebuință este să amesteci tu, drept-slăvitorul Creștin, evghenia [„noblețea”, n. m.] credinței tale cu minciinoasele odrasle ale relei-credinței? (din *Amfilohia*, întrebarea 242). Iar Teodorit tîlcuiește așa: „Nu urmați celor ce înjugă boi cu cele străine și apleacă cumpăna, cinstind amăgirea necredincioșilor mai mult decît dreptatea noastră!” (n. aut.)

⁸² Întru alte izvoade se scrie „Velial”. Iar mult-învățatul Coresi, avînd știință de limba evreiască, zice că „Veliar” va să zică „fără jug”, „fără stăpînire”, ca unul ce nu s-a supus jugului și stăpînirii lui Dumnezeu, căci zice: „Punc-voi scaunul meu deasupra norilor și voi fi asemenea Celui prea-înalt!” Iar „Veelzevul” se tîlmăcește „dumnezeu al muștelor”, adică al celor neputincioși și care alcargă către paturile patimilor ca muștele. Iar „demon” se numește de la „deio”, adică „învăț”, căci este înțelept a face rău sau a fi iscoditor și a înfricoșa – după Evseviev. Iar „Satana” va să zică „potrivnic” sau „curgere a nopții”. Iar „Asmodu” se tîlmăcește „judecată a zidirii”, fiindcă îi muncește pe cei răi. Iar „diavol” se zice de la „clevetire”, căci îl cleveteste pe Dumnezeu către oameni și pe oameni către Dumnezeu.

Iar că cele potrivnice nu se pot uni niciodată adeverează și Dumnezeu, zicînd prin Ieremia: „Ce e piul către grîu?” (capitolul 23:28). Zice și înțeleptul Sirah: „Ce va împărăși lupul cu mielul? Așa și cel păcatos cu cel bine-cinstitor de Dumnezeu. Ce pace va fi între hienă și cîine? Și ce pace are cel bogat cu cel sărac?” (capitolul 13:20, 21) Și iarăși: „Cum se va întovărăși oala de pămînt cu căldarea? Căldarea va izbi oala, și oala se va sparge” (13:3).

Iar marele Vasile, ũlcuind acea zicere a lui Isaia: „și se va lua de la dinșii (de la Israiliteni) jugul lor (al Asirienilor)” (*Isaia* 25:24), zice așa: „Trebuie așadar să ne lepădăm curat de păcat, ca să avem grunzul nostru slobod de jugul «Asirienilor» (adică al demonilor și al patimilor) și să ne putem pune sub jugul lui Hristos. Căci este cu neputință grunzului nostru să se supună la două juguri, la cel al Domnului și la cel al «Asirianului» (adică al diavolului). «Căci ce însoțire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărășire are lumina cu întunericul?»” (n. aut.)

cul, ceea ce este mai mare și mai lucrător pentru a-i îndupleca pe ascultători. A vorbit însă și de Hristos și de „Veliar”, nume care înseamnă în ebraește „apostat”, numindu-l așa pe diavolul și făcând cuvântul mai înfricoșat și mai înduplecător.

sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios?

Aici, a arătat hotărâtor și a pus persoanele credinciosului și necredinciosului, ca să nu se creadă că doar mustră răutatea și laudă fapta bună.

16 Sau ce învoire este între Biserica lui Dumnezeu cu idolii?

Căci voi sînteți Biserica Dumnezeului celui viu,

Necredincioșii – zice – sînt capiști ale idolilor, sau chiar idoli aievea, iar voi, credincioșii Creștini, sînteți biserică a lui Dumnezeu. Și nu a unui dumnezeu precum îl mitologhisec (îl băsmesc) Elinii, care slujesc și se închină unor zei morți și unor idoli neînsuflețiți, ci sînteți „biserică a lui Dumnezeu cel viu”. Deci ce „învoire”, adică potrivire și unire, este între voi, bisericile viului Dumnezeu, și idolii cei morți și nesimțitori?⁸³

precum a zis Dumnezeu, că: „Voi locui întru dinșii, și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor, și ei vor fi norodul Meu” (Levitic 26:12).

Pentru a nu părea că-i lingusește pe Corinteni, dumnezeiescul Apostol aduce acum mărturie din *Scripturi* că Creștinii sînt „biserică a lui Dumnezeu”.

⁸³ Însemnăm aici că – de vreme ce Creștinii sînt „Biserică a Dumnezeului celui viu”, după zisa Apostolului – pentru aceasta – precum simțita biserică din Ierusalim avea rețele înaintea ușilor, pentru a nu intra într-însa muște și alte vietăți necurate, că așa zice Iezechiel: „Ușile și ferestrele (bisericii) să aibă rețele” (*Iezechiel 16:10*) – tot așa și Creștinii, bisericile lui Dumnezeu cele gîndite și însuflețite, trebuie să aibă „rețele” la „ferestre”, adică la cele cinci simțuri ale lor. Aceste „rețele” sînt frica de Dumnezeu și pomenirea Judecării și a muncii ce va să fie, și cu acestea trebuie să oprească privirile îndulcitoare, auzurile necuviințioase și – în scurt – să depăneze de la simțurile lor toate închipuirile împătîmitoare și să nu le lase să intre în inima lor, ca să nu spurce „biserică a lui Dumnezeu”. Așa poruncește înțeleptul Nil, zicînd: „Apostolul zice: «Sînteți biserică a lui Dumnezeu». Deci, ca să nu se tirască nimic din închipuirile cele necurate și să intre în mîntea ta, împletește la ferestrele trupului rețele din gîndurile Judecării ce va să fie, îngrădindu-ți mîntea despre cele ce intră prin simțuri” (în tomul al doilea din cele opt cărți).

„Biserică a lui Dumnezeu” se face mai ales cel ce are totdeauna pomenirea lui Dumnezeu în inima sa și se roagă gînditor, precum zice marele Vasilie: „Așa ne facem «biserică a lui Dumnezeu», cînd nu se curmă deasa aducere aminte [de El] cu griji pămîntești și mîntea nu e tulburată de neașteptatele patimi” (epistola întâi) (n. aut.)

Deci zice: A locui Dumnezeu în lăuntrul nostru, în Creștini, aceasta o pricinuieste curăția vieții noastre de mai înainte. Iar a și umbla Însuși Dumnezeu întru noi, aceasta o pricinuieste petrecerea noastră îmbunătățită de după ce a locuit Dumnezeu întru noi. Căci, cînd omul se curăță de patimi, atunci locuiește Dumnezeu într-însul, și, după aceea, cînd omul se pornește și sporește în fapte plăcute lui Dumnezeu, atunci se zice că Dumnezeu „umblă” întru inima aceluia, arătîndu-i cu cunoștință că lucrează darul Lui întru dînsul și arătîndu-i cu mișcări duhovnicești și cu însuflări dumnezeiești sfînta Sa voie. Căci atunci Dumnezeuul tuturor neamurilor și al tuturor făpturilor Se face în chip mai deosebit Dumnezeu însușit al omului aceluia. De aceea, și omul acela se ridică la rînduiala și la măsura vechilor Patriarhi, aceea a lui Avraam, a lui Isaac și a lui Iacov, al cărora Se zicea că este în chip osebit Dumnezeul a toate, căci: „Eu sînt – a zis (căt-re Moisi) – Dumnezeul lui Avraam, și Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov” (Ieșirea 3:6; Matei 22:32). Vezi și subînsemnarea zicerii „de a locui Hristos prin credință întru inimile voastre” (Efeseni 3:17).

17 De aceea, „ieșiți din mijlocul lor, și vă osebiți – zice Domnul – și de ce este necurat să nu vă atingeți, și Eu vă voi primi pe voi!” (Isaia 52:11).

Nu a zis: Să nu faceți lucruri necuvenite și necurate! – ci a zis ceva mai mare: Să nu vă atingeți de Elini! Iar necurăția este de două feluri: una a trupului, și alta a sufletului: necurăția a sufletului sînt gîndurile de rușine și trupești, pomenirile de rău, vicleșugurile, înduplecările și învoirile păcatului, a privi cu poftă fețele cele frumoase, a se îndulci de cuvintele de rușine, a spurca celelalte simțuri cu îndulcirile pătimașe și vătămatoare; iar necurăția a trupului este curvia, prea-curvia și oricare altă înverșunare ce se face prin fapte. De aceea, Dumnezeu și dumnezeiescul Lui Apostol voiau ca noi, Creștinii, să fim curăți de toate acestea și cu sufletul, și cu trupul. Deci zice: „Ieșiți” voi, Creștinii, din împreuna petrecere a oamenilor necredincioși și din împărtășirea faptelor rele și „osebiți-vă”, adică stați osebiți de dînsii și curățați-vă, și atunci „vă voi primi”! Căci – cînd tu, Creștinul, te vei osebi de oamenii cei răi și vicleni și de faptele cele rele – atunci te vei uni cu Dumnezeu.

18 „Și voi fi vouă Tată, și voi veți fi Mie fii și fiice – zice Domnul Atoțîtorul” (Ieremia 31:9).

Vezi, iubite cititorule, cum din început a proorocit Proorocul Ieremia a doua naștere a Sfîntului Botez și înfierea pe care avem să o dobîndim noi, Creștinii, în anii cei mai de pe urmă? Căci aceasta însemnează zicerea lui.

CAPITOLUL VII

1 Avînd deci aceste fîgăduințe, iubiților, să ne curățim de toată spurcăciunea trupului și a duhului,

Ce fîgăduințe zice Pavel aici că avem noi, Creștinii? Acestea: de a fi biserici ale lui Dumnezeu, de a-L avea pe Dumnezeu-Părintele locuind și umblînd în lăuntru nostru și de a fi norod și fii ai lui Dumnezeu. Pentru aceasta, să ne curățim așadar de faptele necurate, fiindcă acestea ne spurcă trupul; să ne curățim totodată și de cugetele de rușine, hulitoare și pătimișe, pentru că acestea ne spurcă „duhul”, adică sufletul.⁸⁴

săvîrșind sfințenia întru frica de Dumnezeu.

Nu e destul – zice – numai a se depărta cineva de necurății și de păcat, ci, pe lîngă aceasta, se cuvine a face bunătatea și sfințenia, adică a dobîndi curăția și întreaga-înțelepciune. Și a adăugat: „întru frica de Dumnezeu” sau pentru că întreaga-înțelepciune se săvîrșește și meșteșugit, ca să placă cineva oamenilor, iar nu pentru frica de Dumnezeu; sau Pavel ne arată cu aceasta în ce chip putem să săvîrșim întreaga-înțelepciune, adică cu frica de Dumnezeu, căci, deși pofta trupului îl tiranizează pe om, totuși cel ce are frica Lui în inima sa va potoli turbarea poștei. Despre aceasta a zis și David: „Pironește cu frica Ta cărnurile mele, că de judecățile Tale m-am temut!” (*Psalms 118:19*). Să nu socotești însă – o, cititorule! – că sfințenia însemnează numai întreaga-înțelepciune, nu, aceasta însemnează toată curăția vieții.

2 Făceți-ne loc în inimile voastre! N-am nedreptățit pe nimeni, n-am vătămât pe nimeni, n-am lăcomit de la nimeni.

Aici, Apostolul pornește iarăși cuvîntul despre dragoste. Căci – de vreme ca mai sus i-a rănit pe Corinteni, zicîndu-le că fug de dînsul și aleargă și se

⁸⁴ Întrebat fiind ce este „spurcăciunea trupului” și ce „spurcăciunea duhului”, marele Vasileie răspunde că „spurcăciunea trupului” e a se amesteca cineva cu oamenii ce fac faptele de rușine și fără de lege oprite de *Scripturi*, iar „spurcăciunea duhului”, adică a sufletului, este a se arăta cineva nepăsător către cei ce cugetă și fac aceste fapte oprite. Și atunci este curat de spurcăciune, cînd nici nu mînuică împreună cu cei ce cugetă și fac cele ca acestea, dar se și mîhnește în inima sa pentru dînsii – precum zicea David: „Întristarea m-a cuprins pentru păcătoșii care au părăsit *Legea* Ta!” – arătînd o înurtare la fel de mare ca aceea a Corintenilor pentru cel ce curvea cu mama sa vitregă, care se fereau de dînsul întru toate, pentru a fi curățit de păcatul lui. Iar „sfințenie” este cînd cineva se afierosește Sfîntului Dumnezeu cu tot sufletul său și este nedespărțit de El în toată vremea (*Hotărîrea 53 pe scurt*). (n. aut.)

unese cu cei necredincioși și necurați – acum îi îndulecește și zice: „Faceți ne loc – adică primiți-ne cu desfătare – în inimile voastre!” Cu subțirițe îi arată însă pe apostolii mincinoși și zice: Pe nici unul din voi nu l-am nedreptățit, adică nu am luat cu nedreptate banii nimănui; nici nu am vătămat, adică nu am amăgit pe cineva, stricându-i mîntuirea cu dogme păgînești; nici nu ne-am lăcomit spre avuții, adică nu am răpit și nu am adunat arginți pentru propovăduire.⁸⁵

3 Nu o spun spre osîndire, căci v-am spus înainte că sînteți în inimile noastre, ca împreună să murim și împreună să trăim.

Frații mei – zice Pavel – nu vă spun acestea ca să vă osîndesc! Dar de unde este arătat – răspund ei – că nu le zici ca să ne osîndești – o, fericite Pavele? Din dragostea – zice – întru care vă am, pentru că voi vă aflați în inima mea. Și – de vreme ce e cu puțință a iubi cineva pe altul, dar a nu voi să se împărtaşească de primejdiile și relele întîmplări ale celui iubit – Pavel zice aici așa: Eu vă iubesc într-atît, încît sînt gata a și muri împreună cu voi. Apoi, fiindcă mulți, din pizmă și zavistie, nu se bucură cînd prietenii lor se norocesc bine, Pavel a adăugat și zicerea „și împreună să trăim”, adică: Eu cu dragoste mă bucur de buna-norocire și de viața voastră. Iar înțelegerea a tot cuvîntul este aceasta: Eu, iubindu-vă pe voi, nici nu voi fugi de primejdiile voastre, nici nu voi zavistui bunele voastre norociri, ci la amîndouă voi fi împreună-părtaş.

4 Multă îmi este îndrăzneala către voi, multă îmi este lauda pentru voi!

Fiindcă, mai sus, părea că îi înfruntă pe Corinteni, zicîndu-le că se strîmtoară să-l încapă în inimile lor cu desfătare, acum Pavel se dezvinovățește, în-

⁸⁵ Tot așa și Proorocul Samuil, cînd a îmbătrînit, a zis către norodul lui Israel: „Iată-mă, mărturisiiți asupra mea înaintea Domnului și a unsului Lui de am luat cuiva bou, de am luat cuiva asinul, de am asuprit pe cineva și de am apăsat pe cineva; de am luat de la cineva mită și am închis ochii la judecata lui, vă voi despăgubi. Și au răspuns toți: Tu nu ne-ai nedreptățit, nici nu ne-ai asuprit, nici nu ai luat nimic de la nimeni” (*1 Împărați* 12:3, 4). Aproape aceleași lucruri le-a zis și Moisi către Dumnezeu cînd s-a necăjit foarte pentru starea-împotrivă a lui Datan și a lui Aviron: „Atunci, sculîndu-se, Moisi s-a dus la Datan și Aviron și s-au dus după el și toți bătrînii lui Israel. Și a zis obștii: Feriți-vă de corturile acestor oameni necreștîni și să nu vă nîmgeți de tot ce e al lor, ca să nu pieriți cu toate păcatele lor” (*Numeri* 16:25, 26). Și David zicea la fel: „Fără de neleguire am alergat, și m-am îndreptat” (*Psaln* 58:4); și iarăși: „De este nedreptate în mîinile mele...” (*Psaln* 7:3). Iată așadar cum se cuvine a fi slobozi de toată nedreptatea și luarea de mită judecătoria, și apărători norodului și mai ales cei ierosiți, adică arhiercii și preoții. Căci cel ce ia daruri este cu neputință a face judecată dreaptă și a păzi dumnezeieștile legi necălcate. De aceea este scris: „Și daruri nu vei lua, căci darurile orbesc ochii celor ce văd și strică grăurile cele drepte” (*Ieremia* 23:8); și iarăși: „S-a pierdut pe sine luătorul de mită, iar cel ce urăște luarea darurilor se mîntuiește” (*Pilde* 15:27). (n. aut.)

dulcindu-și și vindecându-și, căci zice: Fraților, nu v-am zis cuvintele de mai sus pentru a vă defăima, ci din pricina multei îndrăzneli pe care o am către voi și pentru că voiesc să sporiiți întru fapta bună. Căci – zice – faptul că nu vă defăim este arătat și din aceea că mă laud pentru voi către ceilalți.

Umplutu-m-am de mîngîiere!

Cu tot necazul nostru, sînt covîrșit de bucurie!

Zice: Fiindcă v-ați îndreptat după ce v-am mustrat în epistola dintii, m-ați umplut de toată mîngîierea, și nu numai atît, dar m-ați și slobozit de mîhnire și mi-ați pricinuit bucurie cu îmbelșugare. Mulțimea bucuriei o arată zicînd că: Atît de multă bucurie mi-ați pricinuit, încît aceasta a stins marele necaz pe care îl aveam. Cele zise aici par a fi potrivnice aceluia pe care le-a zis cu puțin mai înainte despre Corinteni, dar nu e așa, pentru că toate – și cele de acum, și cele de dinainte – sînt cuvintele unui prieten iubit, iar nu ale unui vrăjmaș. Căci pe acelea le-a zis ca și cum i-ar fi mustrat pe Corinteni, iar pe acestea ca adevărindu-i că mustărările acelea nu au fost din vrajbă, ci din multa dragoste ce avea către dînșii.

5 Căci, sosind noi în Machedonia, trupul nostru nu a avut nici o odihnă,

Aici, dumnezeiescul Pavel povestește necazul pe care îl avusese în Machedonia. Și spune că a fost mare, pentru ca să arate mare și bucuria pricinuită lui de către Corinteni, care depărtase acel necaz. Și potrivit a zis Pavel că *trupul* său nu primise vreo odihnă, fiindcă sufletul lui era nebruit și nu cădea de nici un necaz și rea întîmplare.

fiind necăjiți întru toate: din afară, război;

Zice: „Din afară” – adică de la necredincioșii Elini – ne veneau războaie și împotriviri.

din lăuntru, temeri.

Apoi – zice – ne urmau temeri de la Creștinii cei neputincioși – căci pe aceștia îi numește „din lăuntru” – pentru că ne temeam ca nu cumva să fie amăgiți și rătăciți de către apostolii mincinoși și de către frații cei neadevărați.

6 Dar Dumnezeu, Cel ce mîngîie pe cei smeriți, ne-a mîngîiat pe noi cu venirea lui Tit.

Fiindcă mai sus l-a lăudat mult pe Tit Corintenilor, aici Apostolul face odrice mărturie despre el. Și cine este acela care-i mîngîie pe cei smeriți? Pavel răs-punde că este Dumnezeu, Care – zice – ne-a mîngîiat și pe noi, trimițîndu-l pe Tit, a cărui venire a fost de ajuns spre a a înă mîngîia și risipi toată mîhnirea din inima mea. Apostolul laudă ca un lucru mare venirea lui Tit și din pricină că voiește să-l facă vrednic de cinste către Corinteni.⁸⁶

*7 Și nu numai cu venirea lui, ci și cu mîngîierea cu care
el a fost mîngîiat la voi,*

Tit nu m-a mîngîiat – zice – și nu mi-a pricinuit bucurie numai pentru că a venit în vremea cînd aveam necaz și scîrbă în sufletul meu, dar și pentru că mi-a arătat atît de marea voastră faptă bună, de care și el s-a mîngîiat și s-a bucurat pentru voi, lăudîndu-vă. Cu aceste cuvinte din urmă, Apostolul îl unește și îl împrietenește pe Tit cu Corinteni.

*vestindu-ne dorirea voastră, plîngerea voastră,
rîvna voastră pentru mine,*

Vrînd a arăta că mult plînseseră și se întristaseră Corinteni pentru el – în-trebîndu-se: De ce s-a întristat așa de tare pentru noi învățătorul nostru Pavel? De ce a lipsit atîta vreme și nu a venit să ne cerceteze? – Apostolul nu a zis că cei din Corint doar lăcrimau, ci că se tînguiau și plîngeau pentru el. Și nu a zis doar că doreau să-l vadă, ci că aveau „dorire” covîrșitoare. Și nu a zis că au arătat numai urgie și mînie asupra celui ce curvea cu mama sa vitregă, ci că au arătat „rîvnă” și covîrșitoare aprindere. Zice: Fraților, pentru mine v-ați înfier-bîntat și v-ați aprins, ca să împliniți porunca mea! Și: Pentru mine, ați luat rîv-nă înfocată împotriva apostolilor mincinoși, apărînd numele meu, cinstea mea și dragostea mea. Și Apostolul zice acestea nu numai ca să vindece certările făcute Corintenilor mai înainte, dar ca să-i laude cu adevărat pe cei ce se în-dreptaseră și se schimbaseră întru fapta bună. Căci, deși erau mulți între Co-rinteni cu rele năravuri și netrebnici, nevrednici de laudele de mai sus, totuși Pavel nu-i desparte pe cei răi de cei buni, ci face de obște atît laudele, cît și prihămirile și certările, și asupra celor buni, și asupra celor răi, lăsînd conștiin-ței fiecăruia să aleagă din acestea cele ce i se cuvin.

cu eu mai mult să mă bucur.

⁸⁶ Pavel îl laudă pe Tit fiindcă prin el a trimis scrisoarea aceasta – după Teodorit. (n. aut.)

M-am bucurat – zice – de venirea lui Tit, dar mai mult m-am bucurat că el mi-a vestit cele de mai sus, anume covârșitoarea rîvnă și tînguire a voastră pentru mine.

8 De aceea, deși v-am mîhnit prin epistolă, nu mă căiesc, deși mă căiam;

Zice: Măcar că în epistola dintîi v-am scris cuvinte atît de înfruntătoare în-cît m-am căit că v-am înfruntat peste măsură, acum, socotind multul folos și dobînda ce ați cîștigat din aceasta, nu mă mai căiesc. Însă Pavel zice acestea nu pentru că i-ar fi mîhnit cu adevărat fără măsură pe Corinteni, ci voind să îi laude mai mult.

căci văd că epistola aceea v-a mîhnit la o vreme.

9 Acum mă bucur, nu pentru că v-ați mîhnit, ci pentru că v-ați mîhnit spre pocăință. Căci v-ați mîhnit după Dumnezeu,

Întîia mea epistolă – zice – „v-a mîhnit la o vreme”, dar cîștigul și folosul pe care l-ați primit dintr-însa este pentru totdeauna. De aceea mă bucur și eu, nu pentru că v-ați mîhnit (căci ce folos aș fi avut dacă doar v-aș fi mîhnit?), ci pentru că din mîhnirea aceasta v-ați îndemnat a vă pocăi și a vă îndrepta.⁸⁷ Vezi însă – o, cititorule! – cum Pavel zice că mîhnirea a fost pricinuită de epistola lui, iar folosul zice că s-a făcut oarecum din fapta lor bună. De aceea zice că s-au mîhnit „după Dumnezeu”.

ca întru nimic să nu vă păgubiți de noi.

Zice: De vreme ce v-ați mîhnit după Dumnezeu fiindcă v-am certat, nu v-ați păgubit de noi întru nici un lucru, căci pentru întristarea suferită din certarea mea v-ați îndreptat toți împreună cu acela ce trăia cu mama sa vitregă. Pentru că învățătorul îl păgubește pe ucenic atunci cînd îl vede că păcătuiește, și nu îl ceartă; căci, dacă ar fi fost certat el de învățătorul său, negreșit și-ar fi cîștigat îndreptarea și mîntuirea.

10 Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mîntuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte.

⁸⁷ Tîlcuind zicerea aceea a lui Isaia: „cătore Time plîngînd se vor sui” (capitolul 15:5), și marele Vasilie zice: „Întristarea cea după Dumnezeu este începutul veseliei, al suirii și al sporirii către cele de sus. De aceea se veselia și Apostolul pentru cei ce se întristau, văzînd că cuvintele sale îi aduc spre conștiință, pricinuindu-le „pocăință spre mîntuire, fără părere de rău”. Căci cei ce plîng pentru faptele lor cele rele și pentru gîndurile lor cele necurate nu se vor mai pogori întru cele mai din lăuntru ale pămîntului, ci, fiind povățuiți de întristarea cea după Dumnezeu, se vor sui la înălțimea de sus.” (n. aut.)

Aici, Pavel filosofează despre întristare, zicînd că aceasta nu e totdeauna rea, ci numai dacă se face după lume, adică atunci cînd cineva se întristează pentru bani, pentru slavă sau pentru rudenii care i-au murit. Această întristare pricinuieste moarte sufletească, fiindcă pogoară sufletul spre împătîmire și spre iubirea acelor de care este lipsit. De multe ori însă pricinuieste și moarte trupească, fiindcă mulți – întristîndu-se peste măsură pentru că și-au pierdut banii, sau slava sau rudele – au murit de tristețe; iar unii s-au aruncat în mare și s-au înecat, ori s-au spînzurat, ori s-au aruncat în prăpăstii ori s-au ucis pe sine-și în alt chip. De aceea a zis Sirah: „Din întristare iese moartea și întristarea inimii va pleca țaria” (capitolul 38:18).

Însă cel ce voințește a se întrista pentru păcatele sale, acela se întristează „după Dumnezeu”⁸⁸, căci doctoria întristării se potrivește doar la această boală, a păcatelor adică. Întristarea aceasta după Dumnezeu vindecă boala, pricinuind mîntuire – de care nimănui nu-i pare rău vreodată, căci nu e mustrat că s-a întristat pentru păcatele sale – izbăvindu-l pe om de moartea sufletească. Deci – după dumnezeiescul Hrisostom – două bunătați pricinuieste întristarea cea după Dumnezeu: una, a nu avea părere de rău și a nu se mostra cineva pentru că s-a întristat; și alta, că întristarea aceasta a lui e mîntuitoare de suflet. Iar întristarea pentru lucruri lumești este lipsită de amîndouă aceste bunătați, pentru că același ce se întristează pentru lucruri lumești îi pare rău și se mustră că s-a întristat și pentru că întristarea de acest fel nu pricinuieste nici un folos, ci mai ales prea-mare vătămare.⁸⁹

⁸⁸ Pentru aceasta zice Sfîntul Grigorie al Nysssei: „Dacă trebuie a ne întrista, să alegem întristarea aceea laudată și îmbunătățită. Căci – așa cum patîma îndulcirii poate fi dobitocească, fără cuvînt [„nerațională”, n. m.], dar și curată și nematerialnică – tot așa și cea împotrivoitoare îndulcirii se osebește spre răutate și spre fapta bună. Deci este un fel de plîngere care se fericește și nu e de lepădat pentru cîștigarea faptelor bune, fiind împotriva întristării celei necuvîntătoare și a posomorîrii de rob. [...] Ascultați, cei ce cu lesnire cădeți în patîma întristării! Nu oprim întristarea, ci vă sfătuiți ca, în locul celei deznădăjduitoare, să o aveți pe cea bună. Așadar, nu vă întristați cu întristarea lumii, care «pricinuieste moarte» – precum zice Apostolul – ci cu aceea după Dumnezeu, al cărei sfîrșit este mîntuirea sufletului. Căci lacrima ce se varsă în zadar și în deșert pentru cei adormiți se poate face pricină de oșîndire celui ce o iconomisește rău pe cea trebnică” (*Cuvînt la cei adormiți*). Și Teologul Grigorie zice: „Este o oarecare întristare mai trebuitoare și mai cinstită decît bucuria.” Zice și dumnezeiescul Hrisostom: „Este vreme de întristare nu cînd pătîmim rău, ci cînd facem rău.” Iar Cuviosul Ioan al Sfîntului Varsanufie, care se numea Prooroc, a zis: „Nu trebuie a ne întrista nicicum pentru lucrurile lumii acesteia, ci doar pentru păcat.” (n. aut.)

⁸⁹ Fiind întrebat care este „întristarea cea după Dumnezeu” și care cea „după lume”, marele Vasilie răspunde: „Cea după Dumnezeu este cînd cineva se întristează pentru că vreo pîncă a lui Dumnezeu este trecută cu vederea, după ceea ce este scris: «Întristarea m-a cuprins pentru păcătoșii ce au părăsit *Legea Ta*» Iar întristarea după lume este cînd ar fi vrednic de întristare oarece lucru omenesc și al lumii” (*Hotărîrea 152 pe scurt*). Despre întristarea cea

*11 Că, iată, însăși aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu,
câtă sîrguință v-a pricinuit,*

Zice: Nu de la alții dovedesc cît folos pricinuieste întristarea cea după Dumnezeu, ci de la voi înșivă. Căci vouă nu numai că nu v-a părut rău că v-ați întristat, ci, din întristarea aceea, v-ați făcut mai cu luare-aminte și mai osîrdnici spre fapta bună.

și răspundere,

Întristarea aceasta – zice – v-a dat pricină a-mi răspunde prin pocăința pe care ați arătat-o.

și minie,

Această întristare a voastră – zice – v-a dat pricină să vă mîniați asupra celui ce curvea cu mama sa vitregă și să vă despărțiți de împreună-petrecerea cu el.

și frică,

Aceeași întristare – zice – v-a pricinuit frică, pentru că v-ați îndreptat așa de în grabă de frica mea și a lui Dumnezeu – după Teodorit.

și dorință,

după lume, Sirah a zis și în altă parte: „Nu da sufletul tău spre întristare și nu te necăji pe sine-ți întru sufletul tău!” (Sirah 30:22).

Însă, cînd este peste măsură, și întristarea cea după Dumnezeu îl vatămă pe cel ce se pocăiește, căci îl aduce la deznădăjduire și, din aceasta, îi pricinuieste moartea. De aceea, cel ce se pocăiește trebuie să gonească de la sine și întristarea de acest fel. Pentru aceasta a zis și Sirah: „Mîngîie-ți inima ta și întristarea năltă depărtează-o de la tine, căci pe mulți i-a omorît întristarea” (Sirah 30:23).

Cuviosul Casian zice că întristarea este una din cele opt cugetări ale rătăcii și o numără în al cincilea rînd, zicînd așa: „Deci se cuvine a ne nevoi asupra duhului întristării, care aruncă sufletul în deznădăjduire, pentru că s-o izgonim pe ea din inima noastră. Căci aceasta l-a oprit pe Cain a se pocăi pentru uciderea de frate, și pe Iuda, după vînzarea Domnului. Dar nu ne nevoim cu întristarea pentru cămîța păcatelor, ce are bună nădejde, despre care a zis Apostolul: «Întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mîntuire, fără părere de rău.» Căci aceasta, hrînind sufletul cu nădejdea mîntuirii, este amestecată cu bucurie și de aceea îl face pe om osîrdnic și ascultător supus spre toată lucrarea cea bună” (Filocalia).

Iar Sfîntul Marcu Postnicul zice că cel ce va cădea în vreun păcat se cuvine a se întrista după măsura păcatului săvîrșit, pentru că altfel va cădea cu lesnire întru același păcat. „Dacă cineva ar cădea în vreun păcat, și nu se va întrista după măsura greșelii, cu lesnire cade iarăși întru aceeași cursă” (Despre cei cărora li se pare că se îndreptează din fapte, capitolul 115). (n. aut.)

Întristarea aceasta v-a pricinuit mare dor, zice. Căci – de vreme ce a vorbit mai sus de frică, pentru ca să nu se arate că îi stăpânește pe ei domnește – a îndreptat cuvîntul și a adăugat dorința, care arată dragoste, iar nu stăpînire.

și rîvnă

Această întristare – zice – v-a pricinuit și rîvna, adică v-a făcut să rîvniți pentru Dumnezeu și pentru dragostea de Dumnezeu.

și izbîndă.

Aceasta v-a făcut să izbîndiți pentru legile lui Dumnezeu, care s-au ocărit și s-au necinsit de acela ce curvea cu mama sa vitregă.

Întru toate ați dovedit că sînteți curați în acest lucru.

Cu toate aceste bunătăți – zice – dobîndite din întristare, ați arătat nu numai că nu ați făcut păcatul acela ce se împreuna cu mama sa vitregă, dar și că nu v-ați îndulcit și nu v-a fost plăcut acel păcat. Căci – de vreme ce în înția epistolă le-a zis că sînt umflați de mîndrie, cuvînt care arăta că erau părtași păcatului acela – aici zice că acum au risipit bănuiala, arătînd că sînt curați de muștrarea aceasta.

12 Așadar, dacă v-am scris, n-am făcut-o pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce a fost nedreptățit, ci ca să vi se arate sîrguința noastră pentru voi înaintea lui Dumnezeu.

Ca să nu-i zică lui Corintenii: Dacă sîntem curați și neatinși de păcatul acesta, pentru ce ne înfruntai și ne certai? – Pavel zice aici: Atît mulțumesc pentru cele ce v-am scris atunci și pentru certarea ce v-am făcut-o, încît zic că înadins am scris, ca să vi se arate dragostea și sîrguința mea pentru voi „înaintea lui Dumnezeu”, adică să vadă Dumnezeu că dragostea și sîrguința mea sînt adevărate și curate, nu mincinoase și viclene. Căci m-am temut ca nu cumva păcatul acesta și vătămarea lui să se lățească și întru voi, ca ciurma.

De cine zice însă că „a nedreptățit”? De bărbatul ce curvea cu mama sa vitregă. Și de cine că „a fost nedreptățit”? De muierea și mama lui vitregă, cu care curvea el, căci amîndoi s-au nedreptățit unul pe altul.⁹⁰ Dar de ce zice că

⁹⁰ Iar Teodorit zice că „nedreptățit” fusese tatăl celui ce curvea cu mama sa vitregă, căci, deși murise, acela s-a nedreptățit, pentru că muierea sa a fost ocărită și necinsită de către in-suși fiul său. (n. aut.)

nu a scris pentru aceștia? Zice că a scris pentru dînșii, însă nu cu dinadinsul, ci pentru Corinteni, sîrguindu-se și temîndu-se ca nu cumva toată cetatea să se vatăme de păcatul acela. Și aceasta e asemenea cu ceea ce zice în întîia epistolă: „Au doar de boi Îi pasă lui Dumnezeu?” (1 Corinteni 9:15), unde nu zice că lui Dumnezeu nu i-ar păsa de boi – căci, dacă El nu ar purta grijă și de aceștia, cum s-ar păstra și ar rămîne întru ființă? – ci zice că Dumnezeu nu le-giuieste chiar pentru boi, ci pentru oameni, ale căror avuții sînt boii.

13 De aceea, ne-am mîngîiat;

Mare mîngîiere am dobîndit – zice – pentru că s-a arătat că sîrguința mea s-a făcut pentru voi și pentru că nădejtile mele nu au fost mincinoase.

**și, pe lîngă mîngîierea de la voi, ne-am bucurat
mai ales de bucuria lui Tit,**

Zice: Pe lîngă mîngîierea și bucuria pe care am căpătat-o de la voi – precum am zis mai înainte – încă mai mult m-am bucurat pentru bucuria lui Tit

căci s-a odihnit duhul lui de către voi toți.

**14 Căci, dacă m-am lăudat înaintea lui cu ceva pentru voi,
nu m-am rușinat;**

Zice: M-am bucurat că Tit v-a aflat sfinți precum îi spuneam că sînteți. De aceea și el s-a odihnit că v-a găsit astfel și nu a pătimit de la voi nici o scîrbă. Și, lăudîndu-se pentru ucenicii săi, Pavel arată că aceia sînt îmbunătățiți, iar el este învățător iubitor de ucenici și părinte iubitor de fii. Tot astfel se cuvine a fi și ucenicii și învățătorii vremii noastre.

**ci, precum toate vi le-am grăit întru adevăr, așa și lauda noastră
către Tit s-a făcut adevăr.**

15 Și inima lui este și mai mult la voi,

Cu aceste cuvinte, Apostolul îl arată pe Tit Corintenilor, pentru ca să-l iubească și ei la fel de mult cum îi iubea și el și ardea pentru dînșii. Căci de aceea a vorbit de „inima lui”, ca să arate dragostea din inimă și curată pe care o avea Tit către Corinteni.

**aducîndu-și aminte de ascultarea voastră, a tuturor,
cum l-ați primit cu frică și cu cutremur.**

Aici, Pavel spune pricinile pentru care Tit îi iubea atât de mult pe Corinteni. Arată că începutul acestei dragoste a lui Tit a pornit de la dînșii și îi îndeamnă pe Corinteni să aibă către dînsul tot aceeași dragoste, căci zice: Nu doar că i-ați arătat lui Tit dragoste, ci și ascultare, fiindcă l-ați primit cu așezarea sufletească a fiilor pentru părintele lor, și încă precum supușii îl primesc pe începătorul și stăpînul lor – căci zice: „l-ați primit cu frică și cu cutremur”. Astfel, mărturisește că două fapte i-au arătat Corinteni lui Tit: dragoste, precum unui părinte, și frică, precum unui stăpînitor, pentru ca nici dragostea să nu slăbească fiind fără de temere, nici temerea să nu rămînă posomorîtă și lipsită de har, fiind fără de dragoste.⁹¹

16 Deci mă bucur că întru toate cutez la voi.

Zice: Nu mă bucur atât pentru că Tit a fost cinstit de voi, cît mă bucur că vă aflu așa de vrednici, încît nu mă rușinați, ci mă faceți să îndrăznesc pentru voi în orice lucru și în orice vreme. Încă și într-alt chip am îndrăzneală pentru voi, căci, oricîte aș face sau v-aș zice – ori de trebuie a vă înfrunta, ori a vă lăuda ori a vă porunci ceva greu și supărător – le primiți cu bucurie, pentru al vostru folos și îndreptare.

⁹¹ Despre aceasta, aproape același lucru zice și Isidor Pelusiotul: „Se cuvine ca ucenicii să-și iubească învățătorii ca pe părinți și să se cucernicească lor ca înaintea stăpînitorilor. Căci nici frica nu trebuie să lipsască din pricina dragostei, nici dragostea nu trebuie să se întunece din pricina fricii.” (n. aut.)

CAPITOLUL VIII

1 Și vă fac cunoscut, fraților, darul lui Dumnezeu dăruit în bisericile Machedoniei;

Apostolul nu i-a lăudat pe Corinteni în zadar, ci pentru ca să-i netezească și să-i îndulcească, fiindcă urma să-i îndemne spre iubirea de săraci și spre milostenie. De aceea a zis mai sus că îndrăznește întru ei pentru orice lucru, știind că, orice le-ar cere, le fac pe toate. Deci nu le-a zis îndată: Dați milostenie! – ci dă ca pildă milosteniile pe care le făceau celelalte biserici⁹², îndemnându-i pe Corinteni să aibă aceeași rîvnă. Și vezi – o, cititorule! – că numește milostenia „dar al lui Dumnezeu”, ca să-i facă pe Corinteni să dea cu îmbelșugare și fără cîrtire și să-i înduplece a se grăbi să răpească acest dar dumnezeiesc.

2 că prisosința bucuriei lor este întru multă cercare de necaz

Adică: Chiar dacă bisericile Machedoniei au pățimit atîtea rele, prin răbdarea lor arătîndu-se alese în credința și în dragostea lui Hristos, cu toate acestea ele nu au căzut, ci au dobîndit multă bucurie din aceste necazuri, și nu doar bucurie, ci bucurie cu prisosință.

și sărăcia lor cea adîncă a prisosit întru bogăția dărnicii lor.

Adică: Așa cum multul lor necaz le-a pricinuit și multă bucurie, tot astfel adîncia lor sărăcie nu numai că nu i-a oprit să dea milostenie, ci mult mai mult i-a înduplecat spre a prisosi întru îmbelșugarea milosteniei. Nu e vorba de mulțimea banilor dați, ci de îmbelșugarea socotinței lor celei bine-dătătoare. Adică: cu cît erau mai săraci, cu atît aveau mai multă voință de a milui și a dăru, căci dărnicia nu se judecă din îmbelșugarea milosteniei, ci de la sloboda alegere a celor ce dăruiesc. Deci aceasta e de mirare: că Creștinii din Machedonia, deși erau atît de săraci (fiindcă li se răpiseră averile chiar de către compatrioții lor și de cei de un neam), au arătat totuși atît de multă dărnicie întru milostenie.

3 Căci mărturisesc că de voia lor au dat, după putere și peste putere, 4 cu multă rugăminte rugîndu-ne

Aici, Apostolul tilcuiește ce a zis mai sus și zice că Creștinii din Machedonia au dat milostenie pe cît puteau, sau – pentru a zice mai bine – au miluit

⁹² Prin „biserici ale Machedoniei”, Pavel numește toate bisericile ce se aflau în Machedonia, mai ales pe cea din Tesalonic și pe preamîlostiva biserică a Filipenilor. (n. aut.)

peste puțința lor, căci aceasta însemnează „prisosița dărnicii” de care a vorbit mai sus, adică a da milostenie mai multă decât puterea lor. Și – zice – lucrul cel mai mare este că au dat milostenie peste puterea lor fără a fi îndemnați de mine, ci încă ei înșiși m-au rugat să dea milostenie pentru Creștinii săraci din Ierusalim. Pavel zice acestea nu atât ca să-i îndemne pe Creștinii din Corint să dea multă milostenie, ci ca să dea cu osîrdie și cu bucurie. De aceea și zăbovește în pricina aceasta și lungeste îndemnarea cu multe cuvinte.

darul și împărtășirea slujbei către sfinți.

Aici, lipsește zicerea „să primim”. Și zice: Creștinii din Machedonia ne rugau să primim „darul și împărtășirea slujbei”, adică milostenia pentru sfinții săraci din Ierusalim.⁹³ A numit milostenia „dar” pentru ca aceia din Corint, care erau rîvnitori și iubitori fierbinți de daruri duhovnicești, auzind că și milostenia este dar, să alege la dînsa ca la un dar duhovnicesc, precum am zis și mai sus. Apoi, a numit milostenia „împărtășire” ca să învețe cei ce miluiesc că ei nu dau numai, ci și iau; căci, dînd bani, primesc de la Creștinii săraci rugăciuni și blagoslovenii; și, dînd lucruri vremelnice, primesc pentru milostenii plată veșnică de la Dumnezeu.

5. Și au făcut precum nu am nădăduit,

Noi – zice – nu nădăduiam că Machidonenii Creștini, aflați întru atât de multă sărăcie și necaz, vor face o milostenie așa de bogată. Ei însă, blagosloviții, nu numai au miluit cu îmbelșugare, dar m-au și rugat să primesc milostenia lor.

ci s-au dat pe ei înșiși, mai întîi Domnului, și apoi nouă, prin voia lui Dumnezeu,

Cu aceste cuvinte, Pavel mărturisește că Creștinii din Machedonia nu aveau numai milostenia, ci și alte fapte bune. Căci ei nu se mîndreau că erau milostivi și, din aceasta, să se lenevească în privința celorlalte fapte bune, ci toată puterea lor o dădeau Domnului, și chiar pe ei înșiși, ca să facă toate faptele plăcute lui Dumnezeu. Și – zice – s-au dat pe sine încă și nouă, adică s-au supus și au arătat dragoste „prin voia lui Dumnezeu”, adică așa cum Îi place lui Dumnezeu, iar nu cum e plăcut cugetului omnesc.

6 încît am rugat pe Tit ca, precum a început dinainte, așa să și desăvîrșească lu voi darul acesta.

⁹³ Vezi despre această ũlcuire și subînsemnarea zicerii „numai ca să ne aducem aminte de săraci” (Galateni 2:10). (n. aut.)

Zice: Atît de mult s-au dăruit pe sine Creștinii din Machedonia, arătînd mare osîrdie întru milostenie, încît eu, văzînd atîta dărnicie, mi-am făcut griji pentru voi, Corinteni, ca nu cumva să vă micșorați și să vă arătați mai înjosiți decît dînșii întru această faptă bună. De aceea l-am și rugat să vină la voi pe Tit, care încă mai înainte de a-l ruga eu a făcut început și a arătat osîrdie să meargă pentru a vă îndemna spre darea milosteniei, atît de osîrdnic și de înfocat suflet are. Pavel îl laudă pe Tit pentru ca mai mult să-l apropie de Corinteni, încît, mergînd în Corint și îndemnîndu-i pe Creștini spre a da milostenie, aceia să se înduplece mai lesne îndemnului său, văzînd că este voitor al bine-lui lor. Și iarăși a numit „dar” milostenia, fiindcă milostenia este cu adevărat mare bunătate și dar al lui Dumnezeu, care îl face pe om asemenea cu Dumnezeu. Pentru aceasta zicea și Parimistul „Cinstit este bărbatul milostiv” (*Pildele lui Solomon* 20.6).⁹⁴

7 Cî, precum prisosiți întru toate – cu credința, cu cuvîntul, cu cunoștința, cu toată sîrguința și cu dragostea pentru noi – așa să prisosiți și întru acest dar.

Dumnezeiescul Pavel îi îndeamnă pe Corinteni spre milostenie cu urări și cu laude, zicîndu-le: Precum aveți cu prisosință și cu covîrșire toate celelalte fapte bune, tot așa sîrguiți-vă și întru fapta bună a milosteniei, ca nu doar să dăruiti, ci să prisosiți întru acest dar! – aceasta însemnînd ori: „să dăruiti cu prisosință și cu îmbelșugare”, ori: „să-i întreceti pe Machidoneni în milostenie”.

⁹⁴ Acestea le zice și Hrisostom, de la care le-a luat Sfințitul Teofilact. Însă ritorul cel cu limba de aur al Bisericii adaugă și această mare laudă a milosteniei, zicînd: „Acesta e un dar mai mare decît a învia morții! Căci, decît a învia pe cei morți cu numele lui Iisus, mult mai mare lucru este a-L hrăni pe Hristos, flămînd fiind. Căci cu aceasta tu faci bine lui Hristos, iar cu aceea El îți face bine ție. Căci aici, adică la facerea de semne, tu ești dator lui Dumnezeu, iar la milostenie îl ai datornic pe Dumnezeu” (*Cuvîntul al 16-lea la cea de a doua epistolă către Corinteni*). Și Sirah zice: „Frații și ajutorul sînt folositoare la vremea necazului, iar mai mult decît anîndoi va izbăvi milostenia” (capitolul 40:26). Și Teologul Grigorie zice: „Oamenii nu se aseamănă lui Dumnezeu întru nimic altceva decît întru a face bine.” Și Iacov, fratele lui Dumnezeu, zice: „Căci judecata este fără milă pentru cel care n-a făcut milă. Și mila biruiește în fața judecării” (*Iacov* 2:13).

Iar Sfințul Grigorie al Nyssei zice că „milostenia este covîrșirea dragostei. De aceea îl numește Domnul «fericit» pe cel milostiv: «Fericiti – cei milostivi, că aceia se vor milui» (*Matei* 5:7). Mila este ajutorarea celor ce pătinesc rîu. Și, de va cerceta cineva cu amănuntul însușirea milei, va afla că este așezarea iubitoare înjugată împreună cu mîhnirea. Și nu se mărturisește dragostea a fi mai mare și mai puternică decît toate bunătățile? Așadar, cu adevărat fericii este cel ce își are sufletul întru așezarea aceasta, fiindcă se atinge de cea mai de margine faptă bună” (*Omilia a cincea la „fericiri”*). (n. aut.)

Și le zice: Voi sînteți bogați și prisosiți cu credința cea fără de îndoială, cu cuvîntul înțelepciunii, cu cunoștința dogmelor, cu toată osîrdia pe care o arătați către celelalte fapte bune și cu dragostea către mine – căci a vorbit mai sus de dragostea lor pentru el, zicînd că au rîvnit pentru numele și cinstea lui.

8 Nu o spun ca și cum aș porunci,

Adică: Nu vă silesc, nu vă poruncesc ca un stăpîn, să dați milostenie,

ci, prin sîrguința altora, cercînd curăția dragostei voastre.

Adică: De aceea îi laud pe Machidoneni că au făcut milostenie bogată, ca, prin osîrdia și îmbelșugata împărtășire a aceloră, să dovedesc dragostea și așezarea voastră către sfinții săraci încă mai strălucită și mai mare decît aceea a Machidonenilor.

9 Căci știți darul Domnului nostru Iisus Hristos, că El, bogat fiind, a sărăcit pentru voi, ca voi să vă îmbogățiți cu sărăcia Lui.

Fraților, aduceți-vă aminte – zice – și socotiți bine taina cea mare a înomnirii Domnului nostru, și cu adevărat nu vă veți scumpi întru nici un lucru. Căci, dacă tu, Creștine, nu crezi că sărăcia pricinuieste bogăție, socotește-L pe Stăpînul a toate și negreșit vei crede! Căci – dacă El nu ar fi sărăcit, dacă nu ar fi luat adică asupra Sa smerita, săraca și necinstita fire a oamenilor⁹⁵, și

⁹⁵ Ia aminte că Domnul se zice că e „sărac” nu numai pentru că a luat firea omenească cea săracă, ci și pentru că a petrecut viața cu sărăcie în lumea aceasta, Pentru aceasta mărturisește dumnezeiescul David ca pentru Domnul, zicînd: „Iar eu sînt scăpătat și sărac” (Psalm 39:23). Pe care tilcuind-o, marele Vasilie zice: „Aducîndu-mi aminte de Apostol, care zice despre Domnul că «pentru noi a sărăcit – adică a scăpătat – bogat fiind», socotesc că «scăpătat» este cel ce din bogăție se pogoară la sărăcie, iar «sărac» cel ce din început a fost în sărăcie. Iar David mărturisește pentru Domnul că era «scăpătat și sărac»: «scăpătat», fiindcă a scăpătat pentru noi, bogat fiind; iar „sărac”, fiindcă, după trup, nu a fost fiul vreunui bogat, ci al unui teslar’ (hotărîrea 272 din cele pe scurt). (Și, într-adevăr, dacă nu s-ar socoti zicerea aceasta ca pentru Domnul, David nu ar zice drept: căci cum să fi fost el sărac în vremea cînd scria psalmii?) Iar întru a patra rînduială postrnicească, acest Sfînt Părinte Vasilie vorbește iarăși despre părinții Domnului: „Erau oameni drepti cu adevărat și bine-cinstitori de Dumnezeu, dar săraci și nu îndestulați de cele trebuincioase (și martoră este ieslea care a slujit cinstitei nașteri), petrecînd totdeauna potrivit cu ostenele trupului.” Și ravvi Samuil (în cartea numită „de aur”, foaia 39) – adăugînd zicerea aceea a lui Zaharia: „Bucură-te foarte, fiica Sionului, veselește-te, fiica Ierusalimului, căci iată, Împăratul tău vine la tine drept și biruitor, smerit și călare pe asin, pe mînzul asinei” (Zaharia 9:9) – zice că în cartea aravicească (probabil Targumul aramaic) se află așa: „Iată, vine învățătorul tău, sărac și călare

dacă nu ar fi suferit toate celelalte pătimiri defăimate pentru noi, săracii vrășmași ai Lui – negreșit noi nu ne-am fi îmbogățit. Dar cu care bogăție zice că ne-am îmbogățit? Cu bogăția bunei-cinstiri de Dumnezeu, a cunoștinței de Dumnezeu, a curăției, a sfințeniei, a înfierii și a tuturor celorlalte bunătăți câte ni le-a dăruit în viața aceasta și câte ni le va dăruî în viața ce va să vie.

10 Și sfat vă dau în aceasta: că aceasta vă este de folos vouă,

Vezi – o, cititorule! – cum Apostolul, îndemnîndu-i pe Corinteni spre milostenie, se sîrguiește a nu se arăta supărător și greu în fața lor. De aceea și zice că *îi sfătuieste* pentru aceasta, adică: Nu pun asupra voastră silă, ba încă și sfătuirea aceasta o fac pentru că milostenia vă folosește mai mult vouă, celor care o dați, decît celor ce o vor lua.

care, de anul trecut, ați început nu numai a face, ci și a voi.

11 Acum dar isprăviți-o,

Acum, Apostolul nu-i mai îndeamnă pe Corinteni spre milostenie vorbind-le de sîrguința arătată de către Creștinii din Machedonia, ci de sîrguința

pe măgar.” Și vezi la foaia 13 a celor douăsprezece cărți (*Dodecavivlon*), la Dositei. Patriarhul Ierusalimului, ca să știi că toate rudeniiile Domnului au fost oameni săraci, care mîncau piinea cu osteneală și cu sudoarea feței lor. Și, spre dovada aceluî lucru, aveau mîinile pline de bătături, precum le arătau înaintea împăratului Dometian, care, miluindu-i pentru multa lor sărăcie și nevoie, i-a lăsat slobozi și nu i-a omorît.

Dar încă și cuvîntul pe care l-a zis Domnul către cărturarul acela arată marea Lui sărăcie, căci zice: „Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi, iar Fiul Omului nu are unde să-și plece capul” (*Matei* 8:20). Zicere pe care dumnezeiescul Hrisostom o îlcuiește așa: „Ce avuții aștepti să aduni urmînd mie? – zice Domnul. Nu vezi că Mie nu Mi se află lăcaș nici cît au păsările sau vulpile?” [...] Și însași îmbrăcămîntea Domnului, care era țesută de sus, arată sărăcia Lui; căci astfel de îmbrăcămîntea purtau săracii Galileeni, precum zice dumnezeiescul Isidor Pelusiotul, scriind către Caton monahul acestea: „Despre faptul că gingășia și subțirătea îmbrăcămîntei nu plinește canonul nevoinței după Dumnezeu întrebă-l pe Ioan Teologul, care scrie că haina Domnului era necusută, ci țesută de sus și pină jos, urmînd simplitatea îmbrăcămîntei Galileenilor săraci” (epistola 74 către Caton monahul).

Tilcuind zicerea aceasta a Apostolului, zice și Teodorit: „Uitați-vă la Făcătorul și Stăpinul a toate, la Unul născut Fiul lui Dumnezeu. Care pentru a noastră mîntuire a urmat sărăcia cea mai pe pe urmă, neșugătorindu-ne nouă bogăția ce răsare din sărăcie.” Și ce încheiere tragem din zicerile acestea ale sfinților? Că, fiind sărac, precum mărturisește aici Apostolul împreună cu dumnezeiesții părinți, Domnul a avut trebuință să lucreze și meșteșug pină la vîrsta de 30 de ani, pentru ca să Se hrănească pe Sine și pe Preasfînta Sa Maică, miluind și pe săraci. Căci, pină la vîrsta de 30 de ani, Domnul era necunoscut de oameni, și de aceea viețuia la arătare aceeași viață ca și ceilalți. Iar după 30 de ani, cunoscîndu-se în lume că e învățător, Se hrănea din avuțiile femeilor bogate care îl urmau, precum zice Evanghelistul Luca. [...] (n. aut.)

lor, și zice: De anul trecut, voi v-ați pornit nu numai spre a-i milui pe Creștinii săraci din Ierusalim, dar ați început și a voi să miluiți, fără a vă îndemna cineva. De aceea, acum vă sfătuiesc să și împliniți lucrul început, adică să adunați milostenia pe care voi înșivă ați voit să o faceți.

ca, precum a fost osîrdia de a voi, așa să fie și aceea de a împlini, din ce aveți.

Zice: Vă sfătuiesc să isprăviți lucrul milosteniei, pentru ca sîrguința voastră să se îndeplinească întru faptă. Căci, precum voința voastră a născut sîrguința de a milui, tot așa fapta milosteniei se va naște din puțința [„mijloace”, n. m.] de a milui pe care o aveți. Deci – zice – cel ce poate milui, acela să și dea milostenia, iar cel ce nu are putere să miluiască cu fapta, acela plinește milostenia doar cu voința și cu osîrdia de a milui.

12 Căci, dacă stă înainte osîrdia, bine-primită este milostenia, după cît are cineva, nu după cît nu are.

Vezi aici înțelepciunea marelui Pavel! Pentru că el i-a lăudat pe Machidoneni – adică pe Filipeni, pe Tesaloniceni și pe ceilalți Creștini din Machidonia – că făceau milostenie mai presus de puterea lor, dar Corintenilor le cere să facă milostenii după puterea lor, nu mai mult decît pot. Deci zice: Dacă aveți osîrdie [„bunăvoință”, n. m.] spre a milui, dați ceea ce aveți, și Dumnezeu va primi.⁹⁶

13 Ca să nu se facă altora odihnă, iar vouă necaz,

Nu se cuvine – zice – să dați milostenie mai presus de putere, pentru ca nu cumva alții să aibă odihnă din milostenia voastră, iar voi, din pricina dării celei peste putere, să suferiți nevoi și lipsuri și să vă strîmtorați. Și – cu toate că Domnul a lăudat-o în *Evangelhie* pe văduva aceea care și-a dat toată bogăția la Biserică, rămînînd lipsită și strîmtorată (*Matei 12*) – Pavel nu-i îndeamnă

⁹⁶ Pentru aceasta zice și Cuviosul Isidor Pelusiotul: „Și să nu te minunezi dacă cel ce dă [doar] apă nu va fi lipsit de plată, căci milostenia se judecă și de la bunăvoință. [...] Căci nu se caută altă la ceea ce se dă, pe cît se caută voința celui ce dă. De aceea și femeia care a adus cei doi bani i-a întrecut pe toți cei ce aduceau multe.” [...] Și Sfîntul Grigorie al Nyssei zice că milostenia nu stă în darea banilor, ci în bunăvoința celui ce dă, cu aceste cuvinte: „Și nimănui să nu vadă această faptă bună doar întru cele materialnice! Căci dacă ar fi așa, cu adevărat isprava aceasta nu s-ar putea face fără a avea putere [„mijloace”, n. m.] spre facerea de bine. Mie mi se pare că milostenia se vede mai cu dreptate întru bunăvoință. [...]” (*Cuvîntul al 5-lea la „fericiri”*). [...] Vezi și subînsemnarea zicerii „cel ce miluiește – întru blindețe” (*Romani 12:8*). [...] (n. aut.)

pe Corinteni să dea mai mulți decît pot. El nu face aceasta mai întîi pentru că aceia erau slabi în credință și în cugetare, și apoi pentru că erau bogați și, dacă ar fi dat după putere, negreșit s-ar fi făcut o dare prea-bogată. Pe lîngă acestea, Apostolul nădăjduia că și Corinteni se vor înfoca și se vor sîrgui singuri din pîlda Filipenilor și a Tesalonicenilor și de aceea lasă lucrul în stăpînirea lor. Însă, în cuvintele următoare, ca prin ghicituri îi îndeamnă să miluiască nu numai după puterea lor, ci și mai presus de aceasta

*14 ci să fie potrivire, în vremea de acum: prisosința voastră
să împlinească lipsa acestora, pentru ca și prisosința aceluia
să împlinească lipsa voastră,*

Înțelegerea acestor cuvinte ale Apostolului este așa. Voi sînteți bogați fiind plini de bani, iar Creștinii săraci pe care aveți să-i miluiți sînt bogați fiind plini de îndrăzneală către Dumnezeu. Deci, dați-le aceluia din banii ce vă prisosesc, pe care aceia nu-i au, pentru ca și voi să luați din îndrăzneala către Dumnezeu pe care o au ei, și de care voi sînteți lipsiți. Vezi însă cum, pe ascuns și fără a simți Corinteni, Pavel le spune să dea și peste puțin, mai mult decît prisosul, zicînd: Dacă voiești să iei din prisosul îndrăzelii pe care o au Creștinii săraci către Dumnezeu, dă-le și tu lor prisosul bogăției tale! Iar dacă voiești să iei întreaga răsplătire și îndrăzneală pe care o au aceia către Dumnezeu, dă-le și tu lor toată bogăția ta! Dar – precum am zis – Pavel arată aceasta pe ascuns, fără să o înțeleagă ei; iar întru arătare îi sfătuiește să miluiască după puterea lor.

*15 spre a fi potrivire, precum este scris: „Celui cu mult, nu i-a prisosit;
iar celui cu puțin, nu i-a lipsit” (Leșirea 16:18).⁹⁷*

Cum se poate face potrivire? Zice: Dacă și voi, cei ce miluiți, și cei miluiți de voi, veți da unii altora cele ce vă prisosesc, prin urmare dacă vă veți împlini unii altora lipsurile. Dar ce potrivire este aceasta, a da cineva bunătăți duhovnicești și a lua bunătăți trupești? Aici – zice – potrivirea nu se înțelege după prețul celor ce se dau sau se iau, ci e a lucrurilor însele, adică: voi, bogații, dați săracilor ceea ce vă prisosește, iar aceia vă dau ceea ce le prisosește

⁹⁷ Adică: celui ce a adunat mult nu i-a prisosit, iar celui ce a adunat puțin nu i-a lipsit. Căci așa scrie în cartea *Leșirii*: „Iată ce a poruncit Domnul: Adunați fiecare [numă] cît să vă ajungă de mîncat: cîte un omer de om, după mîinul sufletelor voastre; fiecare cît are în cort, atîtea omere să adune! Și au făcut așa fiii lui Israel; nu adunat unii mai mult, alții mai puțin, dar măsurînd cu omerul, nici celui ce adunase mult n-a prisosit, nici celui ce adunase puțin n-a lipsit, ci fiecare, cît era de ajuns la cei ce erau cu sine, atît a adunat” (*Leșirea 16:16-18*)

lor, voi, bogați, luați de la săraci ceea ce vă lipsește, iar săracii iau de la voi ceea ce le lipsește lor. Astfel, se face potrivire între amândouă părțile: aceea a bogaților, care miluiesc, și a săracilor, care sînt miluiți.

Și, de altfel, potrivirea aceasta – zice – se face numai în veacul acesta, iar în veacul viitor mult covîrșesc cele date de săraci bogaților. Căci, în locul vremelnicilor bani pe care îi primesc, aceia au să dea celor ce miluiesc bunătăți veșnice și sălașurile lor din ceruri, căci zice: „Faceți-vă vouă prieteni din mamonă nedreptății, ca dacă veți fi lipsiți, să vă primească pre voi în corturile cele veșnice” (Luca 16.9). De aceea, sfițiți-vă și smeriți-vă voi, bogații, fiindcă săracii vă covîrșesc după bunătățile cele duhovnicești și statornice pe care au să vi le dea. Și Pavel aduce spre pildă ceea ce s-a întîmplat cînd Evreii adunau mană în pustie, ca să arate cum se face potrivirea: căci, cînd cel ce are mult va da prisosul celui ce are puțin, nici bogatului nu îi prisosește bogăția, nici săracul nu e lipsit, pentru că ia ceea ce nu are de la cel bogat. La fel se întîmplă și cu îndrăzneala săracilor către Dumnezeu, din care ei dau bogaților ce îi miluiesc.

Dar a adus această pildă a manei și pentru altă pricină, vrînd să isprăvească un lucru mai mare, anume să arate bogaților că – așa cum cei ce adunau mai multă sau mai puțină mană în pustie aveau întocmai aceeași măsură, căci Dumnezeu pedepsea lăcomia și nesațiul celor ce adunau mai mult – la fel și acum, nu se cuvine a dori cineva cu lăcomie bani mai mulți decît îi trebuiesc.

16 Mulțumire fie lui Dumnezeu, Celui ce a dat aceeași osîrdie pentru voi în inima lui Tit!

După ce le-a grăit Corintenilor cîte se cuvenea despre milostenie, Apostolul îi laudă acum pe cei trimiși să o adune, ca, prin laudele acestea, să-i scoată pe ei din toată bănuiala și să vîre în inimile Corintenilor rîvna de a da fiecare

⁹⁸ Iar dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului zice acestea: „Dacă cineva, urmînd stăpîneasca poruncă și sfîtuire, va da cele de prisos celor ce au faptele bune, prin «împărtășirea» aceasta el poate să-și plinească lipsa faptelor sale bune și să scape de pedeapsa cuvenită pentru lipsa acestora. Luînd aminte la aceasta, marele Pavel, scriînd către Corinteni, numește «împărtășire» darea aceasta către sfinți (2 Corinteni 8.4). Iar mai jos adaugă: «Prisosința voastră să împlinească lipsa acestora, pentru ca și prisosința acelora să împlinească lipsa voastră.» (cuvînt la *Evanghelia bogatului și a lui Lazăr*).

Iar Teodot zice așa: „Dumnezeiescul Apostol nu legiuiește cele mari, ci măsoară legile cu slăbiciunea judecării. De aceea a și zis: «ca să nu se facă altora odihnă, iar vouă necaz» și le-a poruncit să împartă din cele de prisos, arătînd folosul ce răsare din aceasta, căci prisosul acelora – zice – împlinește lipsa voastră. Și – zice – prea-bună răsplătire vi se va face, căci, dîndu-le pe cele mici, le veți lua pe cele mari. Și adaugă mărturia că Stăpînul a toate a arătat potrivirea aceasta și la adunarea mîncii, căci cel ce a adunat mai mult nu a cîștigat mai mult, pentru că Marele Dăruitor a însoțit darea cu măsura” (n. aut.)

milostenie după puterea sa. Și, fiindcă între cei trimiși cel dintâi era Tit, pe el îl laudă Apostolul întâi. Și zice că a fost ispravă a darului lui Dumnezeu spre a se îndemna el să slujească pentru adunarea acelei milostenii, căci -- zice -- Dumnezeu a pus în inima lui sîrguința pe care și eu o am spre acest lucru. Cu aceste cuvinte, Pavel îi îndeamnă pe Corinteni să facă milostenie îmbelșugată, pentru că -- zice -- Dumnezeu l-a chemat pe Tit la aceasta, de unde e arătat că El cere milostenia aceasta de la voi, deci sînteți datori să faceți darea vrednică de Dumnezeu.

*17 Căci a primit îndemnul meu, dar, fiind mai sîrguitor,
de bună voie a plecat către voi.*

De unde s-a arătat -- o, fericiți Pavele! -- că Dumnezeu l-a îndemnat pe Tit să meargă în Corint pentru a aduna milostenia? Din aceea -- zice -- că îndată s-a îndemnat de sine spre aceasta. Căci Tit a primit îndemnarea fără a cîrți și a plecat către voi de voia lui, încît, chiar dacă nu l-aș fi îndemnat eu, el însuși și-ar fi arătat osîrdia spre aceasta.

*18 Am trimis împreună cu el și pe fratele a cărui laudă în evanghelie
este în toate bisericile;*

Unii zic că fratele acesta trimis împreună cu Tit ar fi Evanghelistul Luca, pentru că el a scris o *Evanghelie*. Iar alții zic că ar fi Varnava, căci și propovăduirea lui nescrisă se numește „evanghelie”. Pavel nu înmulțește însă laudele acestuia, ca pentru Tit, poate pentru că el nu era cunoscut Corintenilor, precum era Tit. Însă și lui îi împletește destulă laudă, zicînd că nu doar propovăduia evanghelia, ci că era lăudat „în evanghelie”, și nu de doi-trei oameni, ci de „toate bisericile”.

*19 dar nu numai atît, ci este și hirotonisit de către biserici spre a fi
împreună-călător cu noi la darul acesta slujit de noi,*

Aici, Pavel îl laudă pe acel frate -- ori Luca, ori Varnava -- de la judecata și hotărîrea celor ce îl aleseseră. Și zice: Nu numai că acesta propovăduiește evanghelia ca un învățat ales, dar s-a și hirotonisit de către bisericile credincioșilor a fi „împreună-călător cu noi”, adică pentru a umbla la propovăduire împreună cu mine și a fi împreună-părtaș la ispitele și primejdiile ce urmează propovăduirii. Cuvintele acestea se potrivesc însă mai mult lui Varnava decît lui Luca, fiindcă Varnava fusese osebit de Sfîntul Duh spre a fi împreună-călător cu Pavel, căci zice: „A zis Duhul Sfînt. Osebiți Mie pe Varnava și pe Saul spre

lucrul la care i-am chemat pe ei!" (*Faptele Apostolilor* 13:2). Și zice Pavel despre acela: S-a hirotonisit și s-a hotărît ca să slujească împreună cu mine „la darul acesta”, adică la slujba milosteniei pentru săracii din Ierusalim.⁹⁹

spre slava Domnului Însuși și spre ostndiu vouastră.

Adică: Pentru ca să Se slăvească Dumnezeu, iar voi să vă faceți mai vrednici, de vreme ce trimișii care au să primească banii milosteniei voastre – precum Tit și Varnava – sînt aleși și nimeni nu poate pune rea bănuială asupra lor, că ar avea adică să cheltuiască din bani sau să-și oprească ceva dintr-înșii.

20 Prin aceasta, ne ferim să ne defăimeze cineva în această îmbelșugată strîngere de daruri ce se slujește de noi.

Cu adevărat, vrednic este cuvîntul acesta de sfîntul suflet al lui Pavel și de multa lui purtare de grijă și smerenie! Căci zice: I-am trimis pe frajii aceștia – nu pe unul, ci pe mai mulți – fiindcă „ne ferim”, adică ne temem, să nu ne bănuiască cineva că luăm din banii milosteniei, mai ales că însăși îmbelșugarea darurilor poate să dea bănuieli iscoditorilor și viclenilor. Și nu a zis că se teme de defăimarea Corintenilor, ci a altora oarecari, ca să nu se mînie Corintenii că îi bănuiește Pavel că ar cugeta asemenea lucruri nepotrivite despre el.

*21 Pentru că purtăm grijă de cele bune nu numai înaintea Domnului, ci și înaintea oamenilor.*¹⁰⁰

Vezi cum se îngrijește sfîntul suflet al fericitului Pavel a nu da prilej de smîntală cuiva?! Căci nu a zis: Eu sînt curat de bănuiala aceasta! Cel ce voiește, n-are decît să mă birfească! – ci a zis că: Așa cum port grija de a mă arăta nevinovat și neprihănit înaintea lui Dumnezeu, tot astfel port grija de a mă arăta nevinovat și neprihănit și înaintea oamenilor. Și – cu cît oamenii sînt

⁹⁹ Vezi despre aceasta în epistola către Galateni, unde se scrie: „Și, cunoscînd danul ce mi-a fost dat mie, Iacov și Chifa și Ioan, cei socotiți a fi stîlpi, mi-au dat mie și lui Varnava dreapta spre unire cu ei, pentru ca noi să bine-vestim la «neamuri», iar ei la cei tăiați împrejur. Numai să ne aducem aminte de săraci, ceea ce tocmai m-am și silit să fac” (*Galateni* 2:10). Și Teodorit spune că cele zise îl înfățișează pe de trei ori fericitul Varnava. Căci acesta s-a norocit de hirotonic fiind împreună cu fericitul Pavel în Antiohia, iar apoi împreună cu dînsul a făcut învoirile către dumnezeieștii Apostoli în Ierusalim. Și Teodorit aduce spre mărturie zecirile de mai sus din *Faptele Apostolilor* și din epistola către Galateni. (n. aut.)

¹⁰⁰ Același lucru zice și Parimistul: „Poartă grijă de cele bune înaintea Domnului și a oamenilor!” (*Pilde* 3:4), de la care a împrumutat-o Apostolul. Pavel a zis și în epistola către Romanii: „purînd grijă de cele bune înaintea tuturor oamenilor (12:17). (n. aut.)

mai neputincioși întru cugetare, și bănuiesc și se smintesc – cu atât mai mult se cuvine a se cobori pentru dînșii cineva, și a nu le da pricină de sminteală. Căci și pentru copiii cei mici ne coborîm și de multe ori facem ce voiesc ei, dacă voim să iconomisim slăbiciunea și socotința lor pruncească.

22 Și l-am trimis împreună cu ei și pe fratele nostru pe care l-am cercat în multe, de multe ori, ca fiind sîrguitor, iar acum este și mai sîrguitor, prin multa încredere în voi.

Pe lingă cei doi frați de mai sus, Tit și Varnava, trimiși pentru milostenie, Pavel adaugă încă unul, al treilea, numindu-l pe el „frate”. Și îl arată Corintenilor, zicînd că l-a cercat „în multe lucruri și de multe ori”, aflîndu-l „sîrguitor” și îmbunătățit. Și întinde lauda, zicînd încă o dată că fratele acesta e „mai sîrguitor” acum, nădăruind că cei din Corint vor face mai îmbelșugată milostenia la care va sluji și acela.¹⁰¹

23 Sau |, dacă trebuie a vorbi¹⁰² despre Tit, el este pârtaș al meu și împreună-lucrător la voi;

Dacă trebuie – zice – a-l lăuda pe Tit, zic pentru el că este pârtaș al meu și că împreună-lucreează spre învățatura și folosul vostru. Sau și așa se înțelege, că: Dacă îi veți face har lui Tit și veți da mai multe milostenii pentru venirea lui, să știți că nu faceți harul acesta unui om oarecare, ci tovarășului și pârtașului meu.

sau |, dacă trebuie a vorbi| despre ceilalți, |ei sînt|¹⁰³ frați ai mei,

Dacă trebuie – zice – a-i lăuda și pe ceilalți doi frați trimiși împreună cu Tit (căci Apostolul a folosit și aici o elipsă, precum zice Fotie în epistola 167 către Gheorghe al Nicomidiei), și aceștia sînt îndreptății a fi socotiți de voi vrednici de credință, căci sînt frați ai mei după duh, curați și adevărați.

apostoli ai bisericilor.

Adică: Acești doi frați care vin cu Tit s-au ales și s-au trimis de către bisericile credincioșilor Creștini.

¹⁰¹ Teodorit zice că fratele acesta trimis împreună cu Tit și cu Varnava ar fi Apollo. Fiindcă, într-adevăr, Pavel făgăduia întru cea dintîi epistolă către Corinteni să-l trimită pe Apollo, zicînd: „Iar despre fratele Apollo, mult l-am rugat să vină împreună cu frații, și cu adevărat nu a fost voia (lui Dumnezeu adică) să vină. Va veni însă cînd va avea vreme” (1 Corinteni 16:12), (n. aut.)

¹⁰² Apostolul folosește aici o elipsă. (n. m.)

¹⁰³ Și aici stilul e eliptic. (n. m.)

slavă a lui Hristos.

Pavel a păstrat lauda cea mai mare și a pus-o aici, la urmă: Frații aceștia – zice – trimiși împreună cu Tit sînt „slavă a lui Hristos”, deci cinstea și ascultarea pe care le-o veți arăta o arătați către Hristos Însuși.

24 Arătați-le deci lor, în fața bisericilor, dovada dragostei voastre și a laudei noastre pentru voi.

Acum – zice – să arătați, voi, Corinteni, că mă iubiți și că nu în zadar și în chip mincinos mă laud pentru voi, ci într-adevăr și unit cu lucrurile. Și veți face aceasta dacă veți arăta dragoste către aceștia pe care-i trimit, căci dragostea către dînșii se răsfrînge asupra mea, și nu numai, ci și asupra bisericilor lui Hristos.

CAPITOLUL IX

1 Despre slujba către sfinți îmi este de prisos a vă scrie.

Măcar că a zis și va mai zice atît de multe cuvinte pentru a-i îndemna pe Corinteni să dea milostenie, Pavel spune totuși aici că îi este de prisos a scrie despre aceasta. Însă el face aceasta înțelepțește, ca să-i poată trage mai mult la ceea ce voiește și să-i înduplece mai bine. Pentru că ei aveau să se rușineze știind că Pavel socotește că nu au trebuință de sfatuire spre a milui, și vor vrea să nu se arate mai prejos decît socotința marelui Pavel.

2 Căci știu osîrdia voastră, cu care mă laud către Machidoneni pentru voi; că Ahaia s-a gătit de anul trecut,

Zice: Frații mei, eu cunosc osîrdia pe care o aveți spre a milui. Și nu numai că o cunosc, dar mă și laud cu ea către Machidoneni (anume către Filipeni și Tesaloniceni). Căci nu numai Corintul, ci și Ahaia este gata să dea milostenie, și altceva nu lipsește, fără numai a veni frații ca să primească banii adunați. De aceea, mare rușine mi s-ar pricinui, arătînd că mă laud în zadar și în chip mincinos către Machidoneni, dacă milostenia voastră nu ar fi îmbelșugată și vrednică de lauda mea.

și rîvna voastră i-a îndemnat pe cei mai mulți.

De ce a zis Pavel mai sus că Machidonenii s-au îndemnat singuri a da milostenie și că l-au rugat să o primească, iar acum zice că la aceasta i-a îndemnat rîvna Corintenilor? Dezlegarea nedumeririi este aceasta: Pavel nu zice aici că rîvna Corintenilor i-a îndemnat spre milostenie pe toți Machidonenii, ci „pe cei mai mulți” dintr-înșii. Deci unii din Machidoneni s-au îndemnat de sine spre a milui, iar alții au fost îndemnați de rîvna Corintenilor. Căci cei mai mulți din oameni au trebuință de bold și de îndemnare spre bine, și nu toți se înduplecă de la sine a face fapta bună. Sau poți să înțelegi zicerea și așa: Eu nu i-am îndemnat, nici nu i-am rugat pe Machidoneni să miluiască, dar numai faptul că v-am lăudat pe voi, Corinteni, că sînteți gata să miluiți a fost de ajuns ca să-i îndemne. Vezi – o, cititorule! – înțelepciunea marelui Pavel? Căci, cu mijlocirea Corintenilor, i-a îndemnat spre milostenie pe Machidoneni, iar cu mijlocirea Machidonenilor i-a îndemnat pe Corinteni! Și zice: Voi, Corinteni, v-ați făcut învățători și pildă de bunătate Machidonenilor; prin urmare, să nu vă arătați mai prejos cu milostenia decît ucenicii voștri, Machidonenii adică.

3 Și am trimis pe frați pentru ca lauda noastră pentru voi să nu fie zadarnică în privința aceasta, ci să fiți gata, precum ziceam,

Zice: De vreme ce m-am lăudat cu voi către Machidoneni, m-am temut ca lauda să nu se arate zadarnică și deșartă, adică mincinoasă, și să fiu rușinat ca mincinos; și de aceea i-am trimis pe frați. Încît, dacă vă veți arăta acum mai prejos decît Machidonenii după cîtimea milosteniei, rușinea va fi și a mea, și a voastră „în privința aceasta”. Și – zice – am făcut toate acestea ca să fiți gata a milui, „precum ziceam” Machidonenilor, că toți Creștinii din Ahaia sînt gata și nimic nu lipsește la dinșii.

4 ca nu cumva, dacă vor veni împreună cu mine Machidonenii, să vă găsească nepregătiți și să fim rușinați noi – ca să nu zicem voi – întru această laudă.

Pavel zice aici același lucru, și crește mai mult temerea și nevoița ce o avea pentru Corinteni și îi îndeamnă cu silogisme omenești să fie gata spre milostenie, zicîndu-le: Poate nădărduiți că eu vă voi ierta, și de aceea nu vă rușinați dacă vă veți afla negătiți spre milostenie. Dar, dacă se va întîmpla să vină în Corint împreună cu mine și din Machidoneni – ceea ce se poate – și vă vor găsi astfel, cît ne vom rușina, și noi, și voi? Pentru că rușinea e totdeauna mai mare cînd sînt de față străini și oameni necunoscuți. Nu a zis însă: „dacă vă vor afla că nu voiți a da milostenie”, ci: „dacă vă vor afla negata spre milostenie”. Căci – zice – dacă este rușine a nu da milostenia fără întîrziere, cu cît mai mare ar fi rușinea voastră dacă nu ați da milostenie nicidecum sau a o da mai puțină decît se cuvine? Însă Apostolul domolește și măsoară cuvîntul, zicînd: Veți fi rușinați, împreună cu mine, doar „întru această laudă” pentru milostenie, nu întru altă pricină, fiindcă întru toate celelalte sînteți neprihăniți. Pavel zice aceasta nu ca să-i măgulească, ci ca să-i facă mai osîrdnici spre milostenie și, ca unii ce sînt vrednici și aleși întru toate celelalte fapte bune, să nu se arate netrebnici și nevrednici doar întru aceasta, fiind înjosiți în cinstea pe care o au. Și, zicînd: „ca să nu zic că și voi vă veți rușina”, arată că ei se vor rușina mai mult decît el, căci a lor va fi greșeala.

5 Am socotit deci că este nevoie a ruga pe frați să vină mai înainte la voi și să pregătească blagoslovenia voastră cea făgăduită dinainte, ca să fie gata, așa ca o blagoslovenie, iar nu ca o lăcomie.

Ca să nu pară că zice cele dimpotrivă – fiindcă mai sus a zis că e de prisos să le scrie despre milostenie, și apoi scrie iarăși pentru dînsa – Apostolul vor-

bește aici despre îmbelșugarea milosteniei ce avea să se facă, și arată că se cuvine a o face cu osîrdie [„bunăvoință”, n. m.]. Și zice că i-a trimis pe frați, îndemnându-i prin aceasta pe Corinteni la două lucruri potrivnice unul altuia: la a milui cu îmbelșugare, dar și cu osîrdie. Pentru aceasta, alcătuiește cuvîntul prea-înțelepțește și, despre osîrdia miluirii, zice așa: Ceea ce dați este blagoslovenie și creștere a avuțiilor voastre, iar cel ce capătă blagoslovenie și adăugire avuțiilor sale, acela nu se mîhnește. Cu aceasta, Pavel arată că rodul milosteniei lor are să odrăslească îndată, cei ce miluiesc fiind plini de toată blagoslovenia și îmbelșugarea. Și nu s-a mulțumit numai cu cuvintele acestea, ci a adăugat: Să nu dați milostenia „ca o lăcomie”, adică să nu socotiți că luăm banii milosteniei voastre ca să ne lăcomim la averea voastră și să vă păgubim. Nu, ci pentru că voim să vă pricinuim blagoslovenia și creșterea avuțiilor voastre. De aceea, cel ce dă milostenia de silă se vede pe sine ca și cum se lăcomește și se păgubește, iar nu ca și cum să ia de la Dumnezeu blagoslovenie și creștere a avuțiilor sale.

6 Și aceasta [mai zic]: Cel ce seamănă cu scumpete, cu scumpete va și secera; iar cel ce seamănă întru blagoslovenii, întru blagoslovenii va și secera.

Acum, Pavel se mută la a doua pricină despre care am zis mai sus, adică spre a-i îndemna pe Corinteni să miluiască cu îmbelșugare, și zice: Adaug și aceasta pe lângă cele ce am zis mai sus, anume că nu se cuvine ca voi, Creștinii, să miluiți cu cruțare și cu scumpete, ci cu îmbelșugare.¹⁰⁴ Nu a zis însă:

¹⁰⁴ Dumnezeiescul Ioan Hrisostom zice că, cu cît are cineva mai multă bogăție, cu atît e dator a milui mai mult: „De aceea și bogății se numesc răi mai mult decît săracii, fiindcă aflîndu-se în îmbelșugare, nu se fac blînzi. Să nu-mi spună că au dat milostenie, căci, dacă nu au dat-o după cuviință, nu vor scăpa de muncă, fiindcă milostenia se judecă după îmbelșugarea socotînței. Căci Hristos a poruncit să prisosească dreptatea noastră mai mult decît a cărturarilor și a fariseilor. Deci, chiar dacă faci milostenie, dar nu o faci mai multă decît cărturarii și fariseii, nu vei intra în împărăția cerurilor. Cîtă milostenie dădeau ei? – m-ar întreba cineva. Tocmai aceasta vreau să o spun acum, pentru ca cei ce nu dau milostenie să dea, iar cei ce dau să nu se mîndrească, ci să dea mai mult. Cîtă milostenie dădeau ei așadar? Dădeau zecimală din tot ce aveau, iarăși încă o zecimală și după asta încă o dată, a treia oară. Deci dădeau milostenie cam a treia parte din averea lor. Căci cele trei zeciuiele alîta fac. În afară de aceasta, mai dădeau și pîrgă de fructe, primii născuți și altele mai multe, de pildă: pentru păcate, pentru curățire, în sărbători, în anul jubiliar, la sîngerea datorilor, la liberarea robilor, la împrumuturi fără dobînzii. Deci, dacă nu face mare lucru cel care dă milostenie a treia parte din averea sa – dar, mai bine spus, jumătate, căci adunate toate acestea cu celelalte fac jumătate – deci, dacă nu face mare lucru cel ce dă milostenie jumătate din averile sale, de ce nu va fi vrednic cel care nu dă nici a zecea parte? Așadar, pe bună dreptate a spus: «Puțini sînt cei care se mîntuiesc!»” (*Cuvîntul 64 la Matei*). Și iarăși zice: „De aceea, este trebuință de multă

„să nu miluieți cite puțin”, ci a pus un nume mai de laudă, pe cel al cruțării și al scumpetei. Și a numit milostenia „sămînță”, ca să înțeleagă cel ce miluiește că mai mult ia decît dă, la fel cum cel ce seamănă seceră mai multe decît seamănă. Și, după ce a arătat că Creștinii trebuie a milui cu îmbelșugare, Pavel zice iar că ei trebuie a milui și cu osîrdie. Căci a semăna cineva „întru blagoslovenii” arată că cel ce miluiește trebuie să o facă cu osîrdie, la fel cum seamănă cel ce are nădejde că va seceră mai mult.

**7 Fiecare să dea cum se îndură cu inima, nu cu părere de rău
sau de silă, căci „Dumnezeu îl iubește pe cel care dă cu bunăvoire”
(Pilde 22:8).**

Aici, Apostolul lungește mai mult cuvîntul că se cuvine ca drept-slăvitorii din Corint să facă milostenia cu osîrdie, zicîndu-le că ceea ce se face de silă nu este faptă bună.¹⁰⁵ Și nu a mai vorbit despre îmbelșugarea milosteniei, fiindcă știa că pilda Machidonenilor era de ajuns ca să-i îndemne spre aceasta.

Deci Pavel, fiind învățator al faptei bune, voiește ca ucenicii săi Corinteni să facă fapta bună precum cere numele ei și dreptul-cuvînt, adică de bunăvoie, pentru ca și plata milosteniei lor să fie întregă. Pentru că fapta bună care se face de silă are plata cinstei cu lipsă, neîmplinită. De aceea, Apostolul zice: Fiecare să facă milostenia precum voiește și se îndură, iar nu cu scîrbă sau cu nevoire! Și aduce încă mărturie de la Solomon, care zice că „Dumnezeu îl iubește pe cel ce dă cu bunăvoire”.¹⁰⁶ Și, măcar că Solomon a vorbit aici de îm-

milă și de îmbelșugată iubire de oameni. Căci ascultă ce zice Proorocul: «Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta!» De aceea și noi, cei bogați, așa trebuie a milui, după mare mila noastră. Căci, așa cum am fi către cei împreună robi cu noi, la fel vom fi norociți de Stăpînul. Dar care este mila cea mare? Cînd nu vom da din prisos, ci din lipsă” (Cuvîntul 60 la Matei). Iar în alt loc zice: „Ce folos ai – spune-mi! – cînd, avînd multă bogăție, dai cit un pahar dintr-un noian și nu rîvnești mărirea sufletului unei văduve? Și cum vei zice: «Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta și după mulțimea îndurărilor Tale șterge fărădelegea mea!», dacă tu nu miluiești după mila cea mare și poate nici după cea mică?” (n. aut.)

¹⁰⁵ De aceea se și numește „faptă bună”, pentru că este aleasă și voită, precum zice dumnezeiescul Ioan Damaschinul: „Se numește «faptă bună» pentru că se alege (după etimologia grecescă). Căci se cade a face binele cu alegere și de voia noastră, iar nu fără voie, de silă” (în cuvîntul despre faptele bune și despre răutăți). {...} Și Grigorie al Nysei zice că fapta bună e un lucru de voie și că cea silnicită nu poate fi faptă bună (Despre alcătuirea omului, capitolul 16). (n. aut.)

¹⁰⁶ Solomon scrie așa zicerea aceasta: „Pe bărbatul blind și darnic îl blagoslovește Dumnezeu” (Pilde 22:28). Asemenea cu aceasta este și ceea ce zice înțeleptul Sirah: „Totdeauna cînd dai, fii cu față voioasă!” (35:9). Iar că prin aceasta înțelege osîrdia și bucuria sufletului, se arată învederat din ceea ce zice după aceea: „și întru veselie sfințește zeciuiala” (la fel). Căci, cînd un suflet miluiește cu osîrdie și cu bucurie, bucuria și osîrdia aceasta îl

belșugarea milosteniei, Pavel însă a luat zicerea aceasta ca fiind despre cel ce dă cu bucurie și cu osîrdie sufletească. Iar dacă voiești, înțelege-o că se potrivește la amîndouă.

8 Dumnezeu poate face să prisosească tot darul întru voi,

Cu acestea, Apostolul surpă acel cuvînt pe care obișnuiesc a-l zice unii Creștini: Dacă voi da mult, mă tem ca nu cumva să sărăcesc! Pavel le zice deci unora ca aceștia: Creștinilor, Dumnezeu poate să vă facă atît de nelipsiți de cele trebuincioase, încît să puteți face orice har, adică toată îmbelșugata milostenie către săraci. Deci dați cu îmbelșugare și fără cîrtire, pentru ca darurile lui Dumnezeu să prisosească întru voi, și, iarăși, din acest dar al lui Dumnezeu să crească și să prisosească totdeauna milostenia voastră către săraci.

ca, avînd totdeauna toată îndestularea în toate, să prisosiți spre tot lucrul bun,

Vezi, Creștine, ce zice aici Pavel? El nu se roagă pentru Corinteni să aibă multă bogăție, ci să aibă cît le este de ajuns spre îndestularea trebuințelor lor trupești. Și, zicînd aceasta, arată că nu-i silește și nu îi îndatorează să dea milostenie din lipsa lor, căci, dacă vor da din lipsă, nu vor avea cele de nevoie.

Apostolul mai învață încă și cum trebuie să folosească cineva darurile și bunătățile lui Dumnezeu, adică în așa fel încît „să prisosească spre tot lucrul bun”. Și zice: Pentru cele trupești, vă rog să aveți cîte vă sînt spre îndestularea trebuinței voastre. Iar pentru cele duhovnicești – căci aceasta însemnează zicerea „spre tot lucrul bun” – vă rog să aveți prisosiță și îmbelșugare, ca, pe lîngă milostenie, să faceți cu îndestulare și cu dărnicie orice alt lucru bun și plăcut lui Dumnezeu.

9 precum este scris: „A împrăștiat, a dat săracilor; dreptatea lui rămîne în veac” (Psalm 111:5).

Fiindcă a zis mai sus: „pentru ca să prisosiți”, Pavel aduce acum mărturie de la Proorocul David, care zice: „a împrăștiat”, ceea ce însemnează prisosița și îmbelșugarea. Căci banii ce se dau milostenie nu rămîn, dar „dreptatea” – adică iubirea de oameni și îndemnarea către săraci (numește „dreptate” această iubire de oameni pentru că ea îl face drept pe cel ce miluiește, ștergîndu-i

îndeamnă să miluiască și cu îmbelșugare. Vezi și subînsemnarea zicerii: „cel ce miluiește – întru blîndețe” (Romani 12:8). (n. aut.)

păcatele) – așadar „dreptatea” care se câștigă din banii ce se dăruiesc „rămîne în veac”, adică și întru acesta, și întru cel ce va să fie.¹⁰⁷ De aceea și este blagoslovit și iubit de toți omul cel milostiv, cum a zis Solomon: „Blagoslovenie este peste capul celui ce împarte” (*Pilde* 11:26). Și fiii și strănepoții milostivului sînt iubiți și binecuvîntați de cei următori, precum este scris: „Toată ziua miluiește și împrumută dreptul, și sămînța lui întru blagoslovenie va fi”¹⁰⁸ (*Psalms* 36:23).

*10 Iar Cel ce dă sămînță semănătorului și pîine spre mîncare
vă va da și va înmulți sămînța voastră și
va face să crească roadele dreptății voastre,*

Cu aceste cuvinte, Apostolul îl roagă pe Dumnezeu pentru Corinteni, și pentru bunătațile trupești, și pentru cele duhovnicești. Și adeverează cuvîntul și rugăciunea de la lucrătorii de pămînt ce seamănă, zicînd: Dacă Dumnezeu dă hrană acelora care hrănesc trupul, cu mult mai virtos va da bunătațile cele duhovnicești acelora ce plugăresc cerul și hrănesc sufletele, atît pe ale lor, cît și pe ale celor de aproape. Și, cu aceste cuvinte pe care le zice rugîndu-L pe Dumnezeu „să dea și să înmulțească sămînța” lor, Apostolul arată că, atunci cînd se dă la săraci, bogăția simțită se face sămînță duhovnicească. Și, din sămînța aceasta duhovnicească, adică din bogăția împărțită săracilor, crește la cei milostivi tot lucrul bun și se înmulțesc holdele dreptății lor și ale faptei lor bune. De aceea și zice mai departe că Dumnezeu „va face să crească roadele dreptății” lor.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Pentru aceasta, marele Vasile a zis: „Poate ți se va părea de mirare ceea ce voiesc a zice, dar este mai adevărată decît toate: bogăția, dacă se împrăștie, va rămîne – după pilda Domnului: iar dacă e ținută strîns, se înstrăinează. Dacă o păzești, nu o vei avea; iar dacă o vei împrăștia, nu o pierzi. Căci zice: «A împrăștial, a dat săracilor; dreptatea lui rămîne în veac.» (*Cuvînt către cei bogăți*). (n. aut.)

¹⁰⁸ Aceasta s-a împlînit mai cu osebire fiilor și strănepoților aceluia sînt și milostiv Filaret. Căci, cînd îi vedea pe fiii lui, toată lumea, și mai ales cei miluiți de dînsul, obișnuia a zice cu dragoste cuvintele acestea: Iată-i pe blagosloviții fii ai milostivului Filaret! Astfel se plînește întru fiii celui milostiv ceea ce a făgăduit Dumnezeu lui Isaia: „Eu voi pune duhul Meu peste semînția ta și blagosloveniile Mele peste fiii tăi” (*Isaia* 44:3). (n. aut.)

¹⁰⁹ Teodorit zice că Pavel a unit rugăciunea cu îndemnarea către milostenie ca să învețe Creștinii să cunoască bogăția puterii dumnezeiești. Căci Dumnezeu poate da cele bune tuturor săracilor, cu îmbelșugare, fiindcă El este Cel care dintru început a dat oamenilor sămînță, și El o hrănește după ce se aruncă în pămînt și El este Cel care dă hrana cea din sămînță. Însă, pentru folosul oamenilor, Dumnezeu voiește ca săracii să-și ia hrana vieții prin oameni. Și, întru-adevăr, Apostolul numește „sămînță” milostenia, iar „roade ale dreptății” a numit folosul ce odrăștește din milostenie. (n. aut.)

la aminte însă că Apostolul nu Îl roagă pe Dumnezeu să dea celor milostivi răsfățare, ci hrană, adică nu multe feluri și mâncări îndulcitoare, care privesc spre benchetuire, ci mâncări simple, care privesc spre ținerea și trebuința trupului, căci zice: „piine spre mâncare”, cuvînt pe care Apostolul l-a luat de la Proorocul Isaia, care zice: „Precum se coboară ploaia și zăpada din cer și nu se mai întoarce pînă nu adapă pămîntul și-l face de răsare, și rodește și dă sămînță semănătorului și piine spre mâncare” (Isaia 55:10).

11 ca întru toate să vă îmbogățiți, spre toată simplitatea care aduce prin noi mulțumire lui Dumnezeu.

Apostolul arată și aici cum se cuvine a-și întrebuița cineva bogăția. Și zice că nu trebuie a săpa pămîntul și a o îngropa, ci a o avea întru toată „simplitatea”, adică a da cu toată îmbelșugarea.¹¹⁰ Însă – fiindcă mulți dau bogăția lor cu îmbelșugare la curve, la măscărici, la teatre și pe jucării – Pavel zice mai departe că darea îmbelșugată a bogăției se cuvine a se face nu pentru astfel de răutăți, ci pentru lucrurile bune și plăcute lui Dumnezeu, din care se pricinuieste mulțumire și laudă lui Dumnezeu; și nu numai atît, ci și alte multe lucruri folositoare de suflet și mîntuitoare, pe care le zice mai jos. Pavel scrie acestea ca să-i facă pe Corinteni să miluiască cu îmbelșugare.

12 Pentru că slujba aceasta nu numai că împlinește lipsurile sfinților, ci prisosește; [și,] prin multe mulțumiri în fața lui Dumnezeu,

13 ei slăvesc pe Dumnezeu pentru supunerea mărturisirii voastre întru evanghelia lui Hristos, și pentru dărnicia împărtășirii către ei și către toți

14 și pentru rugăciunea lor pentru voi; și vă doresc pentru darul lui Dumnezeu care vi s-a dat cu covârșire.¹¹¹

Zice: „Slujba aceasta”, adică darea milosteniei voastre, săvîrșește multe bunătăți, Căci prin aceasta voi nu numai că pliniți nevoia Creștinilor săraci din Ierusalim, dar încă și „prisosiți”, adică le dați mai mult decît trebuința lor, pentru care se și aduc din partea lor multe mulțumiri lui Dumnezeu. Creștinii

¹¹⁰ Vezi și zicerea „cel ce împarte – întru simplitate” (Romani 12:8) și subînsemnarea acesteia. (n. aut.)

¹¹¹ Înțeleptul Fotie zice că partea aceasta e adunată și cu lipsuri, și cu adăugiri, iar deplîntatea graiurilor este așa: „Sfinții slăvesc pe Dumnezeu pentru supunerea mărturisirii voastre întru evanghelia lui Hristos și pentru dărnicia împărtășirii către dinșii și către toți. Ei slăvesc pe Dumnezeu și pentru rugăciunea lor pentru voi, pe care vă doresc pentru darul lui Dumnezeu cel covârșitor întru voi” (în epistola 167 către Gheorghe al Nicomidiei). (n. aut.)

săraci din Ierusalim care primesc milostenia voastră Îl slăvesc pe Dumnezeu pentru că v-ați supus evangheliei lui Hristos și săvârșiți poruncile Lui cu toată osirdia și prisosința, căci evanghelia învață milostenia: „Fericiți – zice – sînt cei milostivi, că aceia se vor milui” (Matei 5:7). Cei ce iau milostenia voastră Îl slăvesc pe Dumnezeu și pentru că iubirea de frați și îmbelșugarea milosteniei voastre nu se revarsă numai către ei, ci către toți Creștinii săraci, lucru care e semn de inimă necîrțitoare și de iubire frățască. Și nu numai că săracii din Ierusalim mulțumesc lui Dumnezeu pentru milostenia voastră, dar Îl și roagă pe Dumnezeu să îi învrednicească să vă vadă și să vă cîștige, nu pentru banii ce le dați, ci „pentru darul lui Dumnezeu care vi s-a dat cu covîrșire”. Iarăși numește aici milostenia „dar”, punînd toată fapta bună în seama lui Dumnezeu, ca să nu se mîndrească întru acesta Corintenii. Și, numindu-l „dar covîrșitor al lui Dumnezeu”, îi îndeamnă să facă milostenia mai îmbelșugată, ca nu cumva să-i întrecă ceilalți Creștini.

15 Iar lui Dumnezeu, mulțumire pentru darul Său cel negrăit.

„Dar” numește bunătățile ce se nasc din milostenie atît celor ce o dau, cît și celor ce o primesc. Sau, prin „dar”, înțelege bunătățile pe care ne-am învrednicit a le lua prin trupeasca iconomie a lui Hristos, ca și cum ar zice: Să nu socotiți, iubiiților, că faceți vreo mare ispravă dînd milostenie, fiindcă bunătățile și facerile de bine primite de voi de la Dumnezeu sînt negrăite și pentru mulțimea, și pentru mărimea lor. Așadar ce lucru mare faceți dăruind puține și stricăcioase bunătăți în locul acelorora atît de multe și de nesticăcioase pe care le-ați luat de la Dumnezeu?

CAPITOLUL X

1 Eu însumi, Pavel, vă îndemn prin blîndețea și liniștea lui Hristos,

După ce a sîrșit cuvintele despre milostenie, dumnezeiescul Pavel începe acum a le grăi Corintenilor lucruri mai aspre împotriva apostolilor mincinoși, care îl cleveteau că e prost [„simplu”, n. m.] și necărturar și că se mîndrește în zadar, neavînd daruri apostolești. Aceștia îl silesc să vorbească despre sine, dar nu pentru sine, ci pentru a nu fi defăimată propovăduirea și vrednicia sa apostolească. Deci el își înșiră isprăvile și vorbește despre darul ce i s-a dat de la Dumnezeu, încît nu ar greși cineva dacă ar numi scrisoarea aceasta „lauda lui Pavel”.

Și, la început, vorbește pentru cei ce îl numeau neputincios și mîndru, zicînd: Vă rog eu însumi, Pavel – adică eu, învățătorul lumii, căci cuvîntul acesta: „eu însumi, Pavel”, arată vrednicia și stăpînirea lui Pavel, ca și acela: „iată eu, Pavel, vă zic” (*Galateni 5:2*) – așadar eu, Pavel, vă rog să nu mă silească cei ce mă defăimă, zicînd că sînt neputincios, să folosesc asupra lor duhovniceasca stăpînire și putere pe care am primit-o de la Dumnezeu! Și, măcar că mare este pogorămîntul lui Pavel, a-i ruga pe Corinteni, el însă nu stă pînă aici, ci pune încă drept mijlocitor al rugăciunii sale „blîndețea lui Hristos”, ca și cum le-ar zice: Rușinați-vă dar de blîndețea și de liniștea lui Iisus Hristos, prin care vă rog! Cu aceasta arată că îi este milă și nu-i pedepsește pentru ca să urmeze blîndețea și îndelunga-răbdare a Mîntuitorului Hristos, iar nu pentru că este neputincios și slab. Deci – zice – nu mă siliți să las această blîndețe a lui Iisus Hristos, pe care atît o iubesc, încît o pun și mijlocitoare pentru a nu folosi asprimea.

eu, care de față sînt smerit între voi, dar în lipsă îndrăznesc față de voi.

Pavel zice acest cuvînt ori cu ironie (adică cu luare peste picior), folosind chiar cuvintele celor care îl cleveteau ca pe un neputincios, zicînd: Cînd e de față, Pavel nu este vrednic de nici un cuvînt, este smerit și lesne defăimat, iar cînd lipsește, atunci se umflă, se mîndrește, și îndrăznește asupra noastră și ne înspăimîntă! Sau zice cuvîntul acesta cu adevărat, adică: Eu, cel ce mă arăt smerit și blînd către voi cînd sînt de față, cînd lipsesc zic cuvinte mari, dar nu din mîndrie, ci din îndrăzneala pe care o am către voi.

2 Vă rog dar [să nu mă siliți], cînd voi fi de față, să îndrăznesc cu îndrăznirea cu care gîndesc că voi îndrăzni împotriva unora care ne socotesc că umblăm după trup.

Vă rog – zice – să nu mă siliți a-mi folosi cu cutezanță puterea (căci pe aceasta o numește „îndrăznire”), așa cum socotesc să o fac, împotriva acelor care mă defaimă că umblu după trup, că sînt adică fățarnic și mîndru. Vezi însă – o, cititorule! – cum Pavel numește „îndrăznire” izbînda asupra cuiva și pedepsirea; căci, deși urma a izbîndi și a pedepsi cu dreptate, totuși mai potrivit este pentru un Apostol și învățător a zăbovi să pedepsească pe cineva, decît a se grăbi cu aceasta.

3 Pentru că, deși umblăm în trup, nu ne luptăm trupește.

Adică: Deși purtăm trup, nu folosim arme trupești. Însă aici vorbește despre propovăduire, căci aceasta nu este trupească și omenească și nu are trebuință de ajutorul oamenilor, ci este dumnezeiască, duhovnicească și cerească. Și, zicînd: „nu ne luptăm trupește”, arată că: Noi, Apostolii, am primit să ne luptăm cu oamenii și cu diavolii.

4 Căci armele luptei noastre nu sînt trupești,

Zice: Armele războiului nostru „nu sînt trupești” – adică nu sînt bogăția, slava, buna-limbuție [„retorica”, n. m.], linguşirea și fățarnicia – nu! Dar cum sînt? Spune mai departe:

ci puternice înaintea lui Dumnezeu, spre surparea întăriturilor.

Pavel nu a zis: „armele luptei noastre sînt duhovnicești” – precum s-ar fi convenit, spre osebirea celor „trupești” de care a zis mai sus – ci le-a numit „puternice”, arătînd astfel că armele celor care îl cleveteau erau slabe și neputincioase. Și vezi lipsa de mîndrie și smerita-cugetare a fericitului Pavel! El nu a zis: „noi sîntem puternici”, ci: „armele luptei noastre sînt puternice înaintea lui Dumnezeu”, adică Dumnezeu le-a făcut puternice. Căci – de vreme ce Apostolii erau goniți și bătuiți de către necredincioși, iar oamenii cei trupești socoteau că acestea sînt slăbiciuni și neputințe – Pavel zice aici dimpotrivă, anume că bătăile, goanele și celelalte primejdii sînt arme puternice, cu ajutorul lui Dumnezeu. Pentru că puterea lui Dumnezeu se arată prin acele slăbiciuni și Dumnezeu este Cel care bate război cu armele acestea, chiar dacă noi, Apostolii, ne arătăm avîndu-le și purtîndu-le asupra noastră. Dar întru ce sînt puternice armele acestea? Spre a risipi „întărituri”, ziduri întărite. Și care sînt acelea? O spune mai jos:

Noi surpăm iscodirile minții,

Zice: „Întăriturile”, zidurile tari, pe care le risipesc armele noastre sînt silogismele înțelepciunii celei din afară a Elinilor, și mîndria și slava lor deșartă. Sau zice: Cu armele noastre puternice, risipim rătăcirea, *politheia* (adică mulțimea zeilor), de care erau stăpînite cugetările și sufletele Elinilor, și îi supunem adevărului cunoștinței de Dumnezeu și al credinței. Astfel, de pildă, cugetarea și mîntea cea mare [„mîndră”, n. m.] a lui Dionisie Areopagitul s-a surpat din păgînătate prin cuvîntul lui Pavel și s-a supus bunei-cînstiri de Dumnezeu. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel nu a zis: „punem înaintea Elinilor arme mecanice ca să-i biruim”, ci: „îi surpăm”, arătînd cu aceasta lesnirea cu care Apostolii i-au biruit pe Elini și puterea armelor și săgeților lor duhovnicești.

5 și toată înălțimea care se ridică împotriva cunoștinței de Dumnezeu,

Fiindcă a vorbit, în chip de metaforă¹¹², despre „luptă”, „întărituri” și „arme”, Apostolul stăruie întru aceasta, ca să dovedească mai lămurit ceea ce voiește. Deci zice aici: Cu armele noastre duhovnicești, biruim și doborîm orice „înălțime” – ori turn de i-ai zice, ori cetate înaltă – care ar sta împotriva adevăratei cunoștințe de Dumnezeu, adică a evangheliei.¹¹³

robînd toată înțelegerea spre ascultarea lui Hristos.

Numirea de „robie” arată două lucruri: și a-și pierde cineva slobozenia, și a nu mai putea sta împotriva vrăjmașilor. Aici, Pavel folosește numirea aceasta după al doilea înțeles, căci zice: Nu numai că biruim toată mîntea și cunoștința omenească, dar o robim într-afîț, încît nu ne mai poate sta împotriva, ceea ce este robia cea prea-desăvîrșită.

Apoi, fiindcă numele robiei este greu și neplăcut, Pavel adaugă: „Robim toată înțelegerea oamenilor spre ascultarea lui Hristos”, adică o supunem robiei lui Hristos, care este mai cinstită decît toată slobozenia. Căci îi slobozim

¹¹² Figură de stil rezultînd dintr-o comparație subînțeleasă. (n. m.)

¹¹³ Iar marele Vasile, prin „înălțime” înțelege cutezarea și mîndria Creștinilor care păcătuiesc de voie, defăimînd poruncile lui Dumnezeu. Tilcuind aceasta: „Cel care va face ceva din mîndrie, acela hulește pe Domnul și sufletul lui se va stîrpi din poporul său” (*Numeri* 15:30), el zice: „Proorocul numește «mîndrie» cutezarea celor ce păcătuiesc de voie, pe care Apostolul o numește «înălțime ce se ridică asupra cunoștinței de Dumnezeu»” (foaia 1265 din cele cinci cărți).

[...] Despre această „înălțime” și această „întăritură” zice în ghicitoră Solomon: „Cel înțelept s-a suit peste cetăți tari și a doborît întăritura în care nădăjduiau necinstitorii de Dumnezeu” (*Pilde* 21:22). Despre aceasta zicea și acel blagoslovit Haleb, către Iisus al lui Navi: „Acum, acolo sînt fiii lui Enac, care au cetăți mari și tari. Dar, de va fi cu mine Domnul, îi vom pierde, cum mi-a zis mie Domnul” (*Iisus Navi* 14:12). [...] (n. aut.)

pe oameni din pieire, și îi robim slobozeniei; îi slobozim de la moarte, și îi robim vieții, fiindcă îi supunem lui Hristos. Care este mîntuirea și viața. Și adu-ți aminte – o, cititorule! – de Efesenii care și-au ars cărțile vrăjitoarești – ce prețiau cincizeci de mii de arginți, precum istorisesc *Faptele Apostolilor* (capitolul 19, stih 19) – și atunci vei înțelege cum a robit Pavel lui Hristos înțelegerile oamenilor. De aceea și *Faptele Apostolilor*, ca și cum ar fi voit să arate această robie duhovnicească, adaugă că, după ce au ars cărțile vrăjitoarești, „astfel creștea cu putere cuvîntul Domnului și se întărea” (la fel, stih 20).

Se înțeleg însă cele zise de Pavel mai sus și tropologic¹¹⁴, anume că, mai întii, ni se fac potrivnici cugetările rele, de către diavol; mai departe, se face lupta. cugetările rele luptîndu-se cu cele bune, apoi, din luptă, relele cugetări se fac „înălțimi”, adică înalte, fiindcă le biruiesc pe cele bune și atît se mîndresc asupra cunoștinței de Dumnezeu, încît se fac ca niște înțelegeri firești ale omului și ca niște *entusiasmuri* (ieșiri din sine). Căci este o înțelegere care se face din curăție și din darul lui Dumnezeu, care e o agerime simplă a minții, fără silogism; aceasta arată lucrurile cele gîndite mai lămurite și mai cu scumpătate [„exactitate”, n. m.] decît orice silogism și dovadă. Dar sînt și alte înțelegeri, ale celor amăgiți de diavoli, care par a fi asemenea cu cele de mai sus, dar nu sînt așa. Deci Pavel și cei asemenea lui robesc și supun aceste înțelegeri drăcești ascultării și nerătăcitei cunoștințe a lui Iisus Hristos.

6 Și gata sîntem a pedepsi toată neascultarea, cînd se va plini ascultarea voastră.

Aici, dumnezeiescul Apostol îi înspăimîntă pe Corinteni, zicînd: Vă așteptăm ca, după ce vă vom îndrepta cu învățătura noastră și vă vom osebi de apostolii mincinoși, să pedepsim pe aceia care vor rămîne nevindecați și neîndreptați. Așadar, avem gătită pedeapsa asupra acelorora, dar, fiindcă sînt amestecați cu voi, ne oprim și nu îi pedepsim, ca nu cumva să se atingă pedeapsa și de voi. Și, zicînd: „cînd se va plini ascultarea voastră”, dă de înțeles că și atunci ascultau Corinteni, însă nu desăvîrșit, ci în parte. Apostolul îi înspăimîntă pentru ca toți, chiar și apostolii mincinoși, să se îndrepteze și să nu fie pedepsit nici unul.¹¹⁵

¹¹⁴ Adică pentru îndreptarea năravurilor. (n. m.)

¹¹⁵ Marele Vasilie îl cuciește acest „gata fiind a pedepsi toată neascultarea” așa: „Nu una sau alta, ci «toată neascultarea» [e vrednică de pedeapsă]. Ne-a amăgit așadar obiceiul cel prea-rău, și răzvrătita predanșire a oamenilor ni s-a făcut pricină de mari răutăți. Căci aceasta, lepădîndu-se de unele din păcate, iar pe altele alegîndu-le cu nebăgare de seamă, se arată foarte cu minie asupra unora – precum sîntuciderea, prea-curvia și cele ca acestea – iar pe altele nu le judecă a fi vrednice nici de cea mai subțire certare – precum sînt urgia, ocară,

7 Cele de față le vedeți.

Cu aceste cuvinte, Apostolul nu-i înspăimîntă numai pe apostolii mincinoși, care-i amăgeau pe ceilalți, ci-i înfruntă și pe Corinteni, pentru că se lăsau amăgiți de aceia. Și zice: Voi, Corinteni, judecați lucrurile pe dinafară, numai după cele ce se văd, iar nu după cele din lăuntru, care nu se văd. Astfel, voi priviți și judecați numai dacă cineva zice cuvinte mari pentru sine, dacă are bogăție și dacă este îmbrăcat cu obrăzarul [„masca”, n. m.] faptei bune, nu și cu lucrarea și urmarea faptei bune. Acest lucru nu trebuie să-l faceți!

Dacă cineva crede întru sine că este al lui Hristos, să socotească iarăși de la sine că, precum este el al lui Hristos, tot așa sîntem și noi.

Apostolii mincinoși tare se fâleau și ziceau că sînt ucenici, apostoli și văzători ai lui Hristos. De aceea zice aici Apostolul; Cine crede întru sine că este apostol și prieten al lui Hristos, acela să socotească de la sine că, așa cum el este prieten și apostol al lui Hristos, tot astfel sîntem și noi. Și a zis „să socotească de la sine”, adică: Să nu aștepte să dovedesc eu pentru aceasta, ci să înțeleagă că, după ceea ce însuși zice, anume că e al lui Hristos, el nu are ceva mai mult decît mine; căci nu este el al lui Hristos, iar eu al altcuiva, ci amîndoi sîntem ai unuia și aceluiasi Hristos. Însă Apostolul zice aceasta cu pogorămînt, căci, mergînd mai departe, dovedește cît covârșește el mai mult decît alții.

8 Căci, dacă mă voi lăuda ceva mai mult cu stăpînirea pe care mi-a dat-o Domnul spre zidire, iar nu spre risipire, nu mă voi rușina,

Pavel nu a zis că are stăpînire de la Dumnezeu să pedepsească și să chinuiească, iar apostolii aceia mincinoși nu au, ci, cu sfială și cu măsurare a zis că are „ceva mai mult” decît aceia. Și nu a zis: „dacă mă laud”, ci: „dacă mă voi lăuda”, adică: „dacă aș voi să mă laud pentru stăpînirea pe care mi-a dat-o Domnul”, dînd și afierosind totul la Domnul. Și zice: Am luat această stăpînire de la Dumnezeu pentru ca să-i zidesc pe oameni în credință, făcîndu-le bine, iar nu pentru ca să-i pedepsesc și să-i chinuiesc. Dar de ce ai zis mai sus – o, fericite Pavele! – că „noi stricăm și surpăm cugetările cele rele”? Apostolul răspunde: Mai ales prin aceasta îi zidesc pe oameni, risipind relele lor cugetări. Dar de ce îi îngrozești apoi, dacă – precum zici – nu ai luat stăpînire de la Dumnezeu să-i risipești, ci ca să-i zidești? Răspunde: Cu de-adînsul, aceas-

beția, lăcomia de averi și cîte ca acestea. Asupra tuturor acestora, Pavel, cel ce grăiește cu Hristos, a dat, aici și în altă parte, aceeași hotărîre, zicînd că cei ce fac unele ca acestea sînt vrednici de moarte” (în înaintea-cuvîntarea cuvîntului despre judecata lui Dumnezeu). (n. aut.)

tă stăpînire am luat, ca să zidesc cu facerile de bine și cu daruri, dar, dacă cineva rămîne neîndreptat, folosesc mai departe pedeapsa și certarea, pentru a risipi relele cugetări ale aceluia. Deci – dacă aș voi să mă laud că Dumnezeu mi-a dat mai multă stăpînire decît celorlalți spre a face bine, așadar și stăpînirea de a pedepsi cînd aș fi silit – atunci nu aș ieși rușinat pentru aceasta, adică nu m-aș arăta mincinos sau mîndru, fiindcă lauda mea este adevărată și [chiar] am puterea de la Dumnezeu și spre a pedepsi.

9 ca să nu par că v-aș înspăimînta prin scrisori.

*10 Căci scrisorile lui – zic ei – sînt grele și tari,
dar înfățișarea trupului este slabă și cuvîntul lui este defăimat.*

*11 Dar să socotească cel ce vorbește astfel că,
așa cum sîntem cu cuvîntul prin scrisori, cînd nu sîntem de față,
tot așa sîntem și cu fapta, cînd sîntem de față.*

Ceea ce zice aici Apostolul este astfel: Puteam a mă lăuda, dar nu mă laud, pentru ca să nu pară că vă înfricoșez cu scrisorile mele, precum zic apostolii aceia mincinoși, care mă defăimă, spunînd că Pavel se mîndrește cu scrisorile sale și înfricoșează cu dinsele, iar cînd vine de față este vrednic de defăimare, arătînd prin ceea ce spune că nu este așa precum scrie. Așadar – zice – să știe cei ce zic acestea, oricare ar fi ei, că nu numai prin scrisori înfricoșăm greu, cînd nu sîntem de față, ci că avem și putere, cînd sîntem de față, să punem în lucrare și în ispravă îngrozirile pe care le scriem.

*12 Căci noi nu îndrăznim a ne judeca sau a ne asemăna cu unii
care se laudă singuri;*

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că apostolii mincinoși erau mîndri și de aceea se făleau cu ore cari mari lucruri ale lor. Deci zice: Eu nu cutez „a mă judeca” – adică a mă număra împreună, sau a mă asemăna și măsura – cu aceia care se arată pe ei înșiși și se laudă pe sine.¹¹⁶

*dar aceia, măsurîndu-se și asemănîndu-se pe ei cu ei înșiși,
nu au pricepere.*

Acei Apostoli mincinoși – zice – nu gîndesc că se cuvine să se măsoare și să se asemene pe sine-și cu alții, ci, cumpănindu-se și alăturîndu-se pe ei cu ei

¹¹⁶ Iar Fotie, tîlcuind aceasta, zice că „Apostolul, numind «îndrăznire» a se asemăna cu apostolii mincinoși, amă cu aceasta cît de urîți și neplăcuți erau aceia lui Dumnezeu”. (n. aut.)

înșiși, nu simt, ticăloșii, că sînt nebuni și vrednici de rîs pentru că se mîndresc astfel, că zice: „Omul nebun se bucură de sine-și” (*Pilde* 16:19). Căci fiecare dintr-înșii, zicînd că este mai bun decît ceilalți, îi surpă pe aceia, care sînt asemenea lui, și așa, unul prin altul, toți apostolii mincinoși se arată aleși și lăudați. Totodată însă, aceștia se arată unul pe altul netrebnici și defăimați, lucru pe care ei nu îl pricep, cu toate că este vrednic de rîs.

13 Noi însă nu ne vom lăuda fără măsură,

Fiindcă acei apostoli mincinoși se făleau zicînd poate că au mers la margi-nile pămîntului și au întors la credință pe toți oamenii din lume, Pavel zice aici că: Noi, adevărații Apostoli ai lui Hristos, nu ne lăudăm așa.

ci după măsura canonului [„dreptarului”, n. m.] cu care ne-a măsurat nouă Dumnezeu, ca să ajungem și pînă la voi.

Precum stăpînul unei vie – zice – împarte via lucrătorilor ce-i are, dînd fiecărui să lucreze cîte o parte, după puterea lui, tot așa a împărțit și Dumnezeu lumea nouă, Apostolilor Săi, dînd fiecărui din noi o parte, ca să propovăduim într-însa și să-i întoarcem la credință pe oamenii de acolo. Deci noi ne vom lăuda pînă la măsura canonului pe care ni l-a împărțit Dumnezeu. Dar care este această măsură? Aceasta, de a ajunge să venim propovăduind și la voi, Corintenii. Deci, fiindcă aceasta este măsura noastră, întru aceasta ne lăudăm, adică pînă la voi, ucenicii noștri, iar nu mai încolo, la aceia care nu au fost învățați de noi.¹¹⁷

14 Căci nu ne întindem peste măsură, ca și cum n-am fi ajuns la voi, căci am și ajuns cu evanghelia lui Hristos.

Se poate ca apostolii mincinoși să fi mers în multe locuri, fără să propovă-duiască evanghelia, și să se fi mîndrit numai cu călătoriile lor zadarnice, so-cotind că au întors la credință pe oamenii de prin acele locuri. Deci Apostolul zice: Noi, adevărații Apostoli ai lui Hristos, nu ne întindem dincolo de măsura noastră, ca și cum nu am fi ajuns pînă la voi; căci am ajuns, venind la voi nu degeaba, ca apostolii mincinoși, ci cu buna-vestire a lui Hristos pe care v-am propovăduit-o.

¹¹⁷ Despre aceasta zice și Teodorit: „«Măsură a canonului» dată de Dumnezeu a nunt darul, căci pe acesta l-a împărțit Marele Dăruitor celor ce cred. Aceasta a zis scriînd și Romanilor: „fiecărui precum Dumnezeu i-a împărțit măsura credinței” (*Romani* 12:3) Și zice: Noi tăcem nemăsurarea cugetării și privim la darul ce ni s-a dat.” (n. aut.)

15 Nu ne lăudăm peste măsură, cu ostenelele altora, ci avem nădejde că, tot crescînd credința voastră, ne vom mări întru voi cu prisosință, după canonul nostru.

16 ca să propovăduim evanghelia și în ținuturile de dincolo de voi, dar fără să ne lăudăm în canon străin, în cele gata.

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că apostolii mincinoși se împodobeau cu străinele ostenele ale adevăraților Apostoli, și așa se făleau întru cele afară de măsură. Și zice: Noi însă, adevărații Apostoli, nu facem așa, ci, dacă am ajuns pînă la voi propovăduind evanghelia, pînă la voi ne și lăudăm și îndrăznim. Și nădăjduim întru Dumnezeu (fiindcă Pavel obișnuiește a le atîrna pe toate, prin nădejde, la Dumnezeu, și a nu hotărî să facă ceva de sine-și) că, după ce v-am învățat îndestul și am crescut credința voastră, ne vom mări și ne vom slăvi întru voi. Căci atunci se mărește și se slăvește dascălul, cînd sporesc ucenicii lui, și astfel crește și canonul lui, adică partea ce i s-a sortit. Și ce nădăjduim? Că vom propovădui evanghelia și în părțile cele mai depărtate și poate ne vom lăuda și între oamenii din părțile acelea, dacă îi vom folosi. Pavel zice că umblă cu canonul și măsura peste tot, acestea fiind unelte ale ziditorilor și arhitecților. Prin aceasta se arată că și Pavel era ziditor și arhitect al lumii și, pe de altă parte, că totul desăvîrșit este al lui Dumnezeu, Care i-a dat lui Pavel canonul (sau cotul) și măsura aceasta. De aceea și zice mai departe:

17 „Iar cel ce se laudă, întru Domnul să se laude!” (1 Împărați 2:10).

Zice: Măcar că noi, adevărații Apostoli ai lui Hristos, avem asemenea lucrări și isprăvi, totuși nu ne mîndrim, nici nu socotim a noastră vreo faptă bună, ci socotim că totul e al lui Dumnezeu, chiar măsura aceasta la care am ajuns. Și doar întru Dumnezeu ne lăudăm. La fel, se cuvine ca și apostolii mincinoși să socotească totul la Dumnezeu și întru Dumnezeu să se laude, nu întru sine-și.

18 Pentru că nu cel ce se laudă singur este ales, ci acela pe care îl laudă Domnul.

Nu a zis: Noi, adevărații Apostoli, sîntem aleși și vrednici de laude! – ci: „acela pe care îl laudă Domnul”, adică acela pe care adevărul faptelor și al ostenelelor lui, împreună cu darul lui Dumnezeu, îl dovedesc a fi ales și vrednic.¹¹⁸

¹¹⁸ Iar Teodorit zice că „nu se cuvine a mărturisi cineva pentru sine-și fapta bună, ci trebuie a aștepta dumnezeiasca hotărîre” (n. aut.)

CAPITOLUL XI

1 O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție! Dar îmi și îngăduiți,

Apostolul va să intre întru laudele sale, și folosește mai întâi multe îndrepțări și chipuri ca să fugă de răutatea și greutatea ce urmează dintru a arăta cineva că se laudă pe sine-și. Însă nevoia l-a adus pe Pavel să se laude singur și teama că ucenicii lui se vor vătăma dacă el ar fi defăimat și s-ar nimici, iar apostolii mincinoși s-ar arăta că sînt mari. Iar că Pavel a ajuns întru lauda de sine de multă silă și mare nevoie, aceasta este arătată și celor mulți fără de minte: căci – dacă Pavel își aducea aminte totdeauna de păcatele vechi, care i se iertaseră prin Sfîntul Botez, și dacă se socotea nevrednic a se numi Apostol, pentru că gonise Biserica lui Dumnezeu (*1 Corinteni 15:5*) – cum ar fi putut acum să se laude pe sine-și fără a fi în mare nevoie?

Deci le zice Corintenilor: O, de ați suferi nebulia¹¹⁹ și nesocotința mea! Dar – mai bine zis – o și suferiți, fiindcă, iubindu-mă – precum nădăjduiesc – îmi răbdați toate metehnele.

2 Căci vă rîvnesc pe voi cu rîvna lui Dumnezeu,

Nu a zis: „vă iubesc”, ci aceea cu mult mai mare decît dragostea, adică: „vă rîvnesc”, fiindcă rîvna se naște între cei ce se iubesc cu dragoste covîrșitoare. Și, ca să nu socotească ei că îi rîvnește pentru vreun lucru omenesc – adică pentru bani, sau pentru slavă – le spune că îi rîvnește „cu rîvna lui Dumnezeu”. Căci și Dumnezeu zice că ne rîvnește pe noi, oamenii: „Eu sînt Domnul Dumnezeu rîvniitor” (*Ieșirea 20:5*); și iarăși: „Rîvna Domnului Savaot va face acestea” (*Isaia 36:32*); și iarăși: „Am rîvniit Ierusalimul și Sionul cu mare rîvnă” (*Zaharia 1:14*). Iar Dumnezeu ne rîvnește pentru că mult ne iubește, nu ca să cîștige ceva Lui-Și, ci pentru ca să ne mîntuiască, unindu-ne cu Sine. O asemenea rîvnă dumnezeiască – zice – este aceea cu care vă rîvnesc eu, Pavel, pe voi, Creștinii, nu ca să cîștig ceva, ci pentru ca să nu vă stricați de apostolii mincinoși.

*pentru că v-am logodit unui singur bărbat,
ca să vă pun înaintea lui Hristos fecioară curată.*

Zice: Eu, Pavel, v-am logodit pe voi, Creștinii, și v-am unit duhovnicește cu Hristos, deci pentru Hristos vă rîvnesc, nu pentru mine. Fiindcă eu nu sînt

¹¹⁹ Pavel va numi „nebulie” lauda pe care urmează a o face pentru sine-și mai încolo. (n. aut.)

mire al vostru, ca să vă rîvnesc, ci Hristos, eu fiind numai povăţuitor şi peţitor.¹²⁰ Vezi însă că Apostolul nu a zis: Eu sînt învăţătorul vostru, şi pentru aceasta sînteţi datori a mă suferi – ci pe Creştinii din Corint i-a pus în rînduială de mireasă, iar pe sine s-a rînduit în loc de peţitoare, pentru ca să-i mărească şi să-i cinstească pe ei.

Şi cu adevărat este iucru de mirare ceea ce se întîmplă cu Biserica, mireasa duhovnicească a lui Hristos! Căci, la nunta cea trupească şi lumească, cei însoţii nu rămîn în feciorie după ce se însoţesc cu nuntă; iar aici, la această nuntă duhovnicească a Bisericii cu Hristos, chiar şi cei ce nu au fost în feciorie mai înainte se fac întru feciorie după unirea cu Hristos. De aceea, fiecare biserică a Creştinilor se numeşte şi este „fecioară”, de vreme ce Pavel scrie acestea tuturor bărbaţilor şi femeilor căsătorii Creştini. Dar cu ce zestre S-a logodit Hristos cu Biserica? Cu bunătăţile împărăţiei cerurilor! Şi închipuire a nunţii duhovniceşti a Bisericii cu Hristos a fost aceea care s-a întîmplat în vremea Patriarhului Avraam. Căci – precum Avraam şi-a trimis sluga în Mesopotamia ca să o logodească pe fecioara Reveca cea „din neamuri”¹²¹ cu fiul său Isaac – tot aşa şi Dumnezeu-Părintele şi-a trimis slugile, pe Prooroci şi pe Apostoli, ca să logodească Biserica cu Fiul Său, cu Iisus: I-a trimis pe Proorocul David, care de aceea zicea către mireasa lui Hristos, către Biserică: „Ascultă, fiică, şi vezi şi uită norodul tău şi casa părintelui tău! Şi va pofti Împăratul frumuseţea ta” (*Psalmul 44:12, 13*); I-a trimis pe acest fericit Pavel, care zicea către dumnezeiasca mireasă: „pentru Hristos solim” (*2 Corinteni 5:20*) şi cuvintele de mai sus: „v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă pun înaintea lui Hristos fecioară curată”. Deci vremea veacului acestuia este vreme de logodire cu Hristos, iar veacul viitor este vremea nunţii, căci atunci se va săvîrşi duhovniceasca nuntă cu Hristos a celor fericiţi, întru împărăţia cerurilor. Pentru aceasta se va auzi atunci glasul ce zice sufletelor fecioareşti: „Iată, Mirele vine, ieşiţi întru întîmpinarea Lui!” (*Matei 25:2*).¹²²

¹²⁰ Şi Coresi zice că fiecare suflet este fecioară şi mireasă. Hristos este mirele şi Pavel este lingă mire; şi că nunta se face prin credinţă, prin nădejde, prin dragoste şi prin celelalte fapte bune. [...]

Zice şi marele Vasilie: „Aşa cum Dumnezeu a făcut cerul şi pămîntul spre a fi locuinţă oamenilor, tot astfel a zidit şi trupul şi sufletul omului, spre a Sa locuinţă, ca să locuiască şi să Se odihnească în trup ca în casa Sa, avînd mireasă frumoasă pe iubitul suflet, pe cel făcut după chipul Său, căci zice: „v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă pun înaintea lui Hristos fecioară curată” (*Cuvîntul al 49-lea, capitolul 4*). (n. aut.)

¹²¹ *Sfinia Scriptură* numeşte „neamuri” toate noroadele lumii care nu primiseră cuvîntul adevărului, spre deosebire de Israel, *norodul ales* al lui Dumnezeu. (n. m.)

¹²² Despre nunta aceasta duhovnicească, despre mireasă şi despre mirele Hristos, Isaia zicea: „Ca pe o mireasă m-ai împodobit cu podoabă” (*capitolul 61:10*); şi: „În ce chip se veseleşte mirele de mireasă, aşa Se va veseli Domnul cu tine” (*capitolul 62:5*) şi: „Nu ca pe o mireasă pă-

3 Dar mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit-o pe Eva cu vicleșugul lui, tot așa să se strice și înțelegerile voastre de la curăția și nevinovăția cea în Hristos.

Mă tem – zice – ca nu cumva, precum șarpele a amăgit-o pe Eva, să fiți amăgiți și voi, Creștinii, de către apostolii mincinoși și să stricați „înțelegerile voastre”. Căci, deși paguba și pieirea ar fi a voastră, totuși frica acestei pagube este a mea. Nu zice însă hotărâtor: „v-ați stricat”, măcar că într-adevăr erau stricați, ci o zice cu îndoială: „nu cumva, precum șarpele a amăgit-o pe Eva”. Căci șarpele – făgăduind a da Evei și lui Adam mai mari bunătăți decât cele pe care le aveau, căci le-a zis: „veți fi ca niște dumnezei, cunoscând binele și răul” (*Facerea* 3:5) – a amăgit-o mai întâi pe ea și, printr-însa, și pe Adam. În același chip – zice – și apostolii mincinoși, mîndrindu-se și făgăduind că au să vă dea oarecari mari daruri, vă amăgesc cu vicleșugul lor. Și – așa cum atunci nici vicleșugul șarpelui, nici prostia Evei nu a fost destul ca să pricinuiască iertare greșelii lor – tot așa nici voi nu veți primi iertarea greșelilor voastre, deși sînteți amăgiți din prostimea voastră de către apostolii mincinoși. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel nu a zis că Adam a fost amăgit de șarpe, ca să arate că a fi amăgit este însușire a muierei, ea fiind mai moale din fire. Și nu a zis: „mă tem ca nu cumva să vă amăgiți”, ci: „nu cumva să se strice înțelegerile voastre”, stăruind în metafora de mai sus, cînd a numit Biserica „fecioară”, fiindcă „stricăciune” chiar la fecioare se zice. Mă tem – zice – ca nu cumva să se strice înțelegerile voastre din pricina prostimii și a socotinței neviclene pe care o aveți întru Hristos, adică nu cumva să vă amăgiți de nerăutatea voastră. Unii însă tîlcuiesc aceasta zicînd: Mă tem ca nu cumva să vă întoarceți de la credința aceea simplă în Hristos la greutatea și viclenia Elinilor cea din afară; căci aceasta e prea-marea stricăciune a unui suflet logodit cu Hristos.

4 Căci – dacă cel ce vine v-ar propovădui un alt „Iisus”, pe care nu l-am propovăduit noi; sau ați lua un alt „Duh”, pe care nu l-ați luat; sau altă „evanghelie”, pe care nu ați primit-o – voi l-ați îngădui foarte bine.

răsită și puțină de suflet te-a ales pe tine Domnul, nici ca pe o muiere urită din tinerețe. A zis Dumnezeuul tău: Puțină vreme te-am părăsit, și cu multă mare te voi milui” (*capitolul* 54:6-8).

Iar Ieremia vorbește despre despărțirea acestei nunți: „Însă, precum nu bagă în seamă muierea pe cel ce se împreună cu ea, așa nu M-a băgat în seamă pe Mine casa lui Israel” (*Ieremia* 3:20)

Iar în *Cîntarea Cîntărilor*, Solomon găiește mai cu osebite despre această nunta duhovnicească, de multe ori numind Biserica „mireasă”: „Vino de la Livan, mireaso!” (*capitolul* 4:8), „sora mea mireasă” (*capitolul* 4:10). Iar pentru nunta lui „Solomon” cel gîndit, adică a lui Hristos, zice: „Leșiți și-L priviți pe împăratul Solomon! Cu cununa cu care L-a încununat pe El Maica Sa în ziua nunții Sale și în ziua veseliei inimii Lui” (*capitolul* 3:11). Vezi și *capitolul* 3 din cartea lui Ieremia. (n. aut.)

Ce zici, o fericite Pavele? Tu însuși ești cel care scrii Galatenilor. „Ci măcar și noi sau înger din cer de vă va binevesti vouă afară de ceea ce am binevestit vouă anathema să fie” (*Galateni* 1:8), iar acum de ce zici că: Dacă v-ar propovădui un alt „Iisus”, voi i-ați îngădui foarte bine pe acei apostoli mincinoși? Iubitule, ascultă dezlegarea acestei nedumeriri și înțelege pricina pentru care a zis acestea Pavel. Apostolii mincinoși se mîndreau că ei le-au adus Corintenilor mai mare folos decît adevărații Apostoli. Deci – fiindcă aceia birfeau multe cuvinte nebunești, folosindu-se de greutatea înțelepciunii din afară – Pavel zice aici aceasta după prepunere: Dacă ei ar fi propovăduit un alt „Hristos”, pe care noi nu l-am propovăduit, bine i-ați fi suferit să zică unele ca acestea.¹²³ De aceea a și adăugat zicerea „pe care nu l-am propovăduit”. Dar – zice – de vreme ce ei îi propovăduiesc pe Același Hristos propovăduit și de noi și aceleași capete ale credinței, ce au ei mai mult decît noi? Cu adevărat, nimic! Și vezi – o, cititorule! – că nu a zis: „dacă cel ce vine din afară – adică apostolul mincinos – propovăduiește ceva mai mult decît noi” (fiindcă aceia propovăduiau cu mai multă stăpînire și frumusețe decît Apostolii, cu cuvinte retorice), ci: „dacă cel ce vine propovăduiește un alt «Iisus», pe care noi nu l-am propovăduit”, propovăduire ce nu are trebuința de limbuția retorică. Și zice: „dacă luați alt «Duh»”, adică dacă prin apostolii mincinoși primiți alt „Duh”, care vă face mai bogați în daruri duhovnicești; și „dacă primiți altă «evanghelie»”. Pavel le arată pretutindeni că: Nu se cuvine – zice – să luați aminte doar dacă acești apostoli mincinoși zic ceva mai mult decît noi, adevărații Apostoli, ci să socotiți dacă spun vreo altă dogmă înființată de nevoie, ce ar fi cu adevărat trebuitor a se grăi, pe care noi o vom fi lăsat nespusă vouă. De aceea a zis: „alt «Iisus», pe care nu l-am propovăduit”; „alt «Duh», pe care nu l-ați luat”; „altă „evanghelie”, pe care nu ați primit-o”. Deci, de vreme ce ei zic aceleași lucruri ca și noi, de ce căscați gura și luați aminte la dîșii? Dar – o fericite Pavele! – de vreme ce apostolii mincinoși zic aceleași lucruri ca și tine, de ce îi oprești să grăiască? Pentru că – zice – folosindu-se de fățarnicie și arătîndu-se că zic lucruri bune, aceia le amestecă și pe cele rele și dogmatizează alte dogme.

5 Căci eu socotesc a nu fi lipsit cu nimic față de Apostolii cei mai de frunte.

¹²³ Tîlcuind acest „bine i-ați fi suferit”, Fotie spune că „Pavel nu a zis aceasta ca și cum i-ar fi lăudat pe Corinteni, ci înfruntîndu-i și zicîndu-le: Dragostea pe care o arătați apostolilor mincinoși este netăgăduită! Căci – de vreme ce și noi, adevărații Apostoli, și accia zicem aceleași lucruri – de ce vă osebiți de noi și vă lipiți de accia? Fiindcă nu aveți pricină să spuneți că îi iubiți pentru vreo învățătură nouă, pentru schimbarea dogmelor și a propovăduirii, noua-le care s-ar fi putut să-i tragă pe cei proști.” (n. aut.)

Aici, Pavel se cumpănește [„se compară”, n. m.] pe sine cu căpetenia Petru și cu cei mai aleși Apostoli de pe lângă el. Însă cu aceasta voiește să zică așa: Dacă acei apostoli mîncinoși se fălesc a ști ceva mai mult decît mine sau că au luat daruri mai mari decît mine, atunci ei știu mai multe și decît căpetenia Petru și decît Apostolii cei mai aleși, fiind prin urmare mai mari și decît aceia! Însă în acest chip aduce cuvîntul la necuviință și la neputință. Și vezi – o, cititorule! – smerita cugetare a lui Pavel, care zice: „socotesc”, adică: Gîndesc și mi se pare, nu întăresc hotărîtor aceasta și nu o dogmatizez. Ce anume? Că nu sînt mai prejos decît cei mai mari dintre Apostoli – cu acest cuvînt arătîndu-i ghicitorește pe Petru, pe Ioan și pe Iacov. Însă Pavel se laudă acum pentru că așa trebuia – cum am spus mai înainte; căci în altă parte, cînd nu era nevoie de aceasta, zice că nu e vrednic a se numi Apostol (*1 Corinteni* 15:9).

6 Și, chiar dacă sînt prost cu cuvîntul, nu sînt și cu cunoștința.¹²⁴

De vreme ce apostolii mîncinoși se împodobeau și se făleau că nu sînt proști și neînvățați după cuvîntul și după buna-limbuție din afară, asemeni lui Pavel, Apostolul arată aici că nu se ferește de prostimea [„simplitatea”, n. m.] și de lipsa aceasta de învățură pentru care îl defaimă, ci mai ales se și împodobește întru dînsa. Și nu zice: Deși sînt prost, la fel sînt și celelalte căpetenii ale Apostolilor – ca să nu se pară că îi defaimă și el pe ei, ci numai doboară și răstoarnă înțelepciunea din afară și buna-limbuție, precum a dovedit și în întîia epistolă, arătînd că este nu numai nefolositoare, ci încă și vatămă slava și lauda Crucii. Și zice: După cuvîntul și buna-limbuție retorică, sînt prost și neînvățat¹²⁵, dar nu și după cunoștință. Cu acest cuvînt, îi arată ghicitorește pe

¹²⁴ Ia aminte că, după Fotie, la Apostolul Pavel „cuvîntul” și „cunoștința” au cîte trei înțelesuri fiecare, adică: 1) „cuvîntul” este acela simplu, ce se vorbește; iar „cunoștința” este știința dogmelor, despre care zice: „V-ați îmbogățit întru tot cuvîntul (adică în toate limbile) și în toată cunoștința” (*1 Corinteni* 1:5); 2) apoi, „cuvînt” înseamnă a avea darul învățătoresc, iar „cunoștință” a înțelege cuvîntul propovăduirii, fără a putea însă a-i învăța și folosi și pe alții, după cum zice Apostolul: „unuia i se dă cuvînt de înțelepciune, iar altuia cuvînt de cunoștință” (*1 Corinteni* 12:8); și 3) „cuvînt” înseamnă uneori a fi cineva iscusit întru înțelepciunea elinească și a nu fi împărțit de aceea dumnezeiască, fiind numai bine-limbuț și guraliv spre a vorbi; iar „cunoștința” a treia este a fi cineva desăvîrșit întru înțelepciunea dumnezeiască, încît a cunoaște cu amănuntul și a putea să-i învețe și să-i aducă la Hristos și pe alții, cunoștință despre care vorbește Pavel aici: „Și, chiar dacă sînt prost cu cuvîntul, nu sînt și cu cunoștința.” Deci Pavel zice: Deși nu sînt iscusit, fiindcă nu am învățat buna-limbuție elinească, sînt însă desăvîrșit întru dumnezeiasca înțelepciune și pot să-i învăț și pe alții, aducîndu-i la Hristos. (n. aut.)

¹²⁵ În tilcuirea epistolei întii către Corinteni, dumnezeiescul Hrisostom zice către Creștinii: „Cînd Elinii îi defăimă pe uceuici [ai lui Hristos, n. m.] de proști, noi mai mult îi defăimăm. [Deci] să nu zică cineva că Pavel era înțelept. Noi îi înălțăm pentru înțelepciune pe cei mari și

apostolii mincinoși, care, cu cât se mîndreau cu zadarnica limbuție, cu atît erau mai lipsiți de adevărata cunoștință de Dumnezeu, și ei erau cu adevărat proști și fără știință despre aceasta.

Ci întru toate ne-am arătat vouă tuturor.

Noi – zice – nu sîntem ca apostolii mincinoși, adică să fim într-un fel după fapte, și în alt fel să ne arătăm după fățarnicie. Ci ne arătăm vouă „întru toate”, și după cîte facem, și după cele ce zicem. Și nici o cunoștință îndoită sau fățarnicie nu se află întru noi, precum întru apostolii mincinoși, care, fiind îmbrăcați pe dinafară cu obrăzar de evlavie, fac toate faptele cele mai rele.

7 Sau am făcut păcat că v-am bine-vestit evanghelia lui Dumnezeu în dar, smerindu-mă pe mine, pentru ca voi să vă înălțați?

Zice: Voi, Corintenii, puteți să mă defăimați și să vă mîndriți asupra mea pentru un singur păcat, anume că m-am smerit pe sine-mi, necerîndu-vă nimic, chiar dacă eram flămînd, „pentru ca voi să vă înălțați”, adică pentru ca să vă zidiți întru credință și să nu primiți nici o pricină de sminteală. Căci ei s-ar fi smintit dacă l-ar fi văzut pe Pavel cerînd de la dînșii cele de care avea nevoie, și nu s-ar fi zidit decît numai văzîndu-l sugrumîndu-se și primejduindu-se de foame (ceea ce era prea-mare defăimare a Corintenilor și semn de covîrșitoare nemilostivire a lor). Și – fiindcă îl defăimau, zicînd că e smerit de față,

lăudați pentru buna-limbuție ai acelor, iar despre toți ai noștri zicem că au fost proști, căci cu aceasta nu puțin îi doborîm pe acei mîndri, și așa va fi strălucită biruința” (cuvîntul al treilea la *Epistola către Corinteni*) Iar în cuvîntul al patrulea despre preoție zice despre Pavel acesta: „Deci – cînd se vede că Pavel se slujește mult de cuvînt și mai înainte de facerea semnelor, și în mijlocul minunilor – cum vor mai cuteza a-l numi «prost» pe cel ce și mai înainte de a vorbi, și cînd vorbea mai ales, uimea pe toată lumea? Căci, de ce l-au bănuit Licaonienii a fi Hermes? Fiindcă «Dumnezeu» l-au numit de la minuni, dar «Hermes» nu i-au zis de la minuni, ci de la cuvînt.” Și iarăși: „De unde i-a biruit pe Elimi? Oare nu pentru că biruia desăvîrșit cu cuvîntul? Și alți i-a învăluit pe ei, încît, nesuferind a se vedea biruinți, s-au întăritat spre a-l ucide.” În același cuvînt despre preoție, Hrisostom zice că „Pavel era «prost cu cuvîntul» fiindcă nu s-a iscusit întru agerimea cuvîntelor celor din afară și pentru că nu avea limbuția din meșteșug și din citire, ci din darul cel de sus și din puterea minții sădită în sine. Căci, cîte au făcut meșteșugurile și citirile la ritorii cei din afară, acestea îi erau lui Pavel lesnicioase pentru că el le folosea din cuget.”

Și înțeleptul Fotie dovedește că Pavel nu a fost prost și neînvățat după cuvîntul și limbuția retorică, mai ales în scrisorile lui către Grigorie al Nicomidiei. Astfel, în *Epistola 155*, el zice că Pavel se numește pe sine „prost cu cuvîntul” din smerenie, așa cum își zice și „cel din urmă păcătos”, „ultimul dintre Apostoli” și „lepădătură” a lumii. Vezi și subînsemnarea zicerii „ori slujbă – întru slujire” (*Romani 12.7*). (n. aut.)

iar cînd nu se află de față se făleşte și se mîndrește – Apostolul, dezvinovățindu-se, îi lovește și îi ceartă aici, zicînd: Eu de aceea m-am smerit, ca să vă înălțați voi.

8 Alte Biserici am jefuit, luînd plată ca să vă slujesc pe voi.

Și, măcar că putea zice: Din lucrul mîinilor mele mă hrăneam! – totuși, ca să nu facă cuvîntul mai înfruntător, Apostolul zice: Eu luam de la alții cele de trebuință, pentru ca să vă slujesc vouă și să vă propovăduiesc evanghelia lui Hristos.

Iar zicerea „am jefuit” însemnează: „am dezbrăcat și am sărăcit pe alți Creștini”, prin care îi arată pe Machidoneni. Și zice: Măcar că aceia erau cu totul săraci, mă aveau și pe mine supărîndu-i, deși nu luam nimic de prisos și peste trebuință, ci doar cele de nevoie, adică tainul de toată ziua.¹²⁶ Cu toate acestea – zice – voi nu mi-ați dat nici cele de nevoie – o, Corintenilor! – ceea ce este prea-mare defăimare a voastră. Și ce este mai rău e că mă hrăneam de la alții purtînd grijă pentru mîntuirea voastră (Vezi stihurile 10, 15, 16 ale capitolului 4 din epistola către Filipeni).

9 Și, de față fiind la voi și în lipsuri aflîndu-mă, n-am îngreuiat pe nimeni.

Zice: O, Corintenilor! – trei vinovății aveți: 1) că mă aflam de față la voi; 2) că vă slujeam, propovăduindu-vă evanghelia, și 3) că, deși eram lipsit de cele trebuincioase, nu m-am învrednicit a primi de la voi vreo purtare de grijă și ajutor. Căci voi – zice – nu mi-ați trimis nimic din cele trebuincioase nu numai cînd mă aflam în altă parte, precum îmi trimiteau Machidoneni, dar nu m-ați hrănit nici cînd eram de față, în Corint.

[...] Iar cu zicerea „nu am îngreuiat pe vreunul din voi” arată că cei din Corint dădeau milostenie la săraci cu lenevire. [...] Și zice: Am făcut tot ce a trebuit pentru a voastră mîntuire fără a vă îngreuia. Căci eu, aflîndu-mă în lipsuri, nu am cerut de la nimeni ajutor, și nu am slăbit întru răbdare și nu m-am lenevit întru propovăduirea mea.

¹²⁶ Iar Teodorit zice că – „de vreme ce mai înainte a pomenit de ostire și de război, zicînd că «armele luptei noastre nu sînt trupești» (capitolul 10:4) – Pavel stăruie în această metaforă și numește merindea «tain» al ostașilor. Și înainte-mergătorul Ioan zice către ostași: «...și să vă îndestulați cu leftele voastre!», Luca 3:14. Deci, cu cuvîntul acesta, Pavel arată că e ostaș și că are dreptate să-și primească hrana, nu să se hrănească de la sine, căci zice: «Cine merge la oaste cu leafa sa?» (1 Corinteni 9:7).” (n. aut.)

Căci lipsurile mele le-au plinit frații veniți din Machidonía.

Cu aceste cuvinte, Pavel îi îndeamnă mai mult pe Corinteni spre milostenie, pentru a nu prinu să fie biruiți acum de Machidoneni în privința milosteniei, precum fuseseră mai înainte în privința hranei lui. Și, vorbind de „lipsuri”, arată că nu a luat nimic peste trebuința sa și că Filipenii au fost cei ce l-au hrănit, precum a zis și mai înainte.

Și intru toate m-am ținut să nu vă fiu îngreuietor, și mă voi ține.

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată că cei din Corint socoteau o povară a-i da pînă și hrana cea de nevoie. Și bine a zis că nu numai s-a păzit să le pricinuiască vreo greutate, dar că se va păzi de aceasta și pe mai departe, zicînd: Să nu socotiți că am spus acestea pentru ca să iau ceva de la voi de acum înainte! Ba! Ci, așa cum nu v-am îngreuiat pînă acum, nu vă voi îngreui nici de acum încolo! – cuvînt care este o mare rană împotriva Corintenilor, fiindcă le arată că nu nădăjduiește să ia ceva de la dînșii nici de aici înainte, precum nu a nădăjduit de la bun început.

10 Este în mine adevărul lui Hristos că lauda aceasta nu-mi va fi îngrădită în părțile Ahaiei.

Pentru a nu socoti Corinteni că a zis că se va păzi și în viitor să-i îngreueze pentru ca să-i tragă spre a-i da, Pavel zice aici așa: După adevărul cel în Iisus Hristos vă spun că într-adevăr nu voi lua de la voi nici un lucru trebuitor mie și nici un ajutor. Și iarăși, pentru a nu socoti cineva că zice acestea fiind mîhnit sau mînios, numește „laudă” lucrul acesta, adică a nu lua ceva de la dînșii, fiindcă nimeni nu se mîhnește și nu se mînie pentru lucrul cu care se laudă. Căci a propovădui evanghelia în dar, fără nici o plată, îi era mare laudă lui Pavel, fiindcă el trecea astfel peste hotarele și rînduiala pusă de Hristos, Care le-a spus Apostolilor să se hrănească din propovăduirea evangheliei.

Iar zicerea că lauda „nu va fi îngrădită” a spus-o de la metafora și de la asemănarea rîurilor, de vreme ce vestea că Pavel nu-și ia hrana din propovăduire curgea ca un rîu și se vorbea în tot locul. De aceea, aici zice așa: Alergarea vestei acesteia, cursul ei cel laudat și slăvit, nu se va îngrădi și nu se va opri, fiindcă eu nu am să iau nimic [nici de aici înainte]; căci, dacă voi lua, atunci aceasta se va îngrădi îndată.

Iar zicerea „în părțile Ahaiei” este mustrare. Căci doar în Ahaia Moreii era laudă a lui Pavel a nu lua cele de trebuință din propovăduirea sa; laudă pe care trebuia să și-o păzească, neluînd ceva de la cineva. Căci doar Ahaia se smin-

tea dacă ar fi luat ceva, cei de acolo nefiind slobozi precum Machidonenii, adică Filipenii.¹²⁷

11 Pentru ce? Pentru că nu vă iubesc? Dumnezeu știe!

Vrînd să spună pricina pentru care nu voia a lua nimic de la Corinteni – anume apostolii mincinoși, care ziceau că el propovăduiește ca să adune bani – Pavel surpă mai întâi bănuiala Corintenilor, care ziceau întru sine-și: Precum se vede, tu – o, Pavele! – nu primești nimic de la noi pentru că ne urăști! La aceasta, Apostolul răspunde zicînd: Tocmai pentru că vă iubesc mai mult nu iau nimic de la voi! Căci nu voiesc să vă vătămăți, fiindcă vă smintiți cu lesnire! Dar nu le-o zice așa arătat, ca să nu înfrunte neputința socotinței lor, ci întoarce pricina la alții și zice:

12 Și ceea ce fac, voi face și în viitor, ca să tai prilejul celor ce vor prilej, pentru a se afla ca și noi în ceea ce se laudă.

Aici, Apostolul spune prea-arătat pricina pentru care nu lua nimic de la Corinteni. Căci, de vreme ce diavolul știe că oamenii iubitori de bogăție se mulțumesc și se slujesc mai mult cînd învățătorii lor nu iau nimic de la dinșii, el i-a învățat pe apostolii mincinoși să se fățarnicească și să nu ia. Căci ei nu isprăveau această faptă bună cu adevărat – cu toate că erau bogați și nu aveau trebuință de nimic – ci se fățarniceau că nu iau, dar de fapt luau. De aceea, Pavel nu a zis: „întru ceea ce isprăvesc”, ci: „întru ceea ce se laudă”, acesta fiind și un semn al mîndriei lor, căci, cu toate că luau, se făleau și se mîndreau că nu iau. Zicînd aceasta, Pavel a hotărît întru sine-și a nu lua nimic de la nimeni, cu toate că era sărac și avea trebuință, ca să taie prilejul acelor apostoli mincinoși de a afla loc să-l defaime¹²⁸, cu toate că aceasta nu era defăimare a Apostolului, fiind legiuire a Lui Hristos. Însă, de vreme ce Corinteni se sminteau de aceasta ca niște neputincioși întru socotință, Apostolul s-a păzit și nu lua. Deci apostolii mincinoși, așa cum erau mai prejos decît Pavel întru celelalte fapte bune, tot așa întru aceasta (adică întru a nu lua) nu aveau ceva mai mult decît Pavel (afară doar dacă cîneva ar zice că și întru aceasta s-au arătat

¹²⁷ Vezi pricina pentru care Pavel lua milostenie de la Machidoneni (adică de la Filipeni), iar de la Corinteni nu, mai pe larg, la capitolul 4 al epistolei către Filipeni, stîlul 10.

Teodorit îl cuiește zicerea „nu se va îngrădi” în loc de: Nimeni nu va îngrădi gura mea a se lauda că nu ia nimic de la Ahaieni! (n. aut.)

¹²⁸ Despre aceasta, și purtătorul de Dumnezeu Ignatie scrie aproape același lucru, zicînd: „Nimeni din voi să nu aibă ceva asupra aproapelui! Nu dați prilej «neamurilor!»! – pentru că, din pricina unor pușini ne-buni, să nu se strice mulțimea cea dumnezeiască.” (n. aut.)

mai prejos decât Pavel). Căci aceia nu luau fiind bogăți, iar Pavel nu lua fiind sărac și avînd multă trebuință; pe lângă aceasta, apostolii mincinoși nu isprăveau fapta aceasta întru adevăr, ci cu fațarnicie, iar Pavel o isprăvea cu adevărat, căci nu lua nimic de la nici un Corintean.

13 Căci acești apostoli mincinoși sînt lucrători vicleni, care iau chip de apostoli ai lui Hristos.

Ce zici – o, fericite Pavele? Cei care îl propovăduiesc pe Hristos și nu învață vreo evanghelie osebită de a ta – precum tu însuși ai zis mai sus – aceștia sînt acum apostoli mincinoși? Chiar așa! – zice – tocmai pentru cele zise sînt apostoli mincinoși; căci ei, fațarnicindu-se că propovăduiesc și învață acestea, întru ascuns însă amestecă întru învățătura lor dogme străine credinței lui Hristos și neadevărate. Astfel, ei sînt „lucrători vicleni”, căci se arată că lucrează în via evangheliei și a credinței, dar smulg din rădăcină pomii sădiți și înrădăcinați. Și numai pe dinafară au chip de apostoli și piele de oaie, dar pe dedesubt sînt lupi.

14 Și nu este de mirare, fiindcă însuși satana se preface în Înger de lumină!

Zice: De vreme ce învățătorul apostolilor mincinoși, diavolul și satana, îndrăznește și face acestea, nu este nici o mirare că ucenicii lui îl urmează. Iar „Înger de lumină” îl numește pe acela ce are înfățișare la Dumnezeu, și stă întru adevărata lumină a lui Dumnezeu și vestește că Dumnezeu este lumină, fiindcă și el însuși este lumină. Întru acest fel de Înger de lumină se preface și diavolul, dar nu cu adevărat, fiindcă el este întuneric.¹²⁹ Deci astfel, apostolii

¹²⁹ Despre aceasta scrie și Sfîntul Efrem, în *Viața Cuviosului Avramie*, anume că diavolul, voind să-l amăgească pe Cuvios, pe cînd acesta cînta în miezul nopții, i-a luminat chilia și l-a făcut să audă un glas zicînd: „Fericit ești Avramie, căci nimeni nu este asemenea ție, fiindcă ai săvîrșit toate poruncile Mele!” Iar Avramie a răspuns: „Întunericimea ta fie cu tine întru pieire, plinule de mîncîună și de amăgire, că eu sînt om păcătos!”

Diavolul s-a arătat și lui Simion Stîlpnicul, plin de lumină, într-un car cu cai roși – precum povestește ucenicul lui Antonie. Și diavolul i-a zis: „Domnul m-a trimis pe mine, Îngerul Său, ca să te răpesc, precum l-a răpit pe Ilie. Deci intră în car ca să mergem la cer, fiindcă toți Îngerii și Sfînții vor să te vadă!” Și, voind să se suie, Sfîntul și-a făcut semnul crucii, și diavolul s-a făcut nevăzut îndată.

Iar Avva Arsenie, auzindu-l de la diavolul zicîndu-i: „Eu sînt Hristos!”, i-a răspuns: „Eu nu vreau să-L văd pe Hristos în lumea aceasta, ci în cea viitoare!”

Și Cuviosul Ioan (care mai-nainte i-a spus împăratului Teodosie despre biruința ce urma să o facă asupra varvarilor) a văzut un car și cai strălucind cu totul și a auzit glas zicîndu-i:

mincinoși au numai chip de Apostoli, dar nu lucrarea acelor. Iar din aceasta învățăm că a face faptele bune numai pentru arătare, iar nu întru adevăr, este cea mai potrivită însușire a diavolului.

15 Nu este deci lucru mare dacă și slujitorii lui iau chip de slujitori ai dreptății, al căror sfârșit va fi după faptele lor.

Nu este – zice – lucru mare și de mirare dacă slujitorii diavolului se închiuie și se arată ca „slujitori ai dreptății”, adică ai evangheliei, ce are dreptatea. Sau îi numește „slujitori ai dreptății” fiindcă apostolii mincinoși se îmbracă pe dinafară și dobîndesc de la cei mulți părerea că sînt oameni drepți. Însă nu vor scăpa [nedovediți] pînă în sfârșit, căci „sfârșitul lor va fi după faptele lor”, adică: precum faptele lor sînt viclene și rele, așa și sfârșitul lor va fi cumplit și rău. Încît, din faptele lor unite cu sfârșitul lor, vom ajunge să-i cunoaștem, căci nu se vor putea ascunde de ochiul cel neadormit al lui Dumnezeu și au să fie pedepsiți de Acela, precum zice Fotie.¹³⁰

„Omule, toate le-ai făcut bine, cunoaște-Mă acum pe Mine, Împăratul, și slujește Mie! Iar Ioan a zis: „Domnului Dumnezeului meu mă închin și doar Aceluia slujesc!”

Și marelui Pahomie i s-a arătat diavolul în chip de „Hristos” și a zis: „Pahomie, Eu sînt Hristos și am venit către tine, prietenul Meu.” Iar Pahomie i-a răspuns: „Hristos este pacea, iar tu m-ai umplut cu totul de tulburare!” și și-a făcut cruce, iar diavolul s-a făcut nevăzut.

Diavolul l-a amăgit încă și pe un monah Valent și de multe ori i s-a arătat ca un Înger. Iar apoi, luînd chipul lui Hristos și avînd cu sine pe mulți diavoli strălucînd, blestematul i-a zis: „Iată, a venit Hristos către tine!” Și astfel, ticălosul Valent a slujit diavolului. Venind însă vremea de a se împărtași Părinții, pe cînd se împărtașeau toți, Valent a zis: „Nu voi să mă împărtașesc, căci eu L-am văzut pe Hristos!”, și atunci frații l-au legat ca pe un nebun ieșit din mințe – precum povestește Paladie (la Coresi).

la aminte că marele Macarie Egipteanul – întrebat fiind cum poate înțelege și osebi cineva lucrurile, de vreme ce diavolul se preface în Înger de lumină și cele ale rătăcirii se fac asemenea cu cele ale darului? – răspunde că cele ale darului au bucurie, pace și dragoste; iar cele ale rătăcirii sînt tulburătoare și nu au dragoste și bucurie către Dumnezeu. Căci întru dar se află ipostasul adevărului” (întrebarea a 3-a la *Cuvîntul al 8-lea*). [...] Iar Sfințul Pavel cel din muntele Latro, întrebat fiind de ucenicul său ce osebite are lumina diavolului de lumina darului, a răspuns că „lumina puterii celci potrivnice este în chip de foc fumegător, asemenea cu focul cel simțit, și cînd se vede de către un suflet smerit și curățit, acela se află către dînsa fără gust și o urăște. Iar buna lumină a Celui bun este pricinuitoare de bucurie; ea sfințește și umple sufletul de lumină și de bucurie, făcîndu-l blînd și iubitor de oameni” (capitolul 63 al Sfințului Calist). (n. aut.)

¹³⁰ Iar marele Vasilie, îlcuindu-l pe Isaia, zice că diavolul se preface în Înger de lumină și pentru toți cei ce socotesc drept fericire bogăția, slava, îndulcirile trupesti, frumusețea trupurilor și lucrurile pămîntești. De aceea – după Teologul Grigorie – și Proorocul David numea „luminare” desfătarea și benchetuirea, care cu adevărat erau noapte și întuneric, zicînd: „Și noaptea este luminare întru desfătarea mea” (*Psalmul 138:11*). (n. aut.)

16 Iarăși zic: Să nu mă socotească cineva că sînt fără minte! Iar de nu, măcar ca pe un fără-de-minte primiți-mă, ca să mă laud și eu puțin.

Zice: Deși m-am îndreptățit mai înainte către voi pentru că mă voi lăuda, nu sînt mulțumit numai cu cele zise, ci vi le mai spun o dată, ca să nu socotească cineva dintre voi că sînt nebun și fără de minte. Căci a se lăuda cineva la întîmplare, fără a fi silit să o facă, este cu adevărat semn de nebunie și de nesocotință.¹³¹ Eu însă nu fac aceasta, nu mă laud ca un nebun fără de minte, fără a avea pricină și nevoie, ci fiind silit. De aceea trebuie a fi socotit ca înțelept: dar, dacă mă veți socoti totuși nebun (cu toate că de nevoie mă laud), nu mă lepăd nici de aceasta. Deci răbdați-mă ca pe un nebun, ca să mă laud și eu, asemenea apostolilor mincinoși, însă pentru a mă lăuda numai „puțin”.

17 Ceea ce grăiesc, nu grăiesc după Domnul, ci ca întru neînțelepție, în această stare a laudei.

Zice: Ceea ce spun, adică graiurile laudei, nu este după voia Domnului, fiindcă par a fi de mîndrie.¹³² Scopul și sfîrșitul lor este însă prea-unit cu voia Domnului. Și nu a zis: „întru nebunie” ci: „ca întru neînțelepție”, căci – zice – lauda mea se potrivește cu nebunia și cu necunoștința, însă nu este cu adevărat nebună. Și, ca să nu socotești tu – o, cititorule! – că grăiește cu neînțelepție, iar nu după voia Domnului, în tot cuprinsul scrisorii, Pavel a adăugat: „în starea laudei”, adică în pricina laudei, zicînd: Grăiesc așa doar în privința laudei, ca și cum aș fi nebun, cu toate că nu sînt.

18 Fiindcă mulți se laudă după trup, mă voi lăuda și eu.

Zice: Mulți se laudă după trup, adică din lucrurile din afară ale lumii, din neamul bun, de la tăierea împrejur, pentru că strămoșii lor sînt Evrei. Căci aceasta e ceea ce a zis Pavel mai sus, că nu grăiește după Domnul lăudîndu-se cu asemenea privilegiu al trupului, căci ce folos este sufletului a fi cineva din strămoși Evrei? Negreșit, nici unul! Deci zice: Nu le socotesc drept faptă bună, dar, fiindcă acei apostoli mincinoși se laudă întru ele, sînt silit aici a mă asemăna cu ei, lăudîndu-mă și eu.

¹³¹ Vezi despre aceasta subînsemnarea zicerii „ca – precum este scris – cel ce se laudă întru Domnul să se laude” (1 Corinteni 1:31). (n. aul.)

¹³² Despre aceasta zice și Teodorit: „Este lege stăpînească, învățînd ca, «atunci cînd veți face cele ce vi s-au poruncit vouă, să ziceți: Slugi netrebnice sîntem, că ce am fost datori a face am făcut” (Luca 17:10). De aceea zice dumnezeiescul Pavel: «Ceea ce grăiesc, nu grăiesc după Domnul», în loc de: Acestea le zic în afara legii Lui.” (n. aul.)

19 Pentru că voi, înțelepți fiind, îngăduiți bucuros pe cei neînțelepți.

Voi – zice – mă siliți a mă lăuda și a zice acestea! Căci – dacă nu ați fi îngăduit laudele acelor apostoli mincinoși, deși vedeți că vă vătămați și vă păgubiți din pricina lor – eu nu aș fi voit niciodată a mă lăuda.

Iar „neînțelepți” și necunoscători îi numește pe cei ce se laudă cu privilegiile trupești, adică ale trupului și ale neamului. Căci, dacă este în rușine de nebunie și de necunoștință a se lăuda cineva chiar întru cele duhovnicești, cu cât mai mult e a se lăuda întru cele ce nu sînt duhovnicești? Iar cuvîntul că sînt „înțelepți” pare a fi blînd și lăudător, dar e mai mult defăimător și muștrător, zicîndu-le: Voi păcătuțiți întru cunoștință, ca unii ce sînteți înțelepți! Căci, dacă ați fi nebuni și fără de minte, ați fi vrednici de iertare.

20 Căci răbdați dacă vă robește cineva,

Vezi, cititorule, cum Pavel zice că cei din Corint aveau rînduială de robi, fiind robiți cu covîrșirea apostolilor mincinoși?

de vă mînîncă cineva, de vă ia ce e al vostru,

Vezi, iubitele, cum, prin aceste cuvinte, Apostolul dovedește că apostolii mincinoși luau bani cu covîrșire? Căci zicerea „vă mînîncă” arată multa lor răpire. Încît cu adevărat și potrivit a zis mai sus despre dînșii: „întru ceea ce se laudă ei”; căci aceia doar se lăudau că nu iau, fățarnicindu-se, dar cu adevărat luau.

de se sumește cineva,

Adică: Dacă cineva se sumește asupra voastră și vă stăpînește în chip tiranic, voi răbdați! Căci domnii și stăpînitorii voștri, apostolii mincinoși, vă sînt îngreuietori și însărcinători.

de vă bate cineva peste obraz – spre necinste o zic.

Ai văzut covîrșirea necinstei și a ocării apostolilor mincinoși față de Corinteni? Căci se foloseau de ei ca de niște robi cumpărați. Pavel zice însă aceasta nu doar că apostolii mincinoși îi băteau peste obraz pe Corinteni, ci pentru că ei nu pătineau mai puține rele de la aceia decît robii ce sînt bătuiți peste obraz. Și zice: „Spre necinstea” și ocara voastră, Corintenilor, spun aceasta, căci ce altceva este mai necinstit decît ceea ce fac apostolii mincinoși, care vă iau banii, apoi și slobozenia și cinstea, folosindu-se de voi ca de niște robi?!

21 Ca și cum noi am fi slăbit.

Zice: De ce voi, Corinteni, îi răbdați pe apostolii mincinoși care vă fac unele ca acestea? Oare pentru că noi, adevărații Apostolii ai lui Hristos, am slăbit și nu am putea să ne folosim de o astfel de stăpânire tiranică asupra voastră? Ba! – fiindcă și noi putem cu adevărat a ne purta față de voi cu ocară și în chip stăpînesc, dar nu voim să facem aceasta, chiar dacă voi socotiți că nu putem – precum zice Teodorit. Deci Pavel pune toată pricina mîndriei apostolilor mincinoși în seama supunerii Corintenilor, care se așezau în rînduială de robi. Și zice: Voi, fiindcă vă supuneți apostolilor mincinoși precum niște robi, vă faceți pricinuitori lor spre a vă necinsti, iar mie spre a vă scrie muștrările acestea.

Dar în orice ar îndrăzni cineva – întru neînțelepție zic – îndrănesc și eu!

Vezi că aici Pavel numește lauda „îndrăznire” și nesocotință, și zice încă o dată: Eu vin să mă laud fiind silit de nevoie! – cu toate că mai înainte a spus atîtea cuvinte îndreptătoare și preventivoare despre lauda sa. Apostolul face aceasta ca să ne învețe a nu ne lăuda fără a fi nevoie. Deci zice: În orice lucru îndrăznește cineva a se lăuda, întru acela îndrănesc și eu! – adică: Cîte îndreptări au acei apostoli mincinoși, acelea nu lipsesc nici de la noi! Și mai departe spune care sînt acestea:

22 Sînt ei Evrei? Sînt și eu! Sînt ei Israiliteni? Israilitean sînt și eu! Sînt ei sămînța lui Avraam? Sînt și eu!

Fiindcă nu toți Evreii erau și Israiliteni – căci și Moavitenii și Amanitenii, fiii lui Lot, erau Evrei, dar nu erau Israiliteni, adică din neamul lui Iacov, care mai pe urmă s-a numit „Israil” – Pavel, arătîndu-și evghenia [„nobilețea”, n. m.] sîngelui și a neamului său, zice: Dacă apostolii mincinoși se laudă că sînt Israiliteni, din sămînța lui Avraam – adică din Isaac, cel născut din făgăduială – atunci și eu mă pot lăuda întru acestea!

23 Sînt ei slujitori ai lui Hristos? Ca un neînțelept grăiesc: Eu mai mult ca ei!

Unii zic că nu se cuvinea ca Apostolul să facă cuvîntul după asemănare, ci că ar fi trebuit să tăgăduiască cu totul că apostolii mincinoși erau slujitori ai lui Hristos. Noi însă, mai sus, spuneam că Pavel i-a arătat pe aceia că nu sînt

slujitori ai lui Hristos, fiindcă i-a numit „apostoli mincinoși”; iar acum, începînd a se asemăna cu dișii, aduce dovada prin fapte și dă cititorului să înțeleagă că el este cu adevărat slujitor al lui Hristos, iar aceia nu sînt. Deci zice: Deși apostolii mincinoși s-ar numi „slujitori ai lui Hristos”, eu sînt mai mult decît dișii! Și dumnezeiescul Pavel numește iarăși neînțelepție și nebunie lauda aceasta, pentru noianul smeritei sale cugetări.¹³³

Întru osteneți mai mult, întru bătăi cu asupră, în închisori peste măsură,

Aici, Pavel numără însușirile care îi arată pe adevărații Apostoli ai lui Hristos. Și, lăsînd deoparte semnele și minunile, începe de la ispitele și necazurile pe care le sufereau, zicînd: Eu, adevăratul Apostol al lui Hristos, sufăr mai multe osteneți, umblînd din loc în loc, învăînd noaptea și ziua și lucrînd cu mîinile mele. Pe lîngă acestea, sufăr răni și bătăi, și nu puține, ci „peste măsură”. Iar răul cel mult mai mare – zice – e că mă aruncă și în temnițe.

Iar cuvintele „peste măsură” și „mai mult” se zic și prin asemănare cu apostolii mincinoși, dar arată și multa covîrșire și întindere a ostenețelor, a bătăilor și a întemnițării fericitului Pavel. Însă unii zic că acestea se zic doar cu al doilea înțeles, iar nu prin asemănarea cu apostolii mincinoși,

în morți de multe ori.

Zice: Nu numai că „în toate zilele mor” – precum zicea în epistola întîi către Corinteni (capitolul 15:31) – dar mă bag și în primejdii cu adevărat aducătoare de moarte.

24 De la Iudei, de cinci ori am primit patruzeci de lovituri de bici fără una.

Pentru ce „fără una”? Așa spunea *Legea*. Căci cel ce ar fi luat mai mult de patruzeci de lovituri ar fi fost ne-cinstit,¹³⁴ și de aceea Moisi a rînduit ca celui ce a greșit să i se dea patruzeci de lovituri fără una, adică treizeci și nouă, socotînd că cel ce bate, pornindu-se de mînie, [s-ar fi putut întîmpla să greșeas-

¹³³ Iar Teodorit zice că întru darurile firești ale apostolilor mincinoși, adică evghenia de a fi din sămînța lui Avraam. Pavel a zis că e asemenea cu dișii: iar întru isprăvile de voie, adică întru slujirea lui Hristos, zice că e mai presus de aceia. (n. aut.)

¹³⁴ Căci *A Doua Lege* rînduiește așa: „Dacă celui vinovat i se va cuveni bătaie, să pînă la patruzeci de lovituri, iar nu mai mult, ca nu cumva fratele tău, din pricina multelor lovituri, să se rușineze înaintea ochilor tăi” (*Deuteronomul* 25:2,3). (n. aut.)

că] și să dea vreo lovitură mai mult. Astfel, cel bătut nu era ne-cinstit, fiindcă nu i se dădeau mai multe lovituri decât spunea *Legea*. Deci Pavel a fost bătut de Iudei de cinci ori, primind o sută nouăzeci și cinci de lovituri.

25 De trei ori am fost bătut cu toiege; o dată am fost împroșcat cu pietre;

În *Faptele Apostolilor*, Sfințitul Luca nu arată toate cele pătimate de fericitul Pavel¹³⁵, fiindcă nu a scris *Faptele* spre laudă, încât să spună tot și să nu lase nimic deoparte, ci ca să le arate pe cele mai multe și mai de nevoie.

*de trei ori s-a sfărîmat corabia cu mine,
o noapte și o zi am fost întru adînc.*

26 În călătorii de multe ori.

Cineva ar putea zice: O, fericite Pavele! – dacă te-ai învăluit de furtună și s-a stricat corabia cu tine în noian, ce are a face cu acestea evanghelia? Apostolul răspunde, zicînd: Din pricina evangheliei s-a stricat corabia cu mine, eu fiind trimis în călătorii îndelungate pe pămînt și pe mare. Și zice că a petrecut înotînd în mare „o noapte și o zi”, pînă ce a ieșit la uscat. Iar unii zic că Pavel numește aici „adînc” un puț uscat în care s-a ascuns după ce a scăpat de primejdia ce i s-a întîmplat în Listra.¹³⁶

în primejdii de riuri,

¹³⁵ Așa zice Sfințitul Teofilact, dar Sfințitul Luca pomenește în *Fapte* că Pavel a fost bătut cu toiege și împroșcat cu pietre. Întîia oară zice că a fost bătut cu toiege la Filipeni: „Și s-a sculat și mulțimea împotriva lor (asupra lui Pavel și asupra lui Sila). Și judecătorii, rupîndu-le hainele, au poruncit să-i bată cu toiege. Și, după ce le-au dat multe lovituri, i-au aruncat în temniță” (*Faptele Apostolilor* 16:22, 23). Iar a doua oară atunci cînd căpitanul peste o mie a zis celui peste o sută să-l cerce cu bătăi, căruia Pavel i-a zis: „Oare vă este îngăduit să bateți un cetățean roman și nejudecat?” (*Faptele Apostolilor* 22:25). Se vede însă că Pavel a fost bătut cu toiege de trei ori, adică și de către cei de alt neam și de Elini, cu lovituri nenumărate, afară de cele primite de la Iudei. Și Pavel a fost împroșcat cu pietre în Listra și în Dervi, cetăți ale Licaoniei, după cum zice Sfințitul Luca: „Iar din Antiohia și din Iconia au venit Iudei care au atras mulțimile de partea lor și, bătînd pe Pavel cu pietre, l-au tîrît afară din cetate, socotînd că a murit” (*Faptele Apostolilor* 14:19). (n. aut.)

¹³⁶ Ioan Damaschinul a tălcut acestea alegoric, zicînd că firea omenească s-a răsturnat cu corabia de trei ori: o dată în Rai, prin călcarea poruncii dumnezeiești; a doua oară la potop și a treia oară după ce a primit *Legea*. Și zice că firea omenească „a fost întru adînc o noapte și o zi”. „noapte” însemnînd viețuirea dinaintea venirii lui Hristos întru întunecata rătăcire, iar „zi” petrecerea cea luminată cu Hristos a botezului. Iar Teodorit tălcuiește acest „o noapte și o zi am fost întru adînc” așa: Strîcîndu-se corabia, am petrecut toată noaptea și ziua purtat de valuri încoace și încolo. (n. aut.)

Fericitul Pavel s-a primejduit nu numai în mare, ci și în riuri, pe care era silit a le trece cu mici luntrișoare ori cu altceva.

*în primejdii de la tâlhari, în primejdii de la neamul meu,
în primejdii de la păgîni; în primejdii în cetăți,
în primejdii în pustie, în primejdii pe mare,*

Diavolul îi da război pururea-pomenitului Pavel în toate părțile și în tot locul pe unde umbla și petrecea – cînd cu o mijlocire, cînd cu alta – iar apoi Hristos îl arăta iarăși biruitor asupra tuturor ispitelor și îl încununa. Căci și tâlharii s-au sculat asupra lui și îl prindeau pe drumuri, și cei de alte seminții, și de la Elini cerca multe primejdii, la fel și de la cei de o seminție cu el, de la Iudei, care îl vrăjmășiau mai mult decît ceilalți, sălbătîcindu-se asupra lui ca niște fiare, pentru că, Evreu fiind, crezuse în Hristos și propovăduia numele Lui. Dar oare de trei ori fericitul Apostol al Domnului era fără primejdie cînd se afla în vreo cetate? Nu! Sau rămînea fără primejdie cînd se afla în vreun loc pustiu? Nici acolo nu-și afla odihnă cel vrednic de ceruri! Iar dacă fugea de pe pămînt, îl lua în primire primejdiile mării.

în primejdii între apostolii mincinoși;

Aceasta este o ispită mult mai supărătoare, a se primejdi și a se goni cineva de către cei ce se arată că ar fi frați curați și adevărați, dar sînt frați mincinoși, vrăjmași și fățarnici. Pentru răutatea aceasta se plînge și Proorocul David, jeluindu-se: „De m-ar fi ocărit vrăjmașul, aș fi răbdat. Iar tu, omule cel întocmai la suflet, dregătorul meu și cunoscutul meu...” (*Psalmul 54:14*). Și iarăși: „Omul păcii spre care am nădăjduit a mărit asupra mea viclesug” (*Psalmul 40:9*).

27 întru osteneală și trudă, în privegheri de multe ori,

Nu-i erau destul lui Pavel ispitele pe care le suferea de la cei din afară, de silă, ci vrednicul de fericire se dosădea (necăjea) cu asprime din a lui voință, cu osteneală, cu trudă și cu privegheri.¹³⁷

¹³⁷ Căci – după Teodorit – aflîndu-se în temniță cu niștile legate cu prea-grele lanțuri de fier și picioarele prinse în butuc, de trei ori fericitul Apostol al Domnului nu dobîndea somn dulce și odihnitor, ci ochii lui prea-sfinți și prea-văzători de Dumnezeu privegheau cea mai mare parte a nopții întru cinstirea lui Dumnezeu. Mărturisește acestea și întîmplarea din Filipi pe care o povestesc sfințitele *Fapte* apostolești: „Iar la miezul nopții, Pavel și Sila, rugîndu-se, laudau pe Dumnezeu în cîntări, iar cei ce erau în temniță îi ascultau” (capitolul 16:25). (n. aut.)

*în foame și în sete, în postiri de multe ori, în frig și în golătate,
28 fără de cele din afară:*

Și, cu toate că pătimea atâtea și atâtea rele, fericitul Pavel nu avea nici măcar hrana cea de nevoie care să-i mîngîie foamea, nici hainele cele de nevoie pentru a-și acoperi trupul ce se ticăloșea. Ci învățătorul lumii se nevoia și se lupta cu toată lumea flămînd și gol. Și el nu înșiră toate cele mîhnitoare pe care le cerca sufletul lui de diamant, ci pe cele mai multe le lasă, căci aceasta însemnează zicerea „fără de cele din afară”, adică osebit de celelalte rele ce le suferea, pe care le lasă afară de cuvînt și nu le povestește.¹³⁸ Și, chiar acestea puține zise, nu le-a zis după fel și cu amănuntul, ci doar numărul care era mai lesne de înțeles al relexor pătimate: „de cinci ori”, „de trei ori”, „o dată”; iar relexor al căror număr era anevoie de cuprins le-a lăsat fără hotărîre și fără număr, zicînd numai „de multe ori”, „mai mult” și „cu covîrșire”.

Vezi însă, cititorule, cum Pavel vorbește de cite rele cerca, dar nu spune și cite neamuri a întors la credința lui Hristos. Întîi, pentru nemărginita sa smerită-cugetare, iar în al doilea rînd ca să ne învețe și pe noi că cel ce se nevoiește a-i folosi prin cuvînt și prin învățătură pe frații săi, chiar dacă nu s-ar folosi nici unul dintr-înșii, are să-și ia de la Dumnezeu întreaga plată a nevoinței și a osteneții sale.¹³⁹

năvălire asupra mea în fiecare zi,

Adică Osebit de toate celelalte greutăți pe care le sufar, cea mai rea este această pornire și ridicare îndrăcită de firă asupra mea a gloatelor și noroadelor, în toate zilele, cu socotință și învoire obștească.

¹³⁸ Teodorit spune că zicerea „fără de cele din afară” e în loc de: Puține din cele multe am fost silit a povesti. Și zice că a fi în foame și în sete era pătîmire nevrută a lui Pavel, iar a posti de multe ori era faptă bună a Apostolului, fiind de bună voie.

¹³⁹ Însă marele Vasile nu se dumirește de ce zice Solomon că „Domnul nu va pedepsi cu foamete sufletele dreptilor” (*Pilde* 10:7), iar Pavel pătîmea de foame și de sete? Și, dezlegînd nedumerirea, zice că „Solomon nu vorbește de foametea cea trupească, fiindcă altminteri ar fi zis: «trupurile dreptilor», ci despre foametea sufletească, zicînd că «nu va pedepsi cu foamete sufletele dreptilor». [...]” (îlucuire la zicerea „postul și privegherea voastră le urăște sufletul Meu, *Isaia* 1:17). (n. aut.)

¹³⁹ Pentru aceasta zice și dumnezeiescul Hrisostom aceste cuvinte cu adevărat apostolești și iubitoare de frați: „Iarăși voi zice, iarăși voi grăi! Căci, deși nu vor auzi toți, jumătate vor auzi, deși jumătate nu vor asculta, o a treia parte; deși nici a treia, a patra; deși nici a patra, măcar a zecea; deși nici zece, măcar cinci, deși nici cinci, măcar unul; deși nici unul, cu plata întregă o voi lua!” (*Cuvînt la Eutropie*).

la aminte că zicerea „în foame și în sete” nu se află scrisă în îlucuirea Sfințitului Teofilact. (n. aut.)

purtarea de grijă a tuturor bisericilor.

Aceasta este capul, coroana și vârful tuturor ostnelilor lui Pavel al meu, a avea purtare de grijă de toate sfintele Biserici ale lui Dumnezeu! Căci – dacă un iconom ce poartă de grijă a iconomisi o singură casă nu poate răsufla de griji, cu toate că are și slugi și alți iconomi ai casei – ce urmează să înțelegem că pătimea sufletul fericitului Pavel, care, împreună cu atâtea și atâtea ispite și primejdii pe care le pătimea, purta grija întregii lumi, pentru sufletele tuturor oamenilor?! După Hrisostom, chiar dacă dumnezeiescul Pavel nu ar fi pățimit nici o altă greutate din afară, războiul acesta din lăuntru pe care îl suferea, valurile cugetărilor și îngrijirilor care veneau unul peste altul, era de ajuns pentru a-i rupe sfântul lui suflet și a-i sfârșima inima și gândul în nenumărate bucăți.¹⁴⁰

29 Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios?

Pentru a nu spune cineva că el purta de grijă fără a cerca vreun lucru de scîrbă, Pavel zice aici și relele isprăvi pe care le pătimea din această purtare de grijă. Cine – zice – este neputincios și eu să nu fiu neputincios împreună cu dînsul? Și vezi, iubitul, că nu a zis: Și eu mă împărtășesc de mîhnirea bolnavului – ci: Mă aflu cu sufletul și cu inima ca cum aș fi eu însumi bolnav. Căci, prin „neputință”, vei înțelege aici nu numai boala trupului, ci mai ales pe cea a sufletului. Iar aceasta: „cine este neputincios” (adică „cine se îmbolnăvește”), a zis-o ca să arăte că oricine ar fi fost cel ce se îmbolnăvea – fie mare, în dregătorie și bogat; fie, dimpotrivă, mic, sărac și prost – fericitul Pavel se îmbolnăvea împreună cu toți, fără osebire.

Cine se smintește, și eu să nu mă aprind?

Vezi aici – o, cititorule! – cum sfântul Apostol a arătat covîrșirea durerii pe care o suferea în sufletul său: „Mă aprind” – zice – adică mă ard și mă tolesc de durere și mîhnire cînd se smintește vreun Creștin.¹⁴¹ Căci, pentru celelalte

¹⁴⁰ De aceea și înțeleptul Teodorit a filcuit zicerea aceasta așa: „Chiar dacă cei ce ne gonesc ar înceta cînda, această purtare de grijă pentru Biserici mă topește, căci port întru mine toată îngrijirea lumii” (n. aut.)

¹⁴¹ Despre aceasta scria și Teologul Grigorie în cuvîntul său dezvinovățitor: „Să auzim ce zice însuși Pavel despre Pavel. Las de a zice ostnelile, privegherile, temerile, relele pămîni în foame și în sete, în frig, întru golătate, pe vrăjmășuitorii cei din afară, pe împotrivoritorii cei din lăuntru, las goanele, tennuțele, legăturile, pirișii, județurile, bătăile cu toiege, inconjurarea; primejdiile de pe pămînt și cele de pe mare: afundarea, stricarea corabiei; primejdiile de la tîlhari, primejdiile de la neamul său, primejdiile întru apostolii mincinoși; viața din lucrul mîinilor sale, propovăduirea evangheliei fără plată. Că era priverște și îngerilor, și oamenilor.

rele și ispite ce pătinea, dumnezeiescul Pavel se bucura, fiindcă le pătinea pentru stăpînul său Hristos; iar pentru smintelile și ispitele ce le pătineau frații lui, Creștinii, mai ales cînd aceia erau săraci și aruncați, fericitul său suflet se rănea și se mîhnea din inimă. Proorocul David ne dă să înțelegem că zicerea „mă aprind” este în loc de: „mă smintesc”. Căci – precum a zis mai sus: „Cine este neputincios, iar eu să nu fiu neputincios?” – așa zice și aici Apostolul: Dacă cineva se smintește, și eu arăt că mă smintesc și mă silesc să vindec patima aceluia ca și cum ar fi sminteală a mea. Unde ne dă David să înțelegem aceasta? În *Psalmul 9:22*, unde zice: „Cînd se mîndrește necinstitorul de Dumnezeu, se aprinde săracul!”, adică se smintește, văzînd și socotînd că păcătoșii, necinstitorii de Dumnezeu și nevrednicii sînt bogați, și dregători și se mindresc.

30 Dacă trebuie să mă laud, mă voi lăuda cu neputințele mele!

Aici, cerescul călător Pavel numește „neputință” goanele și celelalte împrejurări și ispite ce i se întîmplau. Căci, cînd cineva este flămînd, bătut și izgonit, și se strică corabia cu dînsul și pătinește toate celelalte rele, atunci se arată și omeneasca neputință. Pavel nu pomenește aici de minuni niciodată, pentru că acelea erau în chip vădit dar și putere a lui Dumnezeu, iar greutățile acestea, pe lîngă ajutorul și puterea lui Dumnezeu, arată încă și mărimea de suflet a celui ce le rabdă.

31 Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce este binecuvîntat în veci, știe că nu mint!

În cele zise înainte, fericitul Pavel nu-l aduce niciodată ca martor pe Dumnezeu spre adevierirea și încredințarea cuvintelor sale, ci numai aici. Poate că face aceasta pentru că ceea ce va să spună că a pătimit era mai veche și mai neștiută Corintenilor, în vreme ce restul pătimirilor de care a vorbit mai înainte – adică îngrijirea Bisericilor, ridicarea noroadelor asupra-i și celelalte – erau cunoscute și arătate celor din Corint.

32 În Damasc, dregătorul regelui Areta păzea cetatea Damascului, ca să mă prindă,

sînd între Dumnezeu și oameni, pentru aceștia nevoindu-se, iar lui Dumnezeu aducîndu-i apropiat norod ales. Afară de acestea, cine ar fi vrednic a povești tulburarea lui cea de toate zilele, purtarea lui de grijă pentru fiecare, îngrijirea lui pentru toate bisericile, împreună-pătîmirea și iubirea de frați către toți? De se poticnea cineva, Pavel se îmbolnăvea; unul se smintește, și Pavel ardea.” Ia aminte că din aceste cuvinte ale Teologului a adunat Sfinții Andrei acele două tropare ale litiei la praznicul Sfinților Apostoli Petru și Pavel. (n. aut.)

Vezi – o, cititorule! – cât de mare era vrăjmășia pe care o cerca prea-viteazul Pavel, de vreme ce, pentru el singur, stăpînitorul cetății păzea din toate părțile cetatea Damascului cu cete de ostași. Și, cu adevărat, mai marele neamului și stăpînitorul Damascului nu s-ar fi pornit cu atîta turbare și silă, dacă rîvna pentru Hristos a lui Pavel nu ar fi aprins toate ținuturile acelea și nu ar fi întors multă mulțime de norod la credința lui Hristos.

Iar împăratul Areta îi era socru lui Irod al patrulea, cel ce îl omorîse pe Înainte Mergătorul.

33 și pe fereastră, într-o coșniță, m-am slobozit peste zid și am scăpat din mîinile lui.

Pavel a zburat și a scăpat din mîinile stăpînitorului Damascului, păzind legea Stăpînului Hristos și însăși pilda Lui. Căci Domnul nu numai că a poruncit ucenicilor Săi, zicînd: „Cînd vă vor goni din cetatea aceasta, fugiți în cealaltă!” (*Matei* 10:23), dar, cînd a auzit că Irod l-a închis în temniță pe Ioan, S-a dus în părțile Galileei: „Auzind – zice – Iisus că Ioan a fost închis, S-a dus în Galileea” (*Matei* 4:12). La fel a fugit și Pavel din mîinile stăpînitorului Damascului, bine făcînd, fiindcă nu se cuvine a ne arunca de sine în ispite.¹⁴² Căci, cînd nu putem să fugim de ispitele și relele ce avem să le pătîmim, atunci numai Dumnezeu poate să ne scape de ele și doar de la El se cuvine să cerem și să așteptăm izbăvirea. Iar cînd ispita este măsurată, atunci se cuvine ca și noi să aflăm meșteșuguri și mijloace ca să scăpăm, dar și atunci să punem totul doar în seama lui Dumnezeu. Așa a făcut și Pavel, căci a aflat meșteșug de a scăpa, pogorîndu-se cu coșnița peste zidul Damascului și astfel scăpînd de primejdii.¹⁴³ Căci el, măcar că dorea a fi cu Hristos în cele cerești,

¹⁴² Și Teologul Grigorie zice: „Lege este a nu veni către nevoiță de voie, pentru cruțarea prigonitorilor și a celor mai neputincioși, dar nici să ne ferim de nevoiță. Căci cel dintîi este lucru de obrăznicie, iar al doilea este de nebrăbăție” (*Cuvînt la moartea marelui Vasilie*). Vezi și *Canonul 13* al Sfințului Mucenic Petru al Alexandriei, care vorbește despre aceasta pe larg. Iar în *Canonul 10*, el zice mai cu osebite despre Apostolul Pavel așa: „Căci și acela care a suferit multe goane – fericitul Apostol Pavel, zic – a arătat și multe nevoițe de lupte, cunoscînd că mai bine este a se topi și a fi împreună cu Hristos. Dar el a adăugat: «Mai de nevoie este pentru voi a rămîne în trup» (*Filipeni* 1), căci – pîndînd nu folosul său, ci pe al multora, ca să se mîntuiască – socotea mai de nevoie decît odihna sa a rămîne lingă frați și a purta grijă de ei.” Și dumnezeiescul Hrisostom zice: „Știînd acestea, trebuie să păzim măsurile și să nu ne dăm spre moarte de sine-ne, chiar dacă am avea nenumărate greutăți; dar nici să ne lepădăm și să ne lenevim atunci cînd sîntem trași pentru cele ce se socotesc ale lui Dumnezeu, ci, cutuzînd, să ne sprintenim (adică să ne gătăm spre mărturisire), prețind mai mult viața viitoare decît pe aceasta” (*Cuvîntul 85 la Evanghelia lui Ioan*). (n. aut.)

¹⁴³ Despre aceasta, marele Macarie zice că Apostolilor nu li se îngăduia să facă atîtea minuni cite voiau, ci numai cite erau de folos. „cite erau cerute de iconomia lui Dumnezeu. Ast-

dorea încă și mîntuirea oamenilor, și de aceea se păzea pe sine, ca să propovăduiască neamurilor și să întoarcă multe suflete la Hristos. Pe lîngă acestea, el a scăpat fiindcă nu venise încă vremea să mărturisească și să moară pentru Hristos, împlinirea aceasta petrecîndu-se la începutul întoarcerii sale către Hristos, precum mărturisesc *Faptele Apostolilor*, zicînd așa: „Apoi (după întoarcerea sa) propovăduia în sinagogi pe Iisus, că Acesta este Fiul lui Dumnezeu. Și se mirau toți care îl auzeau și ziceau: Nu este oare acesta cel care prigonea în Ierusalim pe cei ce cheamă acest nume și a venit aici pentru aceea ca să-i ducă pe ei legați la arhieriei? Și Saul se întărea mai mult și tulbura pe Iudeii care locuiau în Damasc, dovedind că Acesta este Hristos. Și, după ce au trecut destule zile, Iudeii s-au sfătuit să-l omoare. Și s-a făcut cunoscut lui Saul viclesugul lor. Și ei păzeau porțile și ziua, și noaptea, ca să-lucidă. Și, luîndu-l ucenicii lui noaptea, l-au coborît peste zid, lăsîndu-l jos într-o coșniță (*Fapte* 9:20-25).

fel. pe cînd Pavel – om care avea pe Mîngîietorul, adică pe Duhul Sfînt – era pîndit de mai marele neamului, dacă darul ce era împreună cu el ar fi voit, ar fi făcut ca zidul să se rupă. Dar Apostolul s-a slobozit prin coșniță. Unde era așadar dumnezeiasca putere care era împreună cu dînsul? Acestea se făceau după iconomie: ei [Apostolii] făceau semne și minuni la unele lucruri, iar la altele erau neputincioși, spre a se desluși credința necredincioșilor și a celor credincioși și a se ispiti și a se arăta slăbăvirea de sine [„voința liberă”, n. m.]” (cuvîntul 26:6). (n. aut.)

CAPITOLUL XII

1 *Însă a mă lăuda nu-mi este de folos, ci voi veni întru vedeniile și descoperirile Domnului.*

Fiindcă se mută la alt fel de laudă – la cel descoperitor, care nu are atîta plată – și pentru că acesta îl făcea pe el slăvit și strălucit înaintea multora care nu cercetau cu deamănuntul, fericitul Pavel zice: Nu-mi este de folos a mă lăuda mai mult întru ispitele și relele pe care le pățimesc pentru Hristos, căci acestea sînt cu adevărat laudele cele mari. Și nu-mi este de folos – zice – a mă lăuda întru acestea întîi pentru ca să nu cad în mîndrie, iar apoi pentru că sînt silit a spune și alte laude, cele ale descoperirilor, deși nici acestea nu-mi sînt de folos, tot din pricina mîndriei. Dar, chiar dacă nu vei spune altora descoperirile acestea – o, fericite Pavele! – nu le știi singur? Și, știindu-le, nu te mîndrești? Așa este – zice – însă nu ne mîndrim atît de mult atunci cînd doar noi singuri ne știm faptele bune și darurile, cît ne mîndrim cînd le spunem și le arătăm la alții. Însă Pavel zice că lauda descoperirilor îl aduce la mîndrie nu pentru că avea să se mîndrească, ci ca să ne învețe să nu arătăm altora darurile primite de la Dumnezeu, ci să le păzim ascunse și tănuite în sine-ne. Lui Pavel nu-i era de folos a se lăuda întru descoperirile sale și din altă pricină: pentru ca să nu socotească cineva că el s-a făcut mai presus de ceea ce se vedea, adică mai presus de om, precum zice mai jos.

Apostolii mincinoși, chiar fără a avea vreun dar și descoperire dumnezeiască, se făleau că le au; iar Pavel, cu toate că avea a spune atîtea și atîtea descoperiri ale Domnului de care se învrednicise, pomenește și arată aici doar una singură, și încă fiind silit, fără a voi. Să știi însă – o, cititorule! – că descoperirea se osebește de vedenie, fiind ceva mai mult decît aceasta: fiindcă vedenia arată numai unele taine, iar descoperirea arată și lucruri mai adînci decît cele ce se văd.¹⁴⁴

2 *Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani –*

¹⁴⁴ Astfel, în *Apocalips* (adică întru „descoperire”), vedem că Teologul Ioan nu știa ce sînt acele multe mîni, și ele trebuiau să îi fie descoperite de către Înger, căci zice: „Și Îngerul mi-a zis: De ce te miri? Eu îți voi spune taina femeii și a fiarei care o poartă și care are cele șapte capete și cele zece coame” (capitolul 17:7).

Și Sfîntul Macarie zice că una este vedenia și lumina, și alta descoperirea. „Este simțire și este vedenie și luminare. Cel ce are lumina este mai mare decît cel ce are simțirea, căci mintea lui s-a luminat [. . .]. Însă alta este *apocalipsa* (adică descoperirea), căci într-însa se descoperă sufletului lucruri și taine mari ale lui Dumnezeu” (*Cuvîntul al 7-lea, răspunsul 5*). (Despre *Apocalips* vezi la tălcuirea zicerii „de vă voi grăi întru descoperire”, *1 Cormten* 14:6). (n. aut.)

Fericitul Pavel nu arată aici toate descoperirile pe care le-a văzut – precum am zis – (fiindcă cuvîntul s-ar fi făcut însărcinător și greu, fiind multe), dar nici nu le trece sub tăcere pe toate, ci arată doar una, ca să dovedească astfel că e silit să facă aceasta. Și Pavel a adăugat a zice: „în Hristos”, ca să nu spună apostolii mincinoși că fusese răpit de demoni, precum Simon. Și nu fără cuvînt și fără pricină zice că văzuse descoperirea aceasta cu „paisprezece ani mai înainte”, ca să înveți tu, cititorule, că: 1) cel ce a tăcut și a ascuns vedenia atîta vreme negreșit nu ar fi voit să o arate nici acum, dacă nu ar fi fost silit de nevoie; și 2) că, de vreme ce se învrednicise de asemenea descoperiri cu paisprezece ani mai înainte, cît de mare era Pavel și cîte daruri avea acum, după ce suferise pentru Hristos atîtea și atîtea primejdii? Și nu vorbește la persoana întii, adică „eu am văzut”, ci la a treia: „știi un om”, ca și cum ar fi fost vorba de altul ce ar fi văzut descoperirea aceea. Apostolul face așa întii pentru smerita-cugetare – cum și Evanghelistul Ioan a vorbit despre sine la persoana a treia: „Deci a ieșit celălalt ucenic, care era cunoscut arhierului” (Ioan 18:16); și iarăși „și cel ce a văzut a mărturisit, și adevărată este mărturia lui” (Ioan 19:35) – apoi, pentru că mulți – și din afară [din afara Bisericii, n. m.], și din lăuntru – obișnuiesc a-și povesti isprăvile la persoana a treia, ca și cum le-ar fi făcut alții.

*fie în trup, nu știi; fie în afară de trup, nu știi, Dumnezeu știe –
a fost răpit pînă la al treilea cer.*

Vezi smerita-cugetare a cerescului călător Pavel, care mărturisește că nu știe dacă era cu trup sau fără trup cînd a fost răpit!¹⁴⁵

¹⁴⁵ Nu numai pentru smerita-cugetare mărturisește Pavel aici că nu știa dacă era cu trup sau afară de trup cînd a fost răpit la cer, ci și pentru că într-adevăr nu știa. Și, chiar dacă ar fi voit să spună, nu știa ce să spună. Așa scrie într-una din surpările asupra lui Achîndin acel Teolog și străvăzător, dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului, care prin cercare, pătîmind și ispitindu-se, știa taina dragostei către Dumnezeu cea mai presus de cunoștință și mai presus de fire, precum zice el însuși: „Dumnezeiasca răpire către cei vrednici de taina aceasta se face așa: în vremea cînd au să se răpească, aceștia se învrednicesc mai întii de o dumnezeiască și negrăită strălucire, care se socotește de ei că vine de sus. Această negrăită strălucire le răpește îndată mîntea din toate cele simțite și gîndite și, ridicîndu-i pe aceia mai presus de ei înșiși, îi face cu totul ai ei. Astfel, cel ce pătîmește această fericită schimbare și luminare mai presus de înțelegere, fiind ieșit din toate și din sine, nu știe dacă întru acea vreme este cu trup sau fără de trup. Căci pătîmind atunci de către cea mai mare (adică de dumnezeiasca strălucire), și mai bună și mai presus de fire, mîntea nu poate săvîrși cele ale firii sale, adică nu poate înțelege ceva din cele ce sînt și nici chiar pe sine-și, aflîndu-se sub acea negrăită ținare dumnezeiască. Fiindcă, dacă ar înțelege ceva din cele ce sînt sau starea sa, nu ar mai fi întru Dumnezeu, nu ar mai fi răpită către acea una ascunsă mai presus de minte. Iar după ce se lasă de către luminarea aceea negrăită și se întoarce întru sine, atunci [cel răpit] cunoaște că întru

Iar prin „al treilea cer”, poți să înțelegi: 1) în multe locuri, *Sfinta Scriptură* numește „cer” aerul: „Și veți stăpîni peste păsările cerului” – adică ale aerului sau ale văzduhului (*Facerea* 1:18), și: „păsările cerului” (*Psalmul* 8:8) și: „dea ție Domnul din roua cerului” (*Facerea* 27:28); 2) „cer” numește tîria, căci zice Moisi: „Dumnezeu a numit tîria «cer»” (*Facerea* 1:8); și 3) „cer” numește cerul cel întins care s-a făcut la începutul lumii împreună cu pămîntul și

acea vreme era afară de sine, că pătimea ceva străin, mai presus de firea sa, și că într-adevăr nu știa dacă era în trup sau afară de trup.” Ia aminte că acestea le-am scris doar după înțelegerea cuvintelor sfîntului de care îmi aduceam aminte, iar nu cuvînt cu cuvînt, căci nu avcam de față cartea dumnezeiescului pîrînte. Și bagă de seamă că mîntea, rîpîndu-se de dumnezeiescul dar, deși se face mai presus de firea sa, totuși nu se tulbură și nu pătîmește vreo schimbare spre rău, așa cum pîlesc proorcii mincinoși și vrăjitorii, care se înșală de către demoni: ci, rămîind curată și netulburată, se schimbă în bine, aflîndu-se mai presus de fire, întru uimire și în mirare. Și vezi subînsemnările zicerii „ștîți că atunci cînd erați păgîni” (*1 Corinteni* 12:2). [...] Și ia aminte că, după Sfîntul Grigorie Teologul și după toți pîrîntii cei trezviți, dacă cineva nu se învrednicește de luminarea cea în inimă (care se numește și *enipostatică*, pentru că rămîne în suflet după deprîndere și nu se face și desface din înțelegere), așadar, dacă nu se va lumina mai întîi inima, mîntea nu poate să se răpească spre Dumnezeu. Căci, povățuindu-se de luminarea aceea ce se înmulțește și se revarsă din inimă – precum zice Iosif Calotheti – mîntea se urcă spre descoperiri dumnezeiești ale puterii, ale înțelepciunii și ale bunătății lui Dumnezeu. Ea e rîpîtă către însușirile cele pururea vecuitoare și firești ale lui Dumnezeu, cele mai înainte de facerea zidirii, și vede împlinirile celor ce se vor face și privește încă alte negrăite taine cite ar voi să i le descopere Duhul Sfînt, măsurat după curăția ei. (Vezi și în *Filocalia*, la Calist Catafyghiotul, de la capitolul 52 pînă la 69.)

Tilcuind cuvintele marelui Macarie, a zis și Simeon Metafrastul: „Și lumina ce a strălucit pe cale împrejurul fericitului Pavel, prin care spune că s-a suit în al treilea cer și a auzit taine negrăite, nu a fost o luminare de înțelegeri și de cunoștințe, ci strălucirea în suflet a puterii Duhului celui bun, prin care toată cunoștința se descoperă și Dumnezeu cu adevărat Se cunoaște de sufletul cel vrednic și iubit Lui. Ochii cei trupești nu au putut privi covîrșirea acestei străluciri și au orbit” (capitolul 139). După Grigorie Sinaitul, „dumnezeiasca iubire ce este în inimă, care se numește «înspăimîntătoare», înspăimîntă și uimește doar puterile sufletului celui cuprins de iubire, nu îl scoate însă și din simțiri” (capitolele 58 și 59). „Iar rîpîrea scoate mîntea cea purtată de Dumnezeu din însăși simțirea și doar rîsuflarea rămîne în om” (capitolul 59:118). Astfel, cel rîpît își lasă atunci trupul rîsuflînd și viu, dar nesimțit. Pentru aceasta a zis dumnezeiescul Nil că rugăciunea celor desăvîrșiți e o rîpire a minții și întreagă ieșire din simțiri. Pentru aceasta zice și marele Atanasie (în *Cuvîntul al 4-lea împotriva arienilor*): „Știu că Pavel a fost rîpît, dar cum a fost rîpît nu știu.” Și dumnezeiescul Maxim spune că chipul după care face aceasta Dumnezeu rămîne tularor nespus. Și ia aminte că taina aceasta a rîpirii s-a dat la foarte puțini Sfînți Pîrînți și abia din neam în neam, cu darul lui Hristos, precum zice Sfîntul Isaac Sirul (în *Cuvîntul* 32, foaia 200). De aceea și Sfîntul Grigorie al Tesalonicului, în viața lui Petru Athonitul, a zis că aceasta este „cu anevoie de grăt și de dobîndit”. Cînd însă se învrednicește cineva de rîpirea aceasta? Sfîntul Isaac răspunde că în vremea rugăciunii (cuvîntul 32, foaia 206). De aceea a zis și dumnezeiescul Grigorie: „Rugăciunea este curăția minții, care se curină doar de lumina Sfîntei Treimi cu înspăimîntare.” Și Sfîntul Nil zice: „Așezare a rugăciunii este deprînderea nepătîmașă cu iubire prea-nemărginită, rîpînd mîntea iubitoare de înțelepciune la înălțime gîndită” (*Despre rugăciune*, capitolul 53). (n. aut.)

cu celelalte stihii: „Întru început – zice – Dumnezeu a făcut cerul și pământul” (Facerea 1:1).¹⁴⁶

3 Și-I știu pe un astfel de om – fie în trup, fie în afară de trup,
nu știu, Dumnezeu știe –

4 că a fost răpit în Rai și a auzit cuvinte de nespus,
pe care nu se cuvine omului să le grăiască.

Aici, Pavel zice că, din al treilea cer, a fost răpit în Rai. Dar de ce a fost răpit în cer, unde este Hristos? Pentru ca să nu fie mai înjosit decât ceilalți Apostoli, care petrecuseră împreună cu Hristos. Dar a fost răpit și în Rai, fiindcă numele acestui loc era foarte lăudat. De aceea și Domnul i-a făgăduit tilharului să i-l dea. Și Pavel a auzit cuvinte negrăite, pe care nu este îngăduit a le grăi cei ce cugetă lucruri omenești și trupești și nu au cugetare duhovnicească. Iar din aceasta este arătat că așa-zisa „Apocalipsă a lui Pavel” este mincinoasă, pentru că Pavel spune aici că cele ce a auzit erau de negrăit și de nepovestit, iar acea zisă Apocalipsă povestește acelea.¹⁴⁷

Deci, după slovă, unul este cerul și altul Raiul; iar după alegorie și anagogic poate este același sau poate nu este același, ci altul, de vreme ce mulți Părinți vorbesc anagogic despre aceasta. Noi însă vom spune aici puține, pe cele mai lesne de înțeles. Deci, după Sfântul Maxim, „cerul” este mai întâi sfârșitul și îngrădirea filosofiei morale și lucrătoare, cu care cineva îndreptează morala și împlinește faptele cele bune. Al doilea „cer” este fireasca vedere a fapturilor cu care cineva își îngrădește gândul, pe cât se poate, și cunoștința și pricinile firii celor ce sînt, ale celor simțite și ale celor gândite. Iar al treilea „cer”

¹⁴⁶ Ia aminte că, după Coresi, unul este cerul după întregul lui, iar „cerurile” sînt părți ale acestuia. [...] (n. aut.)

¹⁴⁷ Iar Coresi zice că Pavel a auzit în vremea răpirii gândurile Îngerilor, și le-a înțeles și le-a predat dumnezeiescului Dionisie Areopagitul – precum zice Sfântul Grigorie Dialogul (cuvîntul 4 la *lezechil*). Iar alții spun că a auzit cuvintele despre înainte-hotărîre, și cele despre slobozenia evangheliei și laudele cele negrăite. Iar despre cele văzute de Pavel atunci, Augustin zice (epistola 112) că ar fi văzut ființa lui Dumnezeu, ceea ce e cu neputință întregii zidiri. Căci însuși Pavel a zis: „pe Care nimeni dintre oameni nu L-a văzut și nu poate a-L vedea” (epistola către Timotei). Încă și Dumnezeu a zis către Moisi: „Nimeni nu va vedea fața Mea și să fie viu!” Așadar, mai bine este să zicem că a văzut strălucirea și slava lui Dumnezeu, așa cum au văzut-o și ceilalți Apostoli în muntele Taborului. Căci ființa lui Dumnezeu este nemărginită și nu se poate mărgini, iar strălucirea lui Dumnezeu se mărginește de mîntea celui ce se împărtășește de ea.

Iar Teodorit spune că Pavel n-a zis că e cu neputință omului a auzi și a grăi acelea – căci, dacă nu ar fi fost cu puțință, cum le-ar fi auzit Apostolul? – ci că nu a cutezat a le rosti. Iar unii zic că graiurile ar fi lucruri. (n. aut.)

este teologia, cu care cineva ajunge, prin darul dumnezeiesc și prin răpirea minții, la măsura înțelegerii tainelor lui Dumnezeu, care sînt mai presus de cunoștință.¹⁴⁸ Deci Pavel s-a suit la vederea locurilor celor mai presus de lume ale Sfintei Treimi, răpit fiind cu adevărat la acelea de către negrăita putere a Sfîntului Duh și trecînd peste toate zidirile simțite și peste înșeși cetele Îngerilor. Și nici în trup nu era în vremea acelei răpiri, fiindcă atunci simțurile trupului său nu lucrau, dar nici nu era în afara trupului, fiindcă atunci ar fi încetat însăși înțelegerea și lucrarea minții și ale celorlalte puteri ale sufletului. Prin urmare, Pavel nu și-a cunoscut starea, căci în lucrurile dumnezeiești înțelegerea omenească rămîne nelucrătoare, mintea omului fiind atunci răpită de Dumnezeu, Care o poartă în cîte taine voiește. Și, de vreme ce și în locurile acelea mai presus de lume ale Sfintei Treimi sînt trepte și suișuri mai înalte și mai joase, Pavel, fiind răpit întîi întru al treilea cer, a fost răpit apoi în Rai.¹⁴⁹ Și s-a suit la privirile cele tainice și la descoperiri adînci ale Dumnezeirii celei mai presus de ființă, care sînt necunoscute de minte și negrăite de cuvînt și pe care nimeni nu poate să le primească și să le înțeleagă dacă nu va ieși afară din simplitatea și smerenia firii omenești, suindu-se la cea mai presus de fire cu negrăita putere a Sfîntului Duh.

5 Pentru unul ca acesta mă voi lăuda;

Vezi nemîndria lui Pavel și cugetarea cea smerită? Căci povestește descoperirea ca și cum ar fi văzut-o altcineva – precum am mai zis – zicînd: „Pentru unul ca acesta mă voi lăuda.” Și dacă altcineva a fost răpit și a văzut descoperirea aceasta, de ce te lauzi tu pentru el, o fericite Pavele? De unde este arătat că Apostolul zice acestea pentru sine și pentru ele se laudă.

iar pentru sine-mi nu mă voi lăuda,

¹⁴⁸ Iar Pomerie zice că Pavel a fost răpit la al treilea cer, adică la cel înfocat, unde se bănuiește a fi scaunul lui Dumnezeu. (n. aut.)

¹⁴⁹ Unii zic că Pavel a fost răpit în „Rai” fiindcă i s-au vestit cuvintele cele tainice și negrăite despre Rai, care nouă ne sînt ascunse pînă astăzi, anume: care este pomul vieții din mijlocul Raiului; ce a fost pomul cunoștinței; cine a fost Huruvimul cu sabia de văpaie care păzea ușa Edenului; ce au fost pomii din care Dumnezeu i-a rînduit lui Adam să mănînce și celelalte toate pe care, deși dumnezeieștii părinți au voit a le tilcui, totuși nu le-au arătat cu amănuntul. [...] Și poate că zicerea „nu se cuvîne omului să le grăiască” înseamnă că nu era îngăduit omului a le grăi pentru că nu le erau de folos celor ce le-ar fi auzit. Iar „Paradis” este zicere persienească și însemnează: „grădină plină de saduri de pomi de multe feluri”, după lexiconul lui Polideviu și după Xenofont. Iar în evreiește se numește Parc de la zicerea „para”, care însemnează „au rodit”, și de la „antar”, care însemnează mirt – după Coresie. [...] (n. aut.)

Adică: Nu voiesc a mă lăuda fără a fi nevoie, la întâmplare, pentru descoperirea aceasta. Sau vorbește așa ca să acopere, pe cât se poate, cuvîntul și să se ascundă pe sine-și.¹⁵⁰

decît numai întru neputințele mele.

Adică: Pentru sine-mi, nu am să mă laud decît cu necazurile, goanele și ispitele pe care le pătinesc.

*6 Căci, chiar dacă voi vrea să mă laud, nu voi fi fără minte,
căci voi spune adevărul;*

De ce a zis Pavel mai întîi că a se lăuda cineva este neînțelepție și necunoștință, iar acum zice că nu va fi fără de minte dacă se va lăuda? Răspundem că acum zice că nu va fi fără de minte nu în privința laudei, ci a adevărului, căci zice: Nu mă voi socoti nebun și fără cunoștință, fiindcă aceste laude sînt adevărate.

*dar mă feresc de aceasta, ca să nu mă socotească nimeni
mai presus decît ceea ce vede sau aude de la mine.*

Aceasta este pricina arătată și întreagă pentru care Pavel nu voia să se laude și să-și arate darurile primite de la Dumnezeu, și descoperirile și răpirile de care se învrednicise: pentru ca oamenii să nu-l facă pe el „dumnezeu”, socotindu-l că a ieșit din firea omenească. De aceea, totdeauna trecea sub tăcere laudele sale și, dacă era silit cîteodată a spune ceva înalt despre sine, acoperea și ascundea acel lucru, pentru ca cei ce-l vedeau și îl auzeau să nu aibă pentru dînsul vreun gînd de vrednicie cuvenită lui Dumnezeu. Căci – dacă cei din Licarnia l-au crezut pe Pavel zeu, socotind că este Hermes, și au vrut să-i jertfească un taur pentru minunea de a fi sculat un olog, precum se vede în *Faptele Apostolilor* (14:13) – oare ce nu ar fi făcut oamenii pentru el dacă le-ar fi arătat descoperirile de care se învrednicise? Dar nu a zis: Mă păzesc să spun ceva

¹⁵⁰ Însă poate că zice așa: Pentru acest dar, adică pentru această vedenie și descoperire dumnezeiască mă voi lăuda întru Domnul, iar nu pentru sine-mi. Mă laud – zice – că totul a fost al darului și al puterii lui Dumnezeu, al Celui ce îl învrednicește pe om de asemenea vedenii mai presus de fire, iar pentru sine-mi nu am nimic pentru care să mă laud, de vreme ce descoperirea și răpirea aceasta nu a fost nicidecum ispravă și faptă bună a mea! Căci cum ar putea omul cel firesc a se face de sine mai presus de fire, învrednicindu-se de asemenea taine, fără puterea Sfîntului Duh cea mai presus de fire? Așadar, pentru sine-mi nu am alta a mă lăuda decît numai cu ispitele pe care le încerc, la care se vede și ajutorul lui Dumnezeu, dar se vede și răbdarea mea. (n. aut.)

înalț despre mine, ca să nu mă laude cineva precum se cuvine lui Dumnezeu, ci: „ca să nu socotească cineva nicicum ceva mai mare decât vrednicia mea”.

**7 Și, ca să nu mă înalț pentru covârșirea descoperirilor,
mi s-a dat un îmbolditor trupului, un înger al satanei,
să mă bată peste obraz, ca să nu mă înalț.**

Unii au socotit că „îngerul satanei” și „îmbolditorul” era durerea de cap pe care ar fi pățimit-o Pavel din lucrarea diavolului.¹⁵¹ Dar să nu fie această înțelegere! Căci cum s-ar fi dat diavolului trupul lui Pavel, de vreme ce Pavel îi porunca a celuiia și îi punea hotar, ca atunci când i-a dat pe acel Corintean ce curvea cu mama sa vitregă, hotărându-i cât să-l pedepsească, și diavolul nu a cutezat a trece hotarele acelea? Care este așadar înțelegerea zicerii? În limba evreiască, „satana” înseamnă „potrivnic”.¹⁵² Deci toți potrivnicii propovăduirii lui Pavel erau „îngeri ai satanei” – precum Alexandru arămarul, Elima vrăjitorul, Imeneu, Filit și ceilalți care îl necăjeau și îi făceau rău – fiindcă aceștia săvârșeau lucrările satanei. Deci Pavel zice: Dumnezeu nu a lăsat propovăduirea să crească și să sporească înainte fără primejdii și ispite. De ce? Pentru ca eu să nu mă mândresc pentru multele descoperiri și răpiri dumnezeiești de care m-am învrednicit. Dar pentru ce nu a zis că i s-au dat lui „îngeri” ai satanei, adică mai mulți, ci „înger”, unul singur? Poate că în fiecare loc se afla câte unul care să fi stat împotriva propovăduirii lui Pavel, îndemnând norodul; sau (aceasta fiind și mai potrivită) poate că Pavel a numit „înger al satanei” însuși lucrul, adică starea satanei împotriva propovăduirii și năpădirea primejdiilor. Dar de cine s-a dat lui Pavel îngerul satanei și împotrivirea asupra propovăduirii? Au fost slobozite de Dumnezeu, precum singur o zice: căci graiul „mi s-a

¹⁵¹ Coresi zice că Ieronim și alții vor ca acel „îmbolditor al trupului” să fi fost neputința trupească a lui Pavel, adică durerea de cap. Iar Nichita [scoliaștul Sfântului Grigorie Teologul, n. m.] zice că ar fi fost podagra; alții, slăbiciunea stomacului. [...] Iar Marele Vasilie zice: „Am aflat și altă pricină a bolilor sfinților, precum la Apostolul Pavel, care se afla adeseori în boală pentru ca să nu creadă că trece peste hotarul frii omenești, avînd ceva mai mult” (*Hotărîrea* 55 din cele pe larg). Iar Fotie zice că „îngerul satanei” ar fi omul ce slujește potrivnicului diavol, iar „îmbolditor al trupului” ispitele și necazurile pe care i le pricinuiua lui Pavel oamenii cei poruți de diavol. (n. aut.)

¹⁵² Pentru aceasta zice *Sfînta Scriptură*: „Și a ridicat Domnul o satană împotriva lui Solomon, pe Hadad Idumeul, viță de rege din Edom” (*Cartea a treia a Împăraților* 11:14). Și iarăși: „Și a fost satană (adică împotrivor, vrăjmaș) lui Israel în toate zilele lui Solomon” (la fel, stih 25). Însuși Pavel deslușește în altă parte că toți cei ce stăteau împotriva propovăduirii lui erau îngeri ai satanei, adică împotrivorii: „Căci mi s-a deschis ușă mare spre lucru mult, dar sînt mulți potrivnici” (*1 Corinteni* 16:9). Așa îl cuiesc zicerea de mai sus, într-un glas, și dumnezeiescul Hrisostom, și Teodorit, și Icuemenie și Ambrozie. (n. aut.)

dat" să înțelegi că însemnează „a fost îngăduit”. Și – zice – nu i-a fost îngăduit să mă bată peste obraz și să mă rănească doar o dată, ci mereu. Iar unii¹⁵³ au înțeles că acest „ca să nu mă înalț” însemnează „ca să nu fiu slăvit de către oameni”. Dar Pavel nu zice aici aceasta, deși mai sus a zis-o, ci zice așa: „ca să nu mă slăvesc în deșert” – de vreme ce și el era om.

*8 Pentru aceasta de trei ori L-am rugat pe Domnul
ca să-l depărteze de la mine.*

9 Și mi-a zis: Destul îți este ție darul Meu,

Zice: „De trei ori” – adică „de multe ori” – L-am rugat pe Domnul să mă slobozească de împotrivirile propovăduirii mele, dar nu am fost ascultat. Însă și aceasta este însușire a smeritei-cugetări a lui Pavel, a mărturisi că nu suferea vrăjmășiile și necazurile ce i se întâmplau la propovăduire, și îl ruga pe Dumnezeu să-l slobozească de ele. Și zice: Deci mi-a spus Hristos: De ajuns îți este – o, Pavele! – că ți-am dat darul acesta atât de mare, a scula morți și a face feluri de minuni! Nu cere și să sporească și să crească propovăduirea ta fără primejdii și fără ispite, căci aceasta îți este de prisos și fără folos, iar ceea ce era de ajuns spre a te întări, ai luat!

căci puterea Mea într-o neputință se desăvârșește.¹⁵⁴

¹⁵³ Acesta este Fotie, care zice că această înțelegere e mai bună, fiindcă sufletul lui Pavel nu avea trebuință de zăbală, adică de necazuri și de ispite, pentru ca să nu se mîndrească. (n. aut.)

¹⁵⁴ Tilcuind aceasta, Coresi zice: „Darul se desăvârșește într-o ispite și într-o răbdări. Fiindcă atunci se arată bărbăția și întreaga-înțelepciune într-o ostașul lui Hristos, precum s-a arătat într-o Iosif și în Susana, și mai ales smerenia.” Căci, după Teologul Grigorie: „Slăbind, sufletul este aproape de Dumnezeu; și la trebuință se întoarce către acel ce poate a da și a de-făima pe cel întâmplător îmbelșugat de dar” (*Cuvînt către cetățenii Nazianzului*). Și iarăși zice: „Întreg-înțelepți sînt bărbății care, fiind pedepsiți cu întâmplările și curățîndu-se ca aurul în foc, zic: Bine îmi este că m-ai smerit, ca să învăț dreptățile Tale! – pentru că smerenia naște cunoștința dreptăților. Și Petru pătimea, chemînd mîntuire, cînd era să se afunde, ca mai mult să se apropie de Dumnezeu prin durere și să-L dobîndească pe Făcătorul prin necaz” (la fel). [...] De aceea a zis cineva că puterea noastră este cunoștința neputinței și a smereniei noastre [...] Și Sfîntul Maxim a zis că și cel neputincios trebuie să arate mărime de suflet prin neputința sa cu mulțumirea către Dumnezeu. Și de ar fi „fier”, adică păcătos, leapădă zgura prin focul bolii; iar de ar fi „aur”, rămîne curat și strălucit prin răbdare, bărbăție, smerenie și nădejde. Tot așa și Pavel, de aceea nu s-a arătat mai înjosit decît întîii Apostolii, fiindcă nu s-a socotit a fi ceva, din pricina multelor neputințe ce pătimea. Pentru aceasta, și Sfîntul Dionisie Areopagitul (în capitolul 8 din *Despre numirile dumnezeiești*) teologhisește despre puterea lui Dumnezeu acestea: „Deci zicem că Dumnezeu este putere ca Cel ce are mai înainte și mai presus de orice în Sine însuși toată puterea, și ca Cel ce e pricinitorul a toată puterea și le

Ci poate te doare și te întristezi – o, Pavele! – (îi zice Domnul), ca nu cumva împotrivirea și ispitele ce ți se întâmplă la propovăduire să fie socotite că se nasc din neputința Mea, adică cum că Eu nu am putere de a-i ridica din mijloc pe aceștia; dacă – zic – pentru aceasta te întristezi, îndrăznește, fiindcă puterea Mea se arată mai mare atunci când tu, Apostolul Meu, ce ești gonit și cuprins de ispite, îi biruiești pe prigonitori și pe cei ce te ispitesc. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel spune că s-a îngăduit să pătimească ispite și necazuri pentru ca să nu se mîndrească, iar Dumnezeu zice că alta este pricina, anume ca să se arate că dumnezeiasca Sa putere se arată desăvîrșit atunci când Apostolii Săi se află întru neputință, adică în goane și în primejdii.

Deci, foarte bucuros mă voi lăuda mai ales întru neputințele mele, ca să locuiască în mine puterea lui Hristos.

Zice: De vreme ce am auzit aceasta, anume că puterea lui Hristos se desăvîrșește întru neputință, atunci și eu mai mult mă voi lăuda întru neputințele mele. Căci, cu cît neputințele mele sînt mai multe, cu atît mai mult îmi pricinuiesc puterea lui Hristos. Pentru aceasta, să nu socotiți, fraților, că mai sus am vorbit mîhnindu-mă despre îmbolditori și despre oamenii împotrivitori propovăduirii mele, ci mai ales am vorbit bucurîndu-mă, căci cu mijlocirea lor trag la sine-mi mai mare puterea lui Hristos.

10 De aceea bine-voiesc întru neputință, în ocări, în nevoi, în prigoniri, în strîmtoări pentru Hristos.

Doream – zice – ca un om și ca unul ce sînt neputincios cu firea, să scap de aceste greutăți și de ispite și să sporesc cu slobozenie întru creșterea propovăduirii mele. Însă, de vreme ce L-am auzit pe Hristos zicîndu-mi cuvintele de mai sus, de atunci încoace mă laud și „bine-voiesc”, adică mă veselesc și îmi place a fi întru neputință.¹⁵⁵ Apoi, ca să nu socotească cineva că vorbește

face pe toată prin puterea neclintită și nemărginită și ca Cel ce e puterea existenței însăși. sau pricina a toată puterea și a fiecăreia în parte. Și că e nesfîrșit de puternic nu numai prin faptul că pricinuieste toată puterea, ci și prin acela că e mai presus de toată puterea, și e puterea prin Sine, și prin aceea că e mai presus în putere și faptului de-a pricinui la nesfîrșit alte nesfîrșite puteri existente; și de-a nu putea puterile nesfîrșite și la nesfîrșit pricinuite de El să slăbească lucrarea puterii Lui făcătoare de putere. Și că prin puterea Lui negrăită, necunoscută și neînțeleasă întrece toate. Iar prin bogăția ei întărește și slăbiciunea celui puternic, și susține și stăpînește cele din urmă ecouri ale ei, cum vedem și în cele puternice prin simțire, că lumile cele mai presus strălucitoare ajung pînă la privințele cele tîmpe și glasurile cele mari ajung și la urechile celui ce nu poate primi cu înlesnire ecourile.” (n. aut.)

¹⁵⁵ Pentru aceasta zice și Teodorit: „Nu a zis: «sufăr», ci: «bine-voiesc», adică: Mă bucur și mă veselesc, primesc cu veselie cele ce cad asupra-mi.” (n. aut.)

de neputințe ale trupului – adică friguri, sau dureri de cap sau alte boli – tilcuiește ce sînt neputințele acestea, arătînd că sînt ocările, nevoile vieții, goanele și celelalte strîmtorări și necazuri. Prin aceasta însă, Pavel îi rușinează totodată pe apostolii mincinoși care, ca niște potrivnici dumnezei antihriști, se laudau întru slavă, întru bunele norociri și în odihne; și îi mîngîie pe Creștini, pe ucenicii săi, și îi face să nu se rușineze că dascălul lor pătîmește, ci mai ales să se bucure și să se laude cu pătîmirile învățătorului lor, fiindcă Dumnezeu voiește acestea și ele se întîmplă pentru dragostea lui Hristos.

Căci, cînd sînt slab, atunci sînt puternic.

Zice: Ce te miri, Creștine, fratele meu, dacă puterea lui Dumnezeu se arată și se desăvîrșește întru neputința noastră și întru ispite? Eu însumi, Pavel, sînt puternic atunci cînd pătînesc asemenea slăbiciuni și ispite, pentru că atunci primesc mai mult dar și putere de la Dumnezeu. Așa s-a întîmplat în eparhia Filipenilor, căci, cînd a fost bătut și închis în temniță, Pavel a dezlegat legăturile celor închiși și l-a catehizat și l-a botezat pe păzitorul temniței (*Faptele Apostolilor* 16:31). Și, stricîndu-se corabia cu el, Pavel i-a înspăimîntat pe varvarii din Malta atunci cînd i s-a agățat de mînă o vipefă (*Faptele Apostolilor* 28:7). Sau, cînd s-a înfățișat legat înaintea împăratului Agripa și a ighemonului Fist, i-a biruit pe aceia și pe cei ce îl pîrau, încît l-a făcut și pe împărat să zică cuvîntul acela: „Cu puțin de nu mă îndupleci să mă fac și eu Creștin!” (*Faptele Apostolilor* 26:28). Și – în scurt a zice – cînd se afla neputincios și slab, anume cînd era în primejdii și în necinste, atunci era puternic, slăvit și strălucit Pavel.¹⁵⁶

11 M-am făcut ca unul fără minte lăudîndu-mă. Voi m-ați silit!

Aici, Apostolul se dezvinovățește iarăși pentru lauda sa. Și, mai sus, zicea: „primiți-mă ca pe un fără de minte” și: „grăiesc ca întru neînțelepție”, iar acum îl ridică din mijloc pe „ca” și se numește curat „fără de minte”. Căci – de vreme ce a ticluit ceea ce a voit, adică a se lăuda – acum defaimă meteahna laudei, învățîndu-ne cu amănuntul a nu ne lăuda niciodată fără a fi nevoie, cu toate că și cînd a avut nevoie a se lăuda s-a numit pe sine „nebun” și „fără de minte”. Și zice: Voi m-ați silit să mă laud, pentru că eu m-am lăudat cu acestea purtînd grijă de mîntuirea voastră. Căci, de vreme ce-i vedeam pe apostolii mincinoși că vă amăgesc și vă strică lăudîndu-se în chip mincinos, fiindcă voi

¹⁵⁶ Vezi și subînsemnarea zicerii „deși omul nostru cel din afară se strică” (*2 Corinteni* 4:16). (n. aut.)

luați aminte și căscați gurile la dîșii, atunci și eu am judecat a mă lăuda cu adevărul către voi, pentru a voastră mîntuire.¹⁵⁷

Căci se cuvenea ca voi să vorbiți de bine despre mine,

Mai mult voi – zice – trebuia să numărați isprăvile mele și să le lăudați, nu eu. Dar, fiindcă voi nu ați făcut aceasta, și luați aminte și căscați gurile la apostolii mincinoși, atunci m-am lăudat singur, ca să nu fiți amăgiți de dîșii.

*pentru că nu sînt cu nimic mai lipsit decît cei mai mari dintre Apostoli,
deși nu sînt nimic.*

Mai sus, Pavel a zis cu înđoială: „Socotesc a nu fi lipsit cu nimic față de Apostolii cei mai de frunte” (2 Corinteni 11:5), iar acum zice hotărîtor: „nu sînt cu nimic mai lipsit” adică: Nu am rămas mai în urmă și nu m-am arătat mai înjosit decît căpeteniile Apostolilor, decît Petru – zic – Ioan și Iacov. Dar, chiar zicînd acestea, fericitul Pavel nu a uitat sfîntul său obicei al adîncii smerenii și îndată a adăugat: „deși nu sînt nimic”. Și vezi – o, cititorule! – pricepera și înțelepciunea marelui Pavel: căci nu se mai aseamănă pe sine cu apostolii mincinoși, ci, neînvrednicindu-i pe aceștia de nici un cuvînt, adeverează că este asemenea cu cei dinți dintre Apostoli, prin aceasta arătînd că-i stăpînește și-i covîrșește cu adevărat pe apostolii mincinoși. Iar pe lîngă acestea, arată că cei din Corint le ocărau pe căpeteniile Apostolilor, de vreme ce și pe Pavel cel asemenea cu aceia îl aveau mai înjosit decît pe apostolii mincinoși.

12 Semnele mele de Apostol s-au arătat la voi

Eu – zice – nu sînt nimic, iar voi – o, Corintenilor! – nu căutați aceasta, ci socotiți că nici un semn din acelea ce-i arată pe adevărații Apostoli nu a rămas a nu-l avea și eu. Căci voi înșivă sînteți martori că am făcut și am arătat vouă toate semnele adevăraților Apostoli.

întu toată răbdarea,

Înfiul semn și însușire al adevăratului Apostol este răbdarea de a suferi vijește toate greutățile ce i se întîmplau. Vezi însă – o, cititorule! – smerita-cugetare a marelui Pavel, căci, pomenind de răbdare, el a dat de înțeles primejdiile, goanele și războaiele – și ale Creștinilor din lăuntru, și ale necredincioșilor

¹⁵⁷ Vezi și subînsemnarea zicerii „căci, precum este scris: «Cel ce se lăudă, întu Domnul să se laude»” (1 Corinteni 1:31). (n. aut.)

din afară – pe care le cercase. Și ceea ce era ispravă și faptă bună a sa, adică răbdarea întru toate ispitele, a arătat cu o singură zicere; iar semnele și minunile – care nu erau isprăvi ale sale, ci ale darului lui Dumnezeu – le-a arătat cu mai multe ziceri și numiri, căci ascultă ce zice:

prin semne, minuni și puteri.

Ce osebire are semnul de minune am spus în tâlcuirea epistolei către Romani (capitolul 15:19), și vezi acolo. Însă, ca să nu socotești că Apostolul a făcut semne și minuni ca să facă bine doar celor bine-supuși, el a adăugat și aceasta: „prin puteri”. Căci „puterile” însemnează minunile pe care Apostolul le-a făcut spre a-i pedepsi pe cei neînduplecați, de pildă atunci când l-a orbit pe Elima vrăjitorul și altele. Și vezi cum, cu puține cuvinte, Pavel a arătat atîția morți, leproși, orbi, îndrăciți și atîția alții cărora li s-a făcut bine prin minunile săvîrșite de el, de asemenea, și atîția care s-au înțeleptit prin puterea sa pedepsitoare.

13 Căci cu ce sînteți voi mai lipsiți decît celelalte Biserici,

Pentru a nu zice cineva: Cu adevărat, mare ești – o, Pavele! – însă nu ai făcut atîta cît ceilalți Apostoli în celelalte biserici ale Creștinilor, pentru aceasta așadar, Apostolul răspunde aici și zice: „Cu ce sînteți voi mai lipsiți?” – adică: Ce aveți mai puțin voi, Corintenii, decît celelalte biserici? Oare ați primit mai puține daruri decît ceilalți Creștin? Nu, cu adevărat, ci întocmai ca și ceilalți!

decît numai că eu nu v-am îngreuiat?

Dăruiți-mi mie această nedreptate.

Cu inima grea, Apostolul îi înfruntă aici pe Corinteni, zicînd: O, Corintenilor! – deși mă prihăniți fiindcă nu v-am îngreuiat, luînd ceva cheltuială de la voi pentru trebuințele mele, ci v-am propovăduit evanghelia lui Hristos fără nici o plată, vă cer iertare pentru aceasta. Iertați-mi această greșeală și nedreptate ce v-am făcut. Cuvîntul acesta cuprinde însă și o laudă a Corintenilor, fiindcă ei socoteau că sînt nedreptățiți pentru că Pavel nu primise să ia nimic de la dînșii.

*14 Iată, a treia oară sînt gata să vin la voi și nu vă voi îngreuna,
căci nu caut cele ale voastre, ci pe voi.*

Pentru a nu părea că le spune atît de des Corintenilor că nu a luat nimic de la dînșii socotind să ia de acum înainte, Pavel le zice: Nu pentru că nu iau ni-

mic de la voi nu vin la voi, căci am venit de două ori¹⁵⁸, iar acum sînt iarăși gata să vin, însă nu ca să vă îngreuez luînd ceva de la voi. Și nu am să iau, nu pentru că v-ați mîhni, ci pentru că pe voi vă cer, nu banii sau lucrurile voastre. Eu caut sufletele și mîntuirea voastră, nu banii voștri.

*Căci nu fiii sînt datori a învistiери pentru născătorii lor,
ci născătorii pentru fii.*

Corinteni urmas a zice: Și cum? Nu este drept – o, fericite Pavele! – a ne avea și pe noi, și banii noștri totodată? Ba este drept, și de aceea, nevrînd a lua banii noștri, tu arăți că nu ne iubești! De aceea, Pavel aduce un silogism firesc și le zice că născătorii sînt datori a da fiilor, iar nu fiii născătorilor. Iar prin „născătorii” îi înțelege pe învățători, adică pe sine; iar prin „fii”, pe ucenici, adică pe dînșii. Și cu pilda aceasta arată că el își împlinește datoria și face lucru neapărat cînd nu ia de la dînșii.¹⁵⁹

*15 Deci eu foarte bucuros voi cheltui și mă voi cheltui
pentru sufletele voastre,*

Eu – zice – nu numai că nu voi lua nimic de la voi, ci încă vă voi da! – căci aceasta însemnează zicerea „voi cheltui”. Dar ce zic, că voi cheltui bani pentru voi? Ci eu însumi – zice – „mă voi cheltui”, adică, dacă va cere trebuința a-mi cheltui chiar trupul, nu mă voi mîhni, ci foarte bucuros îl voi da morții pentru mîntuirea sufletelor voastre.

deși, iubindu-vă mai mult, eu sînt iubit mai puțin.

Pavel zice și acest cuvînt cu muștrare, dar și cu dragoste. Căci ce zice? Chiar dacă fac toate acestea, adică nu iau bani și îmi cheltuiesc trupul pentru voi, tot eu vă iubesc mai mult, și voi mă iubiți mai puțin, iar nu așa cum cere datoria dragostei. Vezi însă, iubitele, cîte trepte are fapta bună a marelui Pavel: 1) se cuvenea ca Pavel să ia de la Corinteni, dar nu a luat; 2) nu lua, cu toate că era lipsit și avea trebuință; 3) nu a luat nici în vremea cînd era de față și le propovăduia, și nici cînd era și propovăduia în altă parte; 4) nu numai că nu lua, ci încă le și da; 5) și nu da oricum, ci cu mărînimie, pentru că le da din

¹⁵⁸ Precum a făgăduit întru înția epistolă, la capitolul 16, că are să meargă în Corint. și-a împlinit făgăduiala și a mers a doua oară. Și am zis „a doua oară”, pentru că Pavel a mers în Corint prima dată cînd a propovăduit evanghelia Corintenilor și i-a întors la credință. (n. aut.)

¹⁵⁹ Însă și fiii sînt datori să învistierească pentru născătorii lor, adică sînt datori a odihni bătrîneța lor și a-i lărași cînd vor avea trebuință. (n. aut.)

lipsă; 6) le dădea nu numai bani, ci și pe sine însuși; 7) se dădea pe sine celor ce nu îl iubeau la fel; 8) chiar dacă ei nu îl iubeau la fel, el însă îi iubea cu co-vârșire. Despre aceasta, bine a zis purtătorul de Dumnezeu Maxim „că Creștinii lui Hristos îi iubesc pe toți cu curăție, însă nu sînt iubiți de toți, iar prietenii lumii nici nu-i iubesc pe toți; și cei ce sînt ai lui Hristos păzesc ține-rea dragostei necurmată pînă la sfîrșit, iar cei ai lumii pînă ce își greșesc unul altuia” (capitolul 58 al sutei a patra din cele pentru dragoste).

*16 Dar fie! Eu nu v-am îngreuiat, ci, meșteșugăreț fiind,
v-am prins cu amăgire.¹⁶⁰*

17 Nu cumva v-am jefuit prin cineva din cei pe care i-am trimis la voi?

Înțelegerea zicerii acesteia este așa: Fie – zice – eu nu v-am jefuit, nici nu am luat ceva de la voi, dar poate cineva ar bănuși că, neluînd nimic de la voi, cu aceasta am ticluit ca un prea-viclean ca în locul meu să ceară să ia de la voi frații pe care vi i-am trimis. Socotiți așadar și vedeți dacă ceea ce zic s-a făcut și dacă este adevărată, căci e vădit că eu nu am folosit o asemenea viclenie. Și Pavel numește iarăși „jefuire” a lua ceva de la Corinteni, muștrîndu-i și ruși-nîndu-i și arătînd că, dacă ar fi luat ceva de la dînșii, ei ar fi dat cu sila, ca și

¹⁶⁰ Însemnează că Marele Vasile – înțelegînd zicerea „v-am prins cu amăgire” simplu, în loc de: Neluînd nimic de la voi, prin aceasta v-am amăgit și v-am propovăduit evanghelia lui Hristos – deci, înțelegînd aceasta așa, zice că îndeobște vicleșugul, minciuna și obiceiul cel amăgitor sînt urite lui Dumnezeu și oamenilor cînd cineva ticluiește o vrăjmășie, minciună și amăgire nu pentru folosul său, sau pentru facerea de bine a altora, sau pentru vreo altă economie iubitoare de oameni, ci pentru vătămarea și paguba altora, precum diavolul a folosit asupra oamenilor acest fel de amăgiri și de minciună, precum Cain asupra fratelui său, Iesavel asupra lui Navet și Iudeii asupra Domnului. Însă și mulți drepti și sfinți au folosit amăgirea și minciuna sau – mai bine zis – au folosit o metodă prin care au ascuns adevărul cu dreptate și înțelepțește. Ei au făcut însă cele împotriva vrăjmașilor, a amăgirilor și a minciunilor, căci, prin metoda aceasta, s-au folosit și pe sine, și pe ceilalți. Așa a făcut Moisi, care i-a zis lui Faraon că are să scoată norodul în pustie ca să slujească lui Dumnezeu, nuăcar că scopul lui era de a-i slobozi pe Iudei din robia Egiptului; așa a făcut Samuil, care, pruncindu-i-se de Dumnezeu să-l ungă pe David, s-a făcut că se duce să ridice jertfă lui Dumnezeu, pentru ca să nu se primejduiască de Saul; la fel, și David a zis către preotul Avimeleh că fusese trimis de către Saul pentru o pricină de nevoie, ca, prin amăgirea aceasta, să se mintuiască pe sine; tot așa, cînd a mers la împăratul Anhus, s-a făcut că este nebun, ca să scape de cei de alt neam; așa a făcut Iail, care l-a adăpat cu lapte pe Sisara, l-a primit în cort și apoi l-a omorît; așijderea, Iuditha s-a dus în cortul lui Olofern și l-a omorît cu amăgire, ca să-i scape pe Israeliteni; la fel, și Apostolul Pavel, care cu amăgire i-a cîștigat pe Iudei, precum zice: „M-am făcut Iudeilor ca un Iudeu, ca să-i dobîndesc pe Iudei” (1 Corinteni 9:20). De aceea zice și aici: „meșteșugăreț fiind, v-am prins cu amăgire”, deși pentru astfel de amăgiri și minuni nu trebuie a-i numi pe sfinți mincinoși și amăgitori, ci „înțelepți spre bine și proști spre răutate” (la Anastasie Sinaitul, întrebarea 6). (n. aut.)

cum ar fi fost jefuiți și nedreptățiți. Căci jefuire se numește a lua cineva lucrul altuia fără a voi acela, ceea ce era o prea-mare muștrare a Corintenilor, de ar fi socotit că se jefuiesc hrănindu-l pe învățătorul lor.

18 L-am rugat pe Tit și am trimis, împreună cu el, pe fratele. Nu cumva Tit v-a jefuit ceva?

Pavel zice și acest cuvânt cu ocară. Zice: L-am rugat pe Tit să vină la voi – arătînd cu aceasta că, și de ar fi luat ceva de la dîșii Tit, cu dreptate ar fi luat, fiindcă a mers fiind rugat. Dar, cu toate că a mers rugat, a rămas curat și nu a luat nimic. Iar Pavel a trimis și pe alt frate împreună cu Tit, precum a zis la capitolul 8, stih 28, despre care unii zic că ar fi fost Luca, sau – mai adevărat – Varnava.

N-am umblat noi cu același duh?

Adică: Nu am petrecut la voi – și eu, și aceia – cu același dar duhovnicesc? Iar darul era strîmtorarea ce o sufereau – și el, și ceilalți! – avînd nevoie și trebuință, dar neluînd nimic. Și, cu toate că isprava aceasta a fost a lui și a celorlalți, Pavel pune totul în seama lui Dumnezeu, ca pe un dar al Lui.

N-am călcat noi pe aceleași urme?

Zice: Tit și frații aflați împreună cu dînsul nu au ieșit din drumul meu cîtuși de puțin, ci întru toate au arătat și au păzit aceeași amănunțime și petrecere ca și mine. Și vezi, iubitele, că Pavel nu numai pe sine-și se povățuia a umbla cu o astfel de amănunțime, ci și pe Apostolii ce erau cu dînsul îi învăța să nu ia nimic și să nu se spurce cu luarea nici unui lucru, măcar și drept de ar fi.

***19 Iarăși socotiți că ne dezvinovățim în fața voastră?
Înaintea lui Dumnezeu, întru Hristos grăim.***

Pavel s-a temut ca nu cumva să se creadă că îi lingusește, și de aceea zice: Nu spunem acestea pentru hațîrul vostru sau ca să ne dezvinovățim. Nu! – ci le grăim cu atîta nepătimire și cu adevărul, ca și cum le-am zice înaintea lui Dumnezeu, Celui ce vede și aude toate „întru Hristos”, adică prin Iisus Hristos.¹⁶¹ Încît – zice – spunem numai ceea ce s-a făcut și precum s-a făcut, fără

¹⁶¹ Teodorit îl cuiește așa: „Zice: Poate că și dezvinovățirea se socotește dovadă de prostime, dar Dumnezeu e martor că noi spunem acestea după poruncile Stăpînului Hristos: că zicerea «întru Hristos» e în loc de: „după legile lui Hristos”, căci a Lui este legea: „Așa să lu-

adăugire sau scădere. ceea ce se cunoaște de neamăgitul ochi al lui Dumnezeu; și nu ca să mă arăt eu pe sine-mi – precum a zis și la începutul epistolei.

*Și toate acestea, iubii mei, pentru zidirea voastră.*¹⁶²

Nu a zis: Am făcut toate acestea și nu am luat nimic de la voi pentru că voi sînteți neputincioși și scumpi întru cugetare – căci astfel cuvîntul se făcea mai înfruntător; ci zice: Am făcut toate acestea „pentru zidirea voastră”, adică pentru a nu vă sminti de mine, zicînd voi că eu propovăduiesc ca să adun bani.

20 Căci mă tem ca nu cumva, venînd, să vă aflu pe voi precum nu vă voiesc, iar eu să fiu aflat de voi precum nu mă voiți;

Vezi – o, cititorule! – ce purtare de grijă și dragoste părintească avea marele Pavel către Creștini? Alții greșeau, și acest de trei ori fericit se temea pentru dinșii. Însă nu a zis hotărîtor, ci încă îndoindu-se: Nu cumva – zice – să vin în Corint și să vă aflu „precum nu vă voiesc”, adică să vă aflu păcătuiind și stricați, fiind apoi silit a mă afla și eu la fel vouă, „precum nu mă vreți”, adică certător și pedepsitor, pedepsindu-vă cu puterea certătoare a Sfîntului Duh.

*nu cumva gilcevi, pizme, mîinii, întăritări, grăiri de rău, șoptiri, mîndrii, nestatornicii.*¹⁶³

Se cuvenea ca Apostolul să pună la cale mai întii mîndriile, căci Corinteni se mîndreau împotriva lui Pavel și-i cinsteau pe apostolii mincinoși. Dar, pentru a nu părea că își caută folosul și izbîndirea sa, el a pus la cale mai întii despre răul obștesc, adică despre prigoniri și pizme, pentru că din prigoniri și din pizmă se nășteau la Corinteni toate celelalte rele. Si iarăși, din celelalte rele, se aprindeau și creșteau mai mult prigonirile și pizmele acestea. Iar „întăritare” se numește cînd cineva cheamă pe altul la vreun lucru cu chip prigonitor;¹⁶⁴ „șoptire” numește clevetirea și diavolia¹⁶⁵, iar „mîndrii” cugetele

mineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Părintele vostru Care este în ceruri” (Matei 5:16). (n. aut.)

¹⁶² Aici, lipsește zicerea „facem”, adică: Iubiților, toate le facem pentru zidirea voastră – după Teodorit. (n. aut.)

¹⁶³ Aici, lipsește zicerea „întru voi vor fi”. (n. aut.)

¹⁶⁴ Marele Vasilie, fiind întrebat ce este gilceava și ce este întăritarea, răspunde: „Gilceava este atunci cînd cineva se silește a face ceva pentru a nu se arăta mai mic decît altul, iar întăritarea este a face ceva cu dovedire, sau acoperindu-se cu slavă deșartă și a întărită pe alții la cele asemenea. Căci și Apostolul, pomenind uneori de întăritare, o unește cu slava deșartă, zicînd: «nimic să nu fie după gilceavă sau slavă deșartă», iar alteori, punînd mai

cele mîndre și îngîmfate; sau, „îngîmfare” se numește cînd mîndria și slava deșartă ajung cu vremea a se face a doua fire.

21 Nu cumva, venind iarăși, să mă smerească Dumnezeu către voi

Adică: Destule sînt – zice – pedepsirile și certările pe care le-am făcut mai înainte, încît mă tem ca nu cumva, venind și acum la voi, să fiu silit a mă purta cu asprime și a vă pedepsi. Căci Pavel numește „smerire” a certa pe cineva, cu toate că mulți iau aceasta drept slavă a lor, a pedepsi pe cei ce greșesc și pe cei nesupuși cu puterea Sfîntului Duh. Și nu a zis: „nu cumva să mă smeresc”, ci: „nu cumva să mă smerească Dumnezeu”, pentru ca să arate cu aceasta că și pedeapsa avea să o facă pentru Dumnezeu, iar nu pentru sine-și și pentru a să izbîndire. Căci, dacă nu ar fi fost la mijloc Dumnezeu și porunca lui Dumnezeu, Pavel nu ar fi voit niciodată să se arate aspru și pedepsitor. Și, zicînd: „Dumnezeul meu”, fericitul își arată covîrșitoarea dragoste pe care o avea către Dumnezeu, fiindcă și-L însușește pe Dumnezeul cel obștesc, numindu-L „al său”.¹⁶⁶

și să plîng pe mulți dintre cei care au păcătuit mai înainte și nu s-au pocăit pentru necurăția, răutatea și înverșunarea pe care le-au făcut.

Vezi – o, cititorule! – îndurările apostolești și părintești ale lui Pavel, căci el plînge și se tînguiește pentru păcatele făcute de alții. Nu a zis însă că are să-i plîngă pe toți, ci „pe mulți”. Și nu zice că are să-i plîngă pe cei ce au păcătuit de obște, ci „pe cei ce nu s-au pocăit”, căci cu adevărat aceia erau vrednici de plîns și de tînguire, fiind rămași în rana păcatului și nevindecați.

întîi slava deșartă, adaugă după dînsa și întăritarea, zicînd: «Să nu ne facem iubitori de slavă deșartă, unii pe alții întăritîndu-ne» (Galateni 5:26)” (*Hotărîrea 66 pe scurt*). Vezi și ũlcuirea zicerii „ca să nu vă umflați (mîndriți) unul pentru altul” (*1 Corinteni 4:6*) și a zicerii „iar voi vă mîndriți” (*1 Corinteni 5:2*).

Iar Teodorit zice că Pavel îi mustră pe Corinteni pentru patimile acestea și întru cea dintîi epistolă (cap 3:1), căci Apostolul pomenește aici și despre grăirea de rău, care este tot cuvîntul ce nu se cutează a se grăi înaintea fratelui, precum hotărăște un deslușitor în *Poteric*: „A zis un bătrîn că tot graiul pe care cineva nu poate a-l grăi înaintea fratelui său este grăire de rău.” Iar Marele Vasilie zice: „Este îngăduit a spune cineva greșeala cuiva dacă prin aceasta vrea să-l îndrepteze pe acela sau să-l folosească pe altul, precum și Pavel scria către Timotei: „Alexandru mi-a pricinuit multe rele, de care păzește-te și tu!” Iar afară de aceasta, dacă cineva ar spune greșeala altuia pentru ca să-l vădească, acela este grăitor de rău, chiar dacă ceea ce zice este adevărat” (*Hotărîrea 25 pe scurt*). (n. aut.)

¹⁶⁵ „dezbinarea”, n. m.

¹⁶⁶ Vezi despre aceasta la capitolul I al epistolei către Romani, stih 8, și la subînsemnarea acesteia. (n. aut.)

Vezi însă că nici pe acești păcătoși nepocăiți nu îi arată așine, pentru ca să le facă lesnicioasă întoarcerea și pocăința. Căci, cînd cineva e înfruntat pe față, se obrăznicește și fuge de pocăință. De aceea și pomenește pocăința aici, pentru ca aceia ce păcătuiseră să se folosească de ea, și așa, cînd Pavel va ajunge în Corint, să nu-i pedepsească, nici să-i certe, nici să-i „plîngă”, adică să nu se întristeze peste măsură pentru dînșii. Ia aminte aici zicerea aceasta despre pocăință pentru schismaticii novațieni, care nu primeau pocăința acelor ce păcătuiau după botez, neuzind – nebunii! – cuvintele acestea ale lui Pavel, cu care îi primește la pocăință pe toți păcătoșii. Iar „necurăție”, iubitele, vei înțelege că este tot păcatul, fiindcă orice păcat îl face desăvîrșit necurat pe acela ce îl săvîrșește¹⁶⁷; sau, în chip osebit, prin „necurăție” să înțelegi fiecare faptă rea din amestecările și împreunările trupești, căci între Corinteni nu era numai unul care curvise (precum era cel ce curvise cu mama sa vitregă), ci mulți se aflau în multe feluri de înverșunări.

¹⁶⁷ Despre aceasta zice și Solomon: „Omul nebun și fără de lege” (*Pilde* 6:12) „se bucură de cele ce urăște Dumnezeu și se zdrobește pentru necurăția sufletului” (*Pilde* 6:16); și iarăși: „Necurat este înaintea Domnului tot cel fără de lege” (*Pilde* 3:32); și iarăși: „Necurat este la Dumnezeu tot cel înalt cu inima” (*Pilde* 16:6). (n. aut.)

acestea îngrozitoare sînt ale Sfîntului Duh ce locuiește într-însul, și deci se cuvine a se teme de el, fiindcă le grăiește Hristos și Duhul lui Hristos.¹⁶⁹ Însă Pavel nu i-ar fi pedepsit pe Corinteni ca să-i facă să cerce darul și puterea lui Hristos care erau întru dînsul, ci pentru că aceia făgăduiau fără vindecare și fără pocăință. De aceea le zice: Dacă voi fi silit să vă pedepsesc, atunci veți înțelege prin fapte și prin lucruri cercarea pe care o căutați, dacă locuiește întru mine Hristos.

Care nu este slab față de voi, ci poate întru voi.

Pentru ce a adăugat Pavel că Hristos era puternic întru Corinteni, de vreme ce El este puternic pretutindeni și la toți? Pentru că se întîmplase să fi cercat Corinteni și mai înainte puterea lui Hristos, și de aceea zice: Fraților, din cele ce ați cercat pînă acum, se cunoaște cu adevărat că Hristos nu este neputincios la voi, ci „poate”, adică poate și face multe minuni și puteri. Sau și așa să înțelegi: În viața aceasta, Hristos vă arată puterea Sa pedepsind și muncind pe acei ce pot a se îndrepta (dar nu vor), pentru ca să nu vă pedepsească în cealaltă viață. Iar celor necredincioși nu Își arată puterea Sa schingiuitoare în viața aceasta, însă o va arăta întru cealaltă viață.¹⁷⁰ Cu aceste cuvinte, Pavel arată totodată că el, chiar dacă va pedepsi pe cineva, nu o va face el însuși, ci Hristos, Cel ce locuiește, grăiește și lucrează întru dînsul.

4 Căci, deși a fost răstignit din neputință, viază însă din puterea lui Dumnezeu.

Mulți se smintesc de zicerea aceasta a lui Pavel, dar învață-te tu, cel ce citești, că „neputință” se zice la: 1) boala trupului; 2) la putrejunea și nedeplinătatea în credință, cum zice Apostolul: „Sprijiniți-I pe cel neputincios în credință!” (*Romani* 14:1); 3) „neputință” se numesc și vrăjmășiile, primejdiile, necinstele și cele asemenea, despre care a zis mai sus Pavel: „Bine-voiesc întru neputințe și în necazuri” (*2 Corinteni* 12:10). Deci se zice că Hristos „a

¹⁶⁹ Pentru aceasta zice și dumnezeiescul Hrisostom: „De aceea, adeseori, mai mult decît la toate, alerg la sfîntul suflet al lui Pavel, căci graiurile lui sînt legi dumnezeiești, fiindcă nu Pavel este cel ce grăiește, ci Hristos, Cel ce mișca sufletul lui” (*Cuvînt cum că e lucru de primejdie a vorbi spre har*, tom 8). Vezi și filcuirea zicerii „eu zic, nu Domnul” (*1 Corinteni* 7:12), în subînsemnare. Vezi și zicerea „Dacă i se pare cuiva a fi prooroc sau om duhovnicesc, să cunoască cum că cele ce vă scriu sînt porunci ale Domnului!” (*1 Corinteni* 14:37). (n. aut.)

¹⁷⁰ Vezi zicerea „dar, fiind judecați de Domnul, sîntem pedepsiți” (*1 Corinteni* 11:32). (n. aut.)

fost răstignit din neputință” după al treilea înțeles al neputinței, fiindcă a suferit vrăjmășia, primejdia, ocările și patimile. Căci acestea toate par celor mai mulți oameni că se fac din neputința omului care le pătimește. Deci – precum numește „nebunie” propovăduirea evangheliei, nu pentru că ar fi cu adevărat nebunie, ci pentru că așa e numită de cei necredincioși și de Elini – tot astfel Pavel zice și aici că Domnul Iisus Hristos S-a răstignit „din neputință”, vorbind din ceea ce se socotește de necredincioși și de Iudei (căci de aceea ziceau ei: „Pe alții i-a mântuit, iar pe Sine-Și nu poate a Se mântui”, *Matei 27*). Însă, aceasta nefiind neputință cu adevărat¹⁷¹, Hristos „viază din puterea lui Dumnezeu-Tatăl”. Ceea ce e întocmai cu a zice că viază din puterea Sa, căci „toate ale Tatălui sînt și ale Fiului”; și de-andărăt: toate ale Fiului sînt și ale Tatălui. Sau – mai bine zis – Însuși Fiul, după dumnezeire, este „puterea Tatălui”, precum zice Pavel: „Hristos, puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu” (*1 Corinteni 1:24*). Deci Însuși Hristos S-a sculat din morți pe Sine-Și, precum a și zis mai dinainte: „Stricați lăcașul acesta, și în trei zile îl voi ridica!” (*Ioan 2:19*). Însă Pavel zice acestea fiindcă îl defăimau ca pe unul ce era gonit, și se vrăjmășuia și se primejduia, socotind ei că pătimește toate acestea din slăbiciune și din neputință; de aceea, el arată că nici Hristos nu S-a vătămat cu nimic din această părută slăbiciune și neputință.

***Și noi sîntem neputincioși întru El, dar vom via împreună cu El,
din puterea lui Dumnezeu întru voi.***

Zice: Și noi. Apostolii lui Hristos, sîntem neputincioși întru Dînsul, adică sîntem izgoniți, vrăjmășuiți și ne primejduim – căci aceasta e „neputința” de care vorbește. Iar „întru El” înseamnă: Pătîmim acestea pentru Hristos și pentru propovăduirea Lui. Și, precum El nu S-a păgubit cu nimic din vrăjmășie,

¹⁷¹ Căci, deși se zice „neputință”, pogorămîntul Dumnezeu-Cuvîntului, după care S-a și răstignit, nu este simplă neputință, ci neputință puternică cu nemărginire și dumnezeiesc stăpînitore. De aceea Sfîntul Dionisie Areopagitul a numit acest pogorămînt nemărginit de puternic „bunătatea dumnezeieștii neputințe stăpînitore” (*Despre numirile dumnezeiești*, capitolul 3). Iar Fotie îl cuiește zicerea așa: „Pentru neputințele și păcatele noastre S-a răstignit Cel tare și fără de păcat, iar nu din neputință, precum ziceau Iudeii, că «pe alții i-a mântuit, dar pe Sine nu poate a Se mântui».” Iar Teodorit zice: „Voi socotiți [spune Apostolul] că S-a răstignit «din neputință»: căci, de căutați cercare, atunci socotiți că și crucea a suferit-o din neputință.” Și iarăși același: „Căci, deși a suferit patima crucii după firea muritoare, totuși viază și este Viață ca Dumnezeu și Fiul al lui Dumnezeu.” Și – în scurt a zice – de vreme ce Hristos era Dumnezeu și om, S-a răstignit după ceea ce era om, pentru neputința omeniei Sale celei pătimitoare și muritoare; iar ca Dumnezeu S-a sculat și viază, pentru puterea și lucrarea atotputernice Sale dumnezeirii. Despre care vezi ce zice dumnezeiescul Maxim la subînsemnarea zicerii „căci nu am judecat de a ști altceva întru voi” (*1 Corinteni 2:2*). (n. aut.)

din vînzare și din patimile pe care le-a suferit, tot așa nici noi, Apostolii Lui, nu vom suferi nici un rău dintru acestea, ci mai ales „vom via împreună cu El”, adică ne vom afla nebiruiți de toate greutățile cu puterea lui Hristos În-suși. Pentru ce? Pentru voi și pentru folosul vostru, căci aceasta însemnează zicerea „întru voi”. Însă cu aceste cuvinte poate că Apostolul îi înspăimîntă iarăși pe Corinteni, zicînd: Deși socotiți că noi sîntem neputincioși și slabi, să știți că sîntem vii și puternici „întru voi”, adică spre a vă pedepsi dacă nu vă veți îndrepta.¹⁷²

*5 Pe voi înșivă ispițiți-vă dacă sînteți în credință¹⁷³;
cercați-vă pe voi înșivă.¹⁷⁴*

Zice: Și de ce zic că Hristos locuiește și grăiește întru mine și că am putere să vă pedepsesc, dar nu o fac, fiindcă urmez Celui ce S-a răstignit? Și voi înșivă, dacă ați voi să vă cercetați, ați vedea și ați cunoaște că Hristos locuiește în inimile voastre, dacă aveți credință într-Însul! Sau simpla și obșteasca credință dintru toți, sau credința semnelor și a minunilor, care este mai osebită și mai aleasă, ce se da la unii. (Căci cei ce credeau pe atunci făceau minuni și luau osebite daruri ale Sfîntului Duh îndată ce se botezau, și astfel cunoșteau cu adevărul și cu simțire duhovnicească simțeau că darul și Hristos locuiește și lucrează în inimile lor.) Încît – zice – dacă Hristos locuiește și lucrează întru voi, care sînteți ucenicii mei, atunci cu mult mai virtos locuiește și lucrează întru mine, care sînt învățătorul vostru.

*Sau nu vă cunoașteți pe sine-vă că Hristos Iisus este întru voi?
Afară numai dacă nu sînteți netrebnci.*

¹⁷² Tîlcuind aceasta, zice și Fotie: „Nu ne defăimați – zice – văzîndu-ne că sîntem izgoniți și că pătîmim nenumărate rele, căci și Hristos a fost defăimat prin răstignire, dar, sculîndu-Se din morți, a făcut toate cîte a vrut. Noi pentru El pătîmim, iar El viază și poate, și noi împreună cu Dînsul viem și putem face ceea ce voim întru voi, căci multe dreptăți avem asupra voastră dacă veți fi nesupuși.” (n. aut.)

¹⁷³ Întru alte izvoade [„manuscrite”, n. m.] se zice: „dacă stați în credință”. (n. aut.)

¹⁷⁴ Iar înțeleptul Fotie voiește ca aceasta să se citească întrebător, adică: Oare nu cumva pe voi vă ispițiți dacă sînteți în credință? Oare nu cumva pe voi vă cercați? Căci a nu fi încă desăvirșit încredințați că întru mine, învățătorul vostru, grăiește Hristos, ce este alta, decît numai că vă îndoiți pentru voi înșivă de sînteți credincioși? Sau – mai bine a zice – că nu știți nicidecum dacă Hristos Se află întru voi! Căci, dacă Hristos nu este întru învățătorul vostru, precum socotiți, atunci cu mult mai virtos nu este nici întru voi, ucenicii mei! Dar – zice – pentru ce nu cunoașteți că Hristos, Cel care v-a îmbogățit cu felurite daruri, este întru voi? Numai pentru că, din pricina relor voastre fapte, v-ați făcut netrebnci și v-ați lipsit de darurile lui Hristos! (n. aut.)

Și nu vă știți – zice – pe sine-vă, că Hristos locuiește în inimile voastre? „Afară numai dacă nu sînteți netrebnici”, adică doar dacă ați pierdut darul semnelor și al minunilor pe care le făceați, dar care nu se dă fără a locui Hristos în lăuntru. Aici însă, Apostolul dă de înțeles că Corinteniile aveau viață stricată, căci mulți dintre dînșii aveau credință, dar nu și lucrarea și puterea minunilor, fiindcă își stricaseră curăția vieții cu păcatele. Pentru aceasta, Apostolul zice: Precum se vede, nu vă cunoașteți pe sine-vă și nu știți că Hristos locuiește într-un voi. Iar Hristos nu locuiește într-un voi fiindcă v-ați făcut netrebnici și stricați cu viața, din pricina păcatelor. Nu a zis însă hotărîtor „sînteți netrebnici”, ca să nu-i înfrunte, ci a zis aceasta cu îndoială și în chip mai blînd: „dacă nu cumva sînteți netrebnici”.¹⁷⁵

6 Nădăjduiesc însă că veți cunoaște că noi nu sîntem netrebnici.

Multă se vede înfricoșarea lui Pavel și într-un aceste cuvinte! Căci zice: De vreme ce vreți să cercați prin pedeapsa pe care v-aș da-o dacă Hristos locuiește într-un mine și dacă nu cumva eu sînt netrebnic și stricat, nădăjduiesc că mă voi arăta fără lipsă spre a vă face dovada aceasta, anume că nu sînt netrebnic și că nu am pierdut darul și puterea minunilor. Sau – ca să zic mai învederat – vă voi dovedi că nu mi-am stricat viața cu păcate, ca să se depărteze de la mine Hristos, ci am viață aleasă cu fapte bune și pentru aceasta locuiește într-un mine Hristos, Care prin mine va pedepsi pe cei nesupuși dintre voi.

7 Mă rog însă lui Dumnezeu ca să nu săvîrșiți voi nici un rău, nu ca să ne arătăm noi netrebnici, ci pentru ca voi să faceți binele, iar noi să fim ca niște netrebnici.

Vezi – o, cititorule! – îndurarea și dragostea părintească a lui Pavel, următorul lui Hristos? Corinteniile îl defăimau și îl luau în rîs că nu ar fi avut nici o putere și dar al Sfîntului Duh, ci că numai prin scrisori se mîndrea, și, cu toate acestea, Pavel, prea-iubitorul de fii, în loc de a-i pedepsi și a-i schingiui îndată, nu numai că întîrzie pedeapsa, ci încă se roagă lui Dumnezeu ca cei din Corint să nu păcătuiască și el să ajungă a-i pedepsi. Pentru că eu – zice – nu

¹⁷⁵ Iar Teodorit a tîlcuit zicerea „netrebnici” în loc de: „sînteți pustii de credință”, căci zice așa: Se cuvine a ști că pe însuși Stăpînul Hristos îl aveți locuind într-un voi, căci cel ce nu are această cunoștință este pustiu de credință. Căci, de vreme ce cu puțin mai înainte a zis că Hristos grăiește într-un dînșul, i-a învățat că într-un dînșii locuiește și umblă, după această vestire proorocească: „Voi sînteți lăcașul lui Dumnezeu celui viu, precum a zis Dumnezeu: Voi locui și voi umbla într-un dînșii” (2 Corinteni 6:16). Vezi și subînsemnarea zicerii „a locui Hristos cu credința în inimile voastre” (Efeseni 3:17). (n. aut.)

caut să mă arăt ales întru puterea ce am ca să vă pedepsesc, ci mă sîrguiesc ca voi să faceți totdeauna binele și, chiar dacă ați și păcătuit vreodată, iarăși să vă pocăiți. Și, dacă voi veți face bunătățile acestea, eu vreau a fi „netrebnic”, adică doresc să fiu socotit de voi neputincios, neaflînd pricină vrednică să vă pedepsesc și să vă arăt puterea mea. Și bine a zis: „ca noi să fim ca niște netrebniți”, nu: „netrebniți”, fiindcă, în acest fel, Pavel nu urma a fi socotit netrebnic și neputincios de cei înțelepți, ci mai mult trebnic și puternic. Căci cei înțelepți aveau a zice că Pavel atîta îi povățuiește și îi învață pe ucenicii săi, încît aceștia nu greșesc nimic. Însă, pentru socotința celor mulți și fără minte, a zis: Faceți voi binele și fapta bună, și noi să ne socotim ca netrebniți.¹⁷⁶

8 Căci împotriva adevărului n-avem nici o putere; avem pentru adevăr.

Pentru ca să nu pară că vorbește așa de hatîrul lor, Apostolul zice: Eu nu grăiesc și nu fac acestea cu socoteală iubitoare de slavă deșartă, și fără împătimitire. Căci, de vă voi afla îndreptați și negreșind, nu voi putea să vă pedepsesc. Căci, și dacă mă voi apuca atunci să vă pedepsesc, Dumnezeu nu va ajuta socotinței și apucăturii mele nedrepte, fiindcă Dumnezeu mi-a dat putere să fac hotărîre și să judec după adevăr, nu să hotărăsc împotriva adevărului.¹⁷⁷ Și face hotărîre și judecă după adevăr acela ce bate și pedepsește pe cel vrednic de pedeapsă și de bătaie; iar împotriva adevărului hotărăște cel ce se apucă să pedepsească pe cel ce nu a greșit și nu este vrednic de pedeapsă.

9 Căci ne bucurăm cînd noi sîntem slabi, iar voi sînteți puternici.

Cu aceste cuvinte, Pavel se arată iarăși prieten și apropiat al Corintenilor, pentru că le zice: Fraților, să nu socotiți că mă mîhnesc pentru că, atunci cînd nu păcătuiți, nu pot să arăt întru voi puterea mea pedepsitoare. Ba, nu mă mîhnesc pentru aceasta, ci mai ales mă bucur cînd sînt socotit slab și neputincios

¹⁷⁶ Aceleași le zice și înțeleptul Fotie. (n. aut.)

¹⁷⁷ Din cuvintele acestea ale Apostolului, învălăm că Dumnezeu nu ajută și nu urmează pomirilor fără îndreptărire ale acelor arhieriei ce pedepsesc și afurisesc cu cărțile bisericești numite „de blestem” pe cei ce nu au nedreptățit nimic. De aceea a zis Sfîntul Dionisie Areopagitul: „Arhieriei au puteri afurisitoare (adică despărțitoare de Biserică) fiind grători ai dumnezeieștilor dreptăți. Nu doar că dumnezeiasca Începătorie cea întrutot înțeleaptă ar urma slujitorește pomirilor lor celor fără de cuvînt, ci pentru că ei, în clip vestitor mișcîndu-se de Duhul, Începătorul lucrărilor, îi despart după cuvîință pe cei judecați de Dumnezeu. Căci zice: «Luați Duh Sfînt! Cui veți lăsa păcatele, se vor lăsa lor; iar cui le veți ține, țînute vor fi!» Iar lui Petru, celui strălucit cu descoperirea dumnezeiască a întrutot-bunului Părinte, îi zice cuvintele: «Orice vei lega pe pămînt, legat va fi și în ceruri! Iar ce vei dezlega pe pămînt, dezlegat va fi și în ceruri!»» (Despre ierarhia bisericească). (n. aut.)

că nu-mi arăt puterea spre a pedepsi pe vreun păcătos dintre voi. Iar voi veți fi puternici atunci când nu veți greși, și veți fi îmbunătățiți și nu veți fi supuși pedepsei.

Aceasta și cer în rugăciune: întregirea voastră.

Zice: Nu voiesc numai a fi socotit neputincios și voi, Creștinii, să fiți puternici și nevinovați, ci, pe lângă acestea, Îl rog și cer de la Dumnezeu să fiți nevinovați și „întregi”, adică desăvârșiți întru faptele cele bune, nedînd pricină de a fi pedepsiți.

10 Pentru aceea vă scriu acestea, nefiind de față, ca atunci când voi fi de față să nu cutez cu asprime, după stăpînirea pe care mi-a dat-o Domnul spre zidire, iar nu spre risipire.

Fiindcă, mai sus, i-a rănit și i-a înspăimîntat pe Corinteni cu covîrșire, acum dumnezeiescul Apostol se dezvinovățește și zice: V-am scris cu înfruntare și înspăimîntare pentru că voiesc să rămînă înfruntarea și înspăimîntarea mea doar în slove și cuvinte goale, și să nu vină întru lucrare și în faptă. Căci, dacă nu vă veți îndrepta, negreșit vă voi certa cu nemilostivire, fiindcă Domnul mi-a dat această stăpînire. Cu acest cuvînt, arată însă că, prin Pavel, Domnul pedepsește și ceartă pe cei ce păcătuiesc fără îndreptare, iar nu însuși Pavel singur. Și, ca să arate iar că nu dorește a-și întrebuița această stăpînire spre a-i certa pe Corinteni, Apostolul adaugă că nu a luat stăpînirea aceasta „spre risipire”, ci „spre zidire”, zicînd: Domnul nu voiește chiar cu dinadînsul să-i risipească, adică să-i certe prin mine pe oameni, ci să-i zidească, adică să le facă bine. Însă și a-i certa pe cei ce rămîn neîndreptați este zidire și facere de bine.

11 Deci, fraților, bucurați-vă,

Eu – zice – am făcut cît am putut ca să vă îndreptați: v-am și certat, v-am și înspăimîntat. Rămîne însă de aici înainte ca voi să faceți lucrul vostru și să vă îndreptați. Căci, de vă veți îndrepta, veți dobîndi bucuria cea statornică și neveștejită din conștiința voastră, chiar dacă v-ați mîhnit pentru cuvintele întristătoare pe care vi le-am zis mai înainte.

gătiți-vă,

Adică: Desăvârșiți-vă atît în dreptele dogme ale credinței, cît și în viața și petrecerea cea îmbunătățită, și siliți-vă a împlini isprăvile și faptele bune care vă lipsesc!

mîngîiați-vă.

Fiindcă în Corint erau multe ispite și primejdii, Pavel le zice aici să se mîngîie și de sine, și unii cu alții între dînșii; și, pe lîngă aceasta, să se mîngîie prin însăși depărtarea de rău și prin dobîndirea faptei bune, căci mare mîngîiere este conștiința cea bună, cînd cineva se lasă de răutate și lucrează fapta bună.¹⁷⁸

aceeași cugetați-o, să aveți pace,

Și în epistola dintii le-a poruncit să facă aceasta, adică să fie împreună-cugetători și pașnici, fiindcă erau împărțiți și aveau dezbinări între dînșii. Este însă cu puțință a cugeta cineva una și aceeași cu altul după dogmă și după credință, dar a nu avea pace între ei după dragoste și după petrecere. Pavel însă le cere cu îndatorire de la dînșii pe amîndouă, adică a fi și împreună-cugetători după credință, și pașnici între dînșii după dragoste și după viață.

și Dumnezeuul păcii și al dragostei va fi cu voi!

Nu numai că Pavel îi sfătuieste și le poruncește cele de cuviință Creștinilor din Corint, dar aici le și roagă pe acestea de la Dumnezeu. Sau, cuvîntul acesta nu e rugăciune, ci o mai-înainte vestire, căci le zice: Dacă veți avea pace, negreșit Dumnezeu va fi cu voi. Căci Dumnezeu e numit „Dumnezeu al dragostei”, pentru că este pricina și izvorul dragostei, fiindcă El ne-a arătat dragoste cu covîrșire, și pentru că acolo unde este dragoste sfîntă este și Dumnezeu, El arătîndu-Se ca stăpîn și domn al dragostei. De asemenea, Dumnezeu e numit și „Dumnezeu al păcii”, pentru că e pricinuitor și izvor al păcii, și pentru că le-a împăcat pe cele cerești și pe cele pămîntești și pentru că este stăpîn și domn al ființei păcii.¹⁷⁹

12 Îmbrățișați-vă unul pe altul cu sărutare sfîntă!

„Îmbrățișați-vă – zice – unul pe altul cu sărutare sfîntă” – precum frații sărută pe frați, născătorii pe fii și fiii pe născători – iar nu cu sărutare vicleană și amăgitoare, precum L-a sărutat Iuda pe Hristos.¹⁸⁰ Fiindcă de aceea ne săru-

¹⁷⁸ Pentru aceasta a zis și dumnezeiescul Grigorie al Nyssei: „Nimic nu îngreunează sufletul așa de mult și nu îl doboară jos precum conștiința păcatului. Și nimic nu îl înaripează și nu îl suie la cele prea-înalte precum cîștigarea dreptății și a faptei bune” (în filcuierea *Evangheliei* lui Matei, capitolul 40:10). (n. aut.)

¹⁷⁹ Vezi și zicerea „Dumnezeu al păcii va fi cu voi” (*Filipeni* 4:9) și subînsemnarea de acolo. (n. aut.)

¹⁸⁰ Precum și loav, voievodul oștilor lui David, cerînd sărutarea lui Amesai cu vicleşug, în loc de a-l săruta, l-a omorît cu sabia ascunsă în mîna: „Ești sănătos, frate? – a zis loav către

tăm unul pe altul: ca, prin sărutarea din afară a trupului, să aprindem mai mult dragostea din lăuntru a inimii. Căci, din toate mădularele omului, gura este cea care unește mai mult sufletele celor ce se iubesc. De aceea, când oarecari prieteni lipsesc multă vreme în loc depărtat și apoi, întorcându-se, se întilnesc, se sărută unul cu altul pe gură, ca să arate cu sărutarea cea din afară a gurii unirea din lăuntru a sufletelor lor. Încă și după alte înțelegeri fac Creștinii această sfințită sărutare, precum le poruncește Apostolul. Căci – după dumnezeiescul Hrisostom – fiecare Creștin este lăcaș duhovnicesc și sfințit al lui Dumnezeu – precum zice fericitul Pavel: „Voi sfințiți lăcaș al Dumnezeului celui viu” (2 Corinteni 6:16) – căci fiecare Creștin are în inima sa darul Sfântului Duh. Iar ușa și fereastra acestui lăcaș duhovnicesc, adică a inimii Creștinului, este gura; drept aceea, așa cum Creștinii obișnuiesc a săruta ușile și ferestrele sfințitei biserici când o află încuiată – unii plecându-se și sărutând de-a dreptul ușile, iar alții, prinzînd ușile bisericii, își sărută apoi mîinile, pentru sfințenia lor – tot la fel, fiindcă și locașul duhovnicesc, adică inima lor, este închisă, Creștinii se sărută unii cu alții cu gurile cele din afară, ca să se sfințească. Fiindcă gura este ușa și poarta prin care intră Hristos în duhovnicescul locaș, adică în inima lor, cînd se împărtășesc cu Dumnezeieștile Taine, adică cu Trupul și Sângele lui Hristos. Pe lîngă aceasta, Pavel le poruncește Creștinilor să se sărute „cu sărutare sfințită”, adică limpede și curată de toată patima, iar nu cu sărutare trupească, necurată și spurcată, precum este cea pătimașă.¹⁸¹

Amesai. Apoi, loav l-a apucat pe Amesai cu mîna de bărbie, ca să-l sărute. Amesai însă nu s-a ferit de sabia care era în mîna lui loav, și acesta l-a lovit cu ea în pîntece și i-a vărsat măruntăiele jos; și nu i-a mai dat altă lovitură. Și Amesai a murit” (2 Împărați 20:9, 10). (n. aut.)

¹⁸¹ Pentru aceasta zice ritorul aurit al Bisericii, Ioan cel cu nume de dar: „Mai ales de aceea sărutăm, fiindcă, primind Trupul cel stăpînesc, gura noastră nu se cîstește oricum. Să audă cei ce grăiesc cele de rușine, care din inimă scot ocările, și să se înfricoșeze ce nume îi face de rușine! Să asculte cei ce sărută cu necuviințioșie! Ascultă la ce a folosit Dumnezeu gura ta, și păzește-o pe ea nespurcată!” De aceea și Biserica lui Hristos are obicei din început a se săruta cu sărutare sfințită toți Creștinii care se află la Liturghie. Căci zice la capitolul 57 al cărții a doua a așezămîntelor apostoleștii: „Să zică diaconul ce stă lîngă arhieru: Nu cunva are cînceva ceva asupra cuiva? Nu cunva este cineva cu fățarnicie? Și: Sărutați-vă unii cu alții, bărbăți, și femeile unele cu altele cu sărutare întru Domnul! Același lucru îl zice și Canonul 19 al soborului din Laodichia: „După ce presviterii dau episcopului pacea (adică sărutarea întru Hristos), atunci să se dea pacea credincioșilor, și așa să săvîrșească sfința punere înainte.” Ci și dumnezeiescul Iustin mărturisește aceasta, în a doua apologie, și Climent Alexandrinul, în a doua povățuire (adică în *Pedagogul*, capitolul 2). Iar Sfîntul Chiril al Ierusalimului, în catehismul al cincilea, zice că sărutarea este semn că sufletele celor ce se sărută sînt unite și că au izgonit dintr-însele toată pomenirea de rău: „Sărutarea este semn că sufletele s-au curățit și că au lepădat toată pomenirea de rău.” Pentru aceasta se scrie în *Pateric*: „A zis un bătrîn că de multe ori – zicînd diaconul: Sărutați-vă unii cu alții! – am văzut Duhul Sfințit în gura fraților”

Vă îmbrățișează toți sfinții.

Pe cei ce erau de față, Pavel îi unește prin sfânta sărutare a gurii. Iar pe cei ce lipseau, îi unește prin urare; dar și pe aceștia tot gura îi unește, pentru că din gură iese urarea.

*13 Darul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu-Părintelui și împărtășirea Sfântului Duh fie cu voi toți! Amin!*¹⁸²

Fiindcă, mai sus, Pavel i-a unit pe toți Creștinii din Corint, pe unii cu sărutarea, iar pe alții cu urarea, acum se roagă (după obiceiul său din toate epistolele sale) să fie cu dînșii darul Fiului, dar prin care ne-am mântuit, iar nu prin faptele noastre. Căci, pentru mântuirea noastră, Iisus Hristos S-a junghiat după darul Său cel oșebit, iar nu după datorie. Apostolul le mai roagă să fie între dînșii și dragostea lui Dumnezeu-Părintele, cu care ne-a iubit și L-a dat pe unul născut Fiul Său pentru noi. Și – ca și cum ar fi fost întrebat: De unde se pricinuieste darul Fiului? – răspunde că se pricinuieste din dragostea Părintelui. Și ce a săvârșit darul acesta al Fiului și ce ne-a dat nouă? „Împărtășirea Sfântului Duh” – zice – prin care ne sfințim, prin venirea Sfântului Duh făcându-ne părtași Lui și făcându-ne și noi Duh, nu după ființă, ci după împărtășirea Sfântului Duh. Unde sînt așadar cei ce tăgăduiesc dumnezeirea Sfântului Duh și zic că Acesta nu e Dumnezeu, pentru că Pavel, la începutul scrisorilor lui, nu-L numără pe El împreună cu Părintele și cu Fiul? Căci iată aici L-a numărat arătat împreună cu Tatăl și cu Fiul. Așadar, Sfînta Treime S-a numărat deplin de către Pavel¹⁸³, de care Sfîntă Treime – o, de am fi păziți și noi! – ținînd

(vezi și pe Evstratie Argentul, foaia 275). Dar acest prea-sfînt și prea-vechi obicei a lipsit acum din Biserica lui Hristos și numai în ziua Învierii se face. [...] (n. aut.)

¹⁸² Dumnezeiescul Hrisostom și marele Vasile au luat aceste cuvinte și le-au scris în Sfințitele lor Liturghii cu care preotul roagă pe Dumnezeu pentru Creștini, zicînd: „Darul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu-Părintele și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toți! (n. aut.)

¹⁸³ Tilcuind aceasta, Teodorit zice: „Nu a pus acestea după despărțire, adică nu a dat unele lui Hristos, altele Părintelui și altele Duhului. Căci de multe ori a pus dragostea în seama Duhului, împărtășirea în aceea a Fiului și darul în seama Dumnezeu-Părintelui. Astfel, și în epistola de mai înainte, punînd lucrarea în seama Părintelui, după puține cuvinte o pune în seama Duhului. Încă și rînduiala Fețelor („Persoanelor”, n. m.) a pus-o altfel, nu răsturnînd rînduiala pusă de Domnul – cînd a zis ucenicilor să meargă să propovăduiască și să boteze în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh – ci învățînd că rînduiala numelor nu însemnează oșebirea firii, sau a puterii sau a vredniciei lor.” Într-un glas cu Teodorit, zice și Teologul Grigorie: „În Sfînta Scriptură, Fețele Sfîntei Treimi se numără și înainte, și în urmă, și împreună, pentru cîntea firii lor care e la fel” (*Cuvînt despre Sfîntul Duh*). [...] Ci și marele Atanasie, punînd înainte zicerea aceasta a lui Pavel, o tilcuiește așa, în epistola către

dogmele credinței și prin fapte arătînd viețuire curată și nestrîcată, ca să fim desăvîrșiți cu adevărat, fiind bine și sănătoși după amîndouă, arătîndu-ne robi desăvîrșiți ai desăvîrșitului Dumnezeu în Treime, Căruia slavă fie în veacul veacurilor! Amin!¹⁸⁴

Serapion: „Darul se dă în Treime, de la Părintele, prin Fiul, întru Sfîntul Duh. Precum darul iese din Părintele prin Fiul, așa nu s-ar face împărtășirea dării între noi decît întru Sfîntul Duh, căci, împărtășindu-ne de aceasta, avem dragostea Părintelui, și darul Fiului și împărtășirea a Însuși Sfîntului Duh. Așadar, din acestea, una se arată și lucrarea Treimii: căci Apostolul nu arată că cele ce se dau sînt despărțite după fiecare lpostas, ci că de Treime se dau și că toate sînt de la unul Dumnezeu” (în tomul 1 al lui Vrienic, cuvîntul al patrulea, foaia 68). Ia aminte încă și aceasta, că – după Teodorit – zicerea „darul Domnului nostru Iisus Hristos” și celelalte este o urare pe care Pavel o scria în toate epistolele cu însăși mîna sa; și este în loc de obișnuita zicere „fiți sănătoși”, pe care și noi o scriem la sfîrșitul epistolelor noastre. Și vezi la sfîrșitul epistolei a doua către Tesaloniceni. (n. aut.)

¹⁸⁴ Această a doua epistolă către Corinteni s-a scris din Filipi Machedoniei, prin Tit și prin Luca, sau – mai bine a zice – prin Varnava. Și vezi la capitolul 8, stih 19, al acesteia. (n. aut.)

Cuprins

TÎLCUIREA EPISTOLEI ÎNTÎI CĂTRE CORINTENI

Pricina epistolei întâi către Corinteni, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	7
Capitolul I	9
Capitolul II	29
Capitolul III	40
Capitolul IV	51
Capitolul V	63
Capitolul VI	71
Capitolul VII	84
Capitolul VIII	106
Capitolul IX	114
Capitolul X	131
Capitolul XI	149
Capitolul XII	170
Capitolul XIII	190
Capitolul XIV	202
Capitolul XV	219
Capitolul XVI	257

TÎLCUIREA EPISTOLEI A DOUA CĂTRE CORINTENI

Pricina epistolei a doua către Corinteni, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	269
Capitolul I	271

Capitolul II.....	286
Capitolul III.....	296
Capitolul V.....	316
Capitolul VIII.....	349
Capitolul IX.....	361
Capitolul X.....	369
Capitolul XI.....	377
Capitolul XII.....	399
Capitolul XIII.....	417

BIBLIOTECA M.M.B.	
PROVENIENȚĂ	PREȚ
ada AMF 535	32 lei

DIFUZARE:

S.C. Supergraph S.R.L.

Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3

031216, București

tel.: 320.61.19; 319.10.83

fax: 319.10.84

email: editura@sophia.ro

www.sophia.ro

Societatea de Difuzare SUPERGRAPH
vă oferă posibilitatea de a primi prin poștă
cele mai bune cărți de spiritualitate,
teologie, cultură religioasă, artă, filosofie
apărute la edituri de prestigiu.

Plata se face ramburs la primirea cărților;
taxele poștale sunt suportate de Supergraph.

Vă așteptăm la

LIBRĂRIA SOPHIA

str. Bibescu Vodă nr. 24,

040152, București, sector 4

(lângă Facultatea de Teologie)

tel. 0722.266.618

teologie • filosofie

istorie • artă • eseu

Sacrifică puțină vreme pentru a răsfoi cărțile noastre:
este cu neputință să nu găsești ceva
pe gustul și spre folosul tău!